

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1896

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κοσκυλμάτια, ὑπὸ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ	σελ. 113
Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος μέρος Δ'. — Ἡ κοινὴ γλῶσσα ὑπὸ Η. Paul, μετάφρασις Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ. »	145
Περὶ τοῦ νόθου τῶν Πλάτωνος νόμων, ὑπὸ ΜΙΑΤΙΑΔΟΥ Ι. ΠΑΝΤΑΖΗ	» 177
Περὶ παραλλασσόντων ὀλοκληρωμάτων, ὑπὸ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ.	» 230
Βιβλιοκρισία, ὑπὸ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ	» 238

ΚΟΣΚΥΛΜΑΤΙΑ

Περὶ διαφορουμένων τινῶν ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν ὀνομάτων

Ζήτημα ἠγέρθη ἐπ' ἐσχάτων παρ' ἡμῖν, ἂν πρέπει νὰ γράφηται δι' ἀπλοῦ ἢ διὰ διττοῦ *μμ* τὸ ὄνομα Σιμίας. Καὶ ὁ μὲν δυσχυρίστη, ὅτι δι' ἀπλοῦ *μ* ὀφείλει νὰ γράφηται ὑφ' ἡμῶν, διότι τὸ διὰ διττοῦ *μμ* γραφόμενον εἶναι Αἰολικόν, ὁ δὲ ἀντεῖπεν ὅτι ἐν τῇ Παλατινῇ Ἀνθολογίᾳ φέρεται γεγραμμένον διὰ διττοῦ *μμ*. Ἄλλ' ἂν μὴ παντάπασι σφάλλωμαι, διὰ τοιούτων δυσχυρισμῶν τὸ ζήτημα οὔτε ἐλύθη οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ λυθῇ. Διότι πρῶτον οἱ Αἰολεῖς τῆς Ἀσίας καὶ Θεσσαλίας ἀπήγγελλον διττὸν ὑγρὸν *λλ*, *ρρ*, ἢ διττὸν ἔρρινον *μμ*, *νν*, ἐν ἐκείναις μόναίς ταῖς λέξεσιν, ἐν αἷς, καθ' ἃ ἡ ἔτυμολογία ἢ ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν διδάσκει, ἐγένετο ἀφομοίωσις συριστικοῦ τινος φθόγγου, ἥτοι *σ*, *ζ*, *Ϝ* πρὸς τὸ ὑγρὸν ἢ ἔρρινον· πρβλ. ἔκτεν-σα - ἔκτεννα, ἐνεμ-σα - ἐνεμμα, ἔστελ-σα - ἔστελλα, μνσες-μῆνες, ἔτερ-σατο - ἔτέρρατο, χερσόμακτρα, χερρόμακτρα, φαφες-νος - φάεννος (καὶ Θεσσαλιστὶ Φαεννός), ἀμεῖμε (καὶ Θεσσ. ἀμμέ), ἐσμι-ἔμμι (καὶ Θεσσ. ἐμμί), κτέν-ζωκτέννω, ὀφέλ-ζω-ὀφέλλω, ἀγέρζω-ἀγέρρω, ξέν-φος-ξέννος, γόνφα-γόννα, πέρφας-πέρρας κτλ.· πρβλ. Richard Meister 'Ελλ. Διαλ. Α' 137 κέξ. καὶ O. Hoffmann 'Ελλ. Διαλ. Β' 479 κέξ. Περὶ τῆς λέξεως δὲ σιμὸς ἀγνοοῦμεν μὲν πῶς ἐξεφέρετο ὑπὸ τῶν Αἰολέων, διότι οὔτε ὑπὸ τῶν ἐπιγραφῶν οὔτε ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν καὶ Λεξικογράφων οὔτε ὑπὸ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν Αἰολέων ποιητῶν διδασκόμεθά τι περὶ αὐτῆς, καθ' ὅσον τούλάχιστον ἐγὼ ἤξεύρω, ἀλλ' ὅμως λόγοι φωνητικοὶ πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι δὲν ἐξεφέρετο μετὰ

διττοῦ συμφώνου. Διότι ὑποθεθῆσθω τὸναντίον ὅτι ἐλέγετο σιμμος, τότε ἀνάγκη ἀπαραίτητος ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πάντως θὰ ἔγινεν ἀφομοιώσις συριστικοῦ τινος πρὸς τὸ μ, τ.ἔ. ὅτι προῆλθεν ἢ ἐκ τινος σισμος ἢ σιμσος ἢ ἐκ τινος σιμ-ιος ἢ ἐκ τινος σιμ-φοσ. Ἐπειδὴ τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως ἀγνοεῖται, οὐδὲν τῶν προϋποτιθεμένων τούτων δύναται κατ' ἀρχήν, ἐκ τῶν προτέρων, νὰ νομισθῇ ἀπόβλητον, ἀνάγκη ἄρα διὰ τῶν φωνητικῶν νόμων αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ν' ἀποδειχθῇ τὸ ἀδύνατον αὐτῶν. Καὶ ἀληθῶς ἀποδείκνυται εὐκόλως δι' αὐτῶν ὅτι οὔτε ἐκ τοῦ σισμος ἢ σιμσος οὔτε ἐκ τοῦ σιμιος οὔτε ἐκ τοῦ σιμφοσ ἦτο δυνατόν νὰ παράγῃται ἡ λέξις σιμός. Διότι ἂν ἐκ τοῦ σισμος ἢ σιμσος ἔδει νὰ εἶναι παρ' Ὀμήρῳ καὶ παρ' Ἀττικοῖς τὸ ι τοῦ τε σιμῶς καὶ τῶν παραγῶγων αὐτοῦ ἀείποτε μακρόν, ὅπερ δὲν ἀληθεύει· πρβλ. ἰσμερος-ἴμμερος - ἴμερος, τιλ-σαι - τίλλαι - τίλαι, χρῖσ-μα-χρῖμα, κριν-σαι-κρίναι, ἀσμε-ἄμμε-ἄμέ-ἡμέες, σελασ-να-σελάννα-σελᾶνα-σελήνη κττ., ἀλλ' ὅμως σιμός, Σίμος, Σιμίων κτλ. καὶ παρ' αὐτὰ Σίμων, Σιμωνίδης, Σιμόεις (πρβλ. Ὀμ. Ε 774 Σιμόεις καὶ Ε 777 καὶ Ζ, 4 καὶ Μ 23 κλπ. Σίμων δὲ παρ' Ἀριστοφάνει Νεφέλαις 351, 399 καὶ Ἰππεῦσι 242, Σιμωνίδη, Θεόγνιδος στ. 461)· ἂν δ' ἐκ τοῦ σιμιος, ὄφειλε νὰ γίνῃ *σινος, ὅπως ἐκ τοῦ κομ-ιος τὸ κον-ιος - κοινός, ἐκ τοῦ βαμ-ιω - βαν-ιω-βαίνω, πρβλ. Brugmann Grundriss § 639. Καὶ ἂν τέλος ἐκ τοῦ σιμ-φοσ, ἔδει νὰ λέγῃται σιμός μὲν παρ' Ὀμήρῳ, ἀλλὰ σῖμός παρ' Ἀττικοῖς, πρβλ. ἀνύω - ανφω - ἄνω Ὀμ. καὶ ἄνω Ἀττικόν, φθανφω - φθᾶνω - φθᾶνω, πρβλ. Felix Solmsen ἐν Περιδικῷ τοῦ Kuhn ΚΘ', 69. Κατ' αὐτὰ τὸ σιμός δὲν δύναται νὰ ἔχῃ προέλθει ἐκ τινος συνδυασμοῦ τοῦ μ καὶ τινος συριστικοῦ φθόγγου οὐδ' ἐξ ἀφομοιώσεως καὶ ἀντεκτάσεως, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἀρχαίῳθεν καὶ τὸ μ ἦτο ἀπλοῦν καὶ τὸ ι μακρόν, παρ' ὃ κατὰ μετὰπτωσιν ἠδύναντο νὰ λέγωνται καὶ τύποι μετὰ ι βραχέος· πρβλ. κριμα, κλιμα, κλιμαξ, πνίγω κτλ. καὶ κριτός, κρίσις, κριτής, κλίσις, κλισία, ἐπνίγην, πινω - πίομαι - πῖθι ἀλλ' ἔπιον, τίνω ἀλλὰ τίσις κτλ.

Ἄλλ' ἡ γνώμη ὅτι τὸ Σιμίας ἦτο τῶν Αἰολέων, τὸ δὲ Σιμίας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐλέγχεται ἀνακριβῆς καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς

τὸ Σιμμίας ἀναγινώσκειται παρὰ τὸ Σιμίας καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐνθα ἡ διὰ τοῦ μι γραφή θὰ εἶχε λόγον, ἀλλὰ καὶ ἐν Βοιωτικαῖς, ἐνθα ἡ φωνητικὴ τῶν Αἰολέων οὐδεμίαν ἔχει χῶραν· πρβ. Cauer Delectus² 352 ἐκ Θηβῶν Σιμμίας παρὰ τὸ Σιμίωνιος αὐτόθι· καὶ Σιμμίας Σιμμίαιος αὐτ. 395 ἐκ Φαρσάλων, ἀλλὰ καὶ Σίμουν, Σιμίουν, Σίμος, Σίμειος ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ· καὶ ἐκ Κραννῶνος 409, Σιμίαιος, Σιμίας καὶ παρ' αὐτὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ Σιμμιούνειος, Σιμμίας, Σίμμειος (δισ) κτλ. Δὲν δύναται δέ τις νὰ δυσχρησθῇ ὅτι ἀπηγγέλλετο μὲν αἰέποτε διττόν σύμφωνον, ἀλλ' ἐγράφετο πολλάκις μόνον τὸ ἕτερον, καθὼς ὄντως ἐν παλαιότεροις χρόνοις ἐγένετο. Διότι ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος κέξ., ἐν τοῖς χρόνοις δηλ. τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, τὰ ἐτυμολογικὸν λόγον ἔχοντα διττὰ γράφονται καθόλου εἰπεῖν κανονικῶς, οὐδ' ἐπιτρέπεται τοιαύτη αὐθαιρεσία ἐν αὐτοῖς οἷον ἄλλος καὶ ἄλος, ἵππος καὶ ἴπος, στέλλω καὶ στέλω κτλ. κτλ.

Ὅπως δ' αἱ ἐπιγραφαὶ οὕτως οὐδὲ τὰ χειρόγραφα βοηθοῦσιν ἡμῖν, διότι ἐν ἄλλοις μὲν, λ. χ. ἐν τοῖς τοῦ Ξενοφῶντος, Πλάτωνος, Λουκιανοῦ φέρεται Σιμμίας Σιμμίχην (ἐντεῦθεν καὶ ὁ Stallbaum ἐξέδωκε Σιμμίας παρὰ Πλάτωνι καθ' ἃ καὶ ὁ ἐκδότης τῆς Ἀνθολογίας ἐποίησεν), ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν Σιμίας κτλ.· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐκ τοῦ σιμὸς ἔτυμον τῶν λέξεων τούτων εἶναι προφανές, ὁ Dindorf καὶ ὁ Meineke γράφουσι Σιμίας Σιμίχην παρὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν χειρογράφων. Αὐτόδηλον δ' ὅμως ὅτι οὔτε τοῦ Stallbaum καὶ τοῦ ἐκδότου τῆς Ἀνθολογίας ἡ διὰ διττοῦ μι οὔτε ἡ τοῦ Dindorf καὶ Meineke δι' ἀπλοῦ μ γραφῇ ἀποδεικνύει ἀληθῶς τι.

Ἄλλ' ἀφοῦ οὔτε ἐτυμολογικῶς καὶ διαλεκτικῶς ἐρμηνεύεται οὔτε ὑπὸ τῆς παραδόσεως τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν χειρογράφων καθορίζεται τὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας, τοῦτο φαίνεται ὅλως ἄλυτον καὶ ἀπελπι. Καὶ ὅμως ἂν τις ἐπιστήσῃ τὸν νοῦν ἀκριβέστερον ἐπὶ τὸ πρᾶγμα καὶ μετ' ἐπιμελείας φυλοκρινήσῃ τὰ φαινόμενα, εὐρίσκει ὅτι ἐν τῇ φαινομένη κατὰ πρῶτον ἀκολασίᾳ καὶ ἀνωμαλίᾳ ταύτῃ ἐπικρατεῖ ἀληθῶς τάξις καὶ νόμος. Οὕτω λ. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὰ κύρια Σιμαίθα, Σιμάριστος, Σιμάνδρης, Σιμοίεις, Σιμωνίδης καὶ πρὸ πάντων τὰ οὐχὶ κύρια σιμὸς, σιμότης, σιμοῦν, σιμοειδὲς κτλ. οὐδέποτε ἐκφέρονται οὔτε ἐν ἐπιγραφαῖς οὔτε ἐν χει-

ρογράφοις μετὰ διπλοῦ μμ, τὸ κακὸν ἄρα ἔχει τοὺς νόμους τού, ἧτοι εἶναι περιορισμένον ἐν τισι τύποις οἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων. Ἀνάγκη ἄρα ἡ δίπλωσις τοῦ μμ νὰ συνάπτηται στενῶς μετὰ τῆς χρήσεως ταύτης καὶ ἐν ταύτῃ νὰ ἔχη τὴν ἀληθῆ αἰτίαν αὐτῆς. Ἀκριβέστερον ἐξετάζων τις τὰ κύρια ὀνόματα ταῦτα παρατηρεῖ ὅτι ἐν μὲν τοῖς πληρεστέροις Σιμαίθα, Σιμάριστος, Σιμάνδρης καὶ τοῖς τοιοῦτοις οὐδέποτε ἐμφανίζεται ἡ δίπλωσις, ἐν δὲ τοῖς βραχυτέροις Σίμος, Σίμη, Σιμίας, Σιμύλος Σιμίχη, Σίμχος, Σιμιχίδας κτλ. ἐμφανίζεται ὥστε ἂν εὑρεθῇ ἡ σχέσις τῶν πληρεστέρων πρὸς τὰ βραχύτερα, αὕτη θὰ δώσῃ τὸν λόγον τῆς διπλώσεως. Ἀλλὰ τὴν σχέσιν ταύτην τῶν πληρεστέρων κυρίων ὀνομάτων καθόλου πρὸς τὰ βραχύτερα παρατήρησαν ἤδη οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, εἰπόντες ὅτι τὰ βραχύτερα εἶναι ὑποκορισμοὶ τῶν ἄλλων πρβλ. Ἡρφδιανοῦ Β' 859, 6 «Ἔστι γὰρ ὑποκοριστικά εἰς -ων, οἷον Βακχυλίδης-Βάκχων, Σιμωνίδης-Σίμων, Σικελίδης-Σίκων, Λακεδαιμόνιος-Λάκων, Μιτυληναῖος-Μίτων, πίθηκος-πίθων, δραπέτης-δράπων» καὶ αὐτ. 19 «Καὶ εἰς -ις βαρύτερα ὡς Παρθένιος-Πάρθις, Χαλδαῖος-Χάλδις, Ἀμφιάρως-Ἀμφίς, Ἰφιάνασσα-Ἰφίς . . . Καὶ εἰς -υλλος, Ἡρακλῆς-Ἡραλλος, Θρασυκλῆς - Θράσυλλος, Βαθυκλῆς - Βάθυλλος, Ἀριστοκλῆς-Ἀρίστυλλος». Καὶ Β' 205, 16 «Ἀμφίς: τοῦτο οὐ συγκοπῆ, ἀλλὰ μετασχηματισμός: ἀπὸ γὰρ τοῦ Ἀμφιάρως Ἀμφίς». Καὶ Α' 347, 20 «Τὰ τοιαῦτα ὑποκοριστικά θέλει φυλάττειν τὸ σύμφωνον τῆς δευτέρας συλλαβῆς τῶν ἰδίων πρωτοτύπων, οἷον Ὑψιπύλη-Ὑψώ, Εἰδοθέα-Εἰδώ, . . . Δωδὼ οὕτως ἐλέγετο Δωδώνη . . .». Πρβλ. καὶ Bekker Ἀνεκδ. Β' 856 κέξ.

Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἄρα τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν διδασκαλίαν ταύτην τὰ βραχύτερα εἶναι ὑποκοριστικοὶ μετασχηματισμοὶ τῶν πληρεστέρων. Τὴν δὲ διδασκαλίαν ταύτην τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἐπεξέτεινεν ὁ πολὺς August Fick καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας συγγενεῖς γλώσσας ἐν τῷ δοκίμῳ αὐτοῦ βιβλίῳ Die Griechischen Personennamen. Καθ' ὃν ἄρα τρόπον ἡμεῖς λέγομεν σήμερον Γεώργι(ο)ς-Γεώργος-Γῶγος-Γεωργῆς-Γεωργούλλις-Γεωργούλλας-Γεωργιλῆς-Γεωργάκις κτλ., Κωνσταντῖνος-Κῶστας-Κωστῆς-Κῶτσος-Ντίνος-Ντίνας-Ντινούλλις-Κωστάκις κτλ., Δημιῦ-

τρι(ο)ς-Δῆμος-Μῆτρος-Μῆτσος, Νικόλα(ο)ς-Νικολῆς-Νίκος-Νικίτας-Κοκόλης-Κοκός-Κόλας-Κόλις-Κολέτις, Ἀναστάσι(ο)ς-Τάσος-Τασιούλλις-Σιούλλις-Ἀνέστης-Ἀνάστος-Τατσέλλος, Στέφανος-Στέφος-Στεφίκος-Στεφανῆς, Παναγιώτης-Πάνος-Πανούσης-Πανοῦσος-Πανοῦτσος-Νοῦτσος, Ἐμμανουήλ-Μανουήλ-Μανόλης-Μάνος-Μανοῦσος-Μανούσης κτλ. Οὕτως ἐποιοῦν καὶ οἱ παλαιοὶ ὑποκορίζοντες ἐν τῇ κλητικῇ κατὰ πρῶτον τὰ ὀνόματα (τῶν τέκνων ἢ καὶ ἄλλων οἰκείων) καὶ ἐκ τῆς κλητικῆς πλάττοντες ἔπειτα τὴν ὀνομαστικὴν καὶ τὰς ἄλλας πτώσεις (πρβλ. H. Zimmer ἐν τῷ *Περιοδικῷ* τοῦ Kuhn τόμ. AB' σελ. 194-7)· ἔπειτα δὲ τούτου μὲν ἐπεκράτει οὗτος ὁ τύπος, ἐκείνου δὲ ὁ ἕτερος, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ὁ μὲν λέγεται Μάνος, ὁ δὲ Μανόλης, ὁ δὲ Μανοῦσος κτλ., ὁ μὲν Νίκος, ὁ δὲ Νικολῆς, ὁ δὲ Κόλας, ὁ μὲν Ἀνέστης, ὁ δὲ Τάσος κτλ., καὶ ὅπως ἐν χρόνοις, ἐν οἷς τὸ ὑπογράφεσθαι δὲν ἦτο πολὺ σύνθητες, φυσικώτατον ἦτο νὰ συμβαίη. Ὅτι δ' ὁμοῦ καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ὠνομάζετο καὶ διὰ τοῦ πληρεστεροῦ καὶ διὰ τοῦ ὑποκοριστικοῦ ὀνόματος, τοῦτο παρετήρησε καὶ διὰ παραδειγμάτων ἀπέδειξε πρῶτος μὲν ὁ Fick, ἐνθα ἀνωτέρω σελ. ξβ', ἦτοι Ἀμύνανδρος καὶ Ἀμυνᾶς, Κτησικλῆς καὶ Κτησίης, Ζεῦξιππος καὶ Ζεῦξις, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλοι, λ. γ. ὁ Meister ἐν ταῖς Συμβολαῖς τοῦ Bezzenberger Τομ. Iσ' σελ. 173 καὶ ἐξῆς, Κλεομένης-Κλέομις (καὶ παρ' Ἰσοκράτει Κλέομις), Μενέστρατος-Μενέστας, Δημόφιλος-Δημοφῶν, Ἴσμηνίας-Ἴσμηνίχος, Ἀνδρόνικος-Ἀνδρικός κλπ. (πρβλ. καὶ W. Schulze ἐν τῷ *Περιοδικῷ* τοῦ Kuhn τόμ. AB' σελ. 158 σημ.). Οὕτω δ' ἐνοεῖται ὁ σχηματισμὸς ὀνομάτων οἷον Ἀγνων, Ἀγάθων, Μάρων, Ἀκρων κλπ., ἅτινα φαίνονται μὲν ὅμοια ταῖς μετοχαῖς, εἶναι δ' ὁμοῦ ἀλλότρια τούτων, ἀφοῦ οὐδ' ὑπάρχουσιν ἀληθῶς τοιαῦτα μετοχαί.

Ἐν τοῖς ὑποκοριστικοῖς δὲ τούτοις ὀνόμασι συνέβαινε ἐπίσης καὶ διπλασιασμὸς συμφώνου τινός, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Γερμανικῇ καὶ Κελτικῇ καὶ Λατινικῇ γλώσσῃ, καθ' ἃ ἤδη ἄλλοι τε καὶ μάλιστα ὁ Zimmer ἐν τῷ *Περιοδικῷ* τοῦ Kuhn Τομ. AB' σελ. 172 κέξ. ἐδίδαξαν· πρβλ. τὰ ἡμέτερα Λέλα, Φωφῶ, Κούλα-Κουκούλα, Φιφί, Κικί, Μπάμπης, Νιόνιος κτλ. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ Σιμίς, Σῆμος, Σιμύλος, Σιμίχην κττ.

εὐρίσκονται καὶ μετὰ ἐνὸς καὶ μετὰ δύο *μμ* γεγραμμένα (καὶ ταῦτα ἐν ἐπιγραφαῖς καθαφαῖς τοιαύτης αὐθαχεσίας), ἀλλὰ καὶ ἄλλα πάμπόλλα, πάντα δ' ὁμοῦς ὑποκοριστικά. Πρὸς. Cauet² 362 Ἀγαθῶ, Ἀριστοκκῶ, Ἀφθονῶ, Δαλικκῶ, Καλονῶ, Ξενοκκῶ, Ξενῶ, Παρθενῶ, Φιλλῶ, Φιλοττίς, πάντα ἐκ Τανάγρας καὶ Ἀλιάρτου, 331 Ἐροττίς ἐκ Κορωνείας, 357 Γοθθίδας ἐκ Θηβῶν παρὰ δὲ Bechtel Ἰων. Ἐπιγρ. ἀριθ. 19 σελ. 14 κέξ. ἐκ Στύρων Κεφαλλίων, Κόννος, Πολλυξίδης ἐκ πρωτοτύπου Πόλλυξος ἀντι Πολύξενος, σελ. 52 Κρίττιος, Φίλλιος, ἀριθ. 77 Μύλλου, ἀριθ. 104, 15 Σανίωνος καὶ αὐτ. 24 καὶ 25 Σαννίωνος, ἀριθ. 115 καὶ 221, 5 Μιννίων, 174 Ἀννίκω (γεν. τοῦ Ἀννίκης = Ἀνίκητος) καὶ ἐκ νομίσματος αὐτόθι Ἀννίκα, ἀριθ. 240 Μικινῶ (γεν.). Ἐν τῷ περὶ Ἐπιδαύρου βιβλίῳ τοῦ φίλου κ. Π. Καββαδίου ἀναγινώσκειται ὑπ' ἀριθ. 112 Καλλῶ, 234, 33 Πολλιιάδας, 243 Φίλλος, 234, 61 Ἀγασίλλου καὶ 85 Ἀγασίλλας, ἐνῶ ἐν 241, 10 Νικασίλας καὶ 242, 139 Ἀναξίλας Φιλλίου ἐξ Ἀρκαδίας, Hoffmann Ἑλλ. Διαλλ. Α' 217. Ὁ Prellwitz ἐν τῇ πραγματεῖᾳ αὐτοῦ De Dialecto Thessal. σελ. 34-5 ἀναγράφει Βερέκκας (= Βερένικος = Φερένικος), Φιλόκκας (ἐκ Λαμίας = Φιλοκράτης κατὰ τὸν Fick ἐν ταῖς Συμβολαῖς τοῦ Bezenberger 5' 318), Ἀνδρόκκας (Δωδωναῖος), Χάββειος (ἐκ Θεσσαλίας), ὁμοίως Ἀσσας Ἀσσαῖος παρὰ τὸ Ἄσανδρος, Ἀγασσας, Ἀμείσας, Νικάσας, Μέννεις, Μεννέας, Μύλλειος, Ἐχέμμαιος, Σκόλλειος, Πέταλλις, Δαμμάτρειος, Πανάμμος (περὶ τοῦ διπλοῦ *μμ* τοῦ ἐν τοῖς ὀνόμασι Πανάμμος, Σίμμος, Σιμμίας, Δαμμάτρειος τῆς μεγάλης ἐπιγραφῆς τῆς Λαρίσης ἀπαντῶντος ἀποφαίνεται ὁ Fick ἐν ταῖς Συμβολαῖς τοῦ Bezenberger τόμ. Ζ' σελ. 284 ὅτι ταῦτα εὐρίσκονται καὶ ἐν ἄλλαις διαλέκτοις οὕτω γεγραμμένα). Αὐτόθι ἀναφέρει ὁ Prellwitz καὶ ἔτυμολογίαν ἣν ὁ μακαρίτης Κούρτιος προήνεγκε τοῦ Περδίκκας ὡς ἐκ τινος Περι-δικ-ης καὶ δῆ = dictator. Καὶ ὁ Fick ἐν Ἰλιάδος ἐκδόσει, σελ. 561 ἠρμήνευσε τὸ Ἀχιλλεὺς ἐκ τοῦ Ἀχίλυκος. Ἐτι τολμηρότερον εἰκάζει ὁ Baunack ἐν Studien A' σελ. 56-64 ὅτι τὸ Ψαπφῶ (ἔθεν κατ' ἀνομοίωσιν Σαπφῶ) προῆλθεν ἐκ τοῦ Ψαλε-φίλα ἢ Ψαλλεφίλα, παραβῆλλον πρὸς τὸ Συρακῶ (παρ' Ἐπιχάρμῳ) ἀντι Συράκουσαι, Μεγακλῶ, Χαρικλῶ, Μελιξῶ,

Ἀμφιφρό. Αὐτόθι παρέθηκεν ὁ Βαυναεὶς καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα παραδείγματα, λ. χ. πλὴν τινων ἀναγραφέντων ἤδη ἀνωτέρω, καὶ τάδε, Κλεοθθίς, Δικκῶ, Ἀθανίκει, Διόκκεος, Ἰννώ, Μελαννεύς, Νεοτίς, Ἐμπεδοτίς, Ζωίττα, Βίοττος, Φιλόττας, Βίττος, Βιτίς, Νικοττώ, Πολύδδαλος κτλ., ἐν δὲ σελ. 18 κέξ. ἐρμηνευσῶν τὸ ὄνομα Ἑτταλία - Πετθαλία - Φετταλία - Θετταλία ἐκ τοῦ πέτταρες (= τέτταρες, διὰ τὴν εἰς τετράδας διαίρεσιν τῆς χώρας, ἥτοι εἰς Θεσσαλιώτιδα, Φθιώτιδα, Πελασγιώτιδα καὶ Ἰστιαιώτιδα) παραβάλλει τὸ Ἀθῆναι - Ἀττις (- Ἀττικὴ) - Ἀτθίς (1) καὶ Πιτύας - Πίτυλος - Πιτάνη - Πιτανός, Πίττας - Πίτταλος - Πιττακός, Πιτθεύς - Πιτθίς - Πιτθός - Πιτθῶ, Πιθών - Πιθούνησιος καὶ Πλάτων - Πλατθίς - Πλατθίον - Πλαθαίνη.

Καθ' ὃν δὲ τρόπον τὰ κύρια ὀνόματα προσώπων οὕτω καὶ τὰ προσηγορικὰ τὰ προσώπων δηλωτικὰ συγκόπτονται καὶ διπλασιάζουσι τὰ σύμφωνα· πρβλ. πατήρ - πάτερ - πάππα - πάππος - ἄππας (Μακεδονικόν) - ἀπφῦς - ἀπφᾶς - ἀπφᾶ - ἀπφία - ἀπφίδιον - ἀπφάριον (2) καὶ τέττα καὶ ἄττα καὶ σήμερον τατά, μήτηρ - μῆτερ, μάμμα - μάμμιν - μαμμία, τιθῆνη - τίττην - τιτθίον - τιτθός - τιτθειῶ κτλ.

Ἐν τούτοις διπλασιάζονται, ὡς βλέπει ἕκαστος, πάντα τὰ σύμφωνα, ἥτοι θθ Ἀγαθθῶ, Κλεοθθίς, κε Ξενοκκῶ, Δικκῶ, Θεοκκῶ, λλ Φιλλός, Φιλλῶ, Πολλυξιδθς, μμ Κλέομμις, Σιμμίας, νν Ἀφθονῶ, Ἀννίκης, Ξενῶ, Σαννίων, ππ Πάππα, σσ Ἀσσαίος Ἀσσας, Νικάσσας, ττ Βιττώ, Πιττακός κτλ. Ἐν τισι μετὰ τὴν δίπλωσιν ἐπέρχεται τῶν

(1) Ὅτι τὸ ἔτυμον τοῦ Ἀτθίς - Ἀτθικός (ἐν Ἐπιδαύρῳ Καρδαίου ἀρ. 242, 13) Ἀττικὸς πιθανῶς οὕτως ἔχει, δῆλον καὶ ἐντεσθεν ὅτι τὸ μὲν Ἀθῆναι - Ἀθῆνην - Ἀθηναῖοι ἀπαντᾷ ἤδη παρ' Ὀμήρῳ, τὸ δὲ Ἀττικὸς πρῶτον παρὰ Σόλωνι καὶ τὸ Ἀτθίς οὐχὶ πρὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ Εὐριπίδου. Θὰ ἐλέγθῃ ἄρα ὑποκοριστικῶς ἡ Ἀθηναία (γενὴ ἢ χώρα) Ἀττικὴ - Ἀτθίς, ὅπως ὁ Ἐπίχαρμος μετεσημάτισε τὰς Συρακούσας εἰς Συρακῶν, καὶ ὅπως ἀνωτέρω εἶδομεν τὸ Φιλοχάρης ἢ Φιλοκλῆς ἢ τι τοιοῦτον γενόμενον ἀπλούστατα Φιλλός, Φιλλίας, τὴν Ἀγαθονίην ἢ τοιοῦτόν τι Ἀγαθῶν, τὸν Ἀνίχτην Ἀννίκην κτλ. Ὁμοίως ἐρμηνευτέον καὶ τὸ μακρὸν φωνῆν ἐν τῷ Καλλίνῳ, Πασίνος κττ.

(2) Καὶ ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τῶν εἰρημένων τύπων καὶ ἐκ τῆς καθόλου ἐπισκοπῆσεως τοῦ ζητήματος δῆλον γίνεται, ὅτι ἡ συνήθης γραφὴ παπᾶς ἀντὶ τοῦ παπιᾶς δὲν εἶναι ὀρθή.

διττῶν δασέων καὶ ψιλῶν ἀνομοιώσις, πρβλ. *Ψαφῶ-Ψαφῶ, Ἀθηναία - Ἀθίς - Ἀθική, πάππ-ἀπῶς, Βάχχος-Βάχχος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ διπλασιασμός τοῦ συμφώνου ἐν τούτοις δὲν εἶχε φωνητικὴν αἰτίαν (ὅπως λ. χ. ἄλγ-ος-ἄλλος, στέλ-ῶ-στέλλω, ἐμμένω, συλλαμβάνω κτλ.), ἀλλ' ἀπλῶς ψυχολογικὴν, τ. ἔ. τὴν τάσιν, ἵνα ἡ ἀπολειπομένη ὡς χαρακτηριστικὴ συλλαβὴ γίνηται αἰσθητὴ καὶ ἐξαιρετῆ κατὰ τὸ δυνατόν (πρβλ. Μπάμπης, Νιόνιος, Φωφῶ = Φωτεινὴ ἢ Ἀφροδίτη κτλ.), διὰ ταῦτα οὔτε πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων ὁμοίως ἐδιπλασιάζοντο οὔτε οὕτω σταθερὰ ἦσαν, ὅπως λ. χ. ὅπου ἐτυμολογικὸν εἶχον λόγον, οὔτε ἴσως ὁμοιότατα τοῖς ἀρχαιοτέροις παραδεδομένοις διττοῖς ἀπηγγέλλοντο· ἐντεῦθεν καὶ ἐν αἰς χώραις τὸ διπλοῦν ττ δὲν ἀπηγγέλλετο ἀντὶ τοῦ σσ, λ. χ. ἐν Αἰολίδι τῆς Ἀσίας, ἐλέγετο Πίττακος, καὶ τὰ συμπλέγματα θθ, φφ, κττ. ἀνεκτὰ ἐν τούτοις ἐνομιζοντο, πρβλ. Ἀγαθῶ, Σαφῶ, Κοπβίδαιος, Μέγκω κτλ.

Διὰ τὴν διάφορον τούτων προφορὰν συμβαίνει ὥστε καὶ ἐν ταῖς ἐπιμελέσταται γεγραμμέναις ἐπιγραφαῖς τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐτυμολογικὸν λόγον ἔχοντα διττὰ σύμφωνα νὰ γράφονται κανονικῶς πανταχοῦ, ταῦτα δὲ τὰ ὑποκοριστικὰ νὰ ποικίλλωσι, καθ' ἃ εἶδομεν. Ἐντεῦθεν ἐν ἄλλοις μὲν ἦτο ἀπ' ἀρχῆς ἦτο ἢ τοῦλάχιστον ἔπειτα κατῆσθαι καὶ διεσώθη ἡμῖν μόνον τὸ δεδιπλασιασμένον, λ. χ. Ἀθίς Ἀττικός, ἐν ἄλλοις δὲ παρεδόθη μόνον τὸ μετ' ἀπλοῦ συμφώνου, λ. χ. Σίμων, Δείνων, Δεινίας κτλ., ἐν ἄλλοις δὲ παρεδόθησαν ἀμφοτέροι οἱ τύποι, λ. χ. Φίλλος-Φιλίας-Φίλων, Ἀχιλλεύς-Ἀχιλεύς, Πιττακός-Πιτθεύς-Πίθων-Πιτάνη, Τρίκκα-Τρίκκη καὶ Τρίκη (ἐκ Τρικάρανον ἢ Τρικόλωνοι ἢ Τρίκλαρος ὅπως ὁ Prellwitz ἐνθα ἀνωτ. σελ. 35 σημ. εἰκάζει καὶ ὁ Schulze ἐν Quaestiones Epicae σελ. 80 σημ. 4 ἀσπάζεται), Σαφῶ-Σαφῶ-Σαφῶ, Σιμίας-Σιμίχη καὶ Σιμίας-Σιμίχη, Μικκιάδης-Μικκίων-Μικκύλος καὶ Μικιάδης-Μικίων-Μικύλος-Μίκυθος κτλ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγένετο δῆλον, α) ὅτι ἡ διὰ τοῦ διττοῦ μι ἐκφορὰ τοῦ Σιμίας-Σιμίχη δὲν ἦτο τῶν Αἰολέων ἀλλὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων, β) ὅτι δὲν συμβαίνει ἡ δίπλωσις αὐτὴ ἐν μόνῃ τῇ λέξει ταύτῃ ἀλλὰ καθόλου ἐν τοῖς ὑποκοριστικοῖς μετασχηματισμοῖς τῶν κυρίων ὀνομάτων, γ) ὅτι διὰ τὴν οὐκ ἐτυμολογικὴν ἀλλὰ ψυχολογικὴν γένεσιν τῶν διπλῶν συμφώνων ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ καταδικά-

ζωμεν ἀποβλέποντες εἰς μόνην τὴν πρωτότυπον λέξιν ἐξ ἧς ταῦτα ἐσηματίσθησαν, τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην αὐτῶν γραφὴν, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ ἐξετάζωμεν περὶ ἐνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου ἰδίᾳ πῶς οὗτος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν χειρογράφων, τῶν Γραμματικῶν, τῶν Λεξικογράφων, ἐν μιᾷ λέξει κατὰ τὴν παράδοσιν νὰ ὀρθογραφῶμεν αὐτήν.

Περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ υ ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν τὸ υ ἀπηγγέλλετο κατὰ δύο τρόπους, ἥτοι κατόπιν μὲν τῶν χειλικῶν π, β, φ, μ, ψ καὶ τῶν ὑπερωικῶν καὶ οὐρανικῶν κ, γ, χ, ξ ὡς υ, κατόπιν δὲ τῶν ὀδοντικῶν τ, θ, θ, τῶν ὑγρῶν λ, ρ, τοῦ ρ καὶ τοῦ σ καὶ ζ ὡς iu. Τὴν αὐτὴν δὲ διττὴν προφορὰν τοῦ υ ἀπέδειξα πέρυσιν ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Kuhn τόμ. ΛΔ' σελ. 81 κέξ. ὑπάρχουσιν καὶ ἐν τῇ νῦν Τσακωνικῇ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ Λακωνικῇ διαλέκτῳ. Ὅρμηθεις δὲ τὸ μὲν ἐκ τῆς ὁμοιότητος ταύτης ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Λακωνικῇ, τὸ δὲ ἐκ τοῦ Κυπρίου ἐγιῶ ἐγιῶνυ καὶ Καρπαθίου ἐγιῶ (πάντως διὰ τὸ σιοῦ ἀντί σου = σύ) ἤκασα ὅτι ἡ διττὴ αὕτη προφορὰ τοῦ υ ἦτο πολὺ ἀρχαιοτέρα τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., ἀνερχομένη πιθανῶς εἰς τοὺς πρὸ τῆς διασπορᾶς τῶν Δωριέων χρόνους, ἦν δὲ κοινὴ πᾶσι τοῖς Δωριεῦσιν. Ἄν ἡ εἰκασία αὕτη ἐπιτυγχάνη τοῦ ἀληθοῦς ἢ μὴ, ὅα διδάξῃ ὁ μέλλων χρόνος.

Περὶ δὲ τῆς ἐν τῇ Ἀττικῇ προφορᾶς αὐτοῦ οἱ ἐρευνηταὶ πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν ἦτο ὅμοια τῇ Λατινικῇ καὶ τῇ τῶν ἄλλων συγγενῶν γλωσσῶν, ἥτοι υ, ἔπειτα δ' ὅμως ἐλεπτύνθη γενομένη ὅμοια τῷ Γαλλικῷ ἢ τῷ Γερμανικῷ ü. Περὶ μόνου δὲ τοῦ χρόνου τῆς παθῆσεως ταύτης διαφωνοῦσιν, ἄλλοι παλαιότερον καὶ ἄλλοι νεώτερον ταύτην τιθέντες. Οὕτω λ. χ. ὁ καθηγητὴς von Wilamowitz-Möllendorf ἐν Φιλολογικαῖς Ἐρεῦναῖς τόμ. Ζ' σελ. 288 σημ. εἰκάζει α') ὅτι ἡ τροπὴ αὕτη ἐν τῇ Ἀττικῇ πιθανῶς δὲν εἶναι πα-

λαιότερα τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Αἰτιολογεῖ δὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ ταύτην λέγων ὅτι, ἂν τὸ υ ἀπηγγέλλετο ὡς ὕ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραληφθῆ τοῦτο, ἵνα συνημμένον μετὰ τοῦ ο παραστήσῃ τὸν ἐκ τοῦ ο διὰ κωφώσεως προελθόντα φθόγγον υ· β') ὅτι ἐκ τῆς Ἀττικῆς διεδόθη διὰ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων ἀνά τὴν Ἑλλάδα. Τὴν δοξασίαν δὲ ταύτην τοῦ κ. Möllendorf ἀσπάζεται, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ κ. Larfeld ὁ συγγραφέας τὴν Ἐπιγραφικὴν ἐν τῷ Handbuch τοῦ I. v. Müller τόμ. Α' σελ. 502 σημ., ἀλλ' ἂν μὴ σφέλλωμαι, τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως.

Διότι πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι εὐλογώτερον, φαίνεται μοι, δύναται τις νὰ δισχυρισθῆ τὸ ἐναντίον τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Möllendorf λεγομένου. Ἦτοι ἂν τὸ Υ' ἔσωζε κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προφορὰν ὡς υ, οὐδεὶς θὰ ἐνόμιζεν ἀναγκαῖον νὰ συνάψῃ αὐτὸ μετὰ τοῦ ο εἰς δήλωσιν τοῦ υ. Ἀκριβῶς μάλιστα ἡ σύναψις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ο εἰς παράστασιν τοῦ υ, ἐλέγχει περιφανῶς ὅτι δὲν ἀπηγγέλλετο τότε πλέον ὡς υ, ἀλλ' ἄλλως. Ἄν ἄρα ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἤρξαντο νὰ γράφωσιν ἐν Ἀττικῇ *ου*, ὅπου ἀπήγγελλον υ, λ. χ. Ἡρακλέους, τοῦτο διδάσκει ὀφθαλμοφανῶς ὅτι τότε πλέον τὸ υ μόνον δὲν ἐκρίνετο ἰκανὸν νὰ παραστήσῃ τὸν φθόγγον υ, πάντως διότι μετὰ τοῦ υ οἱ Ἀθηναῖοι συνῆπτον τότε ἄλλον φθόγγον ἢτοι τὸν ὕ, οὐχὶ πλέον τὸν υ, τ. ἔ. διότι ἡ προφορὰ τοῦ υ εἶχε μεταβληθῆ.

Ἐπειτα παρατηρῶ ὅτι ἀληθῶς εἰπεῖν, δὲν παρελήφθη τὸ υ, ἵνα συναφθῆν μετὰ τοῦ ο παραστήσῃ τὸν φθόγγον υ. Τοιαύτη παραλαβὴ προϋποτίθησιν ἐργασίαν ἐκ προνοίας γενομένην, ἣτις ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ, τ. ἔ. δὲν ἠδύνατο ἐκεῖνοι νὰ σκεφθῶσιν ὅτι, ἐπειδὴ τὸ υ μόνον δὲν ἀρκεῖ εἰς παράστασιν τοῦ υ, ἀνάγκη νὰ παραλάβωμεν καὶ τὸ ο καὶ συνάψαντες αὐτὰ εἰς *ου* δηλώσωμεν δι' αὐτῶν τὸν φθόγγον υ· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐτελέσθη ἄλλως, ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς εἰπεῖν. Καθ' ὃν δηλαδὴ τρόπον ἡμεῖς γράφομεν μπάνιο ἐνῶ οἱ Ἴταλοι γράφουσι bagno, σενιάλο ἐνῶ οἱ Ἴταλοι segnale, κουινιάδος ἐνῶ οἱ Ἴταλοι cognato κλπ., δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ διότι ὁ τοιοῦτος ἔρρινος φθόγγος παρ' ἡμῖν μὲν ἐγεννήθη κατ' ἀρχὰς ἐκ τῆς κατὰ συνίζησιν προφορᾶς καὶ δὴ ἐνώσεως τοῦ ν μετὰ τοῦ ἐπομένου ι ἢ ε, ὥστε τὰ πρότερον νι ἢ νε γραφόμενα καὶ ἀπαγγελλόμενα νῦν γράφονται μὲν κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον ἀπαγγέλλονται δ' ἄλλως ἢτοι νι, νε, ἐννεά, ἐννεα κλπ.,

ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ἀναλόγως ἐκ τοῦ ἀρχαίου συμπλέγματος gn . Ἐν-
 τεῦθεν δὲ γεννηθεὶς παρεστάθη, ὡς εἰκός, ἐκεῖ μὲν διὰ τῶν γραμμα-
 τῶν ἐκείνων ὧν οἱ φθόγγοι κατήντησαν νὰ συγχωνευθῶσιν εἰς τὸν ἔρ-
 ρινον τοῦτον φθόγγον, ἦτοι διὰ τοῦ gn , παρ' ἡμῖν δὲ ἀναλόγως διὰ
 τῶν ni ἢ ne , τῆς πλαιαῆς ὀρθογραφίας κατὰ τὸ ἐνὸν διατηρουμένης.
 Ὡσαύτως καὶ ἐν Ἀττικῇ τὸ πάλαι τὰ γράμματα ou παρίστων κατ'
 ἀρχᾶς δίφθογγον ou , ἀλλὰ ταύτης σὺν τῷ χρόνῳ κατὰ μικρὸν μετα-
 βαλλομένης καὶ γενομένης τέλους ἀπλοῦ φθόγγου u , τὰ γράμματα τὰ
 δηλοῦντα πρότερον τὴν δίφθογγον ou ἐδήλουν τώρα ἀπλοῦν u , ὥστε
 καθ' ὃν τρόπον ἐγράφετο τὸ βουῖς, οὐ, οὔτος, κοῦφος, Ξοῦ-
 θος, κρουῶ, Προκρουστῆς, ἀκόλουθος, σπουδί, Σούνιον,
 στρουῖθος κτλ. πρότερον μὲν ἀπαγγελλόμενον βους, ou κλπ. νῦν δὲ
 βυς, u κλπ., οὕτω διὰ τῶν αὐτῶν σημείων ou ἐγράφετο ἔκτοτε πᾶν
 u , ὅθενδῆποτε καὶ ἂν ἤθελε προέλθει, λ. χ. ἐξ ἀντεκτάσεως λέγοντι-
 λέγονσι-λέγισι, τὸς καλὸς-τις καλυς, ἐκ συναίρέσεως αἰδός-αἰδυς,
 τείχος-τείχυς κτλ., ὅπως καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ ἔννοια, ἐννεᾶ γράφομεν
 καὶ μπάνιο κλπ. διὰ τοῦ ni τοῦ ἐκ τῆς ἱστορίας παρ' ἡμῖν καταστάν-
 τος δηλωτικῷ τοῦ ἑρρίνου τούτου φθόγγου.

Πρὸς δὲ καὶ τὸδε λεκτέον: ἂν τὸ u ἔσφζε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προ-
 φορὰν ὡς u κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα π. Χ., τότε οὐ μόνον ἡ χρῆσις τοῦ
 u πρὸ τοῦ v τούτου ἐν τῇ Ἀττικῇ ἀντὶ τοῦ φ μένει ἀνεξήγητος,
 διατὶ λ. χ. νὰ γράφηται Κύλον, Κυνόρτες κλπ. παρὰ τὸ Φόραχς
 ρο[υφαγόρας], Καλιφόμε, γ(λ)αυφόπιδι κλπ., ἀλλὰ καὶ ἀπο-
 ρεῖται διατὶ τὸ ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος ἀποδεδειγμένως
 ἀναφυῖν κατ' ἀντέκτασιν ἢ συναίρεσιν νεώτερον u (Ἡρακλέους,
 Meisterhans, § 11, 20) δὲν ἠκολούθησε τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἢ καὶ τὸ ἀρ-
 χαιὸν $u = v$. Ἄν δηλαδὴ ὅτε περὶ τὸ 500 π. Χ. τὸ νεογενὲς τοῦτο
 u (ἐκ τοῦ o κατ' ἀντέκτασιν ἢ ἐκ συναίρέσεως τοῦ $e + o$, $o + e$, $o + o$)
 ἀνεπτύχθη, τὸ v ἔσφζεν ἔτι ἐν τῇ Ἀττικῇ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προ-
 φορὰν ὡς u , τότε ἄφειλε, καθ' ὃν τρόπον τὸ u (ἦτοι τὸ ἀρχαῖον v)
 κατόπιν κατὰ τὴν δοξασίαν τοῦ κ. Möllendorf ἐλεπτύνθη εἰς \ddot{u} ,
 οὕτω καὶ τὸ ὅμοιον αὐτῷ ἦδη πρότερον καθεστηκὸς u (ἐκ τοῦ o δι'
 ἀντέκτασιν ἢ τὸ ἐκ συναίρέσεως) νὰ λεπτυνθῇ ἐπίσης εἰς \ddot{u} . Ἀλλὰ
 τοῦτο δὲν συνέβη, πάντως δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ διότι πολὺ πρὸ τοῦ 500
 π. Χ. ὅτε τὸ ἐξ ἀντεκτάσεως καὶ συναίρέσεως u ἀνέκυψε, τὸ v εἶχε

μεταβληθῆ καὶ ἀπὸ υ εἶχε γίνεαι ἢ, διὸ οὐδέποτε συνέπεσον ἀλλήλοις, καὶ αἱ τύχαι ἐκατέρων διάφοροι, ἦτοι τοῦ ἡμὲν ἀρχαίου υ (ἦτοι τοῦ υ) καταστάντος ἢ καὶ τέλος ι, τοῦ δὲ υ (= ο δι' ἀντέκτασιν ἢ συναίρεσιν) αἰετοτε μέχρι σήμερον ἀλωβήτου παραμείναντος.

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ φαίνεται ὅτι ἐν ἱκανῶς παλαιοῖς χρόνοις ἦτοι πρὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐλεπτύνθη τὸ υ εἰς ἢ. Παρατηρεῖται δηλ. ὅτι κατόπιν τοῦ υ τὸ εω συναιρεῖται εἰς ω καὶ τὸ εα εἰς η, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον καὶ ὅταν οἱ φθόγγοι οὔτοι εὑρίσκωνται κατόπιν τοῦ ι· πρβλ. *Inschriften des ion. Dialects* ὑπὸ Bechtel ἀρ. 18, 19 ἀδικιῶν ἐξ Ὠρωποῦ, 174, 27 Ἀσίῳ ἐκ Χίου, Πανσανίῳ 163, 16 ἐξ Ἀδδῆρων, καὶ παρὰ ταῦτα Παναμύῳ 328, 14 καὶ 340^a 11 ἐξ Ἀλικαρνασοῦ (περὶ τὸ 460 π. Χ.), Πακτύῳ 248 c, 3, τὰ θύνη 43, 17 ἐκ Κέῳ (πάντως τοῦ Ε' αἰῶνος). Ὁ Hermann ἤκασεν ἐν Ὁμ. Ὑμν. 15' 3 Φλεγύῳ ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου Φλεγύου. Ἄλλὰ δύναται καὶ Φλεγύῳ ν' ἀναγνωσθῆ καὶ διὰ μὴ ὑποληφθῆ παράδειγμα συναίρεσεως τοῦ υεω εἰς υω.

Ὅτι δὲ πάντως ἡ τοῦ υ νεωτέρα προφορὰ αὕτη εἶναι ἡ αἰτία τῆς συναίρεσεως τοῦ υεω εἰς υω καὶ τοῦ υεα εἰς υη, δηλοῦται καὶ ἐκ τούτου ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ φαίνεται ἀνάλογός τις ἐπιδρασις τῆς μεταβληθῆμενης ταύτης προφορᾶς τοῦ υ. Ἐπιστάμενος δηλ. τις ὅτι τὸ υ διέσωσε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προφορὰν ὡς ἐπιτακτικὸν φωνῆεν τῶν διφθόγγων, οὐδ' ἐλεπτύνθη εἰς ἢ, καὶ παρατηρήσασθε ὅτι λέγεται μὲν αἰετοτε σκευή, χλεύν, Ἀγαύν κττ. ἀλλὰ καρύα, οἰσῦα κττ., ἐνῶ αἰτία καὶ ποία καὶ ἀστεία πάντα ὁμοίως ἔχουσιν, πείθεται ὅτι τὸ υ κατ' ἀρχάς, ἦτοι ἐφ' ὅσον ἀπηγγέλλετο ὡς υ, δὲν ἐπέδρα ἐπὶ τὸ ἐξῆς ἢ ἀνομοιωτικῶς καὶ δὴ ἀρχαίῳθεν δὲν ἐλέγετο ἀφῦα, Λιβῦα κττ. ἀλλ' ἀφῦν, Λιβῦν κττ. Ὅτε δ' ὅμως ἡ νέα προφορὰ ἀνεφάνη καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπέδιδεν, ἤρξατο νὰ ἐκλύη τὰ εἰς -ύη ὀνόματα καὶ τρέπη εἰς -ύα. Ἐν τοῖς δοκιμοῖς χρόνοις φαίνεται ὅτι ἐπεκράτει σάλος ἐν τούτοις, διὸ ἐν τῇ μεταβατικῇ ταύτῃ περιόδῳ ἄλλα μὲν τούτων εὑρίσκονται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κατὰ τὸν ἕτερον μόνον τύπον, λ. χ. καρῦα, οἰσῦα κττ. καὶ πάλιν, Λιβῦν, ἐγγῦν κττ., ἄλλα δὲ κατ' ἀμφοτέρους, ἰγνῦν καὶ ἰγνῦα, σιπῦν καὶ σιπῦα κττ., πρβλ. *Lobeck* εἰς *Φρόνιγον* σελ. 301-2. Ἐν δὲ τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις φαίνονται κατισχύσαντες ὁλοσχερῶς αἱ

τύποι εἰς -υα· πρβλ. Ἡρωδιανοῦ Α' 306, 26 «ψύη ἢ ψύα» καὶ 302-3 ὅπου οὐκ ὀλίγα εἰς -υα ἀναγράφονται (1).

Ἀποβλέψας δὲ τις εἰς τὰ εἰς -ρη λήγοντα πρωτόκλιτα οἷον κόρη ἀντὶ κόρFη, κόρρη ἀντὶ κόρση, δέρη ἀντὶ δέρFη, ἀθάρη (ἀντὶ τίνος;) ἐν οἷς τὸ ρ προσήγγισε τῷ η μετὰ τὸν ἐξαφανισμὸν ἄλλου τινὸς μεταξὺ τούτων εὐρισκομένου πρότερον συμφώνου, καὶ πρὸς τούτοις εἰς τὰ πέρυσιν ὑπ' ἐμοῦ ἐν ταῖς Indogermanische Forschungen τομ. Ε' σελ. 393 κέξ. εἰρημένα περὶ τῆς συναίρεσεως τοῦ μὲν ρεᾶ εἰς ρᾶ, τοῦ δὲ ρεᾶ εἰς ρη, μανθάνει ὅτι τοῦ μὲν ρ ἡ ἀνομοιωτικὴ δύναμις ἐνωρὶς ἠλαττώθη καὶ περιωρίσθη, τοῦ δὲ υ τούναντιον ἐπέδωκε σὺν τῷ χρόνῳ ἐξομοιωθεῖσα ὅλως τῇ τοῦ ι. Ἀκριβῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ χρονολογήσωμεν τὰ φαινόμενα ταῦτα, ἂν ἠδυνάμεθα πρῶτον νὰ ὀρίσωμεν τὸν χρόνον τῆς ἐκπτώσεως τοῦ F κατόπιν τοῦ ρ ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ, καὶ δεῦτερον πότε κατὰ πρῶτον ἐλέχθησαν αὐτόθι τύποι, οἷον εὐψυᾶ, καρῦα, κττ. καὶ τρίτον πότε τὸ ᾶ ἐτρέπη αὐτόθι εἰς η. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ρF τοσοῦτον μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τούτου οὐδὲν ἔγνος εὐρισκομένον ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, ὥστε ἐν ἱκανῶς παλαιαῖς χρόνοις φαίνεται ἀπλοποιηθῆν· περὶ δὲ τοῦ να ὅτι κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα τοῦτο κατὰ μικρὸν ἐξέβαλλε τὸ υη, ἀλλὰ δι' ἑλλειψιν μαρτυριῶν δὲν δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ ἀκριβῶς οὔτε τὴν πρῶτην ἐμφάνισιν οὔτε τὴν κατὰ μικρὸν κατίσχυσιν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. Περὶ δὲ τῆς τροπῆς τοῦ ᾶ εἰς η, αὕτη φαίνεται ἀρξαμένη παλαιόθεν, πρὸ τῆς εἰς Ἰωνίαν ἀποικίσεως τῶν Ἰώνων (πρβλ. Kretschmer ἐν Περιοδικῷ τοῦ Kuhn τομ. ΛΑ' σελ. 285 κέξ.), καὶ δὴ πολὺ πρὸ τῆς γενέσεως τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, ἦτοι ὅτε τὰ εἰς -αω ῥήματα ἐλέγοντο ἔτι ἀσυναίρετως, ἐντεῦθεν τὸ ὄρα, ὄρατε, ὄραται, ὄρασθαι κττ. μετὰ τὴν τροπὴν ταύτην τοῦ ᾶ εἰς η προελθόντα παρέμειναν διὰ παντὸς ἀπαθῆ· ὁμοίως ἐλέγοντο ἔτι τότε τὰ εἰς -αι οὐδέτερα ἀσυνάλειπτα, ὅθεν τὸ κατόπιν συναίρεθῆν Ὀμηρικὸν δέπᾶ, σφέλα ἔχουσι τὸ ᾶ ἄτρεπτον· ὡσαύτως ἐλέγετο τότε πάνσα, ἰσάνσα,

(1) Τὰ ἐν σελ. 306-7 ἀναγραφόμενα εἰς -υη εἶναι ἢ ποιητικὰ καὶ δὴ ἄγνωστα τῇ συνέθει τῶν Ἀττικῶν λόγῳ ἢ γεωγραφικὰ καὶ δὴ ὁμοίως ἀλλότρια τοῦ καθ' ἡμέραν Ἀττικοῦ λόγου. Ὅτι δὲ καὶ τὸ Λιθύη, ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων μετεβλήθη εἰς Λιθία, εἰδίδασξεν ἤδη ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος κ. Κ. Κόντος ἐν Γλωσσικαῖς Παρατηρήσει σελ. 175.

τὰς ἄλλας κττ. ὅθεν τὰ ἐξ ἀντεκτάσεως προελθόντα βραδύτερον πᾶσα, ἰστιάσα, τὰς ἄλλας κττ. παρέμειναν ἀλώβητα κττ. Ὅτι δ' ὅμως ταῦτα δὲν ἐξαρκούσιν εἰς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς τροπῆς τοῦ Υ' εἰς ὕ, βλέπει ἕκαστος οἰκοθεν.

Περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν εἰς -ωνω ῥημάτων

Περὶ τῆς γραφῆς τῶν ῥημάτων τούτων συνεζήτουν οἱ μικρῶ προτιμώτεροι, ἄλλων μὲν τὴν διὰ τοῦ ο, ἄλλων δὲ τὴν διὰ τοῦ ω γραφὴν προτιμώντων. Οἱ διάφοροι λόγοι οὓς ἑκάτεροι προέβαλλον, δύναται νὰ συνοψισθῶσιν ὡδε: Ἡ κοινὴ γλῶσσα προσέθηκε τὸ ρ' εἰς πολλὰ τῶν παλαιῶν ῥήματα διὰ τὴν εὐφωνίαν καθ' ὃν ἄρα τρόπον λέγομεν δένω, ξένω ἀπὸ τοῦ δέω, ξέω, χωρὶς τινος μεταβολῆς περὶ τὴν ποσότητα τοῦ φωνήεντος, οὕτω λεκτέον καὶ χρυσόνω, φανερόνω κτλ. Καὶ πάλιν: τὰ ῥήματα ταῦτα σχηματίζονται, ἀφοῦ εἰς τὸ ἀρχαῖον φωνηεντόληκτον θέμα προσεθῆ ἢ ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένη κατάληξις -ρω καθ' ὃν ἄρα τρόπον τὸ πάλαι ὁ βραχὺς χαρακτῆρ ἐξετείνετο προστιθεμένης εἰς αὐτὸν καταλήξεως ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένης (δουλῶ δουλώσω, ποιέω ποιήσω), οὕτω καὶ νῦν ἐγένετο χρυσῶ-χρυσώνω. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἀρχαίᾳ λέγεται δύνω, ἀρτύω, ἐντύω, ἰθύω, τίω μετὰ βραχέος χαρακτῆρος, ἀλλὰ δύνω, ἀρτύνω, ἐντύνω, ἰθύνω, τίνω μετὰ μακροῦ, πρὸς δὲ τούτοις πῶνω ἔγραψε καὶ ὁ Ἄλκaios, ἐν ᾧ προφανῆς ἢ διὰ τὸ -ρω ἕκτασις εἰς -ω.

Ὅπως ἕκαστος βλέπει, τὰ μαρτύρια τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἄτινα οἱ πρῶτοι προσήγαγον, δένω, ξένω, σθένω κτλ. οὔτε ἡρμήνευσαν οὔτε ἀνήρεσαν οἱ ἀντιφρονούντες αὐτοῖς· ἀλλ' οὐδ' οὔτοι πάλιν ἀνεσκεύασαν τὰ τεκμήρια τῆς ἐκτάσεως πῶνω, τίνω, δύνω κτλ. Ὅπως φαίνεται ὅτι ἀμφοτέρωθεν ἔχουσι δίκαιον, ἀφοῦ οἱ λόγοι αὐτῶν πάντων σφύζονται ἰσχυροί.

Ἄλλ' ἀναντιλέκτως ἢ ἐπιστημονικῆ ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ εἶναι οὕτω διμερής, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἐνταῦθα ὅπως καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀλ-

λοῖς νὰ εἶναι μία καὶ μόνον μία· ἂν δὲ μέχρι σήμερον δὲν κατεδείχθη οὕτως ὥστε ν' ἀποκλεισθῇ πᾶσα ἐναντία γνώμη, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἔρευνα δὲν ἔβη τὴν προσήκουσαν ὁδόν, δὲν ἦτο ἀληθῶς ἐπιστημονικὴ, ἀλλ' ἔπασχε νόσημά τι.

Κατ' ἐμὴν γνώμην πᾶσι τοῖς προτεινομένοις ὑπὲρ ἑκατέρας γραφῆς λόγοις καὶ δὴ πάσῃ τῇ ἐρεύνῃ ὑπόκειται τὸ μέγα καὶ θεμελιώδες σφάλμα ὅτι γίνεται λόγος περὶ προσθήκης τοῦ *ν* εἰς τὸ θέμα. Διότι, ἐρωτῶ, εἶναι τὸ *ν* εὐφωνικόν; καὶ διατί νὰ μὴ προστεθῇ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας λέξεις λ. χ. ἄξι-*ν*-ος, δίκαι-*ν*-ος, ἀκέραι-*ν*-ος κτλ.; Τὰς ἀπορίας ταύτας θὰ ἠδύνατο, φρονῶ, ἕκαστος νὰ προβάλῃ τοῖς διατεινομένοις ὅτι δι' εὐφωνίαν προσετέθη ἐν τούτοις τὸ *ν*, καὶ οὗτοι βεβήκως θὰ ὤφειλον ν' ἀποδείξωσι τὰ λήμματα ταῦτα, ὅπερ προφανῶς ἀνέρικτον. Ἐπειτα ἐρωτῶ: πῶς ἠδύνατο οἱ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀρχίσαντες νὰ πλάττωσι τοὺς τύπους τούτους μεσαιωνικοὶ Ἕλληνες (τὰ πρῶτα παραδείγματα παρὰ Θεοφάνει τῷ Ὁμολογητῇ, πρβλ. Einleitung σελ. 408) νὰ ἔχωσι γνώσιν τῶν θεμάτων χρυσο-δουλο-ῆ τῶν ἀσυναϊρέτων τύπων χρυσῶ, δουλῶ, ἀφοῦ ἤδη ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου ταῦτα εἶχον συναϊρεθῆ εἰς χρυσῶ, δουλῶ; Οἱ διατεινομένοι ταῦτα ἀπονέμουσιν εἰς τοὺς λαλοῦντας τὴν γλῶσσαν καὶ μεταπλάττοντας αὐτὴν γνώσεις ριζῶν, θεμάτων, ἀσυναϊρέτων τύπων κλπ., ὧν οὐδεμίαν ὑπόνοιαν ἠδύνατο νὰ ἔχωσι ταῦτα δ' ἀπονέμοντες αὐτοῖς περιπίπτουσιν εἰς μεθοδολογικὸν σφάλμα· διότι ἕκαστος μετὰ μικρὰν μόνον σκέψιν ἔννοεῖ ὅτι καθ' ὃν τρόπον οὐδεὶς ἡμῶν, ἂν μὴ ἐπαιδευθῇ τὴν γραμματικὴν, δύναται νὰ ἠξεύρῃ τὰ θέματα ἢ τοὺς ἀσυναϊρέτους τύπους τῶν ὀνομάτων νοῦς, γῆ, χρέους, χρέη, ἀνθρώπου κττ. οἷον νόος γέα χρέεος χρέεα, ἀνθρώποιο κτλ., οὕτως οὐδ' οἱ πλάσαντες τὸ χρυσῶνω, δουλῶνω κτλ. ἠδύνατο νὰ ἠξεύρωσι τὰ θέματα ἢ τοὺς ἀσυναϊρέτους τύπους χρυσο-ῆ χρυσῶ κτλ. Οἱ ἄνθρωποι λαλοῦντες μεταχειριζόμεθα προτάσεις καὶ λέξεις, οὐχὶ ρίζας, θέματα, τύπους ἀσυναϊρέτους πρὸ χιλιετηρίδων ἐξαφανισθέντας κτλ., ἃ πάντα μόνον οἱ Γραμματικοὶ ἀνευρίσκουσι καὶ ἀναγράφουσι. Ταῦτ' ἄρα τὰ τῶν Γραμματικῶν τὸ μὲν δι' ἀναλύσεως παρασκευαζόμενα, τὸ δὲ ἐκ τῆς παλαιότερας γλωσσικῆς φάσεως παραλαμβανόμενα, πάντοτε δ' ὅμως ἀλλότρια τῆς συγχρόνου λαλουμένης, συνέχεον οἱ παλαιότεροι πρὸς τὰ ἀληθῆ, τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα τῆς λαλουμένης τότε γλώσσης. Τοῦτο

δὲ ἦτο μέγα σφάλμα, διότι πῶς ἦτο δυνατόν τὰ πρό χιλιετηρίδος ὄλης συγχωνευθέντα στοιχεία (χρυσό- σταυρο-) νὰ εἶναι γνωστὰ τοῖς ἀμαθέσιν Ἑλλησι, τοῖς πλάσσει τὸ χρυσῶνω, σταυρῶνω; Πᾶσα ἄρα ἐρμηνεία τούτων ὀφείλει νὰ ὀρμηθῇ ἀπὸ τῆς πεποιθήσεως ὅτι χρυσῶ, δουλῶ, φανερῶ κτλ. ἔλεγον οἱ μεταγενέστεροι καὶ μεσαιωνικοὶ Ἕλληνες καὶ ταῦτα μετέπλασαν εἰς -ῶνω, οὐχὶ δὲ τὰ ἄγνωστα αὐτοῖς χρυσῶ, δουλῶ κτλ., περὶ δὲ προσθήκης τοῦ -νω εἰς θέμα ἢ εἰς ῥίζαν κτλ. καὶ δὴ καὶ περὶ ἐκτάσεως ἢ μὴ ἐκτάσεως τοῦ πρό τοῦ -νω βραχέος φωνήεντος ἐν τῇ μεσαιωνικῇ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος.

Ἄλλ' οὐδ' ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐπήνεγκεν ἀληθῶς ἢ ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένη κατάληξις ἑκτασιν τοῦ πρό αὐτῆς βραχέος φωνήεντος, ὅπως ἡ πρακτικὴ γραμματικὴ διδάσκει· τοῦτο νοεῖ τις εὐκόλως παρατηρήσας ὅτι λέγεται δόσις, θέσις, εὐρεσις, ἡρέθην, εὐρέθην, ἡμεσα, ἡνεκα, ἡλασα, ὤμοσα, ἤροσα, ἀρόσιμος κτλ., καὶ οὐδεὶς λόγος τῶν παραδόξων τούτων· τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι τὸ φωνῆεν ἦτο ἤδη πρό τῆς προσθήκης τῶν καταλήξεων μακρὸν ἢ βραχὺ ἢ ἐβραχύνθη ἔπειτα διὰ τονικοῦς λόγους, οὐδέποτε δὲ συνέβη διὰ τὸ τῆς καταλήξεως ἀρκτικὸν σύμφωνον ἑκτασις, ἄλλως καὶ ἀφοῦ οὐδεὶς φυσιολογικὸς λόγος ἐπέβαλλε τοῦτο. Τὰ δὲ παλαιὰ παραδείγματα εἰς -νω μετὰ μακροῦ φωνήεντος, δύνω, ἐντύνω, τίνω κτλ. ἐρμηνεύονται σήμερον ἄλλως, ἦτοι ἐν μὲν τοῖς λήγουσιν εἰς φωνῆεν τὸ j ἐξέπεσαν ἄνευ ἀντεκτάσεως (φιλέ-jω-φιλέω, ἰθῦ'-jω-ἰθῦ'ω), ἐν δὲ τοῖς εἰς ν τὸ j ἀφωμοιώθη πρῶτον τῷ ν καὶ ἔπειτα ἠπλοποιήθη μετ' ἀντεκτάσεως (ἰθῦν-jω-ἰθῦ'νω-ἰθῦ'νω, ὅπως καὶ πλυν-jω-πλύννω-πλῦ'νω, κρίνω-κρίνω-κρί'νω). Μόνον τὸ πῶνω φαίνεται ἐξωτερικῶς (οὐχὶ ἀληθῶς) ὅτι ἔχει πρὸς τὰ ἡμέτερα ὁμοίότητα, ἅτε ἔχον τὸ ω κοινὸν μετὰ τῷ παρακειμένῳ πέπωκα, ἀλλὰ τίς δύναται νὰ δυσχρησιθῇ, ὅτι ὑπάρχει τις ἱστορικὸς δεσμὸς τοῦ Αἰολικοῦ τούτου περὶ τὸ 600 π. Χ. λουμένου πρὸς τὰ ἡμέτερα;

Πάντ' ἄρα τὰ ἐπιχειρήματα, ὅσα ὑπὲρ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς γῆρας προέβαλλον ἑκάτεροι ἐξελέγχονται ἀνίσχυρα, καὶ ἀνάγκη ἄλλω λόγων καὶ μέλιστα τοιούτων οἵτινες καὶ τὸ σθένω, ξένω, δένω κτλ. καὶ τὸ χρυσῶνω καὶ δουλῶνω κτλ. νὰ ἐρμηνεύωσι. Τοιούτους δὲ λόγους ἔχομεν τοὺς ἀκολούθους:

Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀρχαίου μονολεκτικοῦ μέλλοντος καὶ πα-
ρακειμένου (πλεύσομαι πέπλευκα, γνώσομαι ἔγνωκα) οἱ ὑπολειφθέντες
χρόνοι ἐνεστῶς καὶ ἀόριστος ἦλθον εἰς στενὴν πρὸς ἀλλήλους σχέσιν,
ἐκφράζουσιν ἀντίθεσιν, καὶ συχνότατα ἐπέδρασαν ἐπ' ἀλλήλους. Οὐ-
τως ἀπὸ τοῦ μεταγενεστεροῦ ἀορίστου ἄπωσα (ἀντὶ ἀπέωσα) ἐγένε-
το ὁ βαρύτερος ἐνεστῶς ἀπώθω ἀντὶ ἀπωθῶ, ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ
ἔδοξε ἐγένετο βαρύτερος ἐνεστῶς δόχνει· καὶ ἀντιστρόφως ἀπὸ τοῦ
ἰβουλή-θην, ηὔχῃ-θην ὁ συνηρημένος ἐνεστῶς βουλειοῦμαι, εὐχοῦμαι,
διότι καὶ ἐκρατήθην, ἐλαλήθην: κρατειοῦμαι, λαλειοῦμαι. Ὁμοίως
κατὰ τὸ παράδειγμα ἔφθασα - φθάνω, ἔτισα - τίνω, ἔχυσα - χύνω,
ἔφθισα - φθίνω κτλ. ἐν οἷς τὸ φωνῆεν πρὸ τοῦ -σα τοῦ ἀορίστου καὶ
πρὸ τοῦ -νω τοῦ ἐνεστῶτος εἶναι τὸ αὐτό, ἐσχηματίσθη καὶ ἐσθησα-
σθήνω ἢ ἐσθεσα-σθένω, ἐξεσα-ξένω ἢ ἐξυσα-ξύνω, ἐξεσα (= ὤξεσα)-
ζένω, ἀνάξεσα - ἀναξένω (-ζέω = βράζω), ἔδεσα-δένω, ἔχρισα-χρίνω,
ἔχτισα-χτίνω, ἐκλειςα-κλείνω, ἔλυσα-λύνω, ἔλουσα-λούνω, ἔκρουσα-
κρούνω, ἔπιασα-πιάνω (ἀντὶ πιάζω), ἐκρέμασα-κρεμάνω, ἐσπασα-
σπάνω, ἐσκασα-σκάνω, ἔχασα-χάνω (ἀντὶ χαώνω), ἐπλασα-πλάνω,
ἔγνωσα-γνώνω, ἔτρωσα-τρώνω, ἔδωσα-δώνω, ἐζωσα-ζώνω, ἔχωσα-
χώνω, ἔστρωσα-στρώνω, ἐφανέρωσα-φανερώνω, ὤμοσα-ὀμόνων κτλ.
Χαρακτῆρ ἑκατέρου τῶν χρόνων τούτων ἐνομίσθη, ὅπως καὶ ἦτο,
ἐπαρκῆς τὸ -σα -νω, οὐχὶ δὲ τὸ πρὸ αὐτῶν φωνῆεν· ἐντεῦθεν ἐσχη-
ματίσθησαν τοιαῦτα νέαι συζυγίαι, ἀδιάφορον ὁποῖος ἦτο πρότερον
ὁ τύπος τοῦ ἐνεστῶτος (πρβλ. τιτρώσκω, γινώσκω, διδῶμι, ὀμνύω κτλ.),
ἤρκει μόνον ὁ ἀόριστος νὰ λήγῃ εἰς -σα καὶ νὰ ἔχῃ πρὸ τοῦ -σα τού-
του φωνῆεν τι (ἢ δίφθογγον), ἵνα τὸ φωνῆεν τοῦτο μετὰ τοῦ -νω
ἀπαρτίσῃ τὸν ἐνεστῶτα· (πρβλ. καὶ ἄλεσα - ἀλέθω ἀντὶ ἀλήθω, ἐξι-
σασθέντων τῶν φωνηέντων). Τὸ φωνῆεν ἄρα τὸ πρὸ τοῦ -νω εἶναι
αὐτὸ τοῦτο ὁ καὶ ἐν τῷ ἀορίστῳ προὔπηρχε, καὶ ἐντεῦθεν μετεδόθη
ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα· διὰ ταῦτα γραπτέον πάντοτε τὸν ἐνεστῶτα κατὰ
τὸ φωνῆεν τοῦ ἀορίστου, ἦτοι καὶ δένω, ξένω, σθένω, ζένω κτλ.,
διότι καὶ ἔδεσα, ἐξεσα, ἐσθεσα, ἐξεσα, καὶ ξύνω, σθήνω, λύνω,
κλείνω, χρίνω κτλ., διότι καὶ ἐξυσα, ἐσθησα, ἔλυσα, ἐκλειςα, ἔχρισα, καὶ
πάλιν ὀμόνων διότι καὶ ὤμοσα, ἀλλὰ χρυσώνω, τροπώνω, ζώνω κτλ.,
διότι καὶ ἐχρῦσωσα, ἐτρόπωσα, ἐζωσα κτλ.

Ἐὰν δέ τις ἤθελε διςχυρισθῆ, ὅτι ταῦτα, ὡς ἀλλότρια τῶν ἀρ-
ΑΘΗΝΑ, ΤΟΜ. Η'.

χαιών και πλάσματα τῶν μεσαιωνικῶν και νεωτέρων Ἑλλήνων, τῶν συγγεόντων ἐν τῇ προφορᾷ τὸ ο και τὸ ω, δυνάμεθα νὰ γράφωμεν κατὰ βούλησιν, παρακαλῶ αὐτὸν νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι, ἵνα εἶναι ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ὀφείλει νὰ γράφῃ κατὰ βούλησιν διὰ τοῦ ο ἢ διὰ τοῦ ω και ἄλλα πολλὰ ἀλλότρια τῶν παλαιῶν, πλάσματα δὲ τῶν μεσαιωνικῶν και νεωτέρων Ἑλλήνων, ἤτοι νὰ γράφῃ και ἀγόνας, χειμῶνας, ἡγεμῶνας, ἐπιστήμωνας κτλ. ἀδιαφόρως. Ἄν δ' ὁμως εὐρίσκη ὅτι ταῦτα εἶναι ἀπαράδεκτα, διότι ἐν πᾶσι τούτοις κεῖται προφανῶς τὸ φωνῆεν τῆς αἰτιατικῆς ω ἢ ο (χειμῶνα, ἀγῶνα, ἐπιστήμονα, ἡγεμόνα) ὅθεν ἐπλάσθησαν αἱ νέαι ὀνομαστικά, και κρίνη ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφανίζηται μὲν ἡ γένεσις αὕτη, νὰ συγχέωνται δὲ τὰ διάφορα φαινόμενα, τότε ἀνάγκη νὰ παραδεχθῇ ὅτι και ἐν τοῖς ὁμόνω, δῶνω, ζένω, ζῶνω, στρώνω, φανερώνω κλπ. κεῖται τὸ φωνῆεν τοῦ ἀορίστου, ἐξ οὗ μετεδόθη ἐπὶ τὸν πλασθέντα ἐξ αὐτοῦ νέον ἐνεστῶτα, και δὴ ὁμοίως δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται τὰ διαφόρου ἀρχῆς και γένεσεως πράγματα.

Ἐπιπέθες τῶρα πρὸς στιγμὴν, ἀναγνώστα, ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ ἢ ἐν μιᾷ διαλέκτῳ αὐτῆς τὸ ο προφέρεται ἀκόμη διαφόρως τοῦ ω και ὅτι ἐν τοῖς τύποις τούτοις ἢ τοῦ ω, οὐχὶ ἢ τοῦ ο, προφορᾷ ἐμφανίζεται· δὲν θὰ ὑπελάμβανες τὴν ἐκ τῆς ζώσης παραδόσεως ἀποδειξὶν ταύτην ἰσχυροτάτην; Ἐ, λοιπὸν ὑπάρχει ἀληθῶς τοιαύτη διάλεκτος μαρτυροῦσα ὑπὲρ τῆς διὰ τοῦ ω γραφῆς και δὴ παρέχουσα ἡμῖν νέαν πειστικωτάτην ἀπόδειξιν τοῦ ζητουμένου πλὴν τῆς ἐκτεθείσης μεθολογικῆς. Ἡ διάλεκτος αὕτη εἶναι ἡ Τσακωνική, ἐν ἣ τὸ μὲν ο προφέρεται ὡς ο, τὸ δὲ ω ὡς ου, πρβλ. στρουμα, π'οῦρ, ὄπ'οῦρ, ἐζοῦρ (= ἐγῶ), γέρου, γροῦσσα, οῦρα, (λ)οῦβα, ψοῦρα, χεοῦνα, χούρα, κακούτερε, κήπουνε, ἀφίνου, ὄροῦ, θὰ μόλου, θὰ φέρου, ὄρακοῦ, ξημέρουμα, ἀτελειουτε, ἄστρουτε, μέ(λ)ουμα, ἐγκάρδιουσι, στρούνου, μα(λ)οῦνου, σκοτοῦνου κτλ. ἀλλὰ χο(λ)ά, ἀφορμά, βροντά, ἀμοσκά (= ἀμασχάλα), ὄλε, τόσε, πόσε, ὄνε, μοζοῦ (= μογιών), μόκ'ο, κτλ. κτλ. (πρβλ. περὶ τούτων τὰ ἐν τῷ τριακοστῷ τετάρτῳ τόμῳ σελ. 88 κέξ. τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Kuhn εἰρημένα μοι).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων κατέστη, ἐλπίζω, πᾶσι δῆλον, ὅτι πάντων τῶν εἰς -ωνω ῥημάτων τούτων (πλὴν τοῦ ὁμόνω) μόνῃ ἢ διὰ τοῦ ω γραφῇ εἶναι ὀρθῇ ἤτοι ἐτυμολογικῶς ἀληθῆς.

Καθ' ἃ φαίνεται, πρῶτα τὰ εἰς -*γνυμι* καὶ μεταγενεστέρως εἰς -*ννύω* κήγοντα ῥήματα μετεσχηματίσθησαν κατὰ τὸν ἐκτεθέντα τρόπον εἰς -*γγω*, διασώσαντα μὲν τὸ διττὸν αὐτῶν *γν* ἀποβαλόντα δὲ διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ τούτου μόνον τὸ *υ*, (ἄλλως θὰ ἐλέγοντο στρων-*νυῶ*, ζωννυῶ κττ., ὅπως ἀληθῶς ἐν Κρήτῃ μεθυῶ, κλειῶ, λυῶ κττ.)· ἐκ τούτων δὲ κατὰ μικρὸν διεδόθη καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα, ἀρχαῖα καὶ νεο-*τευχῆ*, εἰς -*γγω* τὸ διττὸν *γν*, ὅπως ὑπὸ τε τῆς σημερινῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν Κύπρῳ, Ῥόδῳ, Ἰκάρῳ καὶ τισιν ἄλλαις νήσοις (πρβλ. Ἀθηνᾶς τομ. 5', 43), καὶ πολλῶν μεσαιωνικῶν μαρτυριῶν βεβαιοῦται. Ἄλλ' ἂν τὸ διττὸν τοῦτο *γν* πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἢ ἂν ἐπὶ τινῶν μόνον χωρῶν διεδόθη καὶ ἀπηγγέλλετο, ἄδηλον· διὸ οὐδὲ προτείνω τὴν διὰ *γν* γραφὴν τούτων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ.

Περὶ συμφύρσεως καὶ παρετυμολογίας.

Εἶναι ἀλήθεια ἀνεπίδεκτος ἀμφιβολίας ὅτι ἡ καλλιέργια πάσης ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἐπιτυγχάνεται καὶ προάγεται πολλῶ μᾶλλον διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ ταξινομήσεως καὶ ἐρμηνείας τῶν κοινῶν καὶ τετριμμένων νομιζομένων ἢ διὰ τῆς διαλευκάνσεως ἐκτάκτων τινῶν καὶ ἰδιαιτέρως προσπιπτόντων εἰς τὰς αἰσθήσεις φαινομένων. Ἐπίσης εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ κατανόησις τῶν ἀλλοκότων τούτων μόνον ὅταν ταῦτα ἐν τῷ φωτὶ τῶν πολλῶν ἐξετάσῃσι καὶ ὑπ' αὐτοῦ καταυγασῶσιν, εἶναι δυνατή. Οὐχ ἦττον ὁμως οὐχὶ ἀπαξ ἐπιβάλλεται ἡμῖν καὶ ἡ ἐξέτασις τούτων τῶν ἀλλοκότων, ἂν θέλωμεν πρῶτον μὲν νὰ προσδίδωμεν εἰς τοὺς ὑφ' ἡμῶν ἐξευρεθέντας νόμους καθολικὸν καὶ ἀπαράβατον κῦρος, ἔπειτα δὲ νὰ μὴ ἀναγκαζώμεθα ἀδιαλείπτως νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ἐξυμνηθεῖσαν ἐκείνην τοῦ Γραμματικοῦ ἀρετὴν τὴν τοῦ ἀγνοεῖν τινα. Οὕτω λ.χ. ἠξέυρομεν πάντες σήμερον ὅτι ὄσων ῥημάτων ὁ ἀόριστος τὸ πάλαι ἔληγεν εἰς

-ωσα (ἢ -οσα) καὶ μόνων τούτων, ταῦτα λήγουσι σήμερον, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐν χρήσει, εἰς -ώρω. Λέγομεν ἄρα ἐφανερώσα-φανερώνω, ἔστρωσα-στρώνω, ἔζωσα-ζώνω, ἔδωσα-δώνω, ἔτρωσα-τρώνω, ὤμοσα-ὀμόνω κτλ. Ὅσων δ' ὁμως ὁ ἀόριστος ἔληγεν ἄλλως, ταῦτα δὲν λήγουσι νῦν εἰς -ώρω, πρβλ. ἐκλαψα-κλαίω, ἔδειρα-δέρνω, ἔσπασα-σπάζω ἢ σπάω ἢ σπῶ, ἐφίλησα-φιλῶ ἢ φιλάω κτλ. Καὶ ὁμως παρὰ τὰ προφανῆ καὶ ἀναντιλεκτα ταῦτα λέγεται πιθόνω παρὰ τὸ θέτω. Ὅμοίως ἠξέυρομεν πάντες ὅτι λαμβάνουσι μὲν παρ' ἡμῖν οὐκ ὀλίγα ῥήματα τὸ *ν* ἐν τῷ ἐνεστώτι, οἷον δένω, κλείνω, λύνω, λούνω, σπάνω κτλ. ἀλλὰ τὸ ριζικὸν φωνῆεν τὸ πρὸ τοῦ *ν* μένει ἀμετάβλητον. Καὶ ὅπου δὲ φαίνεται τροπὴ τις, πρῶτον μὲν γίνεται κατ' ἀναλογίαν οἷον κατὰ τὸ ἐμεινα μένω, ἔδειρα δέρ(ν)ω, ἔστειλα στέλλω, κτλ. ἐλέχθη καὶ ἐπάχυνα-παχένω καὶ ἐδάρινα-βαρένω, ἀπάλυνα-ἀπαλένω καὶ ἐπλενα-πλένω καὶ ἔκρινα-κρένω, ἐψαλα-ψέλνω, ἐπρόφτασα-προφταίνω, ἐγδυσα-γδένω, ἐξωσα-ξένω, ἄρτυσα-ἀρτένω κτλ. καθόλου δέ, ὅπως τάνωτέρω παραδείγματα ἐλέγχουσιν, αἰετοῦ διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης ἐμφανίζεται ἐν τῷ ἐνεστώτι ὁ φθόγγος *ε*. Καὶ ὁμως ἐν Ἰμβρῷ λέγεται ἀναπίνου ἀντὶ ἀναπνέω, ἐν ᾧ καὶ ἄλλαι ἀνωμαλῖαι οἷον μετάρσεις τῆς συλλαβῆς *πε* εἰς *πι* παρατηροῦνται.

Ὅμοίως ἠξέυρομεν πάντες ὅτι ὅσα τὸ πάλαι τριτόκλιτα ὀνόματα ἔληγον ἐν τῇ ἐν. αἰτιατικῇ εἰς -*ν*, λ. χ. τὰ εἰς -*ις* -*ιν*, -*υς* -*υν* κτλ., ταῦτα οὔτε κατὰ μίαν ἔτι συλλαβὴν ἠξήθησαν, ὅπως λ. χ. τὰ λήγοντα εἰς *α* ἐν τῇ αἰτιατικῇ τοῦ ἐνικοῦ, οὔτε εἰς τὴν β'. κλίσειν μετέθησαν, πρβλ. ἡ πόλι(ς), ἡ κρίσι(ς), ἡ δόσι(ς), ἡ χάρι(ς), ὁ δρυς κτλ. ἀλλ' ὁ κόρακας, ὁ πατέρας, ἡ θυγατέρα, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀχτίνα κτλ. Καὶ ὁμως παρὰ τὰ ἀναμφισβήτητα ταῦτα λέγεται πολλαχοῦ ὁ ὄφιος. Ὡσαύτως εἶναι γνωστὸν ὅτι ὅσοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων λ. χ. οἱ Κύπριοι καὶ ἄλλοι τινὲς νησιῶται διακρίνουσιν ἐν τῇ προφορᾷ τὰ διπλᾶ σύμφωνα τῶν ἀπλῶν, οὔτοι ὅπου τὸ πάλαι ἦτο *νθ* ἀπαγγέλλουσι κατ' ἀφομοίωσιν *θθ*, ἥτοι λέγουσι πεθθερός, ἀγκάθηθα, ἀθθίζω, ἀθθός κτλ. ἀλλ' ὁμως ὁμοίως λέγουσι καὶ μᾶραθθον οἱ Ἰκάριοι καὶ κριθθάριν οἱ Κύπριοι.

Τοιαῦται ἀνωμαλῖαι ὁμοιάζουσι πρὸς ζιζάνια ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς ἐπι-

τήμης και θὰ ἠδύνατό τις εὐκόλως νὰ παραβλέψη αὐτάς, ἂν πρῶτον μὲν δὲν ἦσαν καὶ αὐταὶ γλωσσικὰ φαινόμενα ἀπαιτοῦντα ἐρμηνείαν, ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο, ἔπειτα δέ, ἂν, καθὼς εἶπον, μὴ ἐφαινότο, τοῦλάχιστον τοῖς πολλοῖς, ὅτι ταῦτα ἀρκοῦσι ν' ἀποδείξωσιν ἀληθές τὸ τοῦ Λουκιανοῦ ὅτι μάλιστα ἐν τῇ γλώσσῃ οὐδὲν διακριδόν ἐστι νόημα, καὶ ὅτι μάταιος πᾶς κόπος εἰς κανονισμόν τῶν φύσει ἀκανονιστῶν.

Ταῦτα ἐνθυμούμενος ἐπεχείρησα καὶ ἄλλοτε, Πλάτωνος Τόμ. 5'. σελ. 45 κέξ. καὶ ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Kuhn Τόμ. ΛΓ'. σελ. 105 κέξ. καὶ ἐν Ἀθηνᾶ 5'. σελ. 143-4 νὰ ἐρμηνεύσω τινὰ τούτων τῶν ἀλλοκότων, εἰπὼν ὅτι διὰ ψυχολογικούς λόγους συμφύρονται ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν αἱ συνώνυμοι λέξεις, αἱ παριστῶσαι ἔννοιάν τινα, καὶ συμφορόμεναι συνέρχονται εἰς ἄλλην ἐρμαφροδίτον περιέχουσαν στοιχεῖα ἐκαστέρας· παρέθηκα δὲ ἐκεῖ καὶ παραδείγματα τινὰ τοῦ φαινομένου τούτου, οἷον πετυλαχαίνω ἐκ τοῦ πετυχαίνω καὶ λαχαίνω, χαυραυγὴ ἐκ τοῦ χαυραγὴ καὶ αὐγῇ, σφανταλώνω ἐκ τοῦ σφαλίζω καὶ μανταλώνω, μαζώδγω ἐκ τοῦ μαζώνω καὶ μαζεῦδω. μνημούρι ἐκ τοῦ μνήμα καὶ memoriū - μεμούρι, βαρ/εστῶ ἐκ τοῦ βαρειοῦμαι καὶ βαγεστῶ, ἀρχερίζω ἐκ τοῦ ἀρχίζω καὶ χειρίζω - χερίζω, ἀρματωλοὶ ἐκ τοῦ ἄρματα καὶ ἀμαρτωλοί, κερόμπολι ἐκ τοῦ κερὶ καὶ πρόπολι, πίνος ἐκ τοῦ ποιός καὶ τίνος, κυτάζω ἐκ τοῦ κυπτάζω καὶ ἐξετάζω.

Νομίζω δὲ ὅτι δὲν θὰ εἶναι περιττὸν ἂν καὶ ἄλλιν διὰ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καθὼς καὶ διὰ τῆς λεγομένης παρετυμολογίας πειραθῶ νὰ διαλευκάνω ὀλίγα τινὰ παράδοξα κατὰ πρῶτον θεωρούμενα.

ἀζόγυρος ἐν Κρήτῃ λέγεται ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνάγυρος· πάντως ἀπὸ τοῦ ὄζω < ἀνάγυρος.

αἰσωφος = πανοῦργος ἐν Μπλατσίφ τῆς Μακεδονίας ἐκ τοῦ Αἰσωπος < σοφός· πρβλ. καὶ χρυσοφός ἀντὶ χρυσοχός ἀπὸ τοῦ χρυσοχός < σοφός.

ἀναπίνου ἐν Ἰμβρῷ = ἀναπνέω ἐκ τοῦ ἀναπνέω < πίνω.

ἀντρικουικεὰ ἐν Κρήτῃ ἢ τρικοκκία, ἐκ τοῦ ἀνδρας < τούτου.

ἀντραγάτης ἐν Χαλκιδικῇ ἐκ τοῦ ἀνδρας < δραγάτης.

ἀντρολιάνος = δεινδρολίβανον ἐν Ῥόδῳ, ἐκ τοῦ ἀνδρας < τούτου.

ἀπάλιουρας ἐν Καλαβρύτοις ἀντὶ παλίουρος καὶ ἀπλάτανος ἐν

Ῥόδῳ ἀντί πλάτανος διὰ μόνου τοῦ ἀρκτικού ἄλφα προσήγγισαν τῷ ἀπαλὸς ἀπαλύνω καὶ ἀπλώνω.

ἀσφελαχτός ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ σφάλαχτρο ἐν Ναυπλίᾳ ἀντι σπάλαθρον πρὸς τὸ (ἀ)σφαλιζώ.

ἀθιβολή καὶ ἀθιβάλλω ἀντι ἀντιβολή = συνομιλία, ἀντιβάλλω = συνομιλῶ, συζητῶ· ἔλαβον τὸ δασὺ θ, μεθ' ὃ ἀπώλετο φθογγικῶς τὸ πρὸ αὐτοῦ ν, διὰ τὸ συνώνυμον ἀφήγησις ἀφηγοῦμαι· ὁ κ. G. Meyer, ἐν Περιοδικῷ Krumbacher Γ'. 156 συνάπτει ταῦτα πρὸς τὸ ἀμφιβάλλω· ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπωτέρω σημασίαν τούτου κρίνω τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀφήγησις καὶ ἀφηγοῦμαι πολὺ εὐκολωτέραν. Κατὰ τὴν συλλογὴν, ἐκλογὴ κττ. καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἀθιβολή ἐσχηματίσθη καὶ ἀντιλογὴ καὶ ἀμφιλογὴ, ὧν τὸ μὲν πρῶτον κατὰ τὴν ἄρχουσαν συλλαβὴν τοῦ συνωνύμου ἀθιβολή ἀθιβάλλω ἐγένετο ἀθιλογὴ ἐξ οὗ ἐν Τσακωνίᾳ ἀθιογὴ καὶ ἐν Λέσβῳ ἀθλογὴ, τὸ δὲ δεύτερον ἀφιλογὴ εὐχρηστῆι ἐν Κορσικῇ.

ἀφοξυλεᾶ καὶ κουρφοξυλεᾶ ἢ ἀκτῆ, διότι ὡς «ἀφρατο ξύλο» ἐκλήθη ἀφροξυλεᾶ, ὡς ἀκούφιο» δὲ κουφουξυλεᾶ, ἔπειτα συνέπεσον ἀμφοτέρα, ὥστε τοῦτο μὲν τὸ ἀφρο - ἀπώλεσε τὸ ρ, ἀφοξυλεᾶ κατὰ τὸ κουφο -, τοῦτο δὲ τὸ κουφο - προσέλαβεν αὐτό, κουρφοξυλεᾶ.

βάρσανο καὶ βαρσανίζω ἐν Ἠπειρῷ κατὰ τὸ βαρῖοῦμαι-βαρῖεσθῶ.

βρέσκομαι ἐνιαχοῦ = εὐρίσκομαι ἀπὸ τοῦ ἕ(ε)ύρεθην × (ε)ύρίσκομαι, ὅπως καὶ τὸ γνωστὸν πέφτω ἐκ τοῦ ἔπεσα × πέφτω.

τὸ γάλας παρὰ Trinch. 472 (ἔτους 1272) καὶ ἐν Χίῳ καὶ ἄλλαχοῦ, διὰ τὸ κρέας.

ὁ δὲς ἀπὸ τοῦ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἐγένετο κατὰ τὸ ὁ τάδες καὶ ὁ τάδες ἑτέρα φράσις ὁ μὲς κ' ὁ δὲς, ἦν ἐν μέσαις Ἀθήναις πρὸ τινος ἤκουσα.

δρέξε ἀντι τρέξε ἐν Μεγάλῃ πόλει, ἀπὸ τοῦ δρ[άμε × τρ]έξε.

ἔρχουν ἐν Πόντῳ κατὰ τὸ ὑπάγουν· ὁμοίᾳ ἐξίσωσις ἐγένετο τοῦ ἦρχα ἀντι ἦρθα ἐπὶ πολλῶν νήσων ἐκ τῶν Κυκλάδων κατὰ τὸ ἐρχομαι ἦρχομουν, καὶ ἀντιστρόφως ἔρθομαι ἀντι ἔρχομαι κατὰ τὸ ἦρθα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Παρνασίδι καὶ Πηλίῳ καὶ Ἀμοργῷ.

εὐκείνος ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐκ τοῦ αὐτός × ἐκεῖνος καὶ πάλιν εὐτός ἐκ τοῦ ἐκεῖνος × αὐτός καθὼς καὶ τὸ ἐσὺ ἐτοῦτος ἐτέτοιος ἐκ τοῦ ἐγὼ ἐκεῖνος, καθὼς καὶ ἐψές κατὰ τὸ ἐχθές καὶ ἐπέρ(υ)σι κατὰ τὸ

ἑφέτος (ἐν Κρήτῃ ὀπέρ(υ)σις κατὰ τὸ ὀφέτος). Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἴτα-
 λίᾳ λέγεται καὶ τεῦτα ἀντὶ ταῦτα πάντως ἐκ τοῦ εὐτός \times ταῦτα.

Κατὰ τὸ θέτω, πέφτω ἐν Καρπάθῳ καὶ ἐν Μυλοποτάμῳ τῆς Κρή-
 τῆς λέγεται κείθουμαι μετὰ τοῦ θ, ἀντὶ κείτομαι, καθὰ καὶ ἐν Κύμῳ
 ἀντὶ πέφτω λέγεται πέτω μετὰ μόνου τοῦ τ, ὅπως καὶ θέτω.

κουμπουλεᾶ ἀντὶ κοκκυμηλέα αὐτόθι καὶ κόμπουλα = κοκκύ-
 μηλα κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ κόμπος.

κριθάριν καὶ σπάλαθθον ἐν Κύπρῳ καὶ μάραθθον ἐν Ἰκάρῳ
 πάντως κατὰ τὸ ἄθθός ἀγκάθθι κττ.

κρεάρι $\bar{\alpha}$ ἀντὶ κριάρι πάντως κατὰ τὸ κρέας.

κυπάρι ἐν Πάρῳ ἀντὶ τυπάρι(ον). (οὕτως ἤδη ὁ Τζέτζης), ἐκ τοῦ
 κηρός \times τυπάρι, ὅπως καὶ κερόμπολι ἐκ τοῦ κερι \times πρόπολις ἐν τῇ
 ἀνατολικῇ Κρήτῃ καὶ Κύθῳ.

μάτᾳ κατέστη σήμερον ἐπίρρημα ὅπως τὸ ἕξανά, οὐτινος καὶ τὸ
 ρωῆεν τῆς παραληγούσης ἐδέξατο, ἀμφότερα δὲ τὴν σύνταξιν καὶ
 τὸν τόνον τοῦ συνώνυμου πάλιν, λ. χ. νὰ μὴ ματὰ τάνοίξης, νὰ
 μὴ ματὰ τὸ πῆς, μὴν τὸ κάμης μάτα ἢ ξάνα ἢ πάλιν οὕτω
 δὲ καὶ συνετέθησαν τὰ συνώνυμα. λ. χ. νὰ βάλῃ παλιμάτα τὸ
 φόρεμα, χάνει παλιμάτα, σ' τό 'πα μὲ σ' τό 'πα δυό, καὶ
 παλιμάτα σ' τὸ λέω. Ἐν Μπλαταίῳ τῆς Μακεδονίας σῶζεται καὶ
 τὸ μέτα = πάλιν, λ. χ. ἀφόντα τὸν ἔδειρα, δὲ μ' εἶπε μέτα
 κακὸ λόγο.

μυρσεᾶ ἐν Χίῳ = μυρτεᾶ, ἐκ τοῦ μυρσίνη \times μυρτεᾶ.

ὄφινδρα ἐν Καρπάθῳ ἐκ τοῦ ὄφης \times ἔχενδρα ἀντὶ ἔχιδνα, ὅπως
 ἀντιστρόφως σκουλλυόπετρα ἀντὶ σκολόπενδρα κατὰ τὸ σκολλυ-
 πέτρα ὅπως καὶ Γεράπετρο. Καὶ ἡ ὄχενδρα ἔλαβε τὸ ο ἐκ τοῦ
 ὄφης ὅπως ὁ κ. Meyer - Lübke ἤκασε. Τὴν ὀρθότητα τῆς εἰκασίας
 ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἐν Χαλκιδικῇ ὄχιννα (= ὄχεννα) ἀντὶ ἔχιδνα, πρβλ.
 καὶ ὄφιος κατὰ τὸ σκορπιός καὶ ἀντιστρόφως ἐν Ἰκάρῳ σκόρπις
 κατὰ τὸ ὄφης.

παρουσιάζομαι λέγεται σήμερον ἐπὶ τε τοῦ ἐμφανίζεσθαι καὶ τοῦ
 ἐλευθεροστομεῖν, ἥτοι ἐπὶ τε τοῦ παρουσιάζειν - εἶσθαι καὶ τοῦ παρρη-
 σιάζεσθαι.

πασκαβάλι ἀντὶ κασκαβάλι ἐν Κυζίκῳ, διότι δὲν εἶναι νηστήσι-
 μον ἀλλὰ πασχαλινόν, ὥστε πασχα \times [κασκα]βάλι.

πατραχήλι ἀντί ἐπιτραχήλιον ἐν Μακεδονίᾳ, πάντως ὅτι πατέρες φέρουσιν αὐτό. Ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ πετραχήλι πρὸς τὸ πέτρα σχετισθὲν, ὅπως καὶ πετραμιθεὰ ἐν Κρήτῃ ἢ τερέμιθος, ἐν Κύπρῳ τετραμιθεὰ καὶ τρανταμιθεὰ καὶ ἐν Νάξῳ ἀνδραμιθεὰ.

πέρδικα ἀντί πέρκα - πέρκη συνηθίζουσιν ἐν Κρήτῃ.

πιθώνω λέγεται πολλαχοῦ ἀντί πιθέτω, πάντως ἐκ τοῦ πιθέτω × στρώνω, καθὼς καὶ κυτάζω ἐκ τοῦ κυπτάζω × ἐξετάζω· ἐκ τοῦ πιθώνω ἐγένετο ἔπειτα πιθώστρα ὅπως ἐκ τοῦ χώνω χώστρα, ζώνω ζώστρα, ἀπλώνω ἀπλώστρα κτλ.

πιλαίμι ἀντί ὑπολήνιον λέγεται ἐν Καρδαμύλῃ τῆς Πελοποννήσου, σχετισθὲν πρὸς τὸ λαίμῳ ἐπιλαίμιον, πρβλ. πιρούνι, πιγούνι κττ. ἐν Ἐπιπέδῳ Α'. σελ. 143 - 4.

πλιθάρι ἀντί πιθάρι ἐκ τοῦ πλίνθος × πιθάρι, καὶ πλοκάρι ἀντί ποκάρι ἐκ τοῦ πλέκω × ποκάρι.

πρακοντεὰ ἐν Ἡπειρῷ ἢ δρακοντεὰ δρακόντιον ὡς πικρά.

πρίτα ἀντί πρῶτα ἐν Ἰταλίᾳ ἐκ τοῦ πρῖν × πρῶτα.

σιγαλινὸς ἐν Ἡπειρῷ ἀπὸ τοῦ σιγανὸς × γαλινὸς.

τέσσερεις κατὰ τὸ τρεῖς ἤδη ἐν Πασχαλίῳ Χρονικῷ σελ. 250.

τουμπερόριζα ἀπὸ τοῦ tumberosa κατὰ τὸ ρίζα, πρβλ. καὶ ἀρμπερόριζα = herberosa.

ψιγάλα ἀντί ψεκάδα κατὰ τὸ ψίγα ψίγαλο, καὶ ψιγαλίζει κτλ.

Μερίζονος ἀναπτύξεως χρῆζουσι τὰ ἐπόμενα· κατὰ τὸ ὄ μάλιστα καὶ ὁ μάλιστα λέγεται ἐν Ἠλείᾳ ὁ μάγερας καὶ ὁ μάγερης· τὸ λῆγον εἰς ας ἐρμηνεύεται εὐκόλως (πρβλ. Ἐπιπέδῳ Α' 245), ἀλλὰ τὸ λῆγον εἰς ης ἀδύνατον ἄλλως, ἂν μὴ δι' ἐπιδράσεως ἄλλου ἰνόματος διττὸν ἔχοντος τύπον εἰς -ας καὶ -ης καὶ πρὸς τούτους ὁπωσδήποτε συγγενεύοντος κατὰ τὴν σημασίαν τῷ μάγειρος (καὶ ὁ μάγειρος τεχνίτης τις, μάλιστα εἶναι). Διότι ἀμφισβητεῖται καὶ δικαίως ἂν καὶ λέξεις παντάπασι διαφοροῦ σημασίας δύνανται διὰ μόνην τὴν ὁμοιότητα τῶν φθόγγων αὐτῶν νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπ' ἀλλήλας. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ἀληθῶς καὶ τοιαῦται ἐπιδράσεις εὐρίσκονται, λ.χ. τὸ σεμιδάλιον φαίνεται ὅτι ἐγένετο σιμιγδάλι μετὰ τοῦ γ διὰ τὸ ἀμύγδαλον - ἀμυγδάλι. Ἄλλ' ἴσως δυνήθῃ τις ἕτερος νὰ εὐρηθῇ ἄλλην ἐρμηνείαν, ἣτις νὰ μὴ ἀπαιτῆ τὴν συνάφειαν δύο οὕτω διαφερομένων κατὰ τὴν ἔννοιαν λέξεων.

Πότον δ' ἀναγκαιὸς εἶναι ὁ περιορισμὸς οὗτος κατανοεῖ ἕκαστος εὐκόλως, ἐνθυμηθεὶς πρῶτον ὅτι ἄν, καθ' ὃν τρόπον ἐν τῇ λεγομένῃ συνθέσει λέξεις διαφορώταται τὴν σημασίαν συντίθενται μετ' ἀλλήλων, οὕτω συνέβαινε καὶ ἐν τῇ συμφύρσει, ἢ ἀνεύρεσις τῶν ἐκάστοτε συμπεσόντων καὶ συμφυρθέντων εἰς ἓν θὰ ἦτο ἐργωδέστατον καὶ ἐπισφαλέστατον χρῆμα, ἅτε ἀπείρων ὄντων τῶν γλωσσικῶν στοιχείων, ἐν οἷς θὰ ὄφειλον ἐκάστοτε κατὰ πᾶσαν σύμφυρσιν ν' ἀναζητῶνται τὰ συμπεσόντα. Ἐπειτα ὅτι ἐπειδὴ, καθ' ἃ ἐλέχθη, διὰ τὴν ἐν τῇ συνειδήσει πρότερον συμβᾶσαν σύμπτωσιν τῶν ὁμοίων ἐνοιοῶν, γραμματικῶν σχέσεων κλπ., ἐπιγίνεται καὶ ἡ σύμπτωσης τῶν παριστανόντων τὰς ἐνοιᾶς ἢ σχέσεις ταύτας γλωσσικῶν στοιχείων, δι' αὐτὸ μόνον ὀλίγα σχετικῶς εἶναι τὰ ὅμοια καὶ δὴ καὶ τὰ συμφυρόμενα καὶ ἐν ὀλίγοις ἐκάστοτε περιορίζεται στοιχείοις ὁ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἀναλαμβάνων, ἐντεῦθεν τὸ ἔργον καὶ εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέςτερον.

Ὅπως τὸ μάγερης οὕτως ἔχει καὶ ἡ γενικὴ τοῦ κυροῦ ἀντὶ τοῦ κυρίου· τὸ ὄνομα κλίνεται ἐν Κρήτῃ ὁ κύρις = ὁ κύριος = ὁ πατήρ, τοῦ κυροῦ, τὸν κύρι(ν). (Δὲν διαλαμβάνω περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ γλώσσει, ὁ κύρ καὶ ὁ κυρός, διότι ταῦτα φαίνονται μοι διαστροφαὶ ἐγγραμμάτων ἐπὶ σκοπῷ παραλλαγῆς τοῦ τε τύπου καὶ τῆς σημασίας ἀπὸ τοῦ ἀλωδῆτου Κύριος Κυρίου, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀληθῶς δημῶδους κυροῦ, οὗ τὸ ἰῶτα φαίνεται ἐκπεσὸν ἀνωμάλως). Λοιπὸν φρονῶ ὅτι κατὰ τὸ πενθερὰ μετεβλήθη πρῶτον τὸ κυρία - κυρῆ εἰς κυρά, ὅπως ἤδη παρὰ Μαλάλα ἀναγινώσκειται (τὰ χωρία ἰδὲ παρὰ Σοφοκλεῖ), καθ' ὅσον λέγεται συνημμένον « κυρὰ καὶ πε(ν)θερὰ, κυρά μου καὶ πε(ν)θερὰ μου » κλπ. Ἐπειδὴ δ' ἐλέγετο κυρῆ καὶ κυρά ἐκ παραλήλου ἐπὶ τινὰ χρόνον κατὰ τὸν αὐτὸν δ' ἅμα χρόνον παθοῦσα συνίζησιν καὶ ἡ ὁμοίως τονιζομένη ἐπὶ τῆς παραληγούσης γενικὴ κυρίου κυρῆ κατέστη ὁμοιοτάτη τῷ κυρῆ, διὰ τοῦτο κατὰ τὸ κυρῆ : κυρὰ ἐγένετο καὶ κυρῆ : κυροῦ. Ὅπως δ' ἐν τούτοις τὸ ρ/ῆ ἠπλοποιήθη εἰς ρ, οὕτως τὰ εἰς -'τρια προσηγορικὰ μετὰ τὴν συνίζησιν -'τρια συνέπεσον τοῖς εἰς -'τρα λήγουσι τόπων ἢ ὀργάνων δηλωτικοῖς, πρὸς ῥάφτρα χορεύτρα κλπ. ἀντὶ ῥάπτρια χορεύτρια (περὶ τούτων ἰδὲ τὰ διαληφθέντα ἐν τῷ Βυζαντιακῷ Δελτίῳ τῆς Πιερρουπόλεως Τόμ. Β' σελ. 61 κέξ). Τοσοῦτο δ' ἡ κατάληξις αὕτη -τρα φαίνεται

ἡμῖν σήμερον τῶν προσώπων ἐκφραστική, ὥστε καὶ τὸ modiste μετεβάλομεν εἰς μοδίστρα.

Τὸ ὄνομα κεφαλᾶς κεφαλᾶδες φαίνεται παραδόξως ἐσχηματισμένον, διότι τὰ ἐκ τῶν παντοίων οὐσιαστικῶν παραγόμενα ὀνόματα εἰς ᾗς δηλοῦσι πρόσωπα περιέχοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀφ' οὗ παρήχθησαν· καὶ ἂν μὲν τὸ πρωτότυπον δηλοῖ ἔδесμα, τὰ εἰς -ᾗς παράγωγα δηλοῦσι τὸν ἐσθίοντα τὸ ἔδесμα τοῦτο (κρεατᾶς, λαχανᾶς), ἂν δὲ φόρεμα, τὸν φοροῦντα (φесᾶς, φουστανελλᾶς), ἂν διὰ τεχνούργημα, τὸν κατασκευάζοντα (βαρελλᾶς, σαμαρᾶς), ἂν πῶσιμον, τὸν πιπράσκοντα (γαλατᾶς, κρασᾶς, τυρᾶς), ἂν ἔργον ἢ κτῆμα καθόλου, τὸν μετερχόμενον ἢ ἔχοντα (ζευγᾶς = ζευγηλάτης, σφουγγαρᾶς, στολιδᾶς, γλωσσᾶς, καραβᾶς κλπ). Κατὰ ταῦτα κεφαλᾶς θὰ ἐδήλου τὸν ἔχοντα κεφαλὴν ἢ τὸ πολὺ πολὺ τὸν ἔχοντα μεγάλην κεφαλὴν. Ἄλλὰ διὰ μὲν τὴν πρώτην ιδιότητα (ὅτι ἔχει κεφαλὴν), οὐδεμιᾶς ἰδιαιτέρας ὀνομασίας ἦν χρεία, ἀφοῦ πάντες ἔχουσι κεφαλὴν· διὰ δὲ τὴν δευτέραν (ὅτι ἔχει μεγάλην κεφαλὴν) σήμερον ὑπάρχουσιν ἄλλοι σχηματισμοὶ (κεφαλᾶρος, κεφάλας καὶ κέφαλος), ἐνῶ τὸ κεφαλᾶς κεφαλᾶδες δηλοῖ τὸν ἀρχηγόν, τ. ἔ. ἐκείνον ὅστις εἶναι κεφαλὴ ἄλλων, τοιαύτην δὲ σημασίαν, τὸ εἶναι τινα ὅ,τι τὸ πρωτότυπον σημαίνει, δὲν ἔχουσιν ὁμολογουμένως τὰ εἰς -ᾗς. Ἀνάγκη ἄρα ἄλλης ἐρμηνείας, τοιαύτην δὲ προτείνω τὴν ἐξῆς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ λέξις κεφαλὴ ἤδη ἀπὸ τοῦ μέσου αἰῶνος προσέλαβε τὴν σημασίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, τοῦ στρατηγοῦ· πρὸβλ. «πρώτη κεφαλὴ ὁ στρατηγός» καὶ ἄλλα πολλὰ χωρὶα παρὰ Δουκαγιῶ ἐν λέξει κεφαλὴ. Καθ' ὃν δὲ τρόπον ὁ πληθυντικὸς τοῦ παππᾶς, ἀββᾶς, ἀμυρᾶς, βασιλέας, ῥῆγας ἐσχηματίζετο εἰς -ᾗδες, οὕτως ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ συνώνυμα οἱ πριγκιπᾶδες, οἱ κοντᾶδες (ὁ κόντες), οἱ σεβαστᾶδες, οἱ ἐξουσιαστᾶδες, οἱ αὐθεντᾶδες, οἱ κριτᾶδες, οἱ δεσποτᾶδες, οἱ μητροπολιτᾶδες, οἱ γεροντᾶδες, οἱ ἱερᾶδες (πρὸβλ. Ἀθηνᾶς Γ' 251 καὶ Einleitung 385-6), οὕτω τέλος καὶ οἱ κεφαλᾶδες ἐκ τοῦ κεφαλῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγετο οἱ βασιλιᾶδες ὁ βασιλιᾶς, οἱ παππᾶδες ὁ παππᾶς κτλ., ἐλέχθη καὶ οἱ κεφαλᾶδες ὁ κεφαλᾶς. Εἶναι ἄρα ὁ ἐνικός ἀριθμὸς ὁ κεφαλᾶς ἐσχηματισμένος ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ οἱ κεφαλᾶδες, ὅπως ἀκριβῶς ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ συννυφᾶδες κατὰ τὸ κυρᾶδες, μαν-

ναδες, ἀδερφᾶδες, νυφᾶδες, κουνιᾶδες, ἐγένετο ὁ ἐνικός ἢ συν-
 νυφᾶδα, ἐνῶ τὸ ἀπλοῦν κλίνεται ἢ νύφη οἱ νύφες καὶ νυφᾶδες.
 Ὅτι δ' ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ
 ἐνικός, τούτου τεκμήρια κάλλιστα παρέχει ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα,
 ἥτις καθ' ἃ ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Α' σελ. 251 ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ πληθυν-
 τικοῦ οἱ ὀνομάτοι (ἀντὶ τὰ ὀνόματα) ἐσχημάτισεν ἐνικὸν ὁ ὀνομα-
 τος, καὶ ἐκ τῶν πληθυντικῶν εἰς -ᾶτοι ὀνομάτων ἐσχημάτισεν ἐνι-
 κὸν εἰς -ᾶτος ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐνῶ ἐν Ἰκαρίᾳ μόνον οἱ πληθυντικοὶ
 εἰς -ᾶτοι εὐχρηστοῦσι (πρβλ. Κ. Κόντου Εἰκοσιπενταετηρίδος σελ.
 76), καὶ ἐκ τῶν πληθυντικῶν εἰς -αῖοι, οἷον Κορωναῖοι, Πετμε-
 ζαῖοι κλπ. (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τομ. Γ' 252-3) ἐσχημάτισεν ἐν Μάνη
 ἐνικὸν εἰς -αίας, οἷον Οἰκονομαίας, Κονταίας ἀπὸ τοῦ Οἰκονο-
 μαῖοι, Κονταῖοι κλπ., ἐκ τούτων δὲ τὰ τῶν κτημάτων (καὶ κω-
 μῶν) ὀνόματα Μανολαίκα, Κολοκοτρωναίκα, Μαζαίκα κλπ.
 ἄτινα πάντα κατὰ τὸ ἀληθές αὐτῶν ἄτομον διὰ τοῦ *αι*, οὐχὶ δὲ διὰ
 τοῦ *ε* ὀφείλουσι νὰ γράφωνται.

Ἔτι δύο λέξεις περὶ τῶν Μακεδόνων.

Τοῖς ἀνομοιωθεῖσι παραδείγμασι κάλιθος, πέχαρι, Χάλκας (πρβλ.
 ἀνωτ. 30-31) καὶ μετὰ τὴν ἀνομοίωσιν ψιλὸν *κ*, *π*, οὐχὶ μέσον *γ*, *β*
 παρέχουσι, προστίθημι ἔτι τὸ ὄνομα κεβαλή κεβλί, ὃ κατὰ τὴν
 ἐπιτυχῆ τοῦ August Fick ἐτυμολογίαν ἐν Συγκριτικῷ Λεξικῷ⁴ σελ.
 415, ἦν καὶ ὁ Wilhelm Schulze ἐν Quaestiones Epicae σελ. 252
 ἀσπάζεται, ὁμοίως τοῖς ἀνωτέρω ἔπαθεν ἀνομοίωσιν, ἥτοι προῆλθεν
 ἐκ παλαιότερου ghebhōla, ὅθεν khephōla - κεφαλᾶ καὶ *κεφλᾶ καὶ
 Μακεδονιστὶ κεβαλᾶ κεβλά. Ὅτι δὲ κεβαλᾶ ἢ κεβλά, καὶ οὐχὶ ὁ
 ὡς Μακεδονικὸς ἐπίσης ἀναφερόμενος ἕτερος τύπος γαβαλά, ἥτο
 τὸ γνήσιον Μακεδονικόν, μαρτυρεῖ ὁ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ IΘ'

79 Μακεδῶν Κεβαλῖνος· διότι ἂν οἱ Μακεδόνες ἔλεγον γαβαλά, οὗτος θὰ ἐλέγετο Γαβαλῖνος· οὐδὲ δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι δὲν παρεστάθη ἀκριβῶς ἢ προφορὰ διὰ τῆς γραφῆς, διότι οἱ παρατηρήσαντες τὴν διαφορὰν τῆς μεσαιᾶς συλλαβῆς καὶ παραστήσαντες αὐτήν, Κεβαλῖνος, δὲν θὰ παρέλειπον βεβαίως τὴν τῆς ἀρχούσης.

σελ. 46 Ταῖς εἰρημέναις ἐνδείξεισι περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων προστεθήτω καὶ ἡ ἀκόλουθος· παρὰ Πολυβίῳ Δ' 8 γίνεται λόγος περὶ τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν τῶν διαφόρων Ἑλλήνων, οἷον τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Αἰτωλῶν, τῶν Κρητῶν, τῶν Ἀχαιῶν καὶ μετὰ τούτων τῶν Μακεδόνων, περὶ ὧν μάλιστα λέγεται ὅτι ὅμοιοι τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν ταῖς μάχαις ἦσαν. Προφανὲς δ' εἶναι ὅτι ὁ Πολυβίος δὲν θὰ ἤξιου τοὺς Μακεδόνας μείας ἢ παραβολῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας προκειμένου περὶ τοῦ τρόπου τοῦ μάχεσθαι τῶν διαφόρων Ἑλλήνων, ἂν βαρβάρους καὶ ἀλλογλώσσους αὐτοὺς ὑπελάμβανε. πρβλ. καὶ Ε' 2, 5 ἔνθα ἡ ποικίλη φιλοτιμία καὶ φιλοπονία τῶν Μακεδόνων στρατιωτῶν ἐπαινεῖται, καὶ πρὸς τοὺς Αἰακίδας παραβάλλονται « πολέμῳ κεχαρηότες ἤυτε δαιτί ».

Ἐπιγραφαί,

Α'.

Οὔρεος αἰπυτάτοιο κόρη λαῶν δίχα χειρῶν
 τμηθέντ' ἀφράστως δεξαμένη σὺ μόνη,
 ἴλαθ' ἀποιχομένοις ἰκέταις σοῖς ἠδὲ παροῦσι
 νῦν τε καὶ ἐσσομένοις ἀζομένοις σε ὄλωσ.
 Ταύταν ἐκ κραδίνης αἰτῶ χάριν ὡς πολύμοχθος
 Παντόγαλος Γαβριήλ, παρθενικὴ Μαρίν,
 κού μόνος αὐτὰρ ἅπαντες ἀολλέες ἄζυγες, ἀγνή,
 κύπτοντες κατὰ γῆς σ' ἀντιβολοῦμεν πάντες.
 Νῦν δὲ σὺ, ἔλπωρὴ μερόπων Μαρίν ἐρατεινὴ,

δέχνοο καὶ ἡμῶν ψυχοσόους τε μόγους.
 Εὐμενέτειρα πέλω καὶ ἔσσομαι ὑμετέροισι
 μόχθοις υἰὸν ἐμὸν πάντοτε λισσομένην.

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἀνέγνων κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον (1895) ἐν Σητεῖα τῆς Κρήτης· εὑρηται ἀναγεγραμμένη ἐπὶ μαρμάρου ἐκτισμένου ἀπέναντι τῆς εἰσόδου εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ (1), πρότερον Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Ἀκρωτηριανῆς λεγομένης, ὅπως ἐπὶ τῶν ἱερῶν κειμηλίων τῆς Μονῆς εὔρον ἀναγεγραμμένον. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν εἶναι κάλλιστον· ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐκ τῆς ὄλης οἰκοδομικῆς εἰκάζω ὅτι ἡ κτίσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται εἰς τοὺς Βυζαντιακοὺς χρόνους, διότι ἀτυχῶς ὁ στήσας τὴν πλάκα ταύτην Γαβριὴλ Παντογάλος δὲν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ γράψῃ καὶ τὸ ἔτος τῆς πράξεως ταύτης. Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι ἀγνοεῖται καὶ τοῦτο, ἂν οὗτος ἦτο ἰδρυτῆς τῆς Μονῆς ἢ μή.

Τῶν δύο πρώτων στίχων ἡ ἔννοια γίνεται δῆλη, ἂν τις ἐνθυμηθῇ τὰ τοῦ προφήτου Δανιὴλ Β' 31-36 καὶ 45, ἅτινα ἀναγράφω· «σὺ βασιλεῦ, ἐθεώρεις, καὶ ἰδοὺ εἰκὼν μία, μεγάλη ἢ εἰκὼν ἐκείνη καὶ ἡ πρόσοψις αὐτῆς ὑπερφερῆς, ἐστῶσα πρὸ προσώπου σου καὶ ἡ ὄρασις αὐτῆς φοβερά . . . ἐθεώρεις ἕως ἀπεσχίσθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα. . . καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν . . . ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν . . . »

Ἐρμηνευτέοι ἄρα ὧδε: ὦ κέρη, ἡ μόνη ἀνερμηνεύτως ἐδέξω τὸν λίθον τὸν ἀπὸ ὑψηλοτάτου ὄρους ἀποκοπέντα ἄνευ συνεργασίας χειρῶν (τ. ἔ. τὸν ἀσπύρωσ συλληφθέντα Ἰησοῦν), σὺ ἴλαθι κλπ.

Ἄξια σημειώσεως ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν κρίνω πρῶτον μὲν τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Δωρικῆ καὶ Αἰολικῆ ταύταν μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ Μαρίν, τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἰᾶαν, κραδίη παρθενική, οὔρεος αἰλυτάτοιο, ἀζομένοις, ἀολλέες, τοῦ μερόπων, πέλω καὶ ἔσσομαι μετὰ τοῦ

(1) « Τοπλοῦ Μοναστήρι », ὀνομάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Μονή, διότι κατὰ τὸ 1821 ὁ περιβόλος αὐτῆς ἦν ὠπλισμένος δι' ἐνὸς πυροβόλου, τουρκιστὴ τόπν, ὅθεν τοπλί τὸ φέρον πυροβόλον· τὸ δὲ τοπλί παραφθαρὲν ὑπὸ τῶν περιόικων τῶν στερουμένων τοῦ φλόγγου ἢ ἐγένετο τοπλοῦ.

πάντοτε κλπ. κλπ. Ἐπίσης τὸ ψυχοσόους ὃ ἀντὶ τοῦ ψυχοσωτη-
 ρίους ἐξέλαβεν, ὡσπερ ὁ Ἀπίων τὸ Ὀμηρικὸν λαοσσόος διὰ τοῦ
 « ἡ τοὺς λαοὺς σώζουσα » ἠρμήνευσε καὶ ὅπως ὑπὸ τῶν μεταγενε-
 στέρων ἐλέγηται καὶ ἀεισόος καὶ βιοσσόος καὶ μελισσόος καὶ μη-
 λοσσόος καὶ νηοσσόος καὶ οἰνοσσόος κλπ. Ὁμοίως τὸ μεταγε-
 νέστερον δέχνηο ἀντὶ δέχου καὶ τὸ θηλυκὸν εὐμενέτειρα τοῦ Ὀμη-
 ρικοῦ εὐμενέτης κλπ.

B'.

Ὁμοίως ἀνέγνω ἐπὶ λίθου μικροῦ ἐπιτυμβίου εὐρεθέντος ἐν τῇ περι-
 φερίᾳ τοῦ χωρίου Μύρθιο τῆς ἐπαρχίας Ἀγίου Βασιλείου παρὰ τὸν
 κόλπον Πλακεᾶ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ δειχθέν-
 τος μοι ὑπὸ τοῦ εὐρόντος Ἰωάννου Ν. Τζαννουδάκι τὰ ἀκόλουθα.

Θρέπτος Χαρμοσύνου ἐτῶν Ο'.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἐλέγχει χρόνους μεταγενεστέρους, καὶ
 ἡ γλῶσσα δὲ οὐδὲν ἔχουσα τὸ διαλεκτικὸν διδάσκει ὅτι ἐγράφη πολὺ
 μετὰ Χριστόν.

Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως γάιδωρος.

Διαλαμβάνων περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῷ Περι-
 δικῷ τοῦ Kuhn Τομ. ΛΔ'. σελ. 125 κεξ. ἀπέδειξα ὅτι τοῦτο δὲν
 εἶναι δυνατόν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ γάιδος, ὅπως ὁ ἀοιδί-
 μος Κοραῆς ἐδίδαξε· διότι α') τὰ ὀνόματα τῶν χερσαίων ζώων παρα-

λαμβάνονται καὶ ἐπὶ τῶν θαλασσίων, οὐχὶ τάνάπαλιν· β') τὰ εἰς -αρος λήγοντα (μεγεθυντικὰ) ὀνόματα σχηματίζουσι τὸ θηλυκὸν εἰς -άρα οὐδέποτε εἰς οὔρα καὶ τὸ οὐδέτερον ὁμοίως εἰς ἄρι, οὐδέποτε εἰς οὔρι, καὶ ὁμως παρὰ ταῦτα λέγεται γαῖδαρος - γαῖδουρά - γαῖδουρί καὶ γαῖδουρεὰ καὶ γαῖδουρίζει κλπ., ἡ δὲ ποικιλία αὕτη τοῦ αρ καὶ ουρ, δισχυρίζομην, δὲν ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλ' ἐλέγχει ξενικὴν καταγωγὴν τῆς λέξεως· γ') τὸ α τῆς συλλαβῆς γα (τοῦ γάδος) δὲν ἠδύνατο νὰ διασχισθῆ εἰς αἶ, γαῖδαρος, ὅσα δὲ φέρονται ὡς ἐξαιρέσεις καὶ ἀνωμαλῖαι, ἠρμηνεύθησαν ἐκεῖ.

Ἀποβαλὼν δὲ τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην κατέστησα πιθανὸν ὅτι ἡ λέξις εἶναι Σημιτικῆς ἀρχῆς· δηλ. δύναται νὰ ὑποτεθῆ ὅτι κατ' ἀρχὰς ἡ λέξις δὲν ἐδήλου ἀληθῶς αὐτὸ τοῦτο τὸ ζῷον, ἀλλ' ἰδιότητά τινα αὐτοῦ, ἡ τόπον τινὰ ἐξ οὗ εἶδος τι, ἐκλεκτὸν πάντως, προήρχετο, ἡ τὸ φορτίον, καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθη καὶ τὸ φορτηγὸν ζῷον (πρβλ. γομάρι κλπ). Τὴν ὑπὸ τῆς μεθοδολογίας ὑπαγορευθεῖσαν εἰκασίαν ταύτην κυροῖ ἡ μαρτυρία ἀνδρὸς ἐμπείρου τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης, τοῦ συμπολίτου μου κ. Φ. Ν. Ρουκουνάκι, ὅστις λαβὼν γνῶσιν τῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἠκασμένων μοι εἶχε τὴν ἔκτακτον καλωσύνην νὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἐξῆς σημείωσιν:

«Ἡ Ἀραβικὴ λέξις γαντάρ ὡς καὶ ἡ γαντούρ παράγονται ἐκ τοῦ ἀφρημένου οὐσιαστικοῦ γάντρ, τοῦ σημαίνοντος τὴν ἀδικίαν, τὴν σκληρότητα, τὴν βαναυσότητα, τὴν χυδαιότητα κλπ., τὰ δ' ἐξ αὐτοῦ παραγόμενά εἰσιν ἐπίθετα ὑπερθετικά». Κατὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ἐκ τῆς ἰδιότητος ἐκλήθη τὸ ζῷον τοῦτο οὕτως, ἐκ δὲ τῆς Συρίας μετεδόθη ἡ ὀνομασία αὕτη καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα. Οὕτω δὲ νοεῖται εὐκόλως καὶ ἡ ποικιλία τοῦ α -ου, γαῖδαρος γαῖδουρά γαῖδουρί ἐκ τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης, ἐν ἣ ἡ τοιαύτη ποικιλία τῶν φωνηέντων εἶναι κανονικωτάτη.

Περὶ τοῦ σέ, φχιού καὶ φκιού.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ ὄνου, ἐρμηνεύσωμεν καὶ τὴν λέξιν δι' ἧς ἐν Κρήτῃ οἱ ὄνηλάται ἐλαύνουσι τὸ ταλαίπωρον τοῦτο ζῷον ἧτοι τὸ σέ! Ἡ λέξις αὕτη ὡς προστακτικὴ ἢ ὡς παρακελευσματικὸν μόριον λέγεται ἐπὶ μόνων τῶν ὄνων, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμιόνων τὸ ζένον μοῦλε! Τὸ μοῦλε τοῦτο, ὃν προφανῶς κλητικὴ τοῦ ὀ μοῦλος, ὃ μεγεθυντικὸν τοῦ ἠ μοῦλα (mula), ὑπεμφαίνει ὅτι καὶ ἐν τῷ σέ ἠδύνατο νὰ κρύπτηται κλητικὴ τις, ἀλλὰ τίνος ὀνόματος, οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξεύρῃ. Ἀνάγκη ἄρα ἄλλου ἐτύμου. Τοῦτο δὲ νομίζω ὅτι εὐρον ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἐν Σφακίοις λέγεται ché! ἀντὶ σέ. καὶ εἰκάσας ὅτι τοῦτο τὸ παγῶ χιὲ εἶναι λείψανον τῆς κατὰ συνίζησιν προφορᾶς τοῦ ε μετὰ προηγούμενου τινὸς φωνήεντος κατόπιν τοῦ σ, ἧτοι καθὼς λέγεται φορεσχίης, φορεσχιά, νησχιά, μαγαζ/ὰ κλπ., οὕτως ἐλέγετό ποτε καὶ σεῖε ἀντὶ σεῖε (δηλαδὴ τοὺς πόδας ἢ τὸ σῶμά σου, ὅπως καὶ νῦν ἔτι λέγεται «σεῖσε τὸ κορμίσου» = σπεῦσε, ἢ καὶ ἀπλῶς λαμβανόμενου τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου ἐπὶ μέσης σημασίαι, ὅπως συχνότατα συμβαίνει ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, πρβλ. Einleitung σελ. 200 κέξ.), καὶ ὅτι τὸ σεῖε-σχίε τοῦτο κατὰ μικρὸν ἠπλοποιήθη εἰς χιὲ καὶ περαιτέρω εἰς σέ. Ὅτι τὸ σχιε σχια κλπ. ἀπλοποιῦνται ὄντως πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς σε σα, ἀπέδειξα πέρυσιν ἐν τῷ Περιδικῷ τοῦ Kuhn Τομ. ΛΔ' σελ. 83 κέξ.

Ὁμοίως ἀπλοποιεῖται ἐν Κρήτῃ καὶ τὸ σύμπλεγμα φτχ εἰς φχι ἐντεῦθεν τὸ εὐθειάζω γενόμενον εὐθειάνω - (ἐ)φτχιάνω κατέστι φχιάνω λεγόμενον ἐπὶ τῆς ταλασιουργίας. Καὶ τὸ πτύου = ἔσο κατὰ πτυστος γενόμενον φτυοῦ - φτχιοῦ ἠπλοποιήθη ὁμοίως εἰς φχιοῦ καὶ ἀνομοιώσει τῶν δύο δασέων, φκιοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἐν Ἑλλάδι λέγεται φκιάνω. Ἐπειδὴ δὲ τὸ φχιοῦ - φκιοῦ ἐξελήφθη κατὰ μικρὸν ὡς μόριον ἄκλιτον, τίθεται καὶ τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ ἀποτείνεται ἡ προσβολή, κατὰ γενικὴν, ἧτοι φχιοῦ σου! φχιοῦ του, -της -σας κλπ., πρβλ. ζήτω ὁ βασιλεὺς! καὶ ἔπειτα ζήτω τοῦ βασιλεῶ, τῶν βουλευτῶν, τῆς βασίλισσας κλπ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Μέρος Δ'.

Ὁ Ἑρμαννὸς Παῦλος (Hermann Paul), οὗ τὸ βιβλίον **Γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς γλωσσικῆς** ὠνομάσθη μὲν **ἡ Βίβλος τῶν Γλωσσολόγων**, «παρέσχε δὲ τὴν πρώτην ἐκτενῆ, σαφῆ καὶ προλήψεων ἀπληλαγμένην παράστασιν τῆς ἀληθοῦς φύσεως τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἐπαϊόντων εἶναι τῶν ἐξοχωτάτων ἔργων τῆς συμπάσης γλωσσολογικῆς φιλολογίας» (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Ζ'. σελ. 152), διέλαβεν ἐν τῇ εἰρημένῳ βιβλίῳ αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς **κοινῆς γλώσσης**. Ἐπειδὴ δὲ τὰ εἰρημένα ὑπ' ἀνδρὸς παγκόσμιον ἐν τοῖς γλωσσικοῖς ἔχοντος κύρος δύνανται κάλλιστα νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, δὲν κρίνω ἄσκοπον οὐδ' ἄλυσιτελῆ μετάφρασιν τοῦ κεφαλαίου τούτου. Ἐνταῦθα θὰ παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι πράγματα, περὶ ὧν συχνὰ ἀλλόκοτοι παρ' ἡμῖν ἐκφέρονται γινῶμαι, ὡσεὶ μηδεὶς ποτε εἶχε περὶ τούτων σκεφθῆ, εἶναι κάλλιστα ἀπὸ πολλοῦ ἐξηκριβωμένα καὶ ἠρμηνευμένα, ὅτι δ' ἐλλείψεις τῆς ἡμετέρας γραπτῆς γλώσσης, φύσει ἀναπόσπαστοι ἀπὸ πάσης γλώσσης ἀνθρώπων, ἀνακρύπτονται· δεινότατα, αὐτόχρημα θανάσιμα ἡμῶν ἁμαρτήματα. Ἐνταῦθα θὰ εὖρη ψυχολογικώτατα ἐξητασμένην καὶ ἄριστα ἠρμηνευμένην οὐ μόνον τὴν γένεσιν τῆς γραφομένης καὶ τὴν τῆς κοινῆς λαλουμένης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀληθῆ σχέσιν μεταξὺ αὐτῶν, καθὼς καὶ τὴν σχέσιν μεταξὺ τῆς κοινῆς λαλουμένης καὶ τῶν διαλέκτων· καὶ, ἐν προσηκόντως ἐπιστήσῃ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὰ λεγόμενα, θὰ πεισθῆ ὅτι πολλὰ, πλεῖστα παρ' ἡμῖν ἐπ' ἐσχάτων ἠμαρτήθησαν (καὶ ταῦτα πάντα ἐν ὀνόματι τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἀπὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος οὕτω μεγάλας καὶ προφανεῖς ἀληθείας περὶ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης ἀνεκάλυψε καὶ ἐδίδαξε)· καὶ ὅτι καιρὸς εἶναι πλέον νὰ λήξῃ ἢ περαιτέρω ἐκτροχιάσις, ἥτις καὶ τὸ ἔθνος ὀλόκληρον καὶ οὐχ ἥμισυ αὐτοῦς τοὺς συγγράφοντας βλάπτει, καθὰ καὶ ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Ζ' σελ. 279 παρατηρήθη. Χάριν τῶν ὅσοι δὲν παρακολουθοῦσι τὴν ἀνέλιξιν τῶν τοιούτων συζητήσεων παρ' ἡμῖν, ἐνόμισα καλὸν νὰ προσ-

θέσω ὀλίγας ὑπὸ τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως σημειώσεις, ἵνα τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενικῶς λεγομένων ἢ σχέσις πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν συνήθως πιστευόμενα καταστῇ δήλη.

Ἡ κοινὴ γλῶσσα ὑπὸ H. Paul.

Ἐν πάσαις ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων εὐρίσκομεν πλησίον τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων διαλέκτων μίαν γλῶσσαν ἐκτεινομένην μὲν ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως, ἀνεγνωρισμένην δὲ γενικῶς ὡς κοινὴν. Τίς ἢ φύσις αὐτῆς καὶ πῶς ἐσχηματίσθη, τοῦτο πρόκειται νῦν εἰς ἐξέτασιν. Ἐξετάζομεν κατὰ πρῶτον τὰ πράγματα ὅποια ἄφ' ἑαυτῶν προσπίπτουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν παρατήρησιν.

Ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε ἀδιαλείπτως ἐζητοῦμεν νὰ καταλαμβάνωμεν τὰ ἀληθῶς συμβαινόντα ἐν τῷ βίῳ τῆς γλώσσης. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐμάθομεν ὅτι ἐπὶ τούτου, ὃ ἡ περιγραφικὴ γραμματικὴ ὀνομάζει γλῶσσαν, τ. ἔ. ἐπὶ τῆς συγκεκριμένης τῶν τῆς καθημερινῆς χρήσεως, ἐπὶ τούτου, λέγω, δὲν δυνάμεθα νὰ στηρίξωμεν τὰς θεωρίας καὶ σκέψεις ἡμῶν, διότι τοῦτο εἶναι ἀφηρημένον τι, ἄνευ ἀληθοῦς ὑπάρξεως. Καὶ ἡ κοινὴ γλῶσσα φύσει εἶναι τι ἐπ' ἴσης καὶ μάλιστα κατὰ μίζονα λόγον ἀφηρημένον. Δὲν εἶναι ἄθροισμα πραγματικῶν γεγονότων, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον ἰδανικός τις κανὼν ὀρίζων πῶς πρέπει νὰ ὀμιλῶμεν. Ἐχει τοιοῦτον λόγον πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον ἡμῶν, ὅποιον περίπου ἔχει ὁ ποινικός κώδιξ πρὸς τὸ σύνολον τῶν ποινικῶν πράξεων ἐν τῷ βίῳ, ἢ ὅποιον ἡ δογματικὴ πρὸς τὸ σύνολον τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν καὶ συναισθημάτων.

Ὡς τοιοῦτος κανὼν εἶναι ἡ κοινὴ γλῶσσα καθ' ἑαυτὴν ἀμετάβλητος καθὼς καὶ τὸ βιβλίον τῶν νόμων ἢ τὸ δόγμα. Τὸ μεταβλητὸν ἢ ἀντέβαινεν ἄντικρυς τῇ φύσει αὐτῆς. Ὅπου δὲ παρὰ πάντα ταῦτα συμβαίνει μεταβολὴ τις, αὕτη ἐπιβάλλεται μόνον καὶ μόνον διὰ βίας, ἐκτὸς τοῦ νόμου κειμένης, καὶ δι' αὐτῆς αἴρεται μὲν μέρος τι αὐτοῦ, ἀντικαθίσταται δ' ὑπὸ τινος ἄλλου. Αἱ ἀφορμαὶ δὲ τῶν τοιούτων ἀλλοιώσεων εἶναι περίπου ὅμοιαι ἐν τοῖς διαφόροις κλάδοις τοῦ πολιτισμοῦ. Ἦτοι καὶ ὁ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ἐπεξεργασθεὶς κώδιξ ἡ

κατάλιπη πάντοτε άκκνονίστους πράξεις τινάς, και πρὸς τούτοις θ' άνακύπτωσιν εν τῇ πράξει άπρόβλεπτοι περιπτώσεις. 'Αλλ' εκτός τούτων ὁ κώδιξ δύναται νά περιέχη και δυσκολίας και νά επιδέχεται ένιαχοῦ διάφορον έρμηνείαν. Τούτοις προστιθενται παρανοήσεις, έλλιπής γνώσις τῶν κατὰ τὸν κώδικα τούτον ὀφειλόντων νά δρῶσι. Και τέλος δύναται ὁ κώδιξ νά περιέχη και οὐκ ὀλίγα άνάρμοστα είτε εξ άρχῆς είτε διά τὰς έπελθούσας μεταβολάς εν ταῖς ἠθικαῖς ἢ κοινωνικαῖς σχέσεσιν. Και τὰ άνάρμοστα ταῦτα δύνανται νά γίνωσιν αιτία, ὥστε τὸ περι τοῦ δικαίου αἶσθημα είτε πάντων είτε μόνων τῶν ισχυόντων ν' αντίβαινη πρὸς τὴν πλήρη κατὰ γράμμα έφαρμογὴν τοῦ κώδικος. Πάντα δὲ ταῦτα συνεργαζόμενα επιφέρουσι τότε μεταβολὴν τοῦ κώδικος διά τῆς πολιτείας. 'Ακριβῶς δ' οὕτως έχει και ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἥτις οὐδὲν άλλο εἶναι ἢ άκαμπτος κανὼν μέλλων κατ' ανάγκην νά ὀδηγήσῃ εις πλήρη και τελείαν στασιμότητα τὴν άνάπτυσιν τῆς γλώσσης, αν τυχὸν ακριβέστατα πανταχοῦ ἠκολουθεῖτο, και επιτρέπων επί τοσοῦτον μόνον μεταβολάς, έφ' ὅσον θά παρημελεῖτο.

'Αλλ' ὁμως παρὰ τὰς ὁμοιότητας ταύτας ὑπάρχει μεταξύ αὐτῶν ἡ οὐσιώδης διαφορὰ ὅτι ἡ κοινὴ γλῶσσα δὲν έχει ἀληθῶς κωδικοποιηθῆ. Μένει ἄρα καθόλου εἰπεῖν ἡ χρῆσις ἡ άποτελοῦσα τὸν κανόνα, ἀλλ' οὐχὶ ἡ χρῆσις πάντων τῶν λαλούντων, διότι ἡ χρῆσις τούτων πολλοῦ γε και δεῖ νά εἶναι ενιαία. Και εν εκείναις ταῖς χώραις, ενθα ἡ κοινὴ γλῶσσα επί πλεῖστον κατίσχυσεν, εύρίσκομεν ὅτι ἕκαστοι διαφέρουσιν ἀλλήλων σφόδρα, και αν άκόμη επί τοσοῦτον μόνον λάβωμεν ὑπ' ὄψιν αὐτούς, καθ' ὅσον προφανῶς προσπαθοῦσι νά ὁμιλῶσι τὴν γραφομένην γλῶσσαν. 'Αλλὰ και αν άκόμη αἱ διαφοραὶ αὐταὶ ἤθελον εξαφανισθῆ, πάλιν θά εἴνιετο χρεία κατὰ τοὺς γενικοὺς νόμους πάσης γλωσσικῆς αναπτύξεως νά παραχθῶσιν ἄλλαι. Και πρὸς παραγωγὴν γλωσσικῆς ενότητος οὐχ ὑπαρχούσης, και πρὸς διατήρησιν αὐτῆς ὑπαρχούσης, απαιτεῖται τι ανεξάρτητον ἀπὸ τῆς λεκτικῆς ενεργείας τοῦ συνόλου τῶν λαλούντων, ἴσταται δ' ἀπέναντι αὐτῆς, ὡς τοιοῦτο δὲ πανταχοῦ θεωρεῖται ἡ χρῆσις ὠρισμένου, στενοῦ κύκλου ανθρώπων.

'Εφ' ὅσον δυνάμεθα νά εκτείνωμεν τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν, εύρίσκομεν ὅτι ὁ κανὼν σχηματίζεται και ὀρίζεται διττῶς, ἥτοι τὸ μὲν διά τοῦ προφορικοῦ λόγου, τὸ δὲ δι' ἐγγράφων πηγῶν. 'Αν εκ τοῦ προφορικοῦ λόγου μέλλῃ νά σχηματισθῆ ὠρισμένος ὀπωσδήποτε

κανών κοινῆς γλώσσης, ἀνάγκη τὰ πρόσωπα ἄτινα θεωροῦνται ὡς αὐθεντία νὰ συναναστρέφονται προφορικῶς μετ' ἀλλήλων εἴτε ἀδιαλείπτως εἴτε μετὰ μικρὰ διαλείμματα ἐπανειλημμένως, καὶ νὰ ἐπικοινωνῶσιν ὅσον οἶόν τε πλείστον καὶ κατὰ πλείστους τρόπους. Συνήθως εὐρίσκομεν τὴν γλῶσσαν μιᾶς μόνης χώρας ἢ μιᾶς μόνης πόλεως θεωρουμένην ὡς πρότυπον παράδειγμα. Ἐπειδὴ δ' ὁμως πανταχοῦ ὅπου ἡδὴ ἔχει διαμορφωθῆ ἀληθῆς κοινὴ γλῶσσα, καὶ ἐντὸς μικρῶν ὁρίων, ὑπάρχουσι μεγάλαι διαφοραὶ μεταξύ τῶν διαφορῶν τάξεων τῶν κατοίκων, δι' αὐτὸ ἀνάγκη, ἵνα τὸ παράδειγμα περιορισθῆ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν μεμορφωμένων τοῦ περι οὗ ὁ λόγος τόπου (1). Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς γλώσσης τούτων δύναται νὰ χειραφετηθῆ τὸ πρότυπον παράδειγμα, ὅπως λ. χ. ἐν Γερμανίᾳ συνέβη. Διότι εἶναι καθαρὰ πρό-

(1) Παρ' ἡμῖν δ' ἀνομολογεῖται μὲν ὑπὸ πάντων ὅτι νῦν ὑπάρχει μία κοινὴ λαομενὴ ἐν πάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας μεταξύ τῶν ὁπωσδήποτε μεμορφωμένων (πρβλ. Ἀθηνᾶς Β' 212 καὶ Ἐφημερίδος Κορομηλᾶ π. ἔ. 19 Ἰουνίου «Ὁ κ. Κονδυλάκης πρὸς ταῦτα μεταχειρίζεται ἀρμόδιον ὄργανον τὴν γρέχουσαν γλῶσσαν, τὴν ὁμαλὴν καθαρεύουσαν, ἣτις ἐξ Ἰσοῦ ἀπομακρύνεται τῆς ἐξεζητημένης μεγαληγορίας ἢ τῆς περιτέχνου φυσικότητος ἢ τῆς ἀναρχικῆς ὄλως καὶ πρὸς πάντα ἄνεμον ἀναπεπταμένης γλώσσης ἄλλων συναδελφῶν του . . . »), προβάλλεται δ' ὁμως ἡμῖν παρὰ πάντα ταῦτα ἄλλοτε μὲν τὸ πολυμιγῆς ἰδίωμα τῶν ἀχθοχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄλλοτε δὲ τὸ παντάπασι παρηλλαγμένον τῶν ποιμένων τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος καὶ Ἠπείρου ὡς δεῖγμα κοινῆς γλώσσης. Καταντᾷ δ' ἀστείον, ἂν ἐν τοιαύτοις ἐθνικοῖς ζητήμασιν ἐπιτρέπωνται ἀστεία, νὰ βλέπη τις τοὺς ἀμαρτάνοντας ταῦτα, διατεινομένους ἕκαστον ὅτι αὐτοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ καθολικὴ, οὐχὶ δὲ ἡ τοῦ δεινός καὶ δεινός. (Τὴν γλῶσσαν τῶν συγγραφέων τούτων ὠνόμασεν ὁ κ. Δημ. Καμπούρογλος ἐν Ἐστίᾳ τῆς 30 Μαΐου π. ἔ. ἀτομικὴν, τὴν ὁποίαν μερικοὶ θέλουσι νὰ ἐπιβάλλουσι εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς ὁ κόσμος νὰ καταλαμβάνῃ γρη῏. Τὴν δ' ἀληθῆς εἶναι πρῶτον μὲν ὅτι οὐδενὸς τούτων ἡ γλῶσσα εἶναι καθολικὴ καὶ πανελληνίως, ἔπειτα δὲ ὅτι δὲν δύναται μὲν γράφοντες ἐν ἀγνωστῇ ἡμῖν τοῖς πολλοῖς διαλέκτῳ νὰ ἐξελεγχθῶσιν ὑπ' οὐδενὸς σφαλόμενοι (διὸ καὶ προτιμῶσιν, ὡς φαίνεται, τὴν χρῆσιν τῶν διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων τούτων ἀντὶ τῆς συνήθους ἡμῖν γλώσσης, ἐνθα τὰ γλωσσικὰ καὶ λογικὰ ἀμαρτήματα θὰ ἦσαν εὐεξέλεγκτα), οὐδὲν δὲ γενναῖον ἀληθῶς καὶ ἀντάξιον τοῦ τε ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ τῶν κόπων οὓς καταβάλλουσι (ὡς τοῦλάχιστον αὐτοὶ ἐν ἀμοιβαίῳ θαυμασμῷ διατείνονται μεγαλοφωνότατα), παράγουσι. Τὴν καταπίκην ταύτην δὲν ἐκφέρω ἐγώ, ἀλλ' ἄλλος, ἀνὴρ πολλοῦ λόγου ἄξιος, ὁπαδὸς δὲ τῆς δημοτικῆς, ὁ κ. Ν. Κονεμένος, ὅστις ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς 22 Μαΐου π. ἔ. γράφει ὅτι ἡ φιλολογικὴ κίνησις τῆς σήμερον δὲν ἀναλογεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκδιδομένων καλῶν ἔργων «Ὅχι μόνον τὰ καλὰ ἀλλὰ καὶ τὰ μέτρια εἶναι σπάνια». Καὶ ὁμως πρὸ τῆς ἐκτροχιάσεως ταύτης, ὅτε ἐπολεῖ ὁ Ζαλοκώστας, ὁ Ὅρρανης, ὁ Καρασούτσας, οἱ Σούτσοι, ὁ Ἄ. Παράσχος, ὁ Τανταλίδης κλπ. δὲν ἠδύνατο, νομίζω, νὰ ἐκστομισθῆ τοιαύτη δεινὴ κατηγορία.

ληψίς ὁ δισχυρισμός, ὅτι ὑπάρχει τις ὠρισμένη χώρα τῆς Γερμανίας, ἐν ἣ δῆθεν ὁμιλεῖται ἢ καθαρὰ Γερμανικῆ. Διότι ἡ ὡς πρότυπον διὰ τοὺς Γερμανοὺς θεωρουμένη γλῶσσα εἶναι ἡ τοῦ θεάτρου καὶ ἰδίως ἐν τῷ σοβαρῶ δράματι εὐχρηστος, μεθ' ἧς δὲν συμφωνεῖ ἐντελῶς ἡ ἐπικρατοῦσα προφορὰ τῶν μεμορφωμένων ἐν οὐδεμιᾷ Γερμανικῇ χώρᾳ. Οἱ δ' ἀντιπροσωπεύοντες τὴν γλῶσσαν τῆς σκηνῆς ἀποτελοῦσι σχετικῶς μικρὰν ἀλλὰ τοπικῶς σφόδρα διεσκεδασμένην ὁμάδα. Ἄλλ' ὁ τοπικὸς οὗτος χωρισμὸς δὲν ἀντιβαίνει εἰ μὴ κατὰ τὸ φαινόμενον πρὸς τὸν δισχυρισμόν μου, ὅτι ἄμεσος ἐκ τοῦ σύνεγγυς συναναστροφή εἶναι ἀναγκαιὸς ὅρος διὰ τὴν πρότυπον γλῶσσαν. Διότι ὁ βαθμὸς τῆς συμφωνίας ὁ παρατηρούμενος ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς σκηνῆς, οὔτε θὰ ἐπετυγχάνετο οὔτε θὰ διετηρεῖτο, ἂν μὴ συνέβαιεν ἀκατάπαυστος ἐναλλαγὴ τοῦ προσωπικοῦ μεταξύ τῶν διαφόρων θεάτρων καὶ αὐτῶν τῶν ἀπωτάτω ἀπ' ἀλλήλων κειμένων, καὶ ἂν μὴ ὑπῆρχον μῆτε νῦν μῆτε παλαιότερον κέντρα τινὰ χρησιμεύοντα ὡς παράδειγμα τοῖς ἄλλοις. Πρόσθετες οὗτοις ὅτι ἐνταῦθα καὶ βραχεῖα μόνον ἄμεσος συναναστροφή δύναται νὰ παραγάγῃ τὴν αὐτὴν ἐπενέργειαν, ἣν ἐν ἄλλοις μόνον μακροχρονιωτέρα κατορθοῖ, διότι ἐδῶ γίνεται ἀληθὴς διδασκαλία καὶ μάλιστα διδασκαλία ὑποστηριζομένη διὰ παρατηρήσεων περὶ τῆς φυσιολογίας τῶν φθόγγων. Αἱ αἰτίαι δ' αὗται, δι' ἃς μάλιστα πάντων ἡ γλῶσσα τῆς σκηνῆς ἐδέησε νὰ διαμορφωθῇ ὁμοειδῆς καὶ καθαρὰ ἀπὸ πάσης τοπικῆς ἀποχρώσεως εἶναι προφανεῖς. Δηλ. οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἠνώθησαν οὕτω στενῶς ἄνθρωποι ἐκ τῶν διαφορωτάτων χωρῶν ὀφείλοντες νὰ συνεργασθῶσι διὰ τοῦ λόγου· οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐδόθησαν εἰς συναναστρεφόμενους ὁμοῦ ἀνθρώπους τοσαῦται ἀφορμαί, ἵνα προσέχωσιν ἐπὶ τε τὴν ἰδίαν αὐτῶν καὶ τὴν τῶν ἄλλων προφορὰν καὶ ἵνα μετ' ἐπιγνώσεως ἀσχολῶνται περὶ ταύτην. Ἐγένετο ἀνάγκη νὰ λάβωσι πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦτο μὲν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ γίνωνται καθολικῶς καταληπτοὶ ἐνώπιον μεγάλου κύκλου θεατῶν, τοῦτο δὲ καλαισθητικούς λόγους. Δι' ἀμφοτέρα δὲ ταῦτα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νομισθῶσιν ἀνεκταὶ οὐδ' αἱ μικραὶ ἐκεῖναι διαλεκτικαὶ διαφοραὶ καὶ ἀποχρώσεις, ὅσαι τυχὸν διατηροῦνται μεταξύ τῶν διαφόρων κατὰ τόπους μεμορφωμένων ὁμάδων. Εἶναι προφανές ὅτι ὁμαλή διὰ παντὸς τοῦ δράματος προφορὰ, εἰς ἣν τὸ κοινὸν κατὰ μικρὸν ἐσυνήθισεν, καθιστᾷ τὴν κατάληψιν πολὺ εὐκολωτέραν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου πᾶσα ἀνωμα-

λία ἐν τούτῳ προσβάλλει καὶ τὸ καλαισθητικὸν αἶσθημα, ἂν μὴ σκοπῇ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς χαρακτηρισμόν. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ διάλεκτος χρησιμεύει εἰς χαρακτηρισμόν, ἀνάγκη ν' ἀποφεύγηται, ὅπου οὗτος εἶναι περιττός. Ἐνῶ δὲ διάφοροι διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλας περὶ ἐπικρατήσεως, ἡδύνατο πρὸ τοῦ συμβιβασμοῦ νὰ συμβῇ ὥστε ἂν καὶ ἴσως καθόλου εἰπεῖν ἡ μία κατίσχυσεν, ἀλλ' ὅμως ἐν τισὶ σημείοις ὑπέκυψεν ἄλλη. Μεγάλην δὲ ροπὴν εἰς τὴν κρίσιν ἀναγκαιῶς εἶχε καὶ ἡ προσπάθεια, ἵνα ὅσον οἶόν τε κάλλιστα καταλαμβάνωνται τὰ λεγόμενα. Ἄλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ προσπάθεια ὤφειλε κατ' ἀνάγκην ἀπαραίτητον ν' ἀγάγῃ ἅμα καὶ εἰς ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς γλώσσης τῶν συναναστροφῶν καθόλου. Διότι οἱ φθόγγοι ἐκείνοι οὓς οἱ λαλοῦντες ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν συναναστροφῶν μόνον τότε μεταχειρίζοντο, ὅτε ἐθήρευον ἐξαιρετικὴν σαφήνειαν, ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς σκη- νῆς ἐξηγγέλλοντο ὅπως καὶ οἱ ἀναγκαιότατοι λοιποὶ. Ἰδιαιτέρως μά- λιστα παρατηρεῖται ὅτι ὅσοι τύποι παρήχθησαν ἐν τῇ συνεκφορᾷ τῶν λέξεων τῆς προτάσεως ἢ ἐν τῇ συνθέσει τῶν λέξεων, ὅσοι ἐπαθον ἀφο- μοίωσιν ἢ διὰ τὸ ἄτονον ἐξασθένωσιν, οὗτοι πάντες κατὰ τὸ ἐνὸν πάλιν ἐξεβλήθησαν ἐκ τῆς χρήσεως καὶ ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν ἐν μέμονωμένῃ θέσει εὐχρηστούντων καὶ δὴ ἀκραιότερων ἐκφερομένων τύπων τῶν λέξεων. Πολλὰ ὡς δ' ἐπανῆλθον ἐπὶ τὰ παραδεδομένα ὑπὸ τῆς γραφῆς, ὅπου ἡ προφορὰ εἶχεν ἤδη ἀλλοιωθῆ. Ἀκριβῶς διὰ τὰς ιδιότητες ταύτας, αἵτινες προῆλθον ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ γίνων- ται τὰ ἀπαγγελλόμενα σαφῆ καὶ καταληπτὰ εἰς τὸν μέγαν κύκλον τῶν θεατῶν, οὐδέποτε δύναται ἡ τῆς σκηνῆς γλώσσα νὰ γίνῃ ἀπολύ- τως ἀκριβὲς πρότυπον τῆς γλώσσης τῶν συναναστροφῶν. Διότι τοιοῦ- τος σύντονος ἀγὼν εἰς σαφήνειαν θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς ἐξεζητημένον τι.

Λοιπὸν διὰ τῆς σκηνῆς καταρτίζεται κανὼν τῆς ἀπαγγελίας τῶν φθόγγων στερεώτερος ἢ διὰ τῆς γλώσσης τῶν συναναστροφῶν ὀρι- σμένου τινὸς τόπου. Ἄλλ' ὅμως ἡ ἐπὶ τὸν κανόνα τοῦτον ἐπίδρασις τῆς σκηνῆς περιορίζεται ἐν μόνοις τοῖς φθόγγοις, διότι ὡς πρὸς τὰλλα τὴν γλώσσαν ἐπιβάλλουσιν εἰς τὸ θέατρον οἱ ποιηταί, καὶ δι' αὐτὸ δὲν δύναται ἡ γλώσσα τῆς σκηνῆς ὡς πρὸς τὰλλα νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὴν κοινὴν γλώσσαν ἐπ' ἴσης ἐνεργῶς ὅπως ἡ τῶν συναναστροφῶν.

Ἡ δὲ συμφωνία ἡ παρατηρουμένη ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς ομάδος, ἥτις θεωρεῖται πρότυπον, οὐδέποτε δύναται φύσει νὰ εἶναι πλήρης καὶ

ἀπόλυτος. Ἡ συμφωνία ἐν συνήθει λαλουμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲν εἶναι μειζῶν ἐκείνης ἧτις παρατηρεῖται ἐν διαλέκτῳ τόπου τινὸς φυσικῶς ἀναπτυχθεῖσα. Μόνον ἐν τεχνητῇ τῆς σκηνῆς γλώσσῃ δύναται ἡ συμφωνία αὕτη ἀληθῶς νὰ προβῆ καὶ περαιτέρω. Καὶ καθ' ὃν τρόπον ἡ πρότυπος γλῶσσα δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη σάλου, οὕτως ὑπόκειται κατὰ μικρὸν καὶ μεταβολαῖς ὅπως πᾶσα διάλεκτος, ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἀναπτύσσεται κατὰ τοὺς αὐτοὺς γενικοὺς νόμους, καθ' οὓς καὶ ἡ διάλεκτος. Διότι εἰ καὶ δύναται ὁ κανὼν οὗτος ν' ἀντιταχθῆ πρὸς εὐρύτερον κύκλον ἀνθρώπων ὡς τι ἀνεξάρτητον ἀπ' αὐτῶν, δὲν δύναται τοῦτο ὁμοίως ἀπέναντι καὶ τοῦ στενωτέρου κύκλου, ἐξ οὗ ὀρμᾶται ὡς παράδειγμα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀπαραίτητος φύσει νὰ μετακινήται βαθμηδὸν διὰ τῆς λεκτικῆς αὐτῶν ἐνεργείας. Τοῦτο δὲ θὰ συνέβαινε καὶ ἂν ἀκόμη ὁ στενώτερος οὗτος πρότυπος κύκλος ἤθελε δύνασθαι νὰ διατηρῆται παντάπασιν ἀπρόσβλητος ἀπὸ τῶν ἐπιδράσεων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Εἶναι δ' ὅμως πάντῃ ἀδιανόητον, ὅτι ὁ στενὸς ἐκείνος κύκλος ἔμελλεν αἰεὶ νὰ παρέχῃ, μηδέποτε δὲ μηδὲν νὰ λαμβάνῃ. Ὡστε κατὰ τοῦτο ἀληθῶς ἡ κοινὴ γλῶσσα ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν ὁμογλώσσων, ἀλλὰ μόνον ἡ συμβολὴ καὶ συμμετοχὴ ἐκάστων εἶναι λίαν διάφορος.

Ὁ δ' ἄλλος κανὼν τῆς κοινῆς γλώσσης ὁ ἐπιτυγχάνομενος διὰ τῆς βοήθειας γραπτῶν μνημείων παρέχει τινὰ σπουδαῖα προτερήματα. Μόνον δηλ. ἀφοῦ διὰ τῆς γραφῆς στερεωθῆ ὁ κανὼν, γίνεται ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῶν λαλούντων καὶ δύναται νὰ παραδοθῆ ἀμετάβλητος καὶ εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας γενεάς. Ἐπειτα δύναται νὰ διαδοθῆ καὶ ἀνεῦ ἀμέσου ἐπικοινωνίας. Καὶ τέλος, ἐφ' ὅσον σκοπεῖ νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ μόνην τὴν γραφομένην, ἐπιτυγχάνει τούτου πολὺ εὐκολώτερον, διότι, ἵνα τις συμμορφῶται πρὸς αὐτόν, οὐδαμῶς ἀναγκάζεται ν' ἀσκήσῃ ἐκ νέου τὰ φωνητικὰ αὐτοῦ ὄργανα καὶ σχηματίζῃ τὰς ἀπαιτουμένας κινήσεις, ὅπως ὀφείλει νὰ πράττῃ, ἵνα ἐξοικειωθῆ πρὸς τὴν προφορὰν ξένης τινὸς γλώσσης. Ἄλλ' ὅμως ἔχει πάλιν ὁ κανὼν ὁ ἐκ τῶν γραπτῶν μνημείων λαμβανόμενος τὸ ἐλάττωμα, ὅτι ἐπιτρέπει μεγάλας διαφορὰς ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, καὶ δι' αὐτὸ δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἱκανῶς ὡς πρότυπον τῆς προφορᾶς.

Ἴνα καταρτισθῆ καὶ κανονισθῆ γραπτὴ κυριολεκτικῶς γλῶσσα, δύναται βεβαίως νὰ ληφθῆ ὡς παράδειγμα ἔχον ἀποκλειστικὸν κύρος

ἡ χρῆσις ὠρισμένων τινῶν συγγραφέων, ὠρισμένων γραμματικῶν καὶ λεξικῶν, καὶ διὰ παντὸς ν' ἀντέχῃται αὐτῶν. Τοῦτο λ.χ. συνέβη, ὅτε οἱ Νεολατινοὶ ἠγωνίζοντο νὰ μιμῶνται τὸν Κικερῶνειον τοῦ γράφειν τρόπον. Ἄλλ' ἤδη ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου δύναται τις εὐκόλως νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι καὶ ἐκεῖ ὅπου πρότυπον ἀκριβέστατα ὠρισμένον περιφανῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείται, δυσκόλως εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῇ τι ὅλως ὁμοιον αὐτῷ. Διότι πρὸς τοῦτο ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ διατελῇ μὲν τις ἀδιαλείπτως ἐν πλήρει γνώσει τοῦ προτύπου, ν' ἀγωνίζεται δὲ πάσῃ δυνάμει, ὅπως διαρκῶς ἀείποτε ἀπομακρύνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ πᾶσαν ἄλλην ἐπίδρασιν. Καὶ ὁ ἄριστα δὲ τούτου ἐπιτυγχάνων, πάντοτε κατορθοῖ τοῦτο, περιορίζων μὲν ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν διανοημάτων αὐτοῦ, θυσιάζων δὲ ἀείποτε πᾶσαν ἀτομικότητα καὶ ἅμα ἐλαττῶν τὴν ἀκριβειαν καὶ διαύγειαν τῆς φράσεως. Διότι ὅσονδήποτε εὐρὺς καὶ ἂν εἶναι ὁ πνευματικὸς ὀρίζων συγγραφέως τινός, πάντοτε καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη ὅστις ἀνήκει εἰς τοὺς αὐτοὺς μετὰ τοῦ συγγραφέως χρόνους, δὲν θὰ εὐρίσκη ἐν αὐτῷ πάντ' ἀνεξαιρέτως τὰ κατάλληλα φραστικά μέσα εἰς ἀνακοίνωσιν τῶν διανοημάτων αὐτοῦ, πολλῶν δ' ἦσσαν βεβαίως νεώτερός τις, ὅτε αἱ τοῦ πολιτισμοῦ σχέσεις ἔχουσι τοσοῦτο μεταβληθῇ.

Γραπτὴ δὲ γλῶσσα μέλλουσα νὰ εἶναι χρήσιμος εἰς πρακτικὰς ἀνάγκας, ὀφείλει σὺν τῷ χρόνῳ νὰ μεταβάλληται ὅπως καὶ ἡ ζῶσα διάλεκτος (1). Καὶ ἂν δὲ κατ' ἀρχὰς στηρίζεται ἐπὶ τῆς χρήσεως συγγραφέως τινός ἢ ὠρισμένου κύκλου συγγραφέων, πάλιν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κρατῆται πάντοτε καὶ κατὰ πάντα ὅλως προσκεκολλημένη εἰς τὸ πρότυπον τοῦτο, οὐδὲ ν' ἀποβάλλῃ πᾶσαν ἀναπλήρωσιν, ὅπου τὸ πρότυπον δὲν ἐξαρκεῖ. Ἐκαστος ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε διὰ πᾶν ὅ,τι γράφει, τὸ πρότυπον πρὸ ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ὀφείλει, καθὼς ἐν τῇ διαλέκτῳ αὐτοῦ, νὰ χειρίζεται ἄνευ ἐπιγνώσεως (2) τὰ στοιχεῖα

(1) Οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ὅλως ἀσυμμέτρως πρὸς τὴν λαλουμένην, ὅπως παρ' ἡμῖν προτάθη νὰ γίνῃ, ἦτοι νὰ μεταβάλληται κατὰ μικρὸν ἐπὶ μῆκιστον μέχρι οὗ ταυτισθῇ τῇ λαλουμένην. Πρὸς. Ἄθηνᾶς Τόμ. Ζ' σελ. 264.

(2) Παρακαλῶ τὸν εὐμενῆ ἀναγνώστην νὰ παραβάλλῃ τοὺς ἐν τῷ κειμένῳ λόγους τοῦ Paul πρὸς διαφόρους δισχυρισμοὺς τῶν μεγαλοφώνως εἰσηγομένων τὴν χρῆσιν τῆς δημοτικῆς, οἷον « Δὲν ἔβαλα ἕναν τύπον γραμματικὸν (sic!), δὲν ἔγραψα μία λέξη, μία συλλαβὴν στὸ βιβλίον μου, χωρὶς νὰ τὸ συλλογιστῶ πρὶν ὧρες, μπορῶ μάλιστα νὰ πῶ χρόνιον » (Ἄθηνᾶς Τόμ. Β' 190), ἢ « ὁ Ῥωμῶς δὲν προσέχει, βόσκει στὰ σύννεφα »

τῆς γραφομένης μετὰ βεβιαίας πεποιθήσεως ἐπὶ τὸ ἴδιον γλωσσικὸν αἰσθημα, ὀφείλει μάλιστα διὰ τῶν γραφομένων του νὰ μετέχη ἔν τινι μέτρῳ τῆς δημιουργίας τῆς γλώσσης καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. Ἡ χρῆσις τοῦ παρόντος ὀφείλει πλησίον τῶν ἀρχαίων προτύπων, ἂν μὴ μόνη, νὰ καταστή ὁ κανὼν. Ἐν τῇ Λατινικῇ συνέβη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνογεννήσεως, ὥστε οἱ πεπαιδευμένοι ν' ἀποκόψωσι τὴν ζώσαν ἀνάπτουζιν τῆς Λατινικῆς γλώσσης καὶ ἐπαναγάγωσι τὰρχαῖα πρότυπα, ὡς τὰ μόνα ἀποκλειστικῶς ἔγκυρα (1) οὕτω δ' ἐπήνεγκον ἄκοντες θανατηφόρον τραῦμα ἐπὶ τὴν χρῆσιν τῆς Λατινικῆς εἰς φιλολογικὰ ἔργα τοῦ κόσμου, καταστήσαντες αὐτὴν τοῦ λοιποῦ ἀνίκανον νὰ ἐξυπηρετῇ ταῖς καθολικαῖς ἀνάγκαις τῆς ἐπιστήμης καὶ λοιπῆς ἐπικοινωνίας (2).

τρώγει ὄνερατα, χάρτει ψευτῆς καὶ δὲν προκόρτει, δὲν προσέχει στὴ γλώσσα, δι' αὐτὸ δὲν ἤξεύρει νὰ γράφῃ· ἡ γλώσσα θέλει προσοχὴ» ἢ «τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ τῇ γράφει καλὰ μόνον ὁ » Καὶ νὰ ἐξετάσῃ, ἂν τοιαύτη γλώσσα ἀπαιτοῦσα πολλὴν προσοχὴν καὶ ἦν μόνος εἰς κατορθοῖ κατὰ τὸν δισχυρισμὸν τοῦ αἰρεσιάρχου νὰ γράφῃ καλῶς, καὶ ἦς αὐτὸς οὗτος ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ ὥρας καὶ ἔτη (!) βασανίξει, ὡς λέγει, πᾶσαν λέξιν, φράσιν, συλλαβὴν κτλ., ἂν τοιαύτη γλώσσα δὲν εἶναι ἄντικρυς ἐναντία πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης ἀποδεικνυομένην γνησίαν ἐθνικὴν γραπτὴν γλώσσαν, ἦν ἀνεπιγνώτως ὀφειλομένη νὰ χειριζώμεθα. Καὶ ὅμως τὰ παράδοξα ταῦτα προσεβλήθησαν ὡς τῆς ἀκαιροῦς γλωσσικῆς πορίσματα, πρὸ τῶν ὁποίων εἶδει πάντες νὰ κόψωμεν χαμᾶ! Οὐχὶ δ' ὀλιγώτερον δηλωτικὰ τῆς ἀτοπίας τῶν δισχυρισμῶν τούτων εἶναι καὶ ὅσα ἀνέγων πρὸ τίνος τοῦ αὐτοῦ «κατάφερα κάμποσους στίχους γαλλικά, ποῦ ῥωμαίικα δυσκολεύομαι καὶ μισὸ στίχο νὰ φτειάξω». Διατί; πῶς ἐφηραίνεται ἡ φαντασία ἐν τῇ χρῆσει τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἔστω καὶ ἰδιορρυθμοτάτης; περιέργων τὸ φαινόμενον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μονήρες.

(1) Ὅτι ἡμεῖς δὲν ἀκολουθοῦμεν κατὰ πάντα τοὺς ἀρχαίους, ἀλλ' ὅτι καὶ πλάττομεν πλεῖστα νέα, ἦτοι λέξεις, συντάξεις κτλ. εἶναι πασίγνωστον. Ὅμοιος εἶναι πασίγνωστον ὅτι δὲν ἔχομεν διὰ πᾶν ὅ,τι γράφομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰρχαῖα πρότυπα, ἀλλ' ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ παρόντος μετὰ τῶν προτύπων, ἀπὸ κοινοῦ, καταρτίζουσι τὸν κανὼνα τῆς γραφομένης, ἐνῶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ Λατινικῇ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο ἄλλως. Καὶ ὅμως παρὰ τὰ προφανῆ ταῦτα ἀδιαλείπτως βλέπομεν ὅτι ἡ γραπτὴ γλώσσα ἡμῶν παραβάλλεται πρὸς τὴν μεσαιωνικὴν Λατινικὴν, ὅτι εἶναι νεκρά, ἄχρηστος καὶ δὲν ἤξεύρω τι ἄλλο ἀκόμη.

(2) Ὅτι κατὰ ταῦτα καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη τὸ ψεῦδος τῆς παραβολῆς τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης πρὸς τὴν Λατινικὴν, ἀφοῦ αὕτη μὲν διὰ τῆς τοιαύτης χρήσεως κατέστη ἄχρηστος, ἡ ἡμετέρα δὲ τούναντίον πολύχρηστος καὶ πασίγνωστος, ὥστε καὶ οἱ ἀμαξηλάται ἀναγινώσκουσι τὰς ἐφημερίδας, τὰς ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ συντασσόμενας, οὐδὲ τοῦτο βλέπουσιν οἱ ἐπιμέμοντες τῇ παραβολῇ ταύτῃ! Ὅτι δ' ὅμως ἀληθῶς βλέπτουσι τὴν γραφομένην ἡμῶν, περιορίζοντες τὴν χρῆσιν αὐτῆς διὰ τῆς ἄνευ ἀνάγκης ἀθρόας εἰσαγωγῆς ἀρχαίων καὶ ἀγνώστων τοῖς λογίοις λέξεων, εἶναι μὲν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ

Χειραφετουμένη δ' ἀπὸ τῶν προτύπων παραδειγμάτων γραπτὴ τις γλῶσσα ἀποβάλλει μὲν κατ' ἀνάγκην ἀμείλικτον τὴν προτέραν ὁμοίτητα, καθ' ὅσον μεταξύ τῶν γραφόντων ἀνακύπτουσι ποικίλαι διαφοραί, ἀλλ' ὅμως διάσπασις εἰς διαφόρους τοπικῶς κειρισμένες διαλέκτους, ὅπως τοῦτο ἐν τοιζύτῃ περιπτώσει ἀναποφεύκτως συμβαίνει τῇ λαλουμένη γλώσσῃ, δὲν ἐπέρχεται ἀναγκαίως δι' αὐτό(1). Διότι ἡ κυριωτάτη πηγὴ τῶν διαλεκτικῶν διαφορῶν, αἱ τῶν φθόγγων ἀλλοιώσεις, οὐδαμῶς ἐμφανίζονται ἐν τῇ γραφομένῃ. Ναὶ μὲν ἡ κλίσις, ἡ παραγωγὴ νέων λέξεων, αἱ σημασίαι καὶ αἱ συντάξεις τῶν λέξεων ὑποκείνται πάντοτε τῇ ἀλλοιώσει καὶ δὴ καὶ τῇ περαιτέρω ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διαφορᾷ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ἐν τῇ λα-

Paul εἰρημένων προφανές, ἐξέφρασα δὲ καὶ ἐγὼ πρὸ πολλῶν ἐτῶν διαρρήδην καὶ συνέστησα τὴν ἐν μέρει τοῦλάχιστον ἐπίσχεσιν τοῦ πράγματος· τοῦτο δ' ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν παρανόησιν καθ' ἣν ἐγὼ δῆθεν συνεβούλευσα ἐπίσχεσιν πάσης ἀναπτύξεως αὐτῆς. Ὅτι δ' ὅμως εἶχον δίκαιον ταῦτα τότε συνιστῶν, ἐννοεῖ τις εὐκόλως καὶ ἐκ τῆς ἀκολουθοῦσα παρατηρήσεως. Κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἐξεδόθη παρ' ἡμῖν βιβλίον μέγα τὸν ὄγκον, ὃ διεληθὼν ἐνέτυχον λέξεσι καὶ τύποις οἷον διαισθάνονται, διαισθανόμενοι, διησθάνοντο, διαισθάνεται, ἐπαίδηται, ἐπικελεύων ἐπικελεύοντες, διαφανής(=ἐπιφανής), ἀναμίδγονται, ἐχορηγήθη, χορηγεῖται(=παρέλαβε, ἀρύεται, ἐρανίζεται) πᾶσιν ἐφαρμόζει καὶ ἐφαρμόττουσιν, τοῖς προηγηταῖς, εἶχε δημιουργήσας - καταλαβοῦσα - παρατηρήσαντες, ἀκούει, ἀκουστέον(=νοεῖ, νοητέον)-οὐ μὴν ἀλλὰ, ἐξεπιπολιῆς κττ. κττ. Ἐπειτα παρὰ ταῦτα πάλιν ἀντὶ νά... Φέστος(=Φηστος) (καὶ τοῦτο παρὰ τὸ Σκαλίγηρος (sic)), βέβαια, νὰ γευθῆ(ἐπὶ τοῦ ἀπολαῦσαι) κττ. Δι' ὧν πᾶς τις βλέπει ἡλικὸν τραῦμα ἐπιπίπτει κατὰ τῆς γραφομένης ἡμῶν, οὕτω διαστρόφου γενομένης. Ἄν δὲ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, καθὰ ἀναγγέλλει ἡ Ἐστία τῆς 9 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ., «ἀπεράσισε νὰ ἐκδώσῃ μακροσκελὴ ἐγκύκλιον πρὸς ἀπάσας τὰς λιμενικὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους, ἵνα παράσῃ χρησίμους ὁδηγίας ἀποβλεπούσας εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξασκήσεως τῶν δυτῶν. Ἡ ἐγκύκλιος δ' αὕτη θὰ εἶναι συντεταγμένη κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου εἰς δημῶδη γλῶσσαν, ἵνα καταστῆ καταληπτὴ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀπλοϊκοὺς καὶ ἀγραμμάτους νησιώτας ἀλιεῖς τῶν σπόγγων», τοῦτο εἶνε σφόδρα διδακτικὸν παράδειγμα. Ὡς γνωστὸν, ὅτε συνετάχθησαν τὰ ὀνοματολόγια ἐν τοῖς διαφόροις Ὑπουργείοις, ἰδιαίτερος τῶ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν, οἱ ὀνοματοθεταὶ ἐν τῇ ἐξελληνιστικῇ αὐτῶν τάσει ἐπηθήσαν συχνότατα ὑπὲρ τὰ ἔσκαμμένα, διὸ καὶ ἡ ἀχρηστία τῶν πονημάτων αὐτῶν Προφανές ἄρα, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον οἱ καθαρεύοντες ὑπερπληροῦσι τὴν γραφομένην λέξεων ἀδιανοήτων τοῖς πολλοῖς, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐργάζονται ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῶν τῆς δημοτικῆς ὁπαδῶν καὶ πρὸς βλάβην τῆς ἥς ὑπερμαχοῦσι καθαρευούσης.

(1) Τοιαύτῃ χειραφέτησι τοῦ νῦν γραπτῷ ἡμῶν λόγου ἀπὸ τῶν ἀρχαίων προτύπων ἐγένετο πολλαχῶς ἤδη καὶ παρ' ἡμῖν καὶ τοιαύτῃ ἀποβολῇ τῆς πρότερον ὁμοιότητος ταῦτα δὲ ἐπειδὴ δὲν ἐννοήθησαν, παρέσχον ἀφορμὴν εἰς κατηγορίας ὅτι ἔχομεν τόσας γραφομένας ὅσοι εἶναι οἱ συγγραφεῖς κλπ. Καὶ ὅμως οὐδὲν συνέθη τὸ ἔκτακτον.

λουμένη διαλέκτω. Διότι ἔναι τῶν κυριωτάτων αἰτιῶν εἰς ἀλλοιώσεις δὲν ἐμφανίζονται πλέον ἐν τῇ γραφομένη μετὰ τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς, λ. χ. δὲν παράγονται νέα ἀσυμφωνία μεταξύ φθόγγων καὶ σημασιῶν διὰ τὰς μεγάλας τῶν φθόγγων μεταβολάς, οὐδὲ φέρονται οἱ μερικοὶ τύποι εἰς διαφόρους ἀλλήλων συνεκδρομάς καὶ ἀναλογίας διὰ τὰς ποικίλας ἐκασταχοῦ φθογγικὰς παραλλαγὰς καὶ ποικιλίας. Ἐντεῦθεν δίδονται πολλῶ ἤσσοι ἀφορμαὶ εἰς μεταβολὰς τῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν λέξεων καὶ τὴν κλίσιν ἀφορώντων γλωσσικῶν νόμων τῆς γραφομένης ἢ τῆς λαλουμένης. Καὶ οὐ μόνον ἤσσοι μεταβολαὶ ἐπιγίνονται, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐπιγινόμεναι δύνανται ἐφ' ὅσον αἱ μερικαὶ χῶραι τῶν ὁμογλώσσων συνδέονται φιλολογικῶς, νὰ διαδοθῶσιν εὐκόλως ἐπὶ πᾶσαν τὴν ὁμογλωσσον ἔκτασιν. Ὅπου δὲ πάλιν αὐταὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τοῦτο δύναμιν, συνήθως ἐκβάλλονται καὶ ἐκ τῶν μικρῶν ὀρίων, ἐν οἷς ἔτυχε νὰ ἐμφιλοχωρήσωσιν, ὑποκύντουσαι εἰς ἄλλας ἰσχυροτέρας δυνάμεις. Ἡκιστα δὲ πάντων κινδυνεῖ ἡ ἐνότης τῆς γλώσσης, ἂν τάρχαϊα πρότυπα παρὰ τὰ νέα διατηροῦσι κῦρὸς τι, ἂν μόνον πολὺ ἀναγινώσκωνται καὶ ἂν ἐξ αὐτῶν συνάγωνται κανόνες καθολικῶς ἀναγνωριζόμενοι (1). Κἀλλιστα δὲ συμβιβάζεται ἡ διατήρησις τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος καὶ ἡ προσαρμογὴ τῆς γλώσσης πρὸς τὰς μεταβεβλημένας τοῦ πολιτισμοῦ ἀνάγκας, ἂν τις ἐν μὲν τῇ συντάξει καὶ πολλῶ μᾶλλον ἐν τῷ τυπικῶ ὅσον τὸ δυνατόν ἔχῃ τῶν ἀρχαίων προτύπων, ἐν δὲ τῇ δημιουργίᾳ νέων λέξεων καὶ ἐν τῇ συνδέσει νέων σημασιῶν μετὰ τῶν ἀρχαίων λέξεων διατηρῇ ἐλευθερίαν τινά (2). Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα καθόλου εἰπεῖν

(1) Καὶ τοῖς τυπλοῖς εἶναι δῆλον πόσον οἱ ὄροι οὗτοι ἐφαρμόζονται ἐπὶ τὴν γραφομένην ἡμῶν γλῶσσαν, ἀφοῦ τάρχαϊα πρότυπα καὶ πολὺ, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς σχολείοις, ἀναγινώσκονται καὶ οἱ κανόνες τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς καθολικῶς ἀναγνωρίζονται, καὶ ἀφοῦ οὕτω διατηρεῖται ἀπὸ τῶν δοκίμων χρόνων μέχρι τοῦδε ἡ ἐνότης τῆς γλώσσης.

(2) Ὅτι ταῦτα παρ' ἡμῖν οὕτως ἀληθῶς ἔχουσιν, εὐκόλως μανθάνει τις, ἂν μόνον ἐνθυμηθῇ, ὅτι ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας νέων λέξεων ἐπλάσαμεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μέχρι σήμερον, καὶ ὅτι εἰς παμπόλλας ἀρχαίας ἐδούκαμεν καὶ καθ' ἑκάστην δίδομεν νέας σημασίας κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπιβαλλομένας ἡμῖν ἀνάγκας· τούναντίον δὲ τὸ τυπικὸν κατὰ μέγα μέρος διατηροῦμεν τὸ ἀρχαῖον ἠπλοποιημένον. Δῆλον ἄρα ὅτι οὐδὲν ἐπιστημονικὸν διεπράξαμεν σφάλμα, οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα, ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, ὅπως διατείνονται τινες, ἀφοῦ ὁ Paul ἄλλοθεν βεβαίως ὀρμηθεὶς, διδάσκει τάνωτέρω, ἅτινα νομίζει τις ὅτι ἐλέγησαν χάριν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γραφομένης.

παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις συγγραφεῦσι τῆς μεσαιωνικῆς Λατινικῆς. Ἐν τῇ μεσαιωνικῇ καὶ νεωτέρᾳ Λατινικῇ δύναται τις κάλλιστα νὰ σπουδάσῃ τὴν φύσιν κοινῆς γλώσσης, ἥτις εἶναι μόνον γραφομένη. (Ἄληθως εἰπεῖν οὐδ' ἡ μεσαιωνικὴ Λατινικὴ ἦτο γλῶσσα μόνον γραφομένη, ἐπειδὴ καὶ ἐλαλεῖτο, ἀλλὰ τοῦτο τὸ ὅτι ἐλαλεῖτο, μικρὸν μόνον ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς, καθ' ὅσον ἀδιαλείπτως ἐμανθάνετο ἐκ τῶν βιβλίων τῶν γραπτῶν μνημείων. Τούναντίον δ' ἄλλος τις παράγων ἐκτὸς τῆς γραπτῆς παραδόσεως κείμενος ἐσχίμεγάλῃ ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτὴν καὶ ἰδίως ἐπὶ τὴν τῆς συντάξεως διαμόρφωσιν, οὗτος δ' ἦτο ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν λαλούντων Λατινιστί). Αἱ δ' ἔθνικαί κοιναὶ γλῶσσαι εἶναι ἅμα γραπταὶ καὶ λαλούμεναι ἐν ταῖς συναναστροφαῖς γλῶσσαι. Διὰ τοῦτο ἐν αὐταῖς ἴστανται παρ' ἀλλήλους εἰς κανῶν διὰ τὴν γραφομένην καὶ ἕτερος διὰ τὴν τῆς συνηθείας. Φαίνεται αὐτόδηλον ὅτι ἀμφότεραι ὀφείλουσαν νὰ συμφωνῶσι καὶ νὰ διατελῶσι διαρκῶς ἐν συμφωνίᾳ. Ἀλλὰ τοιαύτη συμφωνία ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους εἶναι ἀληθῶς εἰπεῖν παντάπασι ἀδύνατος (1), καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς γραφομένης ἀπέναντι τοῦ λαλουμένου λόγου δύναται νὰ προβῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε σχεδὸν ὅλως νὰ παύσῃ ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις. Καὶ ἀκριβῶς μάλιστα ἡ εἰσαγωγὴ σταθεροῦ κανόνος βοηθεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν ταύτην. Ἐντεῦθεν δῆλον πόσον ἀναγκαῖος εἶναι ἰδιαίτερός τις κανὼν τῆς λαλουμένης, διότι ἐπὶ τῇ βᾶσει μόνου τοῦ κανόνος τῆς γραφομένης δυσκόλως θὰ ἐπετυγχάνετο συμφωνία τις ἐν τοῖς φθόγγοις, ἰδιαίτερος μάλιστα ὅπου ἡ ὀρθογρα-

(1) Δὲν εἶναι ἄρα κατ' αὐτὰ μέγα δαινὸν οὐδὲ φαινόμενον μονήρης ἐν τῷ κόσμῳ, ἔν παρ' ἡμῖν ἐν μὲν τῇ καθημερινῇ ὁμιλίᾳ λέγωμεν τὸ καλόν, τὸ φτωχόν, εἰμορφος, χτέες, χτίζω, φτάνω, φτέρνα κτλ., ἐν δὲ τῇ ἐπιμελετημένῳ λόγῳ τοῦ βήματος, καθὰ καὶ ἐν τῇ γραπτῇ τὸ καλόν, τὸ πτωχόν, εἰμορφος, χτέες, κτίζω, φθάνω, πτέρνα κτλ. Δὲν κρίνω δὲ περιττόν νὰ ἀναγράψω καὶ ὅσα ὁ καθηγητὴς Appel παρατηρεῖ περὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἀφώνου e, λέγων ὅτι «Ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι παρατηρεῖται ὅτι τὸ e τοῦτο, ὅπερ ἐν τῇ τεχνικῇ ποιήσει μετρεῖται ὡς συλλαβή, πολλάκις οὐδαμῶς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, καὶ οἱ ἄνευ τοῦ e τούτου τύποι πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς οἱ γνήσιοι λαϊκοὶ καὶ τῆς συνηθούς ὁμιλίας. Ἀλλ' ὁ λόγιος Γάλλος, ὅσάκις ἢ ποιῇ ἢ ὁμιλεῖ, ποιεῖται ἀδεῶς χρῆσιν τῶν μετὰ τοῦ e τύπων, οὐδ' αἰσθάνεται αὐτοὺς οὐδαμῶς ὡς ἀπόζοντας βιβλίου, ὥστε δύναται τις νὰ δισχυρισθῇ, ὅτι ἡ τῶν πεπαιδευμένων γλῶσσα ἔχει ἰδίους αὐτῆς ἀφοτέρους τοὺς τύπους» (παρὰ Skutsch Studien A' 49 σημ.). Οὕτως ἄρα οὐδ' ἡ κατὰ τοὺς φθόγγους διαφωνία τῆς γραπτῆς καὶ προφορικῆς γλώσσης ἰδιόμορφη τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῇ, οὐδ' εἶναι αὐτῆς ἀμάρτημα.

φία τῶν λέξεων διαφέρει σφόδρα τῆς ἀληθοῦς προφορᾶς, ὅπως λ. χ. ἐν τῇ Ἀγγλικῇ γλώσσῃ.

Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρητέον ὅτι μεταξὺ γραφομένης καὶ λαλουμένης πάντοτε ὑπάρχει διαφορὰ καὶ ἀντιθεσίς τις τοῦ ὕφους, ἧς τὴν ἐξάφηνισιν οὐδ' ἐπιζητεῖ τις· ἐντεῦθεν διατηροῦνται ἐν τῇ γραφομένῃ συντάξεις, λέξεις, σημασίαι λέξεων, ἐκλιποῦσαι ὅλως ἐκ τῆς λαλουμένης (1) καὶ τάνάπαλιν εἰσελαύνουσιν εἰς τὴν λαλουμένην ἄλλα, ἅτινα ἢ γραφομένη ἀποφεύγει.

Ἀπόλυτος ἄρα συμφωνία ἀμφοτέρων ἐν τούτῳ ὁ ἀναγνωρίζεται κατὰ ἑκάστην, δὲν ὑπάρχει (2). Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν ἐξαρθρισῶν μέχρι τοῦδε διαφορῶν, καὶ ἄλλοι κίνδυνοι ἐπαπειλοῦσι τὸν χωρισμὸν καὶ τὴν μείζονα διαφορὰν αὐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι δηλ. οἵτινες θεωροῦνται ὡς αὐθενταί, εἶναι ἐν ἑκατέρᾳ ἐν μέρει μόνον οἱ αὐτοί, καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἕκαστος ἐξασκεῖ, εἶναι ἐν τῇ μιᾷ οὐχὶ ὁ αὐτὸς ὅπως ἐν τῇ ἐτέρᾳ. Πρόσθετος ὅτι ἐπὶ τὴν γραφομένην ἀδιαλείπτως ἐπιδρῶσιν οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς, ἐνῶ ἐπὶ τὴν λαλουμένην μόνη ἡ ζῶσα γενεὰ ἐνεργεῖ ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως. Πρὸς ἀποφυγὴν ἄρα μεγάλου χάσματος μεταξὺ ἀμφοτέρων ἀνάγκη νὰ γίνηται μεταξὺ αὐτῶν ἀπαύστως εἶδος τι συμβιβασμοῦ (3), ἐν ᾧ ἑκάτερα ὑποχωρεῖ κατὰ τι.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ κυρίως χαρακτηρίζον διάλεκτόν τινα καὶ ἀντιδιαστέλλον αὐτὴν τῶν λοιπῶν κεῖται ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν φθόγγων πρὸς ἀλλήλους καὶ ὅτι ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ ζητῶμεν αὐτό. Ταῦτόν δ' ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς διαλέκτους. Δὲν δυνάμεθα ἄρα νὰ παρατάσσωμεν τεχνητὴν γλῶσ-

(1) Αὐτὸ τοῦτο ἄρα τὸ ἐν πάσῃ γραπτῇ γλώσσῃ παρατηρούμενον συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γραφομένῃ, ἀλλ' ὅμως τοῖς ἄλλοις μὲν ἐπιτρέπεται, ἡμῖν δ' ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται, ἔχομεν τοσοῦτο μικρὸν παρελθὸν καὶ τηλικούτο μέγα ἐνεστὸς, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται!

(2) Καὶ ὅμως ποσάκις καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀκόμη δὲν ἠκούσαμεν ὅτι ἐν μόνῃ τῇ γραφομένῃ ἡμῶν γλώσσῃ καθὼς καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀράβιδων, Ἀτζέμιδων καὶ Τσιφουτίδων παρατηρεῖται ἡ διαφορὰ αὕτη, εἰ καὶ, ὅπως ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Paul δηλοῦται, τοῦτο εἶναι νόμος καθολικὸς καὶ ἀναγκαῖος πάσης γλώσσης! (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Ζ' σελ. 265-6). Ὡς φαίνεται ψυχρὰ καὶ ἀπαθὴς ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις τοῦ πράγμα-τος δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν θερμὴν ἡμῶν κρᾶσιν!

(3) Καὶ ὅμως κατὰ τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου συμβιβασμοῦ τοῦ ἐν πάσῃ γραφομένη ἀναγκαίως συμβαίνοντος συνετάχθη ὀλόκληρον κεφάλαιον ἀφορισμῶν καὶ λοιδορῶν καὶ ταῦτα ὑπ' ἀνθρώπου λεγομένου ἐπιστήμονος γλωσσολόγου καὶ οἱ ἄνδρες Κεχηναῖοι χανδὸν κατέτιον τὰ σοφὰ ἐκεῖνα διδάγματα!

σαν ἡ ποιητικὸν ὕφος οὔτε μετὰ τῆς κοινῆς γλώσσης οὔτε μετὰ διαλέκτου τινὸς ὡς ἴσας.

Ἐν πάσῃ χώρᾳ ἐν ἣ ὑπάρχει κοινὴ γλῶσσα ὡς κανὼν, αἱ γλῶσαι τῶν μερικῶν ἀτόμων ἐμφανίζονται ὡς παραλλαγαὶ σφόδρα ποικίλαι καὶ ὡς ἀποκλίσεις ἀπὸ τῆς κοινῆς (1). Μεταξὺ τῶν λαλούντων γλῶσσαν ὅσον οἶόν τε ὁμοιοτάτην τῷ κανόνι καὶ τῶν λαλούντων διαφόρους διαλέκτους ὅλως ἀμιγεῖς καὶ καθαρὰς, ἐφ' ἃς ἥμιστα ἐπέδρασεν ἡ κανονικὴ κοινὴ γλῶσσα, ὑπάρχουσι πολλαὶ μεσάζουσαι βαθμίδες. Πρὸς δὲ τούτοις πλείστοι ἄνθρωποι μεταχειρίζονται δύο, ἐνίοτε καὶ πλείονας γλώσσας, ὧν ἡ μὲν ἐγγυτέρα τῷ κανόνι, ἡ δὲ τῇ διαλέκτῳ. Αὕτη μὲν εἶναι ἡ πρώτη, ἡ ἐν τῇ νεότητι γνωσθεῖσα, ἡ οἰκοθεν, ἡ φυσικὴ τῷ λαλοῦντι ἀνθρώπῳ, ἐκείνη δὲ ἡ προσκτηθεῖσα βραδύτερον ἐν τῷ βίῳ δι' ἀγώνων. Συμβαίνει δ' ὅμως ἐνίοτε καὶ ὥστε τις εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ μάθῃ δύο γλώσσας παρ' ἀλλήλας, ἢ καὶ ἄλλως, δι' ἰδιαιτέρας αἰτίας, ν' ἀναγκασθῇ ἐν τῇ μετὰ ταῦτα ἡλικίᾳ νὰ μάθῃ γλῶσσαν μᾶλλον ἀφισταμένην τοῦ κανόνος ἢ ἡ πρώτην γνωσθεῖσα αὐτῷ, καὶ νὰ μεταχειρίζεται αὐτήν. Ἡ δ' ἀπόστασις ἀπ' ἀλλήλων τῶν δύο γλωσσῶν δύναται νὰ εἶναι σφόδρα διάφορος· δύναται νὰ εἶναι τοσοῦτον μικρά, ὥστε ἐν τῷ συνήθει βίῳ νὰ διακρίνη τις αὐτάς ὡς ἐπιμελεστέραν τινὰ καὶ ἀμελεστέραν προφορὰν, καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνακύπτουσι πάλιν εὐκόλως ποικίλαι βαθμίδες διαφορᾶς. Δύναται δ' ὅμως νὰ ὑπάρχῃ καὶ καταπληκτικὴ ἀντίθεσις μεταξὺ αὐτῶν. Τὸ δὲ μέγεθος τῆς ἀποστάσεως ἐξαρτᾶται φύσει ἐκ δύο τινῶν, ἧτοι πρῶτον: πόσον ἀπέχει ἡ φυσικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῆς κανονικῆς, καὶ δεύτερον: πόσον ἐγγὺς αὐτῇ ἔρχεται ἡ τεχνητή. Καὶ ὡς πρὸς ἀμφοτέρα ὑπάρχουσι μεγάλαὶ διαφοραί. Ἐάν τις τὴν τεχνητὴν γλῶσσαν ἐν τῷ συνήθει βίῳ ταυτίζῃ ἀπλῶς μετὰ τῆς γραφομένης, παραβλέπει πλῆθος λίαν

(1) Παρ' ἡμῖν δ' ὅμως ἐδιδάχθη ὅτι δὲν ὑπάρχουσι διάλεκτοι, ὅτι ἐγὼ πρῶτος καὶ μόνος διισχυρόσθην μὲν τὸ ἐναντίον, ἀλλ' ἐσφάλην, διότι ἡ λαλούμενη νεωτέρα Ἑλληνικὴ δὲν διαιρεῖται εἰς διαλέκτους, ἀλλὰ « κατ' ἐξαιρετικὴν τοῦ θεοῦ εὐλογίαν » εἶναι πανταχοῦ μία καὶ μόνον μία ». Πρὸς ταῦτα τὰ ἐν Ἐφημερίδι Κορομηλῆ 21 Μαΐου 1895 ἀναγινωσκόμενα « . . . μάρτυς ἡ 50ετής Δαμοκλεία Λωρέντζου, τύπος ἀνατολίτισσα, μὲ προφορὰν Χάλκης, εἰς τρόπον ὥστε μετὰ μεγάλων ἐντασθῶν τῆς ἀκοῆς του νὰ δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ τι ἐξ ὧν αὐτὴ διηγεῖται . . . δὲν πτοεῖται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐρωτήσεων, τὰς ὁποίας καλὰ καλὰ δὲν ἐννοεῖ. . . »

σπουδαίων τυπικῶν καὶ ἀτομικῶν διαφορῶν, ἐὰν δὲ πάλιν τὴν φυσικὴν γλῶσσαν ταυτίζη ἀπλῶς τῇ διαλέκτῳ, παραβλέπει σπουδαίας παραλλαγὰς ἐντὸς τῶν αὐτῶν στενῶν ὁρίων. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἄτομα μίαν μόνην μεταχειριζόμενα γλῶσσαν, τὸ μὲν τοιαῦτα, ἅτινα διὰ τῆς φυσικῆς αὐτῶν γλώσσης ἴστανται ἢ νομίζουσιν ὅτι ἴστανται οὕτως ἐγγὺς τοῦ κανόνος, ὥστε δὲν κρίνουσιν ἀναγκαῖον νὰ κοπιᾶσωσιν, ὅπως ἔτι μᾶλλον προσεγγίσωσιν αὐτῷ, τὸ δὲ τοιαῦτα, ἐφ' ἃ δὲν ἐπέδρασαν εἰσέτι αἱ παραγαγοῦσαι κατὰ πρῶτον τὴν κοινὴν καὶ ἐπιβάλλουσαι ἔπειτα ἀδιαλείπτως τὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Ὅσῳ δὲ μᾶλλον ἡ φυσικὴ τοῦ ἀτόμου γλῶσσα ἀφίσταται τοῦ κανόνος, τοσοῦτῳ μᾶλλον θὰ προσπίπτῃ αὐτῷ ἢ παρὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ τεχνητὴ ὡς ξένον τι. Δυνάμεθα δ' ὁμῶς καθόλου νὰ δισχυρισθῶμεν, ὅτι ὅσῳ μείζονάς τις καταβάλλει ἀγῶνας πρὸς ἐκμάθησιν τῆς τεχνητῆς γλώσσης, τοσοῦτῳ ἐγγυτέρῳ τοῦ κανόνος ἔρχεται, πρὸ πάντων ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς γραφῆς ὀριζομένοις σημείοις. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ Κάτω ἢ Πεδινῇ Γερμανίᾳ λαλεῖται ἡ γραφομένη Γερμανικὴ ὀρθότερον ἢ ἐν τῇ Μέσῃ καὶ Ἄνω. Ὡσαύτως δὲ ἡ λεγομένη καλὴ Γερμανικὴ τῆς Ἑλβετίας εἶναι πολλῶ ὀρθότερα ἢ ἡ τῶν γειτόνων τῆς Βάδης καὶ Βυρτεμβέργης, διότι ἐνταῦθα αἱ τῶν πόλεων διάλεκτοι ἴστανται ἐγγύτερον τοῦ κανόνος ἢ ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἐὰν ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ πολλαὶ παραλλαγαὶ παρ' ἀλλήλας ὑπάρχωσιν, αὗται, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὀφείλουσιν ἀκαταπαύστως νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπ' ἀλλήλας. Μάλιστα δ' ἀνάγκη νὰ συμβαίη τοῦτο ἐν ἀμφοτέροις ταῖς παραλλαγαῖς αἱ παρ' ἀλλήλας ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ εὐρίσκονται. Πᾶσαι δ' αἱ παραλλαγαὶ τῆς αὐτῆς χώρας ὀφείλουσι νὰ ἔγῳσι κοινούς τινας χαρακτῆρας. Καὶ αἱ τοῦ κανόνος ἐγγύτατα ἰστάμεναι παραλλαγαὶ ἐκ τῶν διαφορῶν χωρῶν κατ' ἀνάγκην διάκεινται πρὸς ἀλλήλας ἀναλόγως καθ' ἃ καὶ αἱ ἀπωτάτω τοῦ κανόνος.

Πανταχοῦ δ' ὁ τῆς γραφομένης κανὼν εἶναι μᾶλλον ὠρισμένος καὶ μᾶλλον ἀπηλλαγμένος σάλου ἢ ὁ τῆς γλώσσης τῶν συναναστροφῶν. Καὶ ἐν τῇ πράξει ὑπερβάλλει κατὰ τοῦτο ἡ γραφομένη σφόδρα τὰς φάσεις τῆς λαλουμένης καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ἐγγύτατα τοῦ κανόνος εὐρισκομένας. Τὸ καθολικὸν κῦρος τῆς ἀληθείας ταύτης δύναται τις ἐξετάσας νὰ εὕρῃ πανταχοῦ ἐπαληθεῖον, πηγάζει δ' ἀναγκαιῶς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Διότι, καθ' ἃ εἶδομεν, πᾶσαι αἱ λε-

πται διαφοραὶ τῆς προφορᾶς κατ' ἀνάγκην ἀπαραίτητον παραλείπονται ἐν τῇ γραφομένῃ καὶ πρὸς τούτοις εὐκολώτερον κατορθοῖ ἕκαστος νὰ προσλάβῃ ὠρισμένον τρόπον τοῦ γράφειν ἢ προφορὰν διαφέρουσαν τῆς μέχρι τοῦδε συνηθείας αὐτοῦ. Καὶ μετὰ βραχείαν ἐλευθέραν προλήψεων σκέψιν ἐννοεῖ τις τὸ ἀλλόκοτον ὑποθέσεων τινων, καθ' ἃς παλαιότερον ὑπῆρχε μειζων ἐνότης ἐν τῇ λαλουμένῃ ἢ ἐν τῇ γραφομένῃ.

Καὶ ἡ σχέσις τῶν ἐπὶ μέρους ἀτομικῶν γλωσσῶν πρὸς τὸν κανόνα μεταβάλλεται ἀδιαλείπτως. Τοῦτο μὲν δηλονότι αὐταὶ ὑπόκεινται φύσει τοῖς γενικωτάτοις νόμοις τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως τῆς γλώσσης καὶ διὰ τοῦτο ἀδιαλείπτως ἀναπτυσσόμεναι καθίστανται ἀναγκαιῶς διαφορώτεραι ἀλλήλων καὶ δὴ καὶ τοῦ κανόνος, τοῦτο δὲ οἱ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς κοινῆς ἀγῶνες παράγουσι προσέγγισιν πρὸς τὸν κανόνα. Καὶ σημειωτέον ὅτι ἀμφοτέραι αἱ τάσεις ἐνεργοῦσιν ἐκ παραλλήλου, οὐδ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῇ ὅτι αἴρεται ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν διαφορῶν ἅμα ἀρξαμένης τῆς προσεγγίσεως. Τὴν βαθμηδὸν προσέγγισιν ταύτην πρὸς τὸν κανόνα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ἐν μέρει ἀπ' εὐθείας. Ἐκτὸς τούτου εὐρίσκομεν ἐν διαφόροις ἀτόμοις συγχρόνως παρ' ἀλλήλας πάσας τὰς βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεως, ἃς τὰ καθ' ἕκαστον ἄτομα βαθμηδὸν διέρχονται. Ἐξετάσωμεν νῦν νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς τὰ καθ' ἕκαστον φαινόμενα, δι' ὧν ἐκτελεῖται ἡ προσέγγισις.

Πρῶτον ἄνθρωπός τις μαθαίνει πρὸς τῇ μέχρι τοῦδε μόνῃ γνωστῇ φυσικῇ αὐτοῦ γλώσση ἄλλην τεχνητὴν ἐγγύτερον τοῦ κανόνος εὐρισκομένην. Τοῦτο συμβαίνει ἐν τοῖς νεωτέροις πεπολιτισμένοις λαοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἐν τῷ σχολεῖν διδασκαλίας, καὶ ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει τότε καὶ τὴν γραφομένην καὶ ἄλλην τινά, τὴν τῆς συνηθείας, προσεγγίζουσαν τῇ γραφομένῃ (1). Δύναται δ' ὁμοίως

(1) Ὡς βλέπετε, ὁ Paul διαρρήδην λέγει ὅτι ἐν τῷ σχολεῖν οἱ παῖδες μαθαίνουν πλὴν τῆς γραφομένης καὶ ἄλλην τινά, τὴν τῆς συνηθείας, ἣτις προσεγγίζει τῇ γραφομένῃ· δὲν εἶναι ἄρα ἡ αὐτὴ. Ὡστε πανταχοῦ οἱ ἄνθρωποι, καθόλου εἶπειν, ἄλλως γράφουσι καὶ ἄλλως λαλοῦσι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρίσταις συναναστροφαῖς. Πῶς λοιπὸν λέγεται ὅτι ἡ τοιαύτη διγλωσσία μόνους ἡμῖν ἰδιάζει; Σημειωτέον δ' ὅτι τὴν διγλωσσίαν ταύτην εἰσαγοῦσι καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς δημοτικῆς. Οὕτω λ. χ. γράφει ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ Κορομηλαῖ τῆς 20 Μαΐου π. ἔ. ὁ κ. Κονεμένος ὅτι ὁ . . . ὀρίζει τοὺς γενικούς φθογγοὺς νόμους ὡς ὄριον ἀνυπέρολητον διὰ τοὺς γράφοντας· «λέω δὲ κείνους 'ποῦ γράφουν, ἐπειδὴ δὲ κείνους 'ποῦ μιλοῦν, δὲν δύναται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ βάλῃ τοιοῦτους περιορισμοὺς, ὥστε καὶ οὕτως προτείνονται κανό-

τις να μάθῃ τεχνητὴν γλῶσσαν καὶ ἄλλως, ἤτοι εἰσερχόμενος εἰς ἄλλην κοινωνίαν καὶ συναναστρεφόμενος μετ' ἀνθρώπων, ὧν ἡ γλῶσσα πλησιάζει πρὸς τὸν κανόνα μᾶλλον τῆς ὑπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦδε λαλουμένης ἢ τοῦλάχιστον ἐρχόμενος μετ' αὐτῶν τώρα εἰς μείζονα ἐπαφὴν ἢ καθ' ὃν χρόνον ἐμάνθανε νὰ ὁμιλῇ κατὰ πρῶτον. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθῃ ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. Διάκειται δὲ φύσει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν νέαν γλῶσσαν ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον παθητικῶς πρὸ τοῦ νὰ καταστῇ ἐνεργός, δηλ. κατὰ πρῶτον μανθάνει νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ συνηθίζῃ τὴν γλῶσσαν καὶ ἔπειτα λαλεῖ αὐτήν. Οὕτω δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον παθητικῶς διάκειται ἕκαστος πολλάκις πρὸς πλείστας διαλέκτους καὶ ἀποχρώσεις τῆς συνήθους λαλουμένης χωρὶς ποτε νὰ μεταβῇ εἰς ἐνέργειαν. Διότι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα ἀφορμὴ, ἰδιαιτέρα ἰσχυρὰ ἐπίδρασις. Ἡ δὲ πρόσκησις τῆς τεχνητῆς γλώσσης εἶναι κατ' ἀρχὰς πάντοτε ἀτελής, δύναται δὲ κατὰ μικρὸν νὰ προβῇ εἰς μείζονα τελειότητα, πολλοὶ δ' ὅμως οὐδέποτε ἐπιτυγχάνουσι νὰ μεταχειρίζονται αὐτὴν μετὰ βεβαιότητος καὶ ἀπταιστῶς. Πάντοτε δὲ ἡ πρῶτον γνωσθεῖσα φυσικὴ γλῶσσα τοῦ ἀτόμου ὀρίζει τὸν ἰδιαιτέρον, τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τῆς τεχνητῆς αὐτοῦ γλώσσης. Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου ἡ τεχνητὴ ἀφίσταται μέγιστον τῆς φυσικῆς, πάντοτε δὲν μανθάνεται ὡς ὅλως ξένη γλῶσσα, ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς ταύτην, ἥτις κατὰ τὴν χρῆσιν συνεργάζεται ἐπικουρούσα (1). Καθὼς δὲ κατὰ τὴν χρῆσιν ξένης τινὸς γλώσσης ἡ δια-

και δὲν ἠξεύρω τί διὰ τοὺς γράφοντας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς λαλοῦντας, τ. ἔ. ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπ' αὐτῶν ἡ διγλωσσία. Ἡ δὲ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἀποβάλλουσι διὰ τῶν κανόνων τούτων πάντα τύπον καὶ πᾶσαν λέξιν καὶ πάντα φθόγγον ἐκ τῆς γραφομένης εἰσθαλόντα εἰς τὴν λαλουμένην, οἱ καθαρεύοντες δὲ τάνάπαλιν ὅσα τῆς λαλουμένης κρίνονται ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸν νῦν χαρακτῆρα τῆς γραφομένης.

(1) Παρ' ἡμῖν δ' ὅμως συγχρότατα διδάσκεται ὅτι ἡ γραφομένη γλῶσσα εἶναι ξένη γλῶσσα, νεκρὰ κλπ., ἐνθ' ἄλλοι περὶ αὐτῆς ταύτης διατείνονται οἱ ξένην αὐτὴν ἀνακηρύττοντες ὅτι τὰ «ἐννέα τοῦλάχιστον δέκατα τῶν εὐχρηστών εἰς τὸν γραπτὸν λόγον ῥημάτων εἶναι κοινὰ εἰς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν γλῶσσαν». (Ἀθηνᾶς Τύμ. Ζ' σελ. 256). Ἐπίσης διδάσκει ὁ κ. Κονεμένος ἐν Ἐφημερίδι τῆς 22 Μαΐου ὅτι «Αὐτοὶ οἱ σπάνιοι ἀρχαῖοι τύποι ἵπου σχηματίζουν τὸ σημερινὸν ζήτημα» εἶτε κατὰ διηνεκὴ παράδοσιν ἐν τοῖς λογίοις δι' ὅλων τῶν αἰώνων διειρηθήσαν ἐν χρῆσει μέχρι σήμερον εἴτε διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ τύπου ἐπ' ἐσχάτων εἰσηχθήσαν εἰς τὴν λαλουμένην, δὲν πρέπει νὰ ἐκβληθῶσι, διότι ἐν μὲν τὸ πρῶτον, ἔχουσι τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις δικαιώματα, ἂν δὲ τὸ δεύτερον, οὐδεὶς πάλιν λόγος ἀποβολῆς, «ἀφ' οὗ τώρα πλέον ἔχουσι γένει κοινῆς χρῆσεως ὅχι

λέκτου, οὕτω καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς τεχνητῆς πάντοτε κατὰ τὰς συνήθεις αὐτῶ κινήσεις τῶν φωνητικῶν ὀργάνων θὰ κανονίζη κατ' ἀρχὰς τὴν προφορὰν αὐτοῦ. Αἱ δὲ λεπταὶ φθογγικαὶ παραλλαγαὶ τῆς προτύπου γλώσσης, ἃς τις ἀγωνίζεται ν' ἀναπαραγάγη, παραλείπονται. Οὕτω δύναται νὰ συμβῆ ὥστε καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ μητρικὴ τινος γλώσσα προσεγγίζη πλείστον τῇ κανονικῇ συνήθει γλώσση, πάλιν κατὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν τῶν φθόγγων τῆς τεχνητῆς ἀνακῦπτει ἀπόχρωσις τις σύμφωνος τῇ πρώτῃ διαλέκτῳ. Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρητέον ὅτι ἕκαστος συνήθως καὶ τὴν τεχνητὴν αὐτοῦ γλώσσαν μανθάνει παρ' ἐγγυρίων (λ. χ. διδασκάλων), ὧν ἡ γλώσσα ἤδη πρότερον ἐκδομήθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς αὐτῆς διαλέκτου. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ τεχνητὴ γλώσσα μανθάνεται διὰ μόνης τῆς ἀναγνώσεως, εἶναι ὅλως αὐτόδηλος ἡ ὑποβολὴ συγγενῶν φθόγγων ἐκ τῆς ἰδίας διαλέκτου. Ἄλλὰ καὶ ὁ θησαυρὸς τῶν λέξεων καὶ ἡ σημασία αὐτῶν καὶ ἡ κλίσις καὶ ἡ σύνταξις τῆς τεχνητῆς γλώσσης ἐκάστου δὲν σχηματίζονται μόνον κατὰ τὰ πρότυπα ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰνάλογα στοιχεῖα τῆς ἰδίας φυσικῆς γλώσσης. Πρὸ πάντων δὲ τὸν θησαυρὸν τῶν λέξεων, τῶν ἐκ τῆς προτύπου γλώσσης παραλαμβανομένων, ὅσας εἴτε δὲν ἐξαρκεῖ εἴτε δὲν εἶναι ἀκόμη ἀρκούντως πρόχειρος, ἀναπληροῖ τις ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ γλώσσης, μεταχειριζόμενος λέξεις ἃς ἐν τῇ τεχνητῇ οὐδέποτε ἤκουσεν ἢ καὶ ἂν ἤκουσεν, οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς ἐπαναλάβῃ, ἂν μὴ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ γλώσση. Κινεῖται τις ἐνταῦθα μετὰ τινος θάρρους καὶ ἐλευθερίας, διότι ἀληθῶς πολλαὶ ἢ καὶ πλείσται τῶν ἐν τῇ φυσικῇ γλώσση εὐχρήστων λέξεων ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῇ τεχνητῇ καὶ δὴ οὕτως ἀναπληροῖ τις ἐκ τῆς φυσικῆς εὐστόχως τὰς πολυειδῶς ἐλλειπεῖς γνώσεις ἃς ἔχει τῆς τεχνητῆς. Αὐτόδηλον δ' ὁμῶς φύσει, ὅτι δύναται νὰ συμβῆ ὥστε καὶ νὰ παραληφθῶσιν εἰς τὴν τεχνητὴν ἐκάστου γλώσσαν καὶ τοιαῦται λέξεις, ἃς ἡ πρότυπος γλώσσα ἢ ὅλως ἀγνοεῖ ἢ μόνον ἐν ἄλλῃ σημασίᾳ ἔχει. Ὅπου ἡ αὐτὴ λέξις εὐχρηστεῖ καὶ ἐν τῇ προτύπῳ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ γλώσση, παρά μόνον μεταξὺ ὄλων τῶν γραμματισμένων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ πολλῶν ἀγραμμάτων. Οἱ τύποι αὐτοὶ ἔχουν πολιτογραφηθῆναι, ἢ συνήθεια τοὺς ἔχει καθιερώσει, τῶρα πλεον δὲν εἶναι ξένοι . . . Ἄν τοὺς βγάλετε ἀπὸ τὸν γραφτὸ λόγον, δὲν θὰ κατορθώσετε νὰ τοὺς βγάλετε καὶ ἀπὸ τὸν προφορικόν, ποῦ εἶναι τὸ κυριώτερον, καὶ θὰ μείνουν στὴ γλώσσα θέλετε καὶ δὲν θέλετε . . . »

τηρούνται πολλάκις διαφοραί ἐν τοῖς φθόγγοις αὐτῶν. Ἄν τυχὸν αἱ διαφοραὶ αὗται παρατηρῶνται κανονικῶς ἐν πολλαῖς λέξεσιν, ἀναπτύσσονται ἀναγκαιῶς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ κατέχοντος ἀμφοτέρως τὰς γλώσσας παράλληλοι σειραὶ (1). Οὕτω γεννᾶται ἐν αὐτῷ αἰσθημά τι ἴστω καὶ ἀμυδρόν, περὶ τῆς ὁμαλῆς σχέσεως τῶν φθόγγων τῆς μιᾶς γλώσσης πρὸς τοὺς τῆς ἑτέρας. Ἐντεῦθεν δύναται καὶ λέξεις, ἅς ἐκ μόνης τῆς φυσικῆς αὐτοῦ γλώσσης ἤξεύρει, νὰ μεταφέρῃ ὀρθῶς εἰς τοὺς ἀντιστοιχοὺς φθόγγους τῆς τεχνητῆς. Ψυχολογικῶς ἡ πράξις αὕτη εἶναι ὁμοία πρὸς τὸ φαινόμενον ὃ ὠνομάσαμεν ἀναλογικὴν δημιουργίαν. Ἐνταῦθα δύνανται, καθολικευομένης ἐσφαλμένως τῆς ἰσχύος ἀναλογίας τινός, νὰ παραχθῶσι καὶ σφάλματα (2). Ἄλλὰ ταῦτα εἶναι συνήθως ἀτομικὰ καὶ δὴ καὶ παροδικά, διότι ἀδιάλειπτος ἐξασκεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὁ ἔλεγχος ἐπὶ ταῦτα. Συμβαίνει δ' ὅμως καὶ αἱ παράλληλοι σειραὶ αὗται νὰ μὴ εἶναι ἀδιακόπως ἐνεργοὶ καὶ οὕτω δύνανται λέξεις μετὰ τῶν διαλεκτικῶν αὐτῶν φθόγγων τῶν παντάπασιν ἄλλοτρίων τῆς προτύπου γλώσσης, νὰ εἰσελάσσωσιν εἰς τὴν τεχνητὴν. Τὰ δὲ περὶ τῶν φθόγγων εἰρημένα ἰσχύουσι καὶ ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα· συνήθως ἢ ὡς πρότυπον προβαλλομένη εἰς ἕκαστον ἡμῶν συνήθης γλῶσσα διεμορφώθη ἐκ τῆς συνεργασίας τῆς κυρίως κανονικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐγχωρίου διαλέκτου.

Δεύτερον ἡ τεχνητὴ γλῶσσα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν φυσικὴν, ἅτε λέξεων, ἐνίοτε τύπων καὶ συντάξεων ἀπὸ τῆς τεχνητῆς μεταφερομένων εἰς τὴν φυσικὴν. Μεταφέρονται δὲ φύσει αἱ λέξεις ἐκεῖναι, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τοιαύτας ἐννοίας, εἰς ὧν τὴν ἔκφρασιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς τεχνητῆς γλώσσης γίνεται χρῆσις. Καθὼς δὲ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἀπὸ τῆς φυσικῆς εἰς τὴν τεχνητὴν, οὕτω καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς πρόκειται μεταφορᾷ ἀπὸ τῆς τεχνητῆς εἰς τὴν φυσικὴν αἱ λέξεις παραλαμβάνονται ἢ μετὰ παρηλλαγμένων τῶν φθογγικῶν στοιχείων αὐτῶν κατὰ τοὺς ἀντιστοιχοὺς τῆς διαλέκτου φθόγγους, ἢ καὶ μετ' ἀπαρραλλάκτων (3).

(1) Πρὸς. κατὴν - κακὴ, τούριε - κύριε, τσαῖ - καὶ κτ. τῶν κατοικῶν ἐνίων ἐν τῶν Κυκλάδων νήσων.

(2) Ὅστις συναναστρέφῃ μετὰ Παρίων, κυρίως Λευκιανῶν ἐκ τῆς ἐν Πάρῳ κώμης λέξας, θὰ ἤκουσε παρ' αὐτῶν παλτούκια, νεράγγια, κικκάλι κτ.

(3) Καὶ ὅμως παρ' ἡμῖν ἐγράφῃ — φρικτὸν εἶπεν — Αἰσκύλος καὶ ταῦτα ἐν ὄνοματι τῆς ἐπιστήμης, ὥστε μὴ καθ' ἑκάστην ἠκούομεν σχώρα μου, ὁ Θεὸς σχωρέσῃ σου κτ. καὶ ὥσει ἢ προφορὰ τοῦ σγ ἤτο παντάπασιν ἡμῖν ἀνήκουστος καὶ βάρβαρος.

Οὐδεμία Γερμανικὴ διάλεκτος διατηρήθη ὅλως ἀπαθῆς τοιούτων ἐπιδράσεων ἐκ τῆς κανονικῆς, εἰ καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἐπιδράσεως ταύτης σφόδρα ποικίλλεται κατὰ τόπους.

Τρίτον συμβαίνει ὥστε ἐν ἀτόμοις λαλοῦσι τεχνητὴν καὶ φυσικὴν γλῶσσαν παρ' ἀλλήλας νὰ λαμβάνη μὲν ἐπίδοσιν ἢ τῆς τεχνητῆς χρῆσις, νὰ φθίνῃ δὲ ἢ τῆς φυσικῆς. Κατ' ἀρχὰς τῆς τεχνητῆς γίνεται μόνον ἐκεῖ χρῆσις ὅπου ὑπάρχει αὐτῆς ἀληθῆς ἀνάγκη, τ. ἐ. ἐν ἐπικοινωνίᾳ πρὸς ξένους ἀνήκοντας εἰς χώραν οὐσιωδῶς διάφορον διαλεκτικῶς. Συνήθως ἡ ἐπικοινωνία αὕτη ἐκτελεῖται μᾶλλον γραπτῶς ἢ προφορικῶς, ὥστε πρὸς τοῦτο μᾶλλον κοινῆς γραφομένης ἢ κοινῆς λαλουμένης χρεῖα εἶναι. Ἐν δὲ τῇ πρὸς ἐγχωρίους συναναστροφῇ τότε πρῶτον γίνεται χρῆσις τῆς τεχνητῆς, ὅτε ἅμα καὶ περὶ ξένων λαμβάνεται φροντίς. Ἀφοῦ δ' ὁμοῦ ἐν τοῖς φιλολογικαῖς ἔργοις καὶ ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις αὕτη στερεωθῆ, ἐκτείνεται καθολικῶς ἐπὶ παντός ἐγγράφου, ἔστω καὶ ἰδιωτικοῦ, καὶ δὴ οὐ προωρισμένου διὰ χώρας λαλούσας ἄλλας διαλέκτους. Εἶναι δὲ τοῦτο φυσικὴ ἀκολουθία τοῦ ὅτι καὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν μανθάνουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν φιλολογικαῖς ἔργοις, ὥστε εὐκολώτερον προσπίπτει αὐτοῖς ν' ἀκολουθήσωσι τῇ ἐν τοῖς ἔργοις τούτοις εὐχρηστούσῃ ὀρθογραφίᾳ ἢ νὰ μάθωσιν ἢ μάλιστα καὶ νὰ ἐφεύρωσιν ἄλλην ὀρθογραφίαν, ἰδιαιτέραν διὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστων διάλεκτον· πρὸς δὲ τούτοις γίνεται χρῆσις τῆς τεχνητῆς γλῶσσης εἰς τὰς πρὸς τὴν γραφομένην γλῶσσαν προσαρμοζόμενας δημοσίας ἀγορεύσεις, εἰς τὸ κήρυγμα, εἰς τὴν διδασκαλίαν κτ. Μόνον δ' ἀφοῦ γίνῃ αὐτῆς ἐκτενεστέρα χρῆσις εἰς πάσας τὰς εἰρημινὰς φάσεις τῆς ἐπικοινωνίας, ἀποβαίνει εἰς μέρος τι τοῦ λαοῦ, προδήλως εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταύτην μεταχειρίζεται καὶ ἐφ' ὃ μάλιστα πάντων τὰ φιλολογικὰ ἔργα, τὸ σχολεῖον κτ. ἐπιδρῶσιν, ἀποβαίνει, λέγω, εἰς αὐτὸ οὕτω συνήθης καὶ εὐχρηστος, ὥστε ἀρχίζει νὰ μεταχειρίζεται αὐτὴν καὶ κατ' οἶκον ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ὀμιλίᾳ, καὶ οὕτως αὕτη καθίσταται καθολικὴ λαλουμένη τῶν μεμορφωμένων. Μόνον δ' ἀφοῦ ἡ τεχνητὴ προβῆ εἰς τὴν ἀνάπτυσιν ταύτην, δύναται ἢ χρῆσις τῆς διαλέκτου ἐν τῇ συναναστροφῇ νὰ θεωρῆται ὡς τεκμήριον ἀπαιδευσίας καὶ ἡ διάλεκτος νὰ νομίζεται ταπεινότερα τῆς τεχνητῆς (1). Ἐν τῇ Ἑλβετίᾳ, καθόλου εἰπεῖν, δὲν ἔχουσι πρόβῃ

(2) Γνωστὸν εἶναι ὅτι κατὰ τὸν γ' αἰῶνα π. Χ. εἶχεν ἐπιτελεσθῆ τοῦτο ἐν τῇ Ἑλ-

μέχρι τούτου, και αυτοί οι πεπαιδευμένοι τῆς Ζυρίχης, τῆς Βασιλείας, τῆς Βέρνης συνομιλοῦσιν, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουσι ξένους πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐν τῇ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας συνήθει φυσικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, οὐδὲ προσκρούουσιν εἰς τὴν ἐν πολιτικαῖς συναθροίσεσι χρῆσιν τῆς Ἑλβετικῆς Γερμανικῆς διαλέκτου. Παραπλήσιαί δέ τινες σχέσεις ἐπεκράτουν πρὸ ὀλίγων ἀκόμη δεκαετηρίδων ἐν Ὀλστεινῷ, Ἀμβούργῳ, Μεκλεμβούργῳ καὶ ἄλλαις χώραις τῆς κάτω Γερμανίας. Ἐν πάσῃ τῇ Μεσημβρινῇ καὶ Μέσῃ Γερμανίᾳ νομιζέται ἀνεκτὴ τοῦλάχιστον ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς συναναστροφῆς ἀπόστασις τις ἀπὸ τῆς κυρίως κανονικῆς γλώσσῃς. Αὐτὴ δ' ἡ παρατήρησις τῶν εἰσέτι ἐπικρατουσῶν σχέσεων δύναται νὰ διδάξῃ πάντας, πόσον ἄτοπος εἶναι ἡ δοξασία, ὅτι εὐθὺς ὡς ὑπάρξωσιν δύο γλώσσαι, ἡ μὲν τεχνητὴ, ἡ δὲ φυσικὴ, ἀνάγκη ἐκ τῶν προτέρων νὰ θεωρῆται ἡ φυσικὴ ὑποδεεστέρα τῆς τεχνητῆς, καθὼς καὶ ἡ δοξασία ὅτι οὐχὶ ἡ ἀνάγκη ἀλλ' ἀπλῶς ἡ ματαιοδοξία, ἵνα φαίνηται τις ὑπερέχων τῆς πολλῆς μάχης τοῦ ἔθνους διὰ τῆς λεπτοτέρας παιδείας, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀνάγκη τῆς μαθήσεως καὶ τῆς δημιουργίας τεχνητῆς γλώσσῃς. Οἱ ταῦτα παραδεχόμενοι εἶναι ἀκόμη κατελιγμένοι ὑπὸ τῶν προλήψεων τῆς ἀνεπιστήμονος σχολαστικότητος, ἧτις οὐδὲν περὶ ἱστορικῆς ἀναπτύξεως αἰσθάνεται. Ἡ δὲ χρῆσις τῆς τεχνητῆς γλώσσῃς ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ὀμιλίᾳ δύναται νὰ γίνῃ κατὰ διαφόρους βαθμούς, διότι κατ' ἀρχὰς λαλεῖται ἐναλλάξ μετὰ τῆς φυσικῆς, ὅτε γίνεται διάκρισις κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς γνώσεως, ἣν

καὶ καὶ μάλιστα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀσίᾳ· ἐν τεῦθεν βλέπομεν ἐν Θεοκρίτου Εἰδουλ. ΙΕ' 86 κέξ. ὅτι ἡ χρῆσις τῆς Δωρικῆς διαλέκτου ἐν Αἰγύπτῳ πρότερος σφόδρα πρὸς τὴν τότε συνήθειαν. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα φαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἤρχισε νὰ νομιζέται· σημεῖον πολιτισμοῦ τινος ὑπερτέρου, πρὸς Θεουκρίτου Ζ' 64. 2 « οὐ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ὑμῶν τῆς τε φυσικῆς τῆ ἐπιστήμῃ καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμήσει ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα ». Καθ' ὃν δὲ τρόπον διὰ τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ 476 καὶ ἐξῆς οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος μέχρι σήμερον κατορθώθη βεβαίως νὰ διακριθῇ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ ἀπὸ τῶν διαλέκτων καὶ νὰ υποβιβασθῶσιν αὐταὶ εἰς χωρικῶν καταγενομένων χρῆσις. Καὶ ὅμως τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ; τὴν προφανῆ ταύτην ἀλήθειαν, ἣν καὶ ἡ καθ' ἑκάστην πείρα διδάσκει καὶ οἱ μικρῶν πρεσβύτεροι κάλλιστα ἠπίσταντο, ἀγνοοῦσι σήμερον οἱ τῆς νέας σχολῆς ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι παρ' ἡμῖν, ἐν τεῦθεν τοῦτο μὲν δὲν κρίνουσιν ἀπρεπὲς νὰ εἰσάγωσιν κατὰ προτίμησιν μάλιστα εἰς τὰ φιλολογικὰς ἐπισημασθέντα ἔχοντα πονήματα αὐτῶν πᾶν ὅ,τι διαλεκτικὸν ἐνθυμοῦνται ἔστω καὶ ἀσαφές· ἔστω καὶ βωμολοχικόν! (πρὸς Ἀθηναῖς Τομ. Ε' 218 κέξ.), καὶ ταῦτα πάντα ἐνῶ παραδέχονται τὴν ὑπαρξὴν κοινῆς λαλομένης!

ὁ πρὸς ὃν ὀμιλοῦμεν ἔχει τῆς τεχνητῆς γλώσσης, καὶ ὁ ἴδιος τὴν μεταχειρίζεται (1), τελευταῖον προβαίνει τις ἴσως μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ μὴ μεταχειρίζεται πλέον οὐδαμῶς τὴν φυσικὴν. Ὑπάρχουσι σήμερον τοιοῦται περιπτώσεις, ἐν αἷς δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην ἐν ἐνὶ ἀνθρώπῳ. Οὐδαμῶς καταλήγει τις εἰς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῆς τεχνητῆς, ἂν μὴ ἔχῃ προηγηθῆ πρότερον μακροτέρα ἢ βραχυτέρα περίοδος διγλωσσίας.

Ὅταν δ' ἀριθμὸς τις ἀνθρώπων καταλήξῃ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἢ συχνοτέραν χρῆσιν τῆς τεχνητῆς γλώσσης, τότε ἡ νεωτέρα γενεὰ ἢ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τούτων οὖσα καὶ ἀναπτυσσομένη, μανθάνει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὡς φυσικὴν τὴν γλῶσσαν, ἣτις ὡς πρὸς τοὺς παλαιότερους ἀκόμη ἦτο τεχνητή. Ὅτι δ' ἡ παλαιότερα γενεὰ τεχνητῶς ἦλθεν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην, τοῦτο εἶναι παντάπασιν ἀδιόφορον καὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ ὡς πρὸς τὴν περαιτέρω ἀνέλιξιν αὐτῆς ἐν τῇ νεωτέρᾳ γενεᾷ, ἣτις διάκειται πρὸς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἀκριβῶς ὅπως διέκειντο πρὸς τὴν διάλεκτον αὐτῶν οἱ παλαιότεροι ἢ ὅπως ἐκεῖνα τὰ λαϊκὰ στρώματα, ἐφ' ὧν τὴν γλῶσσαν οὐδαμῶς ἐπέδρασεν ἔτι ἡ κανονικὴ γλῶσσα, διάκεινται πρὸς τὰς διαλέκτους αὐτῶν (2). Ἀνάγκη πολλῆς προσοχῆς ἵνα μὴ συγχέωμεν τὴν ἀντίθεσιν μεταξύ τεχνητῆς καὶ φυσικῆς γλώσσης μετὰ τῆς ἀντιθέσεως μεταξύ κοινῆς γλώσσης καὶ διαλέκτου. Ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν σαφῆ καὶ καθαρὰν ἔννοιαν τούτου: ἂν δηλ. θέλωμεν νὰ κρίνωμεν τὰς διαφοροὺς τῶν ἀτόμων γλώσσας κατὰ τὸν πραγματικὸν αὐτῶν τύπον λαμβάνοντες ὡς μέτρον τὴν μείζονα ἢ ἐλάσσονα αὐτῶν διαφορὰν ἀπὸ τοῦ κανόνος τῆς κοινῆς γλώσσης, ἢ ἂν θέλωμεν μόνον νὰ ἐξετάσωμεν πῶς διάκεινται πρὸς αὐτὴν οἱ λαλοῦντες, πῶς αἰσθάνονται αὐτήν. Ἐκ δύο γλωσσῶν, ἅς τις παρὰ δύο διαφορῶν ἀνθρώπων ἀκούει, δύναται ἢ A νὰ εἶναι ὁμοιοτέρα τῷ κανόνι ἢ ἡ B, καὶ ὁμῶς ἡ μὲν A νὰ εἶναι φυσικὴ, ἢ δὲ B τεχνητή (3).

(1) Παρ' ἡμῖν δ' ὅμως ἐπανειλημμένως κατηγγέθη ὡς λογογραφικὸν κακοῦργημα τὸ ὅτι οὐ πάντοτε καὶ πρὸς πάντας ὁμοίως λαλοῦσι καὶ γράφουσιν οἱ τὴν κοινὴν γράφοντες. (Πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Ζ' σελ. 256).

(2) Καλλίστην τούτων ἀπόδειξιν παρέχει ἡ ἐν ταῖς πόλεσι σήμερον φυσικὴ καὶ συννηθῆς λαλομένη, ἣτις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν κατηρτίσθη καὶ ἦτο, ἐννοεῖται οἰκονομικῶς, τεχνητὴ κατ' ἀρχάς.

(3) Τοῦτο φαίνεται παντάπασι ἀγνωστον τοῖς νεωτέροις ἡμῶν ποιηταῖς καὶ πεζογράφοις.

Ἐάν ἐν τινι χώρᾳ ἄλλοι μὲν ἀντέχωνται τῆς διαλέκτου, ἄλλοι δὲ μεταχειρίζονται καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμέραν συναναστροφῇ τεχνητὴν, ἐπει- σακτον γλῶσσαν, συμβαίνει φύσει, ὥστε ἐπὶ τινας ἀνθρώπους εὐθὺς ἐκ μικρᾶς ἡλικίας νὰ ἐπιδρῶσι τρόπον τινὰ συγχρόνως ἀμφοτέροι αἱ ὀμάδες, οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην γεννῶνται διάφορα μείγματα. Ἐπειδὴ δ' ἕκαστον μείγμα βοθηεῖ τὴν γένεσιν ἄλλων νέων μειγμάτων, συμ- βαίνει ἀναγκαιῶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φυσικῇ γλώσσῃ μέγα πλῆθος τοιού- των παραλλαγῶν. Ἐν τῇ Ἄνω καὶ Μέσῃ Γερμανίᾳ δύναται τις νὰ φθάσῃ ἀπὸ τοῦ ὁμοιοτάτου τῷ κανόνι τύπου εἰς ἄλλον σφόδρα ἀπέ- χοντα αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα βαθμηδόν, χωρὶς νὰ εὔρη που ὑπάρ- χον ἀπότομον ῥήγμα. Ἐν δὲ τῇ Ἑλβετίᾳ, ἔνθα ἡ τεχνητὴ γλῶσσα ἀκόμη δὲν εἰσηλθεν εἰς τὴν καθημερινὴν συναναστροφὴν καὶ δὲν ἔχει μεταβληθῆ εἰς φυσικὴν γλῶσσαν, ὑπάρχει μὲν διακύμανσις μεταξὺ τῶν διαλέκτων, καθ' ὅσον μᾶλλον ἐπὶ ταύτην ἢ ἐπ' ἐκείνην ἐπέδρα- σεν ἡ γραφομένη, ἀλλὰ μεταξὺ τῆς γραφομένης καὶ τῆς διαλέκτου, ἐφ' ἣν αὕτη ἰσχυρότατα ἐπέδρασεν, ὑπάρχει ἀντίθεσις, ἥτις δὲν ἀπόλ- λυται βαθμηδόν διὰ διαφορῶν παραλλαγῶν.

Ἐάν τις οἰκοθεν μάθῃ γλῶσσαν ὁμοίαν πῶς τῷ κανόνι, δὲν αἰσθά- νεται φύσει τηλικαύτην ἀνάγκην, ἵνα καὶ ἄλλην τεχνητὴν προσμάθῃ, ἐπὶ τὴν λ.χ. ὁ τὴν καθαρὰν καὶ ἀμιγῆ διάλεκτον τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ μαθῶν. Τούτου δ' ἕνεκα ἀρκεῖται ἐκεῖνος συνήθως ἐν τῇ μιᾷ γλώσσῃ διὰ τὴν προφορικὴν ὁμιλίαν. Δύνανται δ' ὅμως περιστάσεις νὰ ἀναγκάσωσιν αὐτὸν νὰ ἐπιζητήσῃ μείζονα προσέγγισιν πρὸς τὸν κανόνα, καὶ οὕτω γίνεται καὶ οὗτος διγλωσσος (1). Καὶ πάλιν ἡ τεχνητὴ αὐτοῦ γλῶσσα δύναται νὰ γίνῃ φυσικὴ τῆς ἀκολουθοῦ- γε νεᾶς, καὶ τοῦτο πολλάκις νὰ ἐπαναληφθῇ.

Ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε ἐζητήσαμεν νὰ δεῖξωμεν πῶς διατίθενται καὶ συμβαίνουναι τὰ πράγματα, ὅταν ἤδη προϋπάρχῃ γενικῶς ἀνεγνωρι-

φοι, ἐντεῦθεν φρονοῦσιν ὅτι ὅσω μᾶλλον διαλεκτικώτερον γράφουσι, τοσοῦτω φυσικωτέραν γλῶσσαν μεταχειρίζονται, ὥστε τὰ πεζὰ καὶ ποιητικὰ προΐοντα αὐτῶν ἔγραπον χάριν τῶν ἀγροτῶν ἐκείνων, οἷς ἴσως αἱ διάλεκτοι, ἃς οὗτοι γράφουσιν, εἶναι φυσικαὶ γλῶσ-σαι, καὶ μὴ χάριν ἡμῶν τῶν ἀστῶν καὶ καθόλου μεμορφωμένων, οἷς φυσικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι αἱ διάλεκτοι ἐκεῖναι ἀλλ' ἡ κοινὴ λαλουμένη, ἡ ἐγγὺς τῷ γραπτῷ λόγῳ φερο-μένη. (Πρβλ. καὶ Ἄθηνας Τομ. Ε' σελ. 229).

(1) Φυσικὸν ἄρα τι φαίνεται ἡ διγλωσσία καὶ τοῦτο πανταχοῦ καὶ οὐχὶ μέγα δεινὸν οὐδὲ μόνον ἡμῖν ἰδιάζον οὐδ' ἀποτρόπαιον, ὅπως μέχρι τοῦδε παρεστάθη ἐν Ἑλλάδι.

σμένους τις κανών ὡς κοινή γλῶσσα. Ὑπολείπεται εἰσέτι νὰ ἐξετάσωμεν, πῶς δύναται νὰ γεννηθῇ ὁ τοιοῦτος κανών. Ὅτι οὗτος ὅπου νῦν ὑρίστανται, δὲν ἠδύνατο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ὑπάρχη, ὅτι ἐν προτέρᾳ τινὶ περιόδῳ πάντως μόνον διάλεκτοι παρ' ἀλλήλας εὐχρήστουν, τοῦτο οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ πλέον σήμερον. Ἀλλὰ πολλοῖς προσπίπτει δύσκολον νὰ ἐνοήσωσιν ὅτι γλῶσσά τις ἐγένετο εὐχρηστος ἐν φιλολογικαῖς ἔργοις ἄνευ κανόνος (1), διὸ παρὰ πολλοῖς παρατηρεῖται ἡ τάσις νὰ τοποθετήσωσι τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς ὅσον οἶόν τε ἀπωτάτω χρόνους. Ἐν τούτῳ οὐδὲν ἄλλο διαβλέπω ἢ ἐπενέργειαν ἀρχαίων προλήψεων, καθ' ἃς ἡ μὲν γραφομένη εἶναι ἡ κυρίως καὶ μόνη δικαίωμα ὑπάρξεως ἔχουσα γλῶσσα, ἡ δὲ διάλεκτος ἐκλαμβάνεται μόνον ὡς διασθορά αὐτῆς. Ὅτι καθόλου περὶ τούτου εἶναι δυνατὴ ἀμφιβολία τις, αἰτία εἶναι ὅτι τῶν παλαιότερων περιόδων ἡμεῖς γραπτὰ τινα μόνον ἔχομεν πρὸ ἡμῶν, οὐχὶ δὲ τὸν λαλούμενον τότε λόγον, ἐντεῦθεν ἀφίενται πλατεῖαι κέλευθοι εἰς εἰκασίας περὶ τῆς ποιότητος τῆς ὄντως λαλουμένης τότε γλώσσης. Ἀλλὰ μέτρον τοῦ ὀρθοῦ ἢ πλημμελοῦς τῶν εἰκασιῶν τούτων δύναται νὰ παράσχωσιν ἡμῖν μόναι αἱ μέχρι τοῦδε συλλεχθεῖσαι παρατηρήσεις καὶ γνώσεις περὶ τῶν ὄρων τοῦ βίου τῆς γλώσσης. Ὅτι κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο παρεξεταζόμενον εὐρίσκειται ἐσφαλμένον, τούτου ἡ ἐπανάληψις καὶ διάδοσις ὀφείλει τέλος νὰ παύσῃ.

Μεταξὺ τῶν παραγόντων οἵτινες συμβάλλουσιν εἰς δημιουργίαν κοινῆς γλώσσης, ἐπάναγκες, καθὰ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε διασαφηθέντων προκύπτει, νὰ ἐξαρθῇ κατὰ πρῶτον λόγον ἡ ἀνάγκη. Τοιαύτη δ' ἀνάγκη ἀνακύπτει τότε πρῶτον, ὅτε αἱ διαλεκτικαὶ διαφοραὶ ἔχουσιν ἤδη ἐπὶ τοσοῦτον προβῆ, ὥστε δὲν δύνανται πλέον πάντες οἱ ὁμόγλωσσοι νὰ συνεννοῶνται εὐκόλως μετ' ἀλλήλων, καὶ πάλιν ἡ ἀνάγκη

(1) Παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσιν οἱ φρονούντες ὅτι τούτου ἕνεκα ἡ λαλουμένη γλῶσσα δὲν πρέπει νὰ γράφηται, διότι δὲν συνετάχθη ἔτι γραμματικῆ τις αὐτῆς (ἢ καθὼς λέγουσιν, διότι δὲν ἔχει γραμματικὴν), ὀρίζουσα καὶ περιγράφουσα ἀκριβῶς οὐ μόνον τὰ στοιχεῖα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διακρίνουσα αὐτὰ εἰς ἐπιτετραμμένα καὶ δὴ χρήσιμα καὶ εἰς ἀπηγορευμένα καὶ δὴ ἄχρηστα εἰς γραπτὸν λόγον. Οὐδὲ δύναται νὰ πιστεύσωσιν ὅτι τὸ τί μέλλει νὰ εἶναι ἐπιτετραμμένον καὶ τί ἀπηγορευμένον ἐν τοῖς τοιοῦτοις, εἶναι ἔργον ἀκριβῶς τῶν συγγραφέων, οὐχὶ δὲ ὠρισμένον ἄνωθεν ἐκ τῶν προτέρων, οὐδὲ τῶν Γραμματικῶν οἵτινες δύναται νὰ περιγράψωσι καὶ ἐξηγήσωσι οὐχὶ δὲ καὶ νὰ συνιστώσιν αὐτὰ καὶ νὰ ἀποδοκιμάζωσιν ἄλλα ὡς αὐτοκράτορες!

είναι μεγάλη τότε κυρίως μόνον, ὅταν πρόκειται περί ἀμοιβαίως ἐπικοινωνίας ἀνθρώπων γεννηθέντων ἐν χώραις κειμέναις μακρὰν ἀλλήλων, ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἐγγὺς ἀστυγειτόνων δὲν ἀναπτύσσονται ὑπερβαλλόντως ἀπότομοι ἀντιθέσεις. Οὐδὲν δὲ σφαλερώτερον τῆς ὑποθέσεως ὅτι κοινὴ γλῶσσα διεμορφώθη κατὰ πρῶτον ἐντὸς περιωρισμένης ἐκτάσεως μικρὰς μόνον ἐχούσας διαλεκτικὰς διαφορὰς, καὶ ἐντεῦθεν ἔπειτα ἐπεξετάθη ἐπὶ τὰς ἀπωτέρω κειμένας χώρας. Τοῦναντίον μᾶλλον εἶναι φυσικόν, καὶ τοῦτο διδάσκει ἡ καθ' ἑκάστην πείρα, ὅτι γλῶσσά τις γίνεται κοινὴ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, ὅτι παραλαμβάνεται ὡς πρότυπον ἐν χώραις, ὧν αἱ διάλεκτοι εἶναι λίαν διάφοροι αὐτῆς, ἐνῶ μικραὶ διαφοραὶ κατὰ πρῶτον μένουσιν ἀπαρατήρητοι. Μάλιστα ὁ χαρακτηριστὴρ τῆς κοινῆς γλώσσης ὡς τοιαύτης ἐνισχύεται καὶ βεβαιοῦται σφόδρα, ἂν αὕτη μεταβιβασθῆ εἰς ἀνθρώπους παντάπασιν ἀλλογλώσσους, ὅπως μανθάνομεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινῆς καὶ ἐκ τῆς Λατινικῆς (1).

Ἴνα δὲ κατὰ ταῦτα ὑπάρχη ἐπείγουσα ἀνάγκη κοινῆς γλώσσης, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἔχῃ πρότερον ἀναπτυχθῆ ἰκανῶς ἡ ἐπικοινωνία πρὸς ἀλλήλας τῶν διαφόρων καὶ αὐτῶν τῶν ἀπωτάτω κειμένων χωρῶν, καὶ νὰ ὑπάρχωσι πολλαὶ ἐμπορικαί, πολιτικαὶ ἢ φιλολογικαὶ σχέσεις. Ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ζωηρότητος τῆς ἐπικοινωνίας περαιτέρω ἐξαρτᾶται ἐν μέρει τὸ μέγεθος τῆς ἐκτάσεως, ἐφ' ἧς θὰ κυριαρχήσῃ ἡ κοινὴ. Τὰ ὅρια τῆς ἐκτάσεως ταύτης δὲν συμπίπτουσιν οὐδαμῶς μετ' ἐκείνων, ἃ σκοπιμώτατα θὰ ἐχάραττε τις λαμβάνων ὑπ' ὄψιν μόνως τὰς σχέσεις τῶν διαλέκτων πρὸς ἀλλήλας. Ἐὰν ἐν δύο διαφοροῖς χώραις αἱ διαλεκτικαὶ διαφοραὶ εἶναι περιπού ἴσαι, δύναται νὰ συμβῆ, ὥστε ἐν ταύτῃ μὲν ν' ἀναπτυχθῆ μία μόνη κοινὴ, ἐν ἐκείνῃ δὲ δύο, τρεῖς ἢ καὶ πλείονες. Οὐδεὶς λ. χ. ἀμφιβάλλει ὅτι μεταξὺ τῶν διαλέκτων τῆς Ἄνω καὶ Κάτω Γερμανίας ὑπάρχουσι πολλῶν μείζονες διαφοραὶ ἢ μεταξὺ τῆς Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς, ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῆς Πολωνικῆς καὶ Σερβικῆς. Δύνανται δύο χῶραι ἔχουσαι ὁμοιοτάτας διαλέκτους, νὰ διασπασθῶσιν ὡς πρὸς τὰς κοινὰς γλώσσας γὰς ἐν αὐταῖς ἐπικρατούσας, ἐνῶ δύο ἄλλαι χῶραι ἔχου-

(1) Ὅτι λ. χ. πρῶτον ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος διεμορφώθη ἡ καθ' ἑξοχὴν λεγομένη Κοινὴ καὶ ἔπειτα μετὰ αἰῶνας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀσίας μετεδόθη καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, εἶναι σήμερον ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως.

σαι διαλέκτους λίαν διαφόρους νὰ προσλάβωσι τὴν αὐτὴν κοινὴν.

Πόσον δ' ἡ γένεσις κοινῆς γλώσσης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνάγκης, διδάσκει καὶ ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις. Εἶναι δύσκολον, ἂν μὴ ὄλως ἀδύνατον, ὅταν ἐπὶ μεγάλης τινὸς ἐκτάσεως ἐγκατασταθῇ καὶ ριζοβολήσῃ, ὡς εἶπεῖν, κοινὴ τις γλῶσσα, νὰ δημιουργηθῇ διὰ μέρος τι τῆς ἐκτάσεως ταύτης ἰδιαιτέρα τις κοινή. Οὕτω λ. χ. οὐδεὶς δύναται νὰ σκέπτηται πλέον νὰ δημιουργήσῃ ἰδιαιτέραν κοινήν γλῶσσαν τῆς Κάτω Γερμανίας ἢ τῆς Προβηγκίας. Καὶ οἱ ἀγῶνες ἵνα πλασθῇ ἰδιαιτέρα Νορβηγικὴ κοινὴ γλῶσσα, ναυαγοῦσιν ἐπὶ τῆς ἤδη ὑπαρχούσης κυριαρχίας τῆς Δανικῆς. Καὶ τανάπαλιν δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἐπικρατήσῃ κοινὴ τις γλῶσσα ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως, ἐὰν τὰ καθ' ἕκαστον μέρη τῆς ἐκτάσεως ταύτης ἔχωσιν ἤδη ἕκαστον τὴν κοινήν αὐτοῦ γλῶσσαν, ἐξαρκούσαν εἰς τὰς πρώτας ἀνάγκας. Τοῦτο παρατηρεῖ τις ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν Πανσλαυϊστικῶν ἀγῶνων. Ὅμοίως ἐμποδίζει καὶ ξένη ὄλως γλῶσσα, ἂν ἄπαξ εἰσήλασεν εἰς τὴν φιλολογικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπικοινωνίαν, τὴν μόρφωσιν ἔθνικῆς κοινῆς γλώσσης. Οὕτω λ. χ. οἱ ἀγῶνες πρὸς ἰδρυσιν ἰδιαιτέρας Φλανδρικῆς φιλολογικῆς γλώσσης μικρὸν μόνον ἔσχον ἀποτέλεσμα, ἐπειδὴ ἡ Γαλλικὴ οὕτως ἰσχυρῶς ἐρριζοβόλησεν ἐν αὐτοῖς. Σφοδρὰν δὲ τοιαύτην κωλυτικὴν ἐπίδρασιν ἔσχε καὶ ἡ Λατινικὴ.

Μόνον διὰ τὴν ἄμεσον συγκοινωνίαν ἰσχύει μέγα ἡ ἀνάγκη κοινῆς γλώσσης, διὰ δὲ τὴν ἄμεσον πολλακίς οὐδ' ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη αὐτῆ, ἐὰν τὰ ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ ἀνακοίνωσις, εἶναι ὄλως διάφορα διαλεκτικῶς. Ἐὰν δηλ. ἡ ἀνακοίνωσις τελῆται δι' ἄλλων ἀτόμων, ὧν αἱ διάλεκτοι κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ, δύναται τὸ ἀνακοινούμενον μεταβιβαζόμενον ἀπὸ μιᾶς διαλέκτου εἰς ἄλλην καὶ ἐκ ταύτης πάλιν εἰς ἄλλην νὰ λάβῃ τοιαύτην μορφήν, ὥστε νὰ καταστῇ σαφὴς καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν θὰ τὸ ἐνόουν ἐν τῇ διαλέκτῳ, ἐν ἣ κατὰ πρῶτον ἦτο. Τοιαύτη δὲ διαδοχικὴ μετάβασις τελεῖται προδήλως ὅταν ποιητικὰ προϊόντα μεταφέρονται ἀπὸ ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον προφορικῶς. Ἀλλὰ ταύτη ὑπόκειται καὶ γραπτὰ μνημεῖα, ἂν διὰ τῆς ἀντιγραφῆς ἐξαπλώνονται. Συνήθως ἡ ἐξάπλωσις τελεῖται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀτελῶς, ὥστε παράγονται μεικταὶ διάλεκτοι. Πάμπολλα τούτων παραδείγματα παρέχουσιν αἱ διάφοροι ἔθνικαὶ φιλολογίαι τοῦ μέσου αἰῶνος. Οὕτω δὲ κατορθοῦται νὰ συνδέωνται διὰ τῶν

προϊόντων τούτων και χώραι σφόδρα διαλεκτικῶς διαφέρουσαι ἀλλήλων και ἄνευ μεσολαβήσεως κοινῆς τινος γλώσσης. Μάλιστα ἡ συχνότατα παρατηρουμένη πρᾶξις αὕτη ἐμποδίζει ἀκριβῶς ὥστε διάλεκτός τις, ἐν ἣ τυχὸν συνετάχθησαν ἔξοχα καλλιτεχνικὰ μνημεία, νὰ τύχη δι' αὐτὰ διαδόσεως και κατισχύση τῶν ἄλλων, διότι δὲν διαδίδεται μετὰ τῶν μνημείων τούτων, τοῦλάχιστον οὐχὶ καθαρά. Ὅπως διαφῶρος ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἡ διάδοσις ἐκτελεῖται διὰ τοῦ τύπου, δι' οὐ καθίσταται δυνατόν ὥστε νὰ διαδοθῇ πανταχοῦ ἔργον φέρον τὸν γνήσιον τύπον, ὃν ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ ἐκδότης ἔδωκεν αὐτῷ. Καὶ ἂν δὲ καθόλου μέλλωσι νὰ χρησιμοποιοῦνται τὰ προτερήματα τοῦ τύπου, ἀνάγκη, εἰ δυνατόν, εἰς τύπος νὰ ἐξαρκῆ διὰ πᾶσαν τὴν ὁμόγλωσσον χώραν και πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται, ἵνα ἡ γραφομένη γλώσσα νοῆται πανταχοῦ. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἄρα τοῦ τύπου καθίσταται ἐπαισθητοτέρα ἡ ἀνάγκη κοινῆς γλώσσης, ἀλλ' ἅμα και παρέχονται καταληπτότερα μέσα εἰς πλήρωσιν τῆς ἀνάγκης ταύτης. Πρὸς δὲ τούτοις μόνον ἀφοῦ ὁ τύπος ἐφευρέθη, κατέστη δι' αὐτοῦ δυνατὴ ἡ πανταχοῦ διάδοσις τῆς γνώσεως τοῦ ἀναγινώσκειν και γράφειν. Πρὸ δὲ τῆς χρήσεως τοῦ τύπου ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ αἰσθάνωνται τὴν μεγάλην ἐνέργειαν ἐνὸς κανόνος τῆς γραπτῆς γλώσσης.

Ἄλλ' ἡ ἀνάγκη μόνη δὲν ἀρκεῖ φύσει νὰ πλάσῃ κανόνα κοινῆς γλώσσης, οὐδὲ δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς αὐθαίρετον ἐφεύρεσιν. Οὐδ' ἐνταῦθα προβαίνει ἐπὶ τοσοῦτον ἡ σκοπιμότης, ὅσον και ἂν αὕτη ἤθελεν εἶναι μειζῶν ἢ κατὰ τὴν φυσικὴν τῆς γλώσσης ἀνάπτυξιν Πανταχοῦ ὡς κανὼν χρησιμεύει κατ' ἀρχάς τι οὐχὶ νῦν πρῶτον πλαττόμενον, ἀλλὰ μία τῶν ὑπαρχουσῶν διαλέκτων. Καὶ πάλιν οὐδὲ τούτων ἐκλέγεται τις κατὰ τινὰ συνθήκην, ἀλλὰ μᾶλλον ὀφείλει ἡ μέλλουσα νὰ καταστῇ κανὼν νὰ ὑπερέχῃ φυσικῶς κατὰ τι εἶτε ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, εἶτε ἐν τῇ πολιτικῇ, εἶτε ἐν τῇ φιλολογίᾳ, εἶτε και ἐν τισὶ τούτων ἅμα. Ὁ δὲ σκοπὸς τῆς δημιουργίας κοινῆς γλώσσης ἐπέρχεται πρῶτον, ὅταν ἔχωσιν ἤδη γίνεαι τὰ πρῶτα βήματα πρὸς τοῦτο. Τοῦλάχιστον μόνον ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις φαίνεται ὅτι συνέβη νὰ ἐπιχειρηθῇ ἄνευ προϋπαρχούσης βάσεως ἡ δημιουργία κοινῆς γλώσσης, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν ἄνευ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐλήφθησαν ὡς πρότυπα αἱ σχέσεις ἄλλων χωρῶν ἔχουσῶν ἤδη κοινὴν γλώσσαν. Ἄλλ' ὅτε αἱ κοιναὶ γλώσσαι τῶν μεγάλων Εὐ-

ρωπαϊκῶν χωρῶν ἐδημιουργήθησαν, τοιαῦτα πρότυπα δὲν ὑπῆρχον. Ἐδέησε πρῶτον διὰ τῆς πείρας νὰ μάθωσιν, ὅτι τοιαύτη κοινὴ ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, πρὶν ἢ ἐπιζητήσωσιν αὐτήν.

Προτοῦ δὲ γίνωσι τὰ πρῶτα βήματα εἰς κοινὴν γλῶσσαν, ἀνάγκη πάντως νὰ ὑπάρχωσιν ἄτομά τινα, ἃ διὰ τῶν περιστάσεων ἠναγκάσθησαν νὰ μάθωσι δύο ἢ καὶ τρεῖς διαλέκτους, ὥστε νὰ δύνανται νὰ νοῶσι καὶ πῶς καὶ μεταχειρίζονται αὐτάς. Τοῦτο δύνανται νὰ ἐχη προέλθει ἐκ τούτου ὅτι μετώκησαν εἰς ἄλλην χώραν ἢ διέμειναν ἀπλῶς ἐκεῖ ἐπὶ πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον, ἢ ὅτι μετ' ἀνθρώπων ἄλλοθεν ἐλθόντων πολὺ συνανεστράφησαν ἢ ὅτι καὶ περὶ ἔγγραφα μνημεῖα τῆς ἄλλης ἐκείνης χώρας ἠσχολήθησαν. Αἱ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀναπτυσσόμεναι σχέσεις δύνανται νὰ εἶναι ποικιλώταται. Εἰς λαλῶν ὡς φυσικὴν γλῶσσαν τὴν διάλεκτον Α προσμανθάνει καὶ τὴν Β, ἕτερος προσκτᾶται τὴν διάλεκτον Γ, ἄλλος τὴν Δ καὶ οὕτω καθεξῆς· καὶ ἀντιστρόφως ἄνθρωπός τις λαλῶν φυσικὴν γλῶσσαν τὴν διάλεκτον Β ἢ Γ ἢ Δ προσλαμβάνει τὴν διάλεκτον Α. Ἐφ' ὅσον αἱ ἀμοιβαῖαι ἐπιδράσεις τῶν διαφόρων διαλέκτων τρόπον τινα ἐξισοῦνται, οὐδεμία πρόοδος εἶναι δυνατὴ Ἐὰν δ' ὁμως εἰς ἐκμάθησιν μιᾶς τινος διαλέκτου ὑπάρχωσι πλείονες ἀφορμαὶ ἢ εἰς ἐκμάθησιν πασῶν τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα ἀφορμαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς λαλοῦντας πάσας τὰς διαλέκτους, τότε αὕτη φαίνεται προωρισμένη νὰ γίνῃ κοινὴ γλῶσσα. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆς φαίνεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἐπικοινωνίᾳ μεταξὺ τῶν λαλούντων αὐτὴν καὶ τῶν λαλούντων ἄλλας διαλέκτους, ὅταν συχνότερον καὶ εὐκολώτερον οἱ τὰς ἄλλας διαλέκτους λαλοῦντες μανθάνωσιν αὐτὴν ἢ οἱ ταύτην λαλοῦντες τὰς ἄλλας, ἐν ᾧ χρόνῳ αἰλοῖται διάλεκτοι μᾶλλον ἰσοφαρίζουσι πρὸς ἀλλήλας. Τὸ κυρίως δ' ἀποφασιστικὸν βῆμα γίνεται τότε, ὅταν τὴν ἀρχομένην νὰ ἐπικρατῇ διάλεκτον μεταχειρίζονται ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους σχέσεσιν αὐτῶν καὶ ἄνθρωποι ἄλλας λαλοῦντες διαλέκτους. Πηγάζει δὲ τοῦτο ὡς φυσικὸν ἐπακολούθημα ἐντεῦθεν ὅτι μέγα πλῆθος ἀνθρώπων ἠξεύρουσι ταύτην, καὶ δὴ εἶναι αὐτοῖς εὐκολώτερον νὰ μεταχειρίζονται ταύτην, ἀφοῦ ἅπαξ ἢ ἐγγώριος διάλεκτος αὐτῶν δὲν ἐξαρκεῖ, ἢ νὰ ἐκμανθάνωσι καὶ τρίτην ἢ καὶ τετάρτην (1). Φυσικωτάτη δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῆς παρίσταται

(1) Καὶ ἡ προφανὴς αὕτη ἀλήθεια λανθάνει τοὺς νεωτέρους ἡμῶν διηγηματογράφους, διὸ δὲν κρίνουσιν ἄτοπον νὰ ἐπιχειρῶσι μὲν νὰ ἐξαναγκάσωσιν ἡμᾶς εἰς κοινῶδη

ἢ γρηῃσις αὐτῆς αὐτῆ, ὅταν τις ἀπειθύνηται εἴτε πρὸς τοὺς λαλοῦν-
τας ταύτην ὡς φυσικὴν γλῶσσαν εἴτε καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν ἔθνος, ὅπως
ρῶσει γίνεται ἐν τοῖς φιλολογικοῖς ἔργοις καθὼς καὶ ἐν ταῖς πολιτι-
κῆς σχέσεσιν, ὅταν ὑπάρχη πολιτικὴ ἐνότης. Εὐθύς δ' ὡς καταστῆ
πνευδῆτῆ ἢ σκοπιμότης τῆς χρήσεως τοιαύτης διαλέκτου εἰς εὐρυτέ-
ραν ἐπικοινωνίαν, ἄρχεται καὶ ἡ σκόπιμος αὐτῆς περαιτέρω ἀνάπτυξις.

'Ἄλλ' ἡ θέσις διαλέκτου τινὸς ὡς προτύπου εἶναι συνήθως βραχεῖά
τις μόνον καὶ παροδικὴ βαθμὶς ἐν τῇ ἐξελιζομένῃ τοῦ κανόνος τῆς κοινῆς
γλώσσης. Τάπομιμήματα τοῦ προτύπου ὑπολείπονται αὐτοῦ πάντοτε,
καθ' ἃ εἶδομεν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, γεννῶνται δὲ μείγματα
μεταξὺ τοῦ προτύπου καὶ τῶν διαφορῶν ἐγγχωρίων διαλέκτων τῶν
καθ' ἕκαστον ἀτόμων. Συνηθέστατα δὲ συμβαίνει ὥστε καὶ αἱ μεικταὶ
αὗται διάλεκτοι ἐνίοτε ν' ἀποκτῶσι κῦρός τι, μάλιστα ὅταν ἐξοχοί
συγγραφεῖς μεταχειρισθῶσιν αὐτάς. 'Ἀλλὰ πάλιν ὑπόκειται καὶ ἡ ἐν
ἀρχῇ πρότυπος διάλεκτος ἀδιαλείπτως μεταβολαῖς ἅτε διάλεκτος, ἐνῶ
ἡ κωνικὴ γλῶσσα κατ' ἀνάγκην εἶναι συντηρητικωτέρα, καὶ μόνον
ἐριδομένη διαρκῶς ἐπὶ τῶν προτύπων τοῦ παρελθόντος δύναται νὰ
διασφύζεται. Οὕτω κατ' ἀνάγκην ἡ διάλεκτος ἀποβάλλει συνήθως τὴν
δύναμιν αὐτῆς τοῦ νὰ εἶναι ἀποκλειστικὸν πρότυπον καὶ ἀγωνίζεται
περὶ ἐπικρατήσεως πρὸς διαφοροὺς ἀποκλινοῦσας παραλλαγὰς.

'Ἡ τεχνητὴ ἄρα γλῶσσα μεγάλης τινὸς χώρας ἀλλοιοῦται καὶ δια-
σφίζεται συνήθως ἐν τινὶ σταδίῳ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς, καθ' ὃν πε-

καὶ συχνότατα πάντῃ ἀδύνατον ἐκμάθῃσιν τῶν διαφορῶν διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων αὐ-
τῶν, νὰ ἐγκαταλείπωσι δὲ τὴν ὑπὸ συμπάντων τῶν ἀστῶν λαλουμένην καὶ νοουμένην
κοινὴν σήμερον γλῶσσαν, τὴν ἐγγύτατα τῆς γραφομένης βαίνουσαν. 'Τὸ περιεργον δ'
εἶναι ὅτι τὴν ἀσάφειαν καὶ ἀκαταληψίαν τῶν οὕτω συγγραφομένων συνορῶσι καὶ ὁμο-
λαγοῦσι καὶ αὐτοί. Οὕτω λ. χ. γράφει ὁ κ. Κονεμένος «'Ἐγὼ ὁ ἴδιος πολλὰς φορές
μεταχειρίσθηκα τὴν καθαρεύουσαν καὶ σὲ γράμματά μου καὶ στὸν τύπον, τοῦτο τὸ εἶχα
κίμαι καὶ τὸ κάμνω ἀκόμα κάποτες . . . ἢ γιὰ τὴν κακὴ ἐξὶ ἡ ἐπειδὴ θέλω νὰ με ἐνοη-
σοῦν καὶ νὰ με αἰσθανθοῦν καλά καὶ ὅσο χρειάζεται (ὑπογράφει τὰς λέξεις ταύ-
τας αὐτὸς ὁ κ. συγγραφεὺς) ἐκείνοι ποῦ ἔχω συμφέρον καμμιὰ φορὰ νὰ με ἐνοήσουν
καὶ νὰ με αἰσθανθοῦν, τ. ἔ. ἢ τὰξί τῶν λογιωτάτων, ἢ ἐπειδὴ δὲν θέλω σὲ αὐτὴν τὴν
περίστασι καὶ δὲν εἶμαι τόσον ἀνόητος νὰ θυσιάσω τὴν οὐσία στοὺς τύπους μὲ ζημί-
α μου ἢ μὲ ζημί-α ἄλλων». Οὕτω διαιροῦνται τὰ γραφόμενα εἰς ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτε-
ρικὰ, καθὰ λέγεται, ὅτι διηροῦντο τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους! 'Ομοίως ὁμολόγησαν
τὴν ἀκαταληψίαν ταύτην καὶ ἄλλοι (πρβλ. Ἄθηνᾶς Τόμ. Β' 186), ἀλλ' ὅμως παρὰ
ταῦτα δὲν ἀφίστανται τοῦ αὐτοῦ ἐπιχειρήματος, νὰ γράψωσι δηλ. ἐν γλώσσῃ ἀκαταλη-
πτῃ, ν' ἀπαιτῶσι δὲ ἅμα παρ' ἡμῶν τὰ δύνατα, ἧτοι τὴν κατάληψιν αὐτῶν

ρίπου τρόπον και βαθμὸν διασχίζεται και ἡ φυσικὴ ἐντὸς χώρας τινός. Μείζων δὲ συγκέντρωσις ἐπιτυγχάνεται συνήθως μόνον διὰ τοῦ καθορισμοῦ πραγματικῶν κανόνων ἐν τῇ προφορικῇ διδασκαλίᾳ, διὰ γραμματικῶν, λεξικῶν, Ἀκαδημειῶν κλπ. Ἀλλὰ μεθ' ὅπως οὐδέποτε ἐπιγνώσεως και σκοπιμότητος και ἂν πλασθῇ ὁ κανὼν τῆς γραφομένης, οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπέλθῃ πλήρης στασιμότης τῆς ἀνεπιγνώστου και αὐτομάτου ἐξελίξεως, διότι αὕτη εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ πάσης λεκτικῆς ἐνεργείας».

Τοσαῦτα ὁ Paul. Nῦν δ' ἄς μοι ἐπιτραπῶσιν ἔτι δύο λέξεις. Διὰ τοῦ Πρώτου μέρους τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι δημοσιεύθentos ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Β' σελ. 169 κέξ. ἐζήτησα ν' ἀποδείξω ὅτι ἡ γραφομένη ὑφ' ἡμῶν σήμερον γλῶσσα δὲν εἶναι ἀποκύημα αὐθαίρεσις τινῶν, ὅπως πολλοὶ παρ' ἡμῖν και ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ φρονοῦσιν, ἀλλ' ἀποτέλεσμα ἱστορικῶν ἰσχυροτάτων ἀναγκῶν, πρὸς ἃς οὔτε οἱ παλαιότεροι οὔτε ἡμεῖς δυνάμεθα νικηφόρως νὰ παλαίσωμεν. Τὴν ἀπόδειξιν ταύτην οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἀπεπειράθη ν' ἀνασκευάσῃ, ὁ δὲ κ. Albert Thumb ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ αὐτοῦ σελ. ζ' και διαρρήδην ἀσπάζεται λέγων ὅτι ἡ καθαρῆς α «δὲν εἶναι τῶν νεωτάτων χρόνων κατασκευάσμα, ἀλλὰ προῖον χρήσεως μακρῶν αἰῶνων πέραν τοῦ Βυζαντίου ἐξικνουμένης». Διὰ δὲ τοῦ Δευτέρου μέρους τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Ε' σελ. 177 κέξ. ἀπέδειξα διὰ μεταφράσεως τῆς τοῦ Noreen πραγματείας ὅτι και ἐν ταῖς Σκανδιναυικαῖς χώραις και ἐν Γερμανίᾳ τοιαύτη διαφορά τῆς γραφομένης ἀπὸ τῆς λαλουμένης παρατηρεῖται, ὅτι και ἐκεῖ ἀγωνίζονται ὅμοιον ἀγῶνα και ὅτι και ἐκεῖ ἄνδρες ἐπιστήμονες σκέπτονται περὶ τούτου και διαφόρους συμβουλάς και ὑποθήκας προτείνουσιν εἰς περιορισμὸν τοῦ κακοῦ τῆς ἐπικρατούσης και ἐκεῖ διγλωσσίας, και ὅτι και παρ' ἡμῖν τὰ κακὰ αὐτῆς δύναται νὰ ἐλαττωθῶσιν, ἂν ὑγιέστεραι ἀρχαὶ ἐπικρατήσωσι παρὰ τοῖς συγγράφουσι φιλολογικὰ ἔργα, ὑπεδείχθησαν δὲ και τινὰ αὐτῶν πλημμελήματα. Διὰ τοῦ Τρίτου μέρους ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Ζ' σελ. 145 κέξ. ἐφρόντισα ν' ἀποδείξω ὅτι ὅσα ἀπὸ πολλοῦ ὡς τῆς γλωσσολογίας δῆθεν διδάγματα και ὑπὸ πάντων ὁμολογούμενα πορίσματα αὐτῆς προεφέροντο εἰς τὸ μέσον και ὑπὸ τῶν ἀπειροτέρων ὡς πυθόχρηστα ἐπιστεύοντο, δὲν εἶναι ἀληθῆ, τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης νῦν ἄλλα και ὀρθότερα φρονούσης. Ἐπίσης ἀπέδειξα διὰ παραθέσεως πολλῶν μαρτυριῶν ὅτι πανταχοῦ

καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν παρατηρεῖται διαφορὰ τῆς κοινῆς γραφομένης ἀπὸ τῆς λαλουμένης, καὶ ὅτι ἡ καὶ παρ' ἡμῖν παρατηρουμένη διαφορὰ αὕτη οὔτε μονήρης οὔτε ἀφύσικος εἶναι. Διὰ τοῦ παρόντος Τετάρτου μέρους παρέχεται ὑπ' ἀνδρὸς τὰ πρῶτα φέροντος ἐν τῇ γλωσσικῇ ἐπιστήμῃ ἐξαισιὰ ψυχολογικὴ ἀνάλυσις καὶ διαλεύκανσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος, ὀρίζεται καὶ περιγράφεται ἡ φύσις τῆς κοινῆς γραφομένης, τῆς κοινῆς λαλουμένης καὶ τῶν διαλέκτων, ὁ τρόπος τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν, καὶ ἐξαιρεται ἡ παρ' ἡμῖν πλειστάκις συγχεομένη φυσικὴ καὶ τεχνητὴ γλῶσσα κττ. Ταῦτα νομίζω ἱκανὰ τοῖς βουλομένοις νὰ διδαχθῶσιν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων οὐτ' ἐγὼ οὔτε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεὶς δύναται νὰ πράξῃ τι χρησίμων, εἰ μὴ ἴσως ὁ καλὸς Θεός.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ.

Προσθήκη.

Τοῖς ἀνωτέρω σελ. 124 εἰρημένοις περὶ τοῦ ἀρξαμένου ἤδη ἐν τοῖς δοκίμοις χρόνοις αἴλου ἐν τοῖς συμπλέγμασιν νη - να προστεθήτωσαν καὶ τὰ ἐξῆς.

Τὰ θηλυκὰ εἰς νη ὀνόματα σφίζονται ἐν τοῖς δοκίμοις ἀμετάβλητα, ὅπως ὁ Blass ἐν Γραμματικῇ Α' 382 διδάσκει, μετέπειτα δὲ τρέπονται εἰς -να, πρβλ. ἐγγύνη καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐγγυῆσαι - τῆς -ντῆ -νσις· ματτύη παρ' Ἀθηναίων 141 d καὶ 663-664 ἐξ Ἀττικῶν συγγραφῶν· ὀξύη καὶ ὀφρύη παρ' Εὐριπίδῃ· σιπτύη καὶ σμιτύη παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Πλάτωνι· Φλυῆθεν καὶ Φλυῆσι καὶ Φλυῆσιος ἐν ἐπιγραφαῖς. Ὁμοίως λέγεται τὸ ἀρσενικὸν τὸν γύνη παρ' Εὐριπίδῃ Ἡρακλείδαις 834. Ἄλλ' ἡ λέξις ποιητικὴ καὶ οὐδὲν ἀποδεικνύει). Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα δ' ἀναγινώσκονται πολλὰ εἰς -να, οἷον ἀψύα καὶ ἀψύη Βεκκήρου Ἀνεκδότοις 472, 29 διεγγύα, ἰγνύα, ἰξύα, ἰχθύα, καρύα, κωδύα, μελανδρύα, οἰσύα, ὀξύα, ὀστρύα, σικύα, σιπτύα παρ' Ἡρωδιανῶ Α' 302 - 3 καὶ παρ' ἄλλοις. (Τὰ παρ' Ἡρωδιανῶ αἴτια ἢ στάσις ἀπὸ τῆς διαλύσεως, ὅση ἢ κακοπάθεια, γύνῃ ἢ γῆ καὶ μέρος ἀρότρου, γύνῃ ἢ ψύα, . . . ψυῆ . . . ὀρύη, νορύη ὄντα ἀλλότρια τοῦ πεζοῦ λόγου διὰ ἠχοποιήσαν τῇ μεταβολῇ. Ἄξιον δ' ὅμως σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ Ἡρωδιανὸς ἐρμηνεύει τὸ ἴδιον διὰ τοῦ ψύα, τοῦ συγγρόνου δηλ., ὅπως καὶ ὁ Ἡσύχιος τὸ ἰπύα διὰ τοῦ σιπτύα). Ἐργάριος δ' ὁ Κορίνθου ἀναγράφει καὶ δελφύα, ματτύα, ψύα ὡς Δῶρια, ἀλλ' ὅπως Lobbeck εἰς Φρόνιχον 301 σημ. ὁρθῶς παρατηρεῖ, ταῦτα ἠδύναντο ν' ἀνήκωσι καὶ τῇ Κρήνῃ.

Ὅμοιος ἐλέγτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων θηπλή, ξυήλη, θηπιόλος -λία-λέω, θηπιδάγος, ὑπνός -νία -νέω. Ὅμοιος αὐτοφυής, ἀφυής, διφυής, κακοφυής, ναοφυής, ὀδοντοφυής, ὁμοφυής κττ. Καὶ οἱ συνηρημένοι τούτων τίποι τὸν αὐτοφυῆ Ξενοφῶντος Ἰππικῆ 7, 11, ἀφυῆ Σοφοκλέους Φιλοκτῆτη 1014, διφυῆ Τραχινίαις 1095, ὀδοντοφυῆ Εὐριπίδου Φοινίσσαις 821, ὑπερφυῆ Πλάτωνος Συμπόσιω 455, 6 καὶ Γοργίᾳ 486, 6.

Ἄλλα παρὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται καὶ εὐφυᾶ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἀπομνημονεύματι Α' 6, 13 καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὑπερφυᾶ παρ' Ἀριστοφάνει Ἰππεύσιν. Βραδύτηρον ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διφυᾶ. Πρὸς δὲ τούτοις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἑξῆς λέγεται φλύαρος -ρεῖν -ρία ἀείποτε μετὰ τοῦ α. Παραβάλλον δὲ τις τῆν τοῦ ἔχλου λέξιν ταύτην φλύαρος, φλυαρεῖν, φλυαρία πρὸς τὴν ἐπίσημον τῆς πολιτείας ἐγγύη ἐγγυῆσαι ἐγγυητῆ κττ. δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἡ γραφή τοῦ συμπλέγματος νη ἀντί νη ὀφείλεται εἰς τὴν ὀρθογραφικὴν παράδοσιν τῶν παλαιότερων χρόνων, ὅτι δὲ ἀληθῶς τότε ἡ προφορὰ θᾶ ἦτο μεσάζουσι τις μεταξὺ τοῦ η καὶ α ἀλλὰ μάλλον α, ἐντεῦθεν καὶ ὅπου ὀρθογραφικὴ παράδοσις δὲν ἐπῆρχεν, λ. χ. ἐν τῇ λέξει φλύαρος, ἐγράφη τὸ δημῶδες νη.

Τὸ ναυαγός ναυάγιον -γία -γῶ, εὐαγής (τὸ εὐαγῆς ἄτε ἀλλότριον τοῦ πεζοῦ λόγου δύναται νὰ εἶναι Δώριον) καὶ τὰ μεταγενέστερα εὐαεργία, εὐαέρος κττ. καὶ ἂ καὶ τὰ νέα Ἑλληνικά, ὅσον ἀπάνεμος (= ὑπάνεμος ἀντί ὑπῆνεμος) κττ. δὲν ἀντιβαίνουν ἀληθῶς τοῖς ἀνωτέρω σ. 124 εἰρημένους, ὅτι ὅπου τὸ ν ὡς ἐπιτακτικὸν φωνῆν τῶν διφθόγγων διέσωσε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προφορὰν, ἐκεῖ τὸ ἐπόμενον αὐτῇ η δὲν ἐτρέπη εἰς α. Διότι τούτων τὸ φωνῆν μετεβλήθη κατὰ τὸ τῶν ἀπλῶν ἄγνυμι, ἀγής, διαφυλάξαν μόνον τὸν ἀρχαῖον μακρὸν χρόνον. Τὸ δ' ἀληθές ἐν τούτοις διδάσκουσι ἄλλα παραδείγματα, ὅσον εὐήλιος, εὐήμερος, εὐήνεμος, εὐήνιος, εὐήτρις, εὐηχής, εὐήροτος, ἐν οἷς τὸ η καίπερ ἐκ τοῦ ᾶ προελθὼν δὲν ἐπανῆλθεν εἰς α ἐπειδὴ τὸ πρὸ αὐτῶν ν δὲν ἦτο καθαρὸν φωνῆν, οὐδ' ἐβάδιζε τὴν πρὸς τὸ ἦ ὁδόν, ὥπως οὐδ' ἐν τῇ σκευῇ -χλεύη κττ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΟΘΟΥ ΤΩΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ.

Α' ΒΙΒΛΙΟΝ

Τὸ νόθον τῶν Πλάτωνος νόμων ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς λεγομένων πολλοὶ ἐτεκμήρασαντο, Ἄστος τε μάλιστα (1) καὶ Ζελλῆρος (2) καὶ Σούγκουβος (3) καὶ Ἀκκερμαννός (4) καὶ Οὐείσος (5) Καρόλου Ἑρμαννοῦ ἀντιλέγοντος (6) καὶ Σταλλθαύμου (7) καὶ Διτλεῦου (8) καὶ ἄλλων, οἷς εἶτα οὐ πολὺ εὐλόγως καὶ Ζελλήρω ξυγχωρῆσαι ἔδοξεν (9), ἄλλων τε καὶ Σουσεμίλου (10) ἐπομένων. Βέργκος δὲ (11) καὶ Βροῦγκος (12) Φίλιππον τὸν Ὀπούντιον τὸν Πλάτωνος ἐταῖρον, τὸν κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον (13) καὶ Σουίδα (14) τοὺς Πλάτωνος νόμους ἀτελεῖς καταληφθέντας ἐκδόντα, διττὰ τινα τοιαῦτα τοῦ Πλάτωνός φασι συγράμματα, ὡς ἐν ὑπολαβόντα, μίξαντά τε καὶ ἐν ποιήσαντα ἐκδοῦναι, πολλοὺς δὲ καὶ ἑαυτοῦ λόγους πρὸς τὴν μίξιν καὶ τελέωσιν προστεθειμένοι. Ἄλλ' οὐδένα, ὡς γ' ἐμ'εἰδέναι, πλὴν Χρίστου (15) φαίνον-

(1) Plato's Leben und Schriften (σελ. 379 καὶ ἐξ.)

(2) Studien Platonische (σελ. 128 καὶ ἐξ.)

(3) Die wissenschaft und Künstlerische Form der plat. Schriften (σελ. 138 καὶ ἐξ.)

(4) Das Christliche im Platon (σελ. 22 καὶ ἐξ.)

(5) Ἐν τῇ τῶν Ἀριστοτέλους φυσικῶν Ἑρμηνείᾳ (σελ. 350 κέ.)

(6) Comment. de vestigiis veterum institutorum in Legibus Platonis investigendis (Marburg 1876).

(7) Prolegomena de legibus Platonis (Cap. 1)

(8) Examin. Platoniorum librorum De legibus, quo quonam jure Platoni vindicari possint, appareat (Gottling 1820).

(9) Gesch. der Griech. Philos. (Τόμ. 2 σελ. 316 καὶ ἐξ.)

(10) Genetische entwicklung der Platon. Philosophie (2, 2, 559 κέ.)

(11) Fünf abb. zur griech. philos. S. 188 κέ.

(12) Plato's gesetzte vor und nach ihrer Heransgabe durch Philippos von Opus.

(13) (3, 37).

(14) Ἐν τῷ ὀνόματι Φιλοσόφου.

(15) Griech. Litteraturgesch. 350.

ται πείθοντες και τοῦτον οὐ σφόδρα, οὐδ' ἐμὲ ἄρα ἄλλως τε και ἐν τοῖς Νόμοις πολλὰ μὲν τὰ ἀλλότρια Πλάτωνος ὄντα περι τὸν λόγον δεικνύντα, πολλὰ δὲ και ἀνάττικα, ἅπερ οὐδ' ὁ Φίλιππος ἂν εἶπεν, ἐταῖρος Πλάτωνος γενόμενος και πλείστον ἐν Ἀττικῇ τὰς διατριβὰς ποιησάμενος.

Πολλὰ δ' ἂν τις σκοπῶν και περι τὸν λόγον και τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἂν εὔροι ἀνοικεῖως μὲν τοῦ Πλατωνείου ἔχοντα λόγου, ἀλλότρια δὲ και τῆς Ἀττικῆς τὸ παράπαν φωνῆς ὄντα. Μάλιστα δὲ ταῦτ' οὕτως ἔχειν ὑπελάθωμεν ῥήματά ποτε τοῦ Ἀττικοῦ συλλέγοντες λόγου, ἱκανὰ δ' ἐν τοῖς Νόμοις τῆς κοινῆς λεγομένης φωνῆς ἢ ποιητικὰ ἀνευρόντες.

Ἔδοξεν οὖν ἡμῖν περι τοιαῦτ' ἄττα ἤδη σπουδάσαι τὴν λέξιν μάλιστα και τὰ ὀνόματα αὐτῶν σκοποῦσιν, ὅπως ὀρθότητος ἔχει, ἵνα και ταύτη δῆλη γένοιτο ἡ θρυλουμένη τῶν νόμων τοῦ Πλάτωνος ἀλλοτριότης.

Και δὴ χωρῶμεν ἐπὶ τοιαύτην τινὰ σκέψιν αὐτῶν και πραγματεῖαν ἀπὸ τοῦ πρώτου βιβλίου ἀρχόμενοι.

(624^α).

Ἀθην. «Θεὸς ἦ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὦ ξένοι, εἴληφε τὴν αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως;»

Τὸ νόμων διαθέσεως παντὶ μὲν που δῆλον ὅτι ἀντὶ τοῦ νόμων θέσεως ἐναυῦθα κεῖται, περι δὲ πολιτείας μᾶλλον τοῦτο κύριον ἂν εἶη λεγόμενον, ὥσπερ και εἴρηται που τῶν νόμων τούτων (710^α) ἀμείνων πολιτείας διάθεσις. Ταῦτόν δ' ἐκείνῳ και τὸ νόμου διατίθεσθαι (834) δύναται, ὅ γε ἀμεινον ἂν εἶχε νόμους τίθεσθαι λεγόμενον. Ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχοντ' ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ τοῦ Μίνω θέντος νόμους. (624^β) σαφέστατα κατηγορεῖ.

(624^β).

Ἀθην. «Νῦν οὖν καθ' Ὅμηρον λέγεις ὡς τοῦ Μίνω φοιτῶντος πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἐκάστοτε συνουσίαν δι' ἐνάτου ἔτους και κατὰ τὰς παρ' ἐκείνου φήμας ταῖς πόλεις ὑμῖν θέντος τοὺς νόμους;»

Τὸ φοιτᾶν πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς συνουσίαν, πρᾶξιν δὴ οὔσαν και οὐ χῶραν δηλοῦσαν, πῶς ἂν ἐμμελῶς φεγγόιτο, οὐδαμῇ ὄν οἷα τὰ ὀρθῶς ἔχοντα, ἅτ' ἐν τόπου μοίρα ὄντα, φοιτᾶν εἰς ξυσσίτια

(πολ. 436), φοιτῶν εἰς ταφᾶς (Ἰσοκρ. 8, 25) καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα; Ἴσως δ' ἂν τούτοις καὶ Πλουτάρχου τινὰ παραπλήσια προσθήμεν φοιτῶν ἐπὶ δεῖπνον (Ἠθικ. 50 δ) φοιτῶν ἐπὶ τράπεζαν (Κρασσ. 1).

(625 α).

Ἄθην. «Καὶ καλὸν γε τὸ κλέος υἱεῖ τε Διὸς μάλα πρέπον». Τοῦ τέ ὀνόματα συνάπτοντος, οἷον καλὸν υἱεῖ τε πρέπον, εὐπορία μὲν τῷ ποιητικῷ ἐστὶ λόγῳ, σπάνις δὲ πολλῇ τῷ Ἀττικῷ, ἐρημία δὲ μάλιστα παρὰ Πλάτωνι. Ταῦτά δ' ἂν ψέγοι τις καὶ τὸ μικρὸν προτόντι (625 β) λόγοις τε παραμυθουμένους τὴν ὁδὸν διαπερᾶναι. (625 α).

«Ἐπειδὴ δ' ἐν τοιούτοις ἦθεσι τέθραφθε νομικοῖς σύ τε καὶ ὄδε, προσδοκῶ οὐκ ἂν ἀπδῶς ἡμᾶς περὶ πολιτείας τε καὶ νόμων τὴν διατριβὴν λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἅμα κατὰ τὴν πορείαν ποιήσεσθαι».

Τῶν ὑστέρων ἂν εἴη καὶ τῆς κοινῆς φωνῆς λεγομένης τὸ ἦθεσι τεθράφθαι νομικοῖς· τὸ γὰρ νομικὸς συχρὸν παρ' ἐκείνοις ἐνταῦθα μόνον τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων φαίνεται ὄν καὶ ἐν τῷ ὑποβολικῷ Πλάτωνος Μίνῳ (317 ε). Τάχα δ' ἂν ἴσως καὶ γλώσσα ὑστέρῳ ἐρμηνεύς κέοιτο τόδε, τὸ δυσζύνετον δοκοῦν τοιούτοις ἀποσαρεῖν βουλομένου.

(625 β).

«Πάντως δέ ἢ γε ἐκ Κνώσου ὁδοῦ εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ ἱερὸν, ὡς ἀκούομεν, ἱκανί, καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς εἰκός, πνίγους ὄντος τὰ νῦν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδρεσιν εἰσι σκιαραὶ, καὶ ταῖς ἡλικίαις πρέπον ἂν ἡμῶν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς, λόγοις τε ἀλλήλους παραμυθουμένους τὴν ὁδὸν ἅπασαν οὕτω μετὰ ῥαστώνης διαπερᾶναι».

Μῆμα οὐ δεξιὸν ἔοικεν εἶναι ἅπας τε οὗτος ὁ λόγος τοῦ ἐν Συμποσίῳ (173 β) πάντως ἢ ὁδοῦ ἢ εἰς ἄστὺ ἐπιτηδεῖα πορευομένους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν, καὶ τὸ μικρὸν πρόσθεν λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἅμα τῆς πολλαχοῦ τῶν Πλάτωνος ἔργων ὁμοίας ἡρώσεως οὕσης· πλὴν ἔλαθεν αὐτὸν ὁ μιμησάμενος καὶ οἰκειὸν τι τῷ λόγῳ, ἀλλ' ἀνοίκειον προσθεῖς· Πλάτωνος γὰρ τοι τῷ καὶ-καὶ ἢ καὶ

μόνον εἰς λόγον αἰεὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ συνάγοντος, οὗτος τὸ ἄλογον δοκοῦν εἶναι ἅμα προσῆψεν. Ἄτοπον δ' οὐδὲ κατὰ Πλάτωνα καὶ τὸ ὑπερβατὸν ταῖς ἡλικίαις πρέπον ἂν ὕμῶν εἶναι ἔοικεν εἶναι. (625⁶).

Κλ. «Καὶ μὴν ἔστι γε, ὧ ξένη, προϊόντι κυπαρίττων τε ἐν τοῖς ἄλσεσιν ὕψη καὶ κάλλι θυμασία καὶ λειμῶνες, ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβουμεν ἄν».

Κυπαρίττων ὕψη καὶ κάλλι ποιητικῶς μετωνόμασται τὸ κυπάριττοι ὕψηλαὶ καὶ καλάι, στασιάζον μὲν ἀντικρυς τῷ λόγῳ τῷ καταλογάδην, τῷ Πλάτωνος δὲ τρόπῳ ἐπιεικῶς διαφωνοῦν· εἰ γάρ τι καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ νεανικῷ ἐνεανιεύσατο Φαίδρω, πλήθη καὶ ἀτοπίας φύσεων εἰπῶν (229^ε), ἐνθα διὰ τὸ πλήθη φύσεων κυρίας κείμενον καὶ ἀτοπίας συμμετρίας ἔνεκα ἐρρήθη, ἀλλ' οὖν οὐτ' ἂν ἐνταῦθα γε ἀκαίρως ὁ πρεσβυτικὸς ἡμῖν ἐπαιζεν ἤδη φιλόσοφος ποιητικῶς καλλωπιζόμενος, οὐτ' ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ τῶν λεγομένων αὐτοῦ Νόμων (653^δ, 707^α). Τοιαῦτα δὲ μεταθέων πόλλ' ἂν εὔροις πάσχοντας τοὺς Ἀττικιστὰς τοὺς ὑστέρους, ποιητὰς τε καὶ συγγραφεῖας Ἀττικοὺς μιμουμένους καὶ οὐ πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῶν συγγράφοντας φωνήν.

(625^ε). Ὁ δὲ τὸ ἐν τοῦ ἐνταῦθα ἀνάπαυλαι ἐν δένδρεσι δύναται χαλεπῶς ἂν ἀλλαχοῦ τοῦ παντός Ἀττικοῦ λόγου εὔροιμεν σκοπούμενοι.

(625⁶). Τὸ δὲ λόγοις παραμυθόμενους ἀλλήλους πολὺ λιπόμενον φαίνεται τῆς ὁμολογουμένης Πλάτωνος σαφηνείας τε καὶ ἀκριβείας, ἣ δὴπου τὸν πόνον παραμυθουμένους μᾶλλον ἐχρῆν εἰπεῖν, καθάπερ ἀλλαχοῦ τε κυριώτερον αὐτῷ εἴρηται παραμύθια τῆς ὁδοῦ ποιεῖσθαι (632^ε) καὶ τὸ ἐνταῦθα μετὰ ῥαστώνης ἀξιοῖ.

(625^γ). Τί δ' ἂν κρίνειέ τις, καὶ σμικρὰ τῶν Πλάτωνος ἐφημμένους διαλόγων, τὸ τοῦ Ἀθηναίου ὀρθῶς λέγεις πρὸς οὐδὲν ἀμφισθητόμενον τοῦ Κλεινίου λεγόμενον καὶ τῆς ὁμολογίας τούτου δεόμενον; ὁ γὰρ ὅδε εἰρηκῶς τυγχάνει, πρέπον ἂν εἶναι διαναπαύεσθαι ἐν ἀναπαύλαις, ταυτόν που καὶ Κλεινίας καὶ οὐ πολὺ τι διαφέρον ἀπεκρίνατο ἐν ἄλσεσιν εἰπῶν καὶ λειμῶσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβουμεν ἄν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἥκιστα Πλατώνειον εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτου ἐχόμενον πᾶν μὲν οὖν οὐκ ἄλλως ἔχον ἂν εὔροις

ἀργόν γάρ ἐστι καὶ ἄτοπον τὸ ῥῆμα, καὶ πρὸς τὸ ὀρθῶς λέγεις εἰ
 λέγοιτο, ἢ περ Σταλλθαύμῳ δοκεῖ ἄγαν τῶν κειμένων ἀντεχομένων· οὕτω
 μὲν γάρ καὶ πάνυ γε μᾶλλον ἂν εὐδοκιμοῖ Πλάτωνι λεγόμενον· ὡς
 δ' αὖ Ἄστος οἶεται, τοῦ Ἀθηναίου λόγον εἶναι τὸ πάνυ μὲν οὖν
 ῥάσκων, ἄμεινον ἂν εἶχεν ὀρθῶς γε λέγεις εἰπεῖν. Ὡστε οὔτε ταύτη
 οὔτε ἐκείνη δηλοῖ πρέπον τοῦτο Πλάτωνος ὄν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁλος ὁ
 λόγος οὗτος ἄμουςός τις καὶ ἄχαρις δοκεῖ εἶναι, οὕτως ἀηδῶς περὶ
 τὴν ἠδονὴν τευτάζων τῶν ἀναπαυλῶν, ὑπερβαλλούσας πληθεῖ ῥήσεις
 περὶ ταῦτὸν ἀθροίσας, ὀρθῶς λέγεις, πάνυ μὲν οὖν, μᾶλλον
 φήσομεν, ἴωμεν τύχη ἀγαθῆ, ταῦτ' εἶν.

(625 γ).

Ἄθην. « Καί μοι λέγε κατὰ τὶ τὰ ξυσσιτία τε ὑμῖν συν-
 τέταχεν ὁ νόμος καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν ὀπλῶν ἔξιν ;
 Κλ. Οἴμαι μὲν, ὧ ξένη, καὶ παντὶ ῥάδιον ὑπολαβεῖν εἶναι
 τὰ γε ἡμέτερα. Τὴν γὰρ τῆς χώρας πάσης Κρήτης φύσιν
 ὄρατε, ὡς οὐκ ἔστι, καθάπερ ἢ τῶν Θεσσαλῶν, πεδιάς. Διὸ
 δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐκεῖνοι χρωῶνται μᾶλλον, δρόμοισι δ'
 ἡμεῖς ».

Υπολαβεῖν ἀντὶ τοῦ γινῶναι ἢ ξυνεῖναι, ὃ δὴ ἐνταῦθα βούλεται
 ῥαῖζειν, σὺν τῷ λόγον ἢ ὁ λέγω ἢ ὀρθῶς ἢ κάλλιστα καὶ τοῖς
 τοιούτοις εὐρηται ὀρθῶς λεγόμενον καὶ εὐδοκιμοῦν (ὡς ἐν Εὐρ. Ἰφιγ.
 Ἀλλ. 523· ἐν Πλατ. Εὐθύδ. 259⁶, Γοργ. 458^ε, Θεαιτ. 159^ε),
 μετὰ δὲ τοῦ τὰ ἡμέτερα ἀκυρώτερον δὴ ἔχει, οὐδ' ἂν Πλάτωνι εἴη
 εἰρημένον δῆλον ὅτι.

(625 δ). Πεδιάς δ' ἀντὶ πεδίου μόνον ἐνταῦθα τοῦ Ἀττικοῦ
 ἐστὶ λόγου, τῶν δ' ἄλλων συγγραφέων Ἡροδότῳ εἰρημένον ὑπάρχει
 (9, 122). Οὐκ ἄλλως δ' ἂν ἔχον εὐροις καὶ τὸ σμικρὸν προϊόντι
 (626 δ) διανομοθετεῖν καὶ τὸ πολὺ προσωτέρω διανομοθετεῖσθαι
 (833 ε), ὅπερ Δίων ὁ Κάσιος μόνον θαμὰ φιλεῖ λέγειν, οὐδεὶς δ' ἄλλος
 οὔτε τῶν Ἀττικῶν οὔτε τῶν Ἀττικιστῶν συγγραφέων εἰρηκῶς τυγχάνει.
 Ἠδέως ἂν ἐγῶγε ἤκουον ὅ,τι πρὸς ταῦτ' ἀντειπεῖν ἂν εἶχε Σταλ-
 λθαύμος, χαριέστατ' αἰεὶ ὑπὲρ τῶν Νόμων τούτων Σισύφεια πάσχων,
 πάντα αὐτῶν τὰ περὶ τὴν νόσον ταύτην ἰατὰ τε καὶ ἀνήκεστα ἰᾶσθαι
 οἰόμενος.

(626 ε).

Κλ. «Τὸν λόγον ἐπ' ἀρχὴν ὀρθῶς ἀναγαγὼν σαφέστερον ἐποίησας, ὥστε ῥῆον ἀνευρήσεις, ὅτι νῦν δὴ ὑφ' ἡμῶν ὀρθῶς ἐρρήθη τὸ πολεμίους πάντας πᾶσι δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἐκάστους αὐτοὺς σφίσιν αὐτοῖς. Ἀθην. Πῶς εἰρηκας ὧ θαυμάσιε; »

Τὸ πῶς εἰρηκας, ὧ θαυμάσιε, ἀλόγως λεγόμενον οὐδένα λαμβάνει καὶ ἀναξιώτατα Πλάτωνος· οὐδὲν γὰρ νεώτερον Κλεινίου τῶν ἄρτι Ἀθηναίῳ εἰρημένων εἰπόντος, ἀτόπως οὗτος θαυμάζων ταῦτα φθέγγεται πρὸς οὐδὲν καινὸν οὐδὲ θαυμαστὸν ἀντιλέγων.

(626 ε).

Κλ. «Κάνταῦθα, ὧ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἠττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἰσχιστον ἅμα καὶ κάκιστον.»

Τῶν ὁμοίως ἀπορουμένων ἐστὶ καὶ τὸ κάνταῦθα τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη· καὶ ποῦ γὰρ ἀλλαγῶ συμβαίνει τοῦτο γίνεσθαι; οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ Σταλλθαῦμος λέγειν δοκεῖ καὶ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ τὸ κάνταῦθα σημαίνειν φάσκων, ὥσπερ εἰ τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν καὶ ἐν πολλοῖς οἷόν τ' ἦν ἀνδράσι γενέσθαι.

(627 α). Λῆρος δὲ κενὸς ἂν δόξειεν εἶναι ὅπερ ἀπορούμενος δὴ τὸν Ἀθηναῖον Κλεινίας ἐρωτᾷ τὸ κρείττω τε ἑαυτῆς εἶναι λέγεις τινά, τὴν δὲ ἠττω; καὶ γὰρ ἂν ἀμβλύτατος ἀνὴρ τοῦ Ἀθηναίου ἀκούων ἐπειδὴ εἰς ἕκαστος ἡμῶν ὁ μὲν κρείττων αὐτοῦ, ὁ δὲ ἠττων ἐστὶ, πότερα φῶμεν οἰκίαν τε καὶ κώμην καὶ πόλιν ἔχειν ταῦτον τοῦτο ἐν αὐταῖς γνοίη ἂν ὅ,τι ποτὲ βούλοιο λέγειν. Πλάτων γοῦν οὐδὲν ἂν τοιοῦτον ἄτοπον τοῖς διαλεγόμενοις ἀποδοίη πάθος, ἀλλὰ μέγιστα πάντων εἰκότα παρ' αὐτῷ λέγουσι τε καὶ ἀκούουσι.

(627 γ).

Ἀθ. «Τὸ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μανθάνω νῦν, ὡς ποτε πολῖται ξυγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονότες ἀδικοὶ καὶ πολλοὶ ξυνηλθόντες δικαίους ἐλάττους ὄντας βιάσονται δουλούμενοι, καὶ ὅταν μὲν κρατήσωσιν, ἠττων ἢ πόλις αὐτῆς ὀρθῶς αὕτη λέγοιτ' ἂν ἅμα καὶ κακί, ὅπου δ' ἂν ἠττωνται, κρείττων τε καὶ ἀγαθή.»

Καὶ τὸ καὶ μάλα ἄτοπον, ὧ ξένε, τὸ νῦν λεγόμενον, ὅμως δ' ὁμολογεῖν οὕτως ἀναγκαιότατον, καὶ τοῦτο, οὐδὲν δέον οὐδ' ἀναγκάζοντος τοῦ διαλόγου οὐδ' ὅπωςτιοῦν, ὑπολαβὼν εἶπε Κλεινίας πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου λεγόμενα, οὐδ' ἐρομένου ἐκείνου οὐδέν. Μόνον δ' ἵνα διάλογος δοκῆ γίνεσθαι καὶ ἐνταῦθα καὶ πολλαχοῦ ἀλλοχοῦ ἄλογα καὶ ἄκαιρα ἀποκρινομένους ἢ λέγοντας τοὺς διαλεγόμενους παρέχει ὁ τὸ σύγγραμμα ποιησάμενος, τὸ τοῦ Πλάτωνος ὄνομα ἀδικῶν καὶ αἰσχύνων.

(627 γ).

Ἀθ. «Οὐκ ἂν εἶν πρέπον ἐμοὶ τε καὶ ὑμῖν **τοῦτο θηρεύειν**, ὅτι νικῶντων μὲν τῶν πονηρῶν ἢ τε οἰκία καὶ ἡ ξυγγένεια πᾶσα ἥττων αὐτῆς λέγοιτ' ἂν, κρείττων δὲ ἥττωμένη».

Τὸ θηρεύειν τοῦτο πᾶς ἂν θαυμάσειεν, ὅπως χρήσεως καὶ ὀρθότητος ἔχει· τὸ γὰρ ὑγιὲς περὶ ταῦτα καὶ μάλιστα' ἐθιζόμενον θηρεύειν ὀνόματα ἤκιστ' ἐγχωρεῖ ἐπανορθώσει τεθῆναι, ὅπερ Βοίχχος βούλεται, οὔτε τοῦ παντὸς ἐπομένου λόγου ἕωντος τῆς τε παλαιογραφίας οὐ πᾶνυ τι δοκιμαζούσης· Σταλθαύμφω δὲ εἰκότως τὴν Βοίχχου ὑπόνοιαν οὐκ ἐπαινοῦντι ἡττόν τι τοῦ καινοῦ καὶ ἀήθους τῆς ὑπαρχούσης ῥήσεως μέλει.

(627 δ).

Ἀθ. «Οὐκ εὐσχημοσύνης καὶ ἀσχημοσύνης ῥημάτων ἔνεκα τὰ νῦν σκοπούμεθα πρὸς τὸν τῶν πολλῶν λόγον, ἀλλ' ὀρθότητος τε καὶ ἀμαρτίας περὶ νόμων, ἵτις ποτέ ἐστι φύσει. Κλ. Ἀληθέστατα, ὧ ξένε, λέγεις. Μεγ. Καλῶς μὲν οὖν ὥς γε ἐμοὶ ξυνδοκεῖν, τό γε τοσοῦτον τὰ νῦν».

Τὸ καλῶς μὲν οὖν, ὥς γε ἐμοὶ ξυνδοκεῖν, τό γε τοσοῦτον τὰ νῦν, ὅπερ Μέγιλλος συνομολογῶν τοῖς λεγομένοις τῷ Κλεινίᾳ ἐπιφθέγγεται, γελοῖον αὐτὸν τοῦ λόγου κοινῶν ἀποφαίνει καὶ σκιὰν τοῦ Κλεινίου, ἕκοντος δῆλα δὴ τοῦ συγγραφέως· οὐδὲν γὰρ δεομένου τοῦ λόγου τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ παρὰ προσδοκίαν ἐπιλαμβάνεται ξυγχωρῶν μόνον τοῖς λεγομένοις καὶ οὐδὲν νέον ἐπάγων, ἵνα δὴ μὴ σιγᾶν μόνον δοκοῖη μηδὲ ἀπεινᾶν τοῦ διαλόγου. Τοιαῦτα δὲ πρὸς τὸ ὁμαλὸν τοῦ τῶν λεγόντων ἤθους οὐδέποτε ἂν Πλάτων ἀμάρτοι.

(627 ε). Ἄλογον δ' οὐδὲν ἡττόν ἐστι καὶ τὸ ἐνταῦθα ὥς γε ἐμοὶ ξυνδοκεῖν· ἀπὸ τίνος γὰρ ἂν τῷ γε ἐμοὶ ὁ λέγων ἑαυτὸν διακρίνοι,

καὶ τῶν τριῶν παρόντων, Ἀθηναίου καὶ Κλεινίου καὶ Μεγίλλου ὁμο-
λογούντων ἀλλήλους καὶ πάντων τὸν λόγον ἐπαινούντων ὡς ὀρθῶς
ἔχοντα καὶ ἀληθῆ; Εἰ μὲν γὰρ πρῶτος ὁ Μεγίλλος συνεχώρησε τοῖς
ὑπ' Ἀθηναίου λεγομένοις, εἶχεν ἄν τινα λόγον τὴν Κλεινίου γνώμην
μὴ εἰδότα καὶ ἀμφιγνοῦντα ὅ,τι ἐκεῖνος ἐροῖ τὸ ὡς γε ἐμοὶ ξυνδο-
κεῖν ἐπειπεῖν· νῦν δὲ ταῦτά Μεγίλλω ἄπερ καὶ Κλεινία περὶ τοῦ
λόγου δοκοῦν, πλημμελῶς δὴ ἔχει τὴν τούτου δόξαν τῆς ἐκεῖνου δια-
φορον ὑπονοεῖσθαι.

(628 α).

Ἀθ. «Τρίτον δέ που δικαστὴν πρὸς ἀρετὴν εἰπώμεν, εἰ
τις εἴη τοιοῦτος, ὅστις παραλαβὼν συγγένειαν μίαν διαφε-
ρομένην μῆτε ἀπολέσειε μηδένα, διαλλάξας δὲ εἰς τὸν ἐπί-
λοιπον χρόνον νόμους αὐτοῖς θεῖς πρὸς ἀλλήλους παραφυ-
λάττειν δύναιτο ὥστε εἶναι φίλους».

Οὐ πάνυ δόκιμον εἶναι δοκεῖ καὶ τὸ νόμους αὐτοῖς τιθεῖς πρὸς
ἀλλήλους· τῷ γὰρ ἀλλήλους οὐδέν ἐστι πρὸς τὸν ἐν τῷδε τῷ βή-
ματι δρῶντα, τὸν τοὺς νόμους τιθέντα, ὡσπερ ἔμελλε τῇ συνθειᾷ
τοῦ Ἀττικῆς λόγου ἐπόμενον, ἀλλὰ τοῦ γ' αὐτοῖς καινῶς καὶ ἀήθως
ἄπτεται.

(628 β καὶ 633 ε).

Κλ. «Οὕτω πᾶς ἂν ἐθέλοι πρότερον ἢ 'κείνως περὶ τὴν
ἑαυτοῦ γίγνεσθαι πόλιν».

Τὸ πρότερον ἀντὶ τοῦ μᾶλλον τί ὅτι μόνον Πλάτωνος ἐν νόμοις
καὶ τῷ ἀμφιβόλῳ τὴν γένεσιν Λύσιδι (211 ε) εἰρημένον εὔρηται; Οὐ
γὰρ οὖν Πλατωνεῖον ἔοικεν εἶναι τοῦτο οὕτω λεγόμενον· ἐπεὶ καὶ τοῦ
παντός Ἀττικῆς καταλογάδην λόγου οὐδαμοῦ ἂν ἀλλαχοῦ ἢ τοῦ Αἰσχί-
νου που (1, 10, 15) ἐντύχοις.

(628 γ).

Ἀθ. «Τό γε μὴν ἀριστον οὔτε ὁ πόλεμος οὔτε ἡ στάσις,
ἀπευκτὸν δὲ τὸ δεσπῆναι τούτων, εἰρήνη δὲ πρὸς ἀλλή-
λους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη».

Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀπευκτὸν τῶν ἀλλοτρίων Πλάτωνος ἂν εἴη ὀνο-
μάτων· καὶ γὰρ ἐν Ἀξιοχῷ (369) καὶ τῇ Ἐπονομίδι (353) ἐπὶ τοῖς ὁμο-
λογουμένως νόμοις αὐτοῦ διαλόγοις, οὐδαμοῦ δ' ἀλλαχοῦ τοῦτο ἔτυχεν

εἰπών· τῶν δ' Ἀττικῶν ποιητῶν ἢ συγγραφέων Αἰσχύλος μόνος κα-
 ρημένος φαίνεται ('Αγαμ. 646. Ἰκετ. 792).

(628 γ). Τὸ δὲ φιλοφροσύνη τῶν Νόμων μόνον καὶ τῆς Ἐπινο-
 μίδος τῶν Πλάτωνος ἔργων ὄνομά ἐστιν, οὐκ ἄρ' ἀναμφισβητήτως Πλα-
 τῶνιον. Πλούταρχος δὲ μάλιστα χαίρει αὐτῷ χρώμενος, τῶν δ' Ἀτ-
 τικῶν Ξενοφῶν μόνον εἶπεν ἐν τῷ Συμποσίῳ (2, 24).

(628 δ).

«Καὶ δὴ καὶ τὸ νικᾶν, ὡς ἔοικεν, αὐτὴν αὐτὴν πόλιν οὐκ
 ἦν τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων· ὅμοιον ὡς εἰ (καὶ
 369 γ) κάμνον σῶμα ἰατρικῆς καθάρσεως τυχὸν ἠγοῖτό τις
 ἀριστα πράττειν τότε, τῷ δὲ μηδὲ τὸ παράπαν δεηθέντι
 σώματι μηδὲ προσέχοι τὸν νοῦν».

Τὸ ὅμοιον ἴσα τῷ ὁμοίως δυνάμενον ἐν τοῖς νόμοις μόνον καὶ τῷ
 νόθῳ Ἀξιοχῷ τῶν Πλάτωνος διαλόγων εὐρηται λεγόμενον. Πᾶς δ'
 ἂν, οἶμαι, σωφρονῶν ὀκνοίη Πλάτωνος εἶναι τοῦτο νομίσαι· ἐπεὶ καὶ
 τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων Θουκυδίδης μόνον οὕτως ἀπαξ φαίνεται
 εἰπών (1, 25). Οὕτω δὲ τὸν νόματι τούτῳ χρωμένους ἂν εὐροιμεν τοὺς
 πρᾶγμους μάλιστα τῶν ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων Ἡρόδοτόν τε
 καὶ Λουκιανόν.

(628 ε).

Κλ. «Φαίνεται μὲν πως ὁ λόγος οὗτος, ὧ ξένε, ὀρθῶς
 εἰρησθαι· θαυμάζω γε μὴν εἰ τά τε παρ' ἡμῖν νόμιμα καὶ
 ἐπι τὰ περὶ Λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων
 ἕνεκα πεποίηται».

Ἐν τῷ τά τε παρ' ἡμῖν καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα νόμιμα
 τὸ καὶ ἔτι οὕτως ἐγγὺς τοῦ ἀντιστοιχοῦντος τὲ κείμενον οὐδεὶς ἂν τῆς
 Ἑλληνικῆς φωνῆς ἔμπειρος προσδοκήσειε ῥηθῆναι· τοῦ γὰρ τὲ καὶ
 διαφανῶς λόγους ἢ ὀνόματα πρὸς ἄλληλα τάσσοντος, τὸ ἔτι τὴν ἀνα-
 φηρᾶν ταύτην ταράττον αἴφνης ἐπελθὸν προστίθῃσι τὸ ὕστερον τῷ
 πρώτῳ, ὥσπερ ἂν εἰ τρίτον τι τοῖς πρόσθεν ῥηθείσι προσήχθη. Πλά-
 των δὲ οὔτε τοιοῦτόν τι οὐδαμοῦ ἐλέγχεται εἰπών οὔτε τὸ ἀλλαχοῦ
 που τῶν νόμων εἰρημένον τέ - ἔτι δὲ (746 α, 927 δ).

(629 α).

Ἄθ. «Τάχ' ἂν ἴσως δεῖ δὲ οὐδὲν σκληρῶς ἡμᾶς αὐτοὺς

διαμάχεσθαι τὰ νῦν, ἀλλ' ἠρέμα ἀνερωτῶν, ὡς μάλιστα περὶ ταῦτα ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων σπουδαζόντων».

Οἷον τὸ σκληρῶς βούλεται δηλοῦν τῷ διαμάχεσθαι συνεζευγμένον ἢ τῷ πορρωτέρω που τῶν νόμων ἀπειλεῖν (885 δ) οὐδὲ παρ' ἐνὶ μὲν τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων ἂν εὔροιμεν ζητοῦντες, τῶν δ' Ἀττικιστῶν παρὰ Πλουτάρχῳ μόνον, σκληρῶς τὴν ὄψιν ἐνερεῖδειν (Ἡθικ. 586 γ).

(629^ε).

Ἄθ. «Ταῦτα γὰρ ἀκήκοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα (τὰ Τυρταίου). ὅδε μὲν γὰρ (ὁ Μέγγιλος), οἶμαι, διακορῆς αὐτῶν ἔστιν».

Πῶς οὐκ ἂν τις θαυμάσειεν ὄρων τῷ διακορῆς ἐν τοῖς νόμοις μόνον Πλάτωνα χρησάμενον (810 ε), ὅπερ Ἀττικισταὶ μόνον φαίνονται εἰπόντες, Πλούταρχός τε μάλιστα (Λυκ. 15) καὶ Δίων ὁ Κάσιος (ἀποσπ. σ. 60) καὶ Αἰλιανός (9, 8); Οἰκείον δὲ Πλάτωνος ἀντι τοῦτου ὄνομα ἔοικεν εἶναι ὁ κατακορῆς, ἐν Τιμαίῳ τε (68 γ) καὶ Φαίδρῳ εἰρημένον (246 ε).

(629^ε).

Ἄθ. «Ἴθι νῦν δὴ ἀνερώμεθα κοινῇ τουτονὶ τὸν ποιητὴν οὕτωςί πως· ὦ Τύρταιε, ποιητὰ θεϊότατε, δοκεῖς γὰρ δὴ σοφὸς ἡμῖν εἶναι καὶ ἀγαθὸς ὅτι τοὺς ἐν πολέμῳ διαφέροντας διαφερόντως ἐγκεκωμιάκας».

Ἀποστροφὴν ἐν τῷ λόγῳ, οἷα ὦ Τύρταιε ποιητὰ θεϊότατε, καὶ ἐν ἄλλοις διαλόγοις εὐρίσκεται ὁ Πλάτων ποιησάμενος, μετρίαν μέντοι ταύτην καὶ κατὰ τρόπον τὸν προσήκοντα· νεώτερος μὲν γὰρ ὢν δίκαιος ἢ θερμότερους παρέχειν τοὺς διαλεγομένους, ὡς ἐν Γοργίᾳ, καὶ ἀποστροφαῖς ἐν τῷ λόγῳ χρωμένους, ἀκαιρότατα δ' ἂν τοῦτο ἐν τοῖς νόμοις ἐπετήδευσεν ἐν γήρᾳ ἤδη ὢν. Μιμητοῦ τινος ἄρα κινδυνεύει εἶναι τὸ τε ἀηδὲς καὶ ψυχρὸν ὡς τὸ πολὺ αὐτῶν καὶ τὸ ἄμετρον πλῆθος· δυοῖν γὰρ δέουσαι τριάκοντα ἀποστροφαὶ ὑπὸ Ζελλήρου ἐν τοῖς νόμοις ἠριθμήθησαν, ὅπερ καὶ μᾶλλον αὐτὸν πιστεύειν ἐποίησεν ὑποβεβλήσθαι αὐτοὺς Πλάτωνι (Περὶ Πλάτωνος σελ. 128).

(629^δ).

«δύο (εἶδη πολέμου), τὸ μὲν ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν, ὅς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος, τὸ δὲ ἄλλο πο-

λέμου θήσομεν, οἶμαι, γένος ἅπαντες, ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἀλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι, πολὺ πραότερον ἐκείνου».

Ἐν τῇ ῥήσει οἱ ἐκτός καὶ ἀλλόφυλοι ἀλλότριον Πλάτωνος ἔοικεν εἶναι οἱ ἐκτός· οἱ γὰρ ἔξω ἀντὶ τούτου εἴθε λέγειν, ὡς ἐν Φαίδρῳ καὶ Θεαιτήτῳ πολλάκις (247 γ, 248 α, - 144 γ, 199 γ) καὶ πολλὰ γοῦ τῶν ἄλλων αὐτοῦ διαλόγων. Ἄλλως δ' ἔχει ἐν Τιμαίῳ (46 α) τῆς ἐντός ἐκτός τε τοῦ πυρὸς ἑκατέρου κοινωνίας ἀλλήλοισ· τῷ μὲν γὰρ ἐντός καὶ ἐκτός ὡσπερ ὀρίῳ χωρίζεσθαι τινα ἀλλήλων δοκεῖ, τῷ δὲ ἔνδον καὶ ἔξω ὡσπερ περιβόλῳ διειργεσθαι.

(630 α).

Ἄθ. «Ἡμεῖς δὲ γε ἀγαθῶν ὄντων τούτων ἔτι φαιμέν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς».

Καὶ τὸ διαφανῶς ἐν τῷ διαφανῶς ἀρίστους καὶ πορρωτέρω πού τῶν νόμων (802 α) διαφανῶς ἀγαθὸς θαυμαστὸν ὅτι μόνον ἐνταῦθα Πλάτωνος εἰρημένον τυγχάνει, τῶν δ' ἄλλων Ἀττικῶν συγγραφέων Θεουκιδίδης μόνον ἅπαξ κεχρημένος εὐρηται (2, 65).

(630 α).

Ἄθ. «Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρ' ἔχομεν Θεόγνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων».

Ὅπερ δὲ ὁ τοὺς Νόμους συγγράψας περὶ τὴν Θεόγνιδος σφάλλεται πατρίδα τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων εἶναι φάσκων, ἐλέγχεται δὲ ταῦτα πάσων ὑπὸ τε Ἀρποκρατίωνος καὶ τοῦ Διδύμου, οὐκ ἂν δήπου Πλάτων αὐτὸς ἤμαρτεν· ὁ μὲν γὰρ «Οὗτος ἦν, φησί, Μεγαρεὺς ἀπὸ τῶν πρὸς τῇ Ἀττικῇ Μεγαρέων· αὐτὸς γὰρ φησιν ὁ ποιητής· «ἦλθον μὲν γὰρ ἐγώ γε καὶ εἰς Σικελὴν γαῖαν» ᾧ μὴ ἐπιστήσας Πλάτων ἐν α' Νόμων τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων πολίτην ἔφασκεν, κατηκολούθησαν δὲ τῷ Πλάτῳ οὐκ ὀλίγοι». Δίδυμος δὲ κατὰ τὸν σχολιαστὴν τῶν Νόμων τούτων ἐκ Μεγάρων τῆς Ἀττικῆς φησι γεγενῆσθαι ἐπιφυσόμενος τῷ Πλάτῳ ὡς παριστοροῦντι. Οὐδὲν δ' ἐμοὶ δοκεῖ λέγειν ὁ σχολιαστὴς τῷ πλημμελεῖ συνηγορῶν τούτῳ λόγῳ· οὐδὲ γὰρ εἰ ποιητὸς πολίτης ὕστερον τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγάρων ἐγένετο, εἶχε λόγον οὐδένα Πλάτωνα Σικελιώτην αὐτόν, ἀλλὰ μὴ Μεγαρέα εἶπεν.

(630 ε).

Ἄθ. «Πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιὲς ἐν στάσεσιν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἄνευ ξυμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δ' εὖ καὶ μαχόμενοι ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ, φράζει Τύρταιος, τῶν μισθοφόρων εἰσὶ πάμπολλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι».

Φράζει Τύρταιος ἀντὶ τοῦ φησὶ δῆλα δὴ ἢ τοῦ λέγει οὐτ' οὖν Πλάτων εἰρηκῶς τυγχάνει οὔτε τῶν Ἀττικῶν ἄλλος ἂν εἴποι· σαφῶς γὰρ ἐν τῷ φράζειν ἢ τοῦ δεικνύναι ἢ δηλοῖν ἢ σημαίνειν δύναμις κρατεῖ ἀλλοτριωτάτη τοῦ φάναι ἢ λέγειν ὑπάρχουσα, ἐπὶ ταῦτ' ἀπολελυμένα, ὥσπερ ἐνταῦθα, τῷ λόγῳ ἐντεθῆναι ξυμβαίνει. Οὐδὲν δ' ἐστὶ πρὸς τὸν λόγον ἡμῶν τοῦτον ὅτι Οὐίγκελμανὸς ᾧ φράζει Τύρταιος οἶεται τὸ πρῶτον ἐνταῦθα γεγράφθαι. Καίτοι καὶ τοῦτο Σταλθαῦμος ἀποβάλλει ἐναντίον εἶναι ἡγούμενος ᾧ πᾶς ὁ λόγος οὗτος βούλεται δηλοῦν.

(630 γ).

Ἄθ. «Ἦν δ' αὖ (ἀρετὴν) Τύρταιος ἐπήνεσε μάλιστα, καλῆ μὲν καὶ κατὰ καιρὸν κεκοσμημένη τῷ ποιητῇ, τετάρτη μὲν τοι ὅμως ἀριθμῷ τε καὶ δυνάμει τοῦ τιμῆ εἶναι λέγοιτ' ἂν ὀρθότατα».

Καὶ τὸ μέντοι ὅμως μόνον ἐνταῦθα οὕτως εἰρημένον εὐρομεν ζητούντες. Ὅμως μέντοι δὲ δοκίμως τεταγμένον ὑπάρχει κατὰ τε Ἀριστοφάνη οὕτως ἐν βατράχοις (61) καὶ σφηξίν (1345) εἰπόντα καὶ κατὰ Πλάτωνος Κρίτων (54 δ), εἶπερ Πλάτωνος ὁ Κρίτων ἐστὶ, Μενέξιον δ' οὐ λέγω (92 ε)· ὁμολογουμένως γὰρ ψευδοπλάτωνός τις τυγχάνει ὧν. Κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ὡσαύτως ἔχει καὶ περὶ τὸ ὅμως μὴν εἰς τὴν Πλάτωνί τε (πολιτ. 297 δ) καὶ Ἀριστοφάνει πείθεσθαι (νεφ. 631).

(330 δ).

Κλ. «ὦ ξένη, τὸν νομοθέτην ἡμῶν ἀποβάλλομεν εἰς τοὺς πόρρω νομοθέτας;».

Τί ἂν ὑπολάβοιμεν τοὺς πόρρω νομοθέτας; οὐδὲν γὰρ εὐξύνετον ἐστὶν, πόρρω δὲ τῆς ὁμολογουμένης Πλάτωνος σαφηνείας. Ἀπορίᾳ δ' οὖν καὶ Σταλθαῦμος ἐχόμενος τοὺς ἥττους νομοθέτας ἐρμηνεύων ἰσχυρῶς ἀπαλλάττεται, τὸ νομοθέτας μόνον ἀπεῖναι βουλόμενος, ἵνα

μή δὴ λίαν ἐγγύς τοῦ ἄρτι εἰρημένου νομοθέτην ὃν ἄχαριν τὸν λόγον ἀπεργάζεταιται.

(330 δ).

Κλ. «Τὸ δὲ πῶς χρῆν ἡμᾶς λέγειν; Ἄθ. Ὡσπερ τὸ ἀληθές, οἶμαι, καὶ τὸ δίκαιον ὑπὲρ γε θείας (πολιτείας) διαλεγόμενους λέγειν, οὐχ ὡς πρὸς ἀρετῆς τι μῦθον, καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον, ἐτίθει βλέπων (ὁ νομοθέτης), ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ κατ' εἶδη ζητεῖν αὐτῶν τοὺς νόμους, οὐ δ' ἄπερ οἱ τῶν νῦν εἶδη προτιθέμενοι ζητοῦσιν».

Ἵπὲρ τινος ἴσα τῷ περὶ τινος δυνάμενον, ὡς τῆδέ που ὑπὲρ θείας διαλεγόμενους, Δημοσθένους καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ῥητόρων αἰεὶ ἐστὶ ῥῆσις, Πλάτων δ' ἐν τοῖς νόμοις (καὶ 776 ε) ταύτῃ κέχρηται μόνον καὶ τοῖς ὑποβολιμαίοις Μενεξένῳ καὶ Ἀπολογίᾳ (238 α 392) ὃ δὴ καὶ τοὺς νόμους οὐκ ἄλλως ἔχοντας μὴνύει.

Ἐν παντὶ δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ πολλοῖς μὲν ἀσαφείσι, πολλοῖς δὲ διαστροφικοῖς ἂν προσπταίσοιμεν διεξιόντες· πρῶτον μὲν γὰρ ζητεῖν ὁρθῶς ἂν εἶχεν ἐξήτει λεγόμενον· ἐπειτα τὸ αὐτῶν πότερα φῶμεν σημαίνειν ἀρετῶν ἢ νόμων; ἀμφοτέρως δὲ θαυμαστὸν καὶ ἄτοπον δοκεῖ εἶναι. Ῥητορικῶς δὲ τὰ ὀνόματα σκολιώτερον ἢ κατὰ Πλάτωνα κεκόσμηται καὶ ἢ μᾶλλον οἱ Ἀττικισταὶ χαίρουσι τάσσοντες, μαθήσει, ἀλλ' οὐ φύσει ἐπόμενοι, ὡς εἶδη ζητεῖν αὐτῶν, οἱ τῶν νῦν εἶδη προστιθέμενοι.

(631 α)

Ἄθ. «Ἡμεῖς δὲ φάμεν εἶναι τὸ περὶ νόμους ζήτημα τῶν εὐζητούντων, ὡσπερ νῦν ἡμεῖς ἠρξάμεθα· καὶ σοῦ τὴν μὲν ἐπιχείρησιν τῆς ἐξηγήσεως ἄγαμα».

Ἄλλὰ μὴν καὶ τὴν ἐξήγησιν οὐκ ἔοικε Πλάτων τὸ παράπαν εἰπεῖν· τί γὰρ ἂν παθῶν μόνος τῶν Ἀττικῶν ὀνόματι ἐχρήσατο, ὃ δὴ Πολυβίου μάλιστα καὶ Διοδώρου φαίνεται ὄν;

(631 γ).

Ἄθ. «Ἡρτῆται δ' ἐκ τῶν θείων (ἀγαθῶν) θάτερα (τὰ ἀνθρώπινα), καὶ ἐὰν μὲν δέχῃται τις τὰ μείζονα πόλις κτᾶται καὶ τὰ ἐλάσσονα, εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν».

Οὐ σμικρὸν δ' ἡμῖν δοκεῖ εἶναι πρὸς ὃ τείνομεν οὐδὲ λόγου ἀνάξιον· ἐπιμειζονά τε καὶ ἐλάττονα ἐνταῦθα λέγεται, ἀλλ' οὐ μείζω

και ἐλάττω· τὰ γὰρ βραχύτερα τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἶδη φίλα Πλάτωνι και οἰκεία εὐρίσκεται ὄντα πλὴν που ἐν Τιμαίῳ (75 δ), ἐπιτηδειοτέρων τῷ μεγαλείῳ ἐκεῖ λόγῳ τῶν μακροτέρων οὐσῶν μορφῶν.

(631 γ)

Ἄθ. «Ὁ δὲ πρῶτον αὐτῶν θεῶν ἡγεμονοῦν ἐστὶν ἀγαθῶν, ἡ φρόνησις».

Τὸ ἡγεμονοῦν μόνον ἐνταῦθ' ἂν λάβοιμεν θηρῶντες και δις που ἐν τῷ μεγαλείῳ διαλόγῳ Τιμαίῳ (41 και 70), οἰκειότατον ἐκεῖ τῇ φύσει κείμενον τοῦ λόγου, ἡγεμονοῦον δ' ἄλλως Πλάτων πανταχοῦ εὐρίσκεται λέγων. Οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι εἰ μιμησεως ἔργον εἴη ἡ τοῦ ἡγεμονοῦν ἐνταῦθα χρῆσις.

(631 δ).

Ἄθ. «Μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολίταις εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι δικελευστέον».

Τὴν πρόσταξιν τί παθῶν Πλάτων μόνον ἐν νόμοις εἰπεῖν ἐβουλήθη, τῷ προστάγματι ἀείποτε χρώμενος και οὕτω τὸ πρᾶγμα φράζειν φιλῶν; Οὐκ οὐκ εἰκοι Πλάτων εἶναι ὁ περὶ τοὺς νόμους τούτους τὴν διατριβὴν ποιησάμενος.

(631 ε).

«Μετὰ τε ταῦτα ἐν ταῖς τῶν παίδων γεννήσεσι και τροφαῖς, ὅσοι τε ἄρρενες και ὅσαι θήλειαι, νέων τε και ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον ἰόντων μέχρι γήρωσ τιμῶντα ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι δεῖ και ἀτιμάζοντα».

Μόλις ἂν τις Σταλλθαύμῳ πεισθῆι τὸ τῆδὲ που νέων τε και ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον ἰόντων γενικὴν τοῦ ποιούντος τῆς γεννήσεως τε και τροφῆς ἔχεσθαι νομίζοντι· οὐ γὰρ ἂν δήπου Πλάτων ἀσάφειαν και σκότον τοιοῦτον ἐν λόγοις ἂν ὤφλεν. Οὐδ' ἂν εἴη δῆτα Πλάτωνος τὸ οὕτως ἄχαρι και ἀηδὲς τοῦ λόγου τὸ ἐκ τοῦ μετὰ δὲ ταῦτα και μετὰ δὲ ταῦτα και μετὰ τε ταῦτα, ἐγγύτατα και παρ' ἄλληλα λεγομένων, γιγνόμενον.

Τὸ δὲ ἐπιμελεῖσθαι οὕτω λεγόμενον καθ' ἑαυτὸ και ἐρῆμον οἷς ἂν ἀναφέροιτο ἀηθες παντάπασις ἐστι και καινόν. Ἐν Νόμοις δὲ μόνον οὕτως ἔχον, μετοχῇ που παρακείμενον, εὔρηται (932 ε), οἱ δ' ἐπιμελεῖσθων κολάζοντες τοὺς ἀδικοῦντας.

(631^ε).

« Ἐν ὄργαις τε αὖ καὶ ἐν φόβοις, ὅσαι τε διὰ δυστυ-
χίαν ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς γίνονται καὶ ὅσαι ἐν εὐτυχίαις
τῶν τοιούτων ἀποφυγαί, . . . ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις τῆς
ἐκάστων διαθέσεως διδακτέον καὶ ὀριστεόν τό τε καλὸν
καὶ μὴ ».

Ἡ ῥῆσις ὅσαι τε ταραχαὶ καὶ ὅσαι ἀποφυγαὶ καὶ ἡ σμικρὸν
πρόσθεν λεχθεῖσα ὅσαι τε ἄρρενες καὶ ὅσαι θήλειαι οὐ πάνυ τι
οἰκία Πλάτωνος ἐλεγχομένη, θαυμαστὸν ὅτι οὕτω θαμὰ ἐν νόμοις ἐν
χείρῃ οὕσα τυγχάνει.

(632^ε).

« Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνάγκη τὸν νομοθέτην . . . τοῖς μὲν εὐ-
πειθέσι τῶν νόμων τιμὰς ἀπονέμειν, τοῖς δὲ δυσπειθέσι δί-
κας τακτὰς ἐπιτιθέναι ».

Τῷ εὐπειθεῖ τῶν νόμων ὁμοίον τι ἢ παραπλήσιον οὐδαμοῦ τοῦ
Ἄττικου λόγου παντὸς ζητῶν ἂν εὔροις Ἡρόδοτος μὲν γὰρ ἀρχαι-
κώτερον ἔχων τε καὶ φεγγόμενος εἶπε πολλάκις πείθεσθαί τινος
(1, 128. 5, 29. 32. 6, 12). Τὸ δὲ Θουκυδίδειον πάντα σφῶν
πείθεσθαι (7, 73) ἄλλως ἂν ἔχοι ὀρθῶς σκοποῦντι καὶ λογιζομένῃ·
τὸ γὰρ σφῶν δῆλον ὅτι γενικὴ τίς ἐστίν ἢ τοῦ κεκτημένου λεγο-
μένη, οἷα ἢ ἐν τοῖς ἀκούειν τινός τι ἢ γιγνώσκειν τινός τι καὶ
τοῖς τοιούτοις, ἃ οὐδεὶς ὅστις οὐκ οἶδε πάγκοινα ὄντα. Εἰ δὲ τις τὸ
παρὰ Ξενοφῶντι τῆς Κύρου πρὸς Παιδείας (4, 5, 19) ἀπειθεῖν κα-
λοῦντος ἐνθυμούμενος ἐπικουρεῖν τῷ λόγῳ βούλοιο, ὡς οὐδὲν και-
νόν, οὐδ' ἄτοπον τὸ εὐπειθῆς τῶν νόμων εἶη, γινώτω ὅτι Κυνήρου
μόνου, τοῦ ἄγαν περὶ ταῦτα εὐκόλου, συμμάχου ἂν τύχοι, γενικὴν
ἀπόλυτον ταύτην εἶναι τῶν ἄλλων ἀπάντων ἡγουμένω. Ἡ δὲ δὴ
Στεφάνου δόξα, ὡς ἂν τῷ νόμῳ ἀντι τῶν νόμων ἐνταῦθα κέοιτο,
οὐ πολὺ τι ἐπὶ σκοπὸν βάλλουσα ἐλέγχεται· πᾶς γὰρ αἰσθάνεται ὡς
οὐ περὶ νόμου τινὸς ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένου ὁ γ' ἐνταῦθα λόγος ἐστίν,
ἢ ἀπλῶς περὶ τῶν νόμων.

(632^δ).

Ἀθ. αὐτῶς, ὦ ξένοι, ἔγωγε ἠθελον ἂν ὑμᾶς καὶ ἔτι νῦν
βούλομαι διεξελεθεῖν πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διὸς λεγομένοις νό-
μοις. . . ἐνεστί τε πάντα ταῦτα, καὶ ὅπη τάξιν τινὰ εἰλη-

φότα διάδηλά ἐστι τῷ περὶ νόμων ἐμπείρῳ τέχνη εἴτε καὶ τίσιν ἔθεσι, τοῖς δὲ ἄλλοις ἡμῖν οὐδαμῶς ἐστι καταφανῆς.

Ἐμπειρον περὶ τινος, ὡσπερ ὧδε περὶ νόμων, οὐδεὶς τῶν Ἀττικῶν ποιητῶν ἢ συγγραφέων, ὡς γ' ἐμ' εἰδέναί, εἰρηκῶς τυγχάνει, ἀλλ' αἰετοπερὶ ἐμπειρός τινος ἢ ἐμπειρος περὶ τι εὐρηται λεγόμενον, οἷον ἐν Πλάτωνος Τιμαίῳ τε (29^α) καὶ Πολιτείᾳ (582^α, 651^δ) καὶ Πολιτικῷ (29 γ) καὶ ἐν Ξενοφάντος Ἑλληνικοῖς τε (1, 6, 5) καὶ Κυρηναϊκῷ (16, 8) καὶ τῆς Θουκυδίδου συγγραφῆς πολλαχῶς (1, 80, 6, 34). Ἐμπειρον δὲ περὶ λόγων μόνον ὁ περὶ Ἀντιραστᾶς τοὺς Πλάτωνος λεγομένους τὴν πραγματείαν ποιησάμενος εἶπε που (133^δ) ἀδόκιμος ἀδόκιμα ἢ ἀήθη φθειγγόμενος. Οὐδὲν δ' αὖ οὐδαμῶς ἂν ἀνύτοι, ἦν τις τῷ περὶ τῶν νόμων ἐμπείρῳ τούτῳ συνηγορῶν τὸ ἐν Τιμάρχῳ που τοῦ Αἰσχίνου ἡμᾶς ὑπομιμνήσκη, (83) «περὶ τῆς ἐρημίας ταύτης καὶ τοῦ τόπου τοῦ ἐν τῇ Πυκνῇ μὴ θαυμάσσετε, ὧ Ἀθηναῖοι, εἰ Τιμαρχος ἐμπειροτέρως ἔχει τῆς βουλῆς τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου»· διττὸν γὰρ ἂν ἔχοι τὸν λόγον τὸ περὶ τῆς ἐρημίας ἐμπειροτέρως ἔχειν οὕτω λεγόμενον· ἢ γὰρ πολὺ πόρρω τοῦ ἐμπειροτέρως ἔχειν τὸ περὶ τῆς ἐρημίας προταχθὲν ἔλξιν τιν' εὐλογον ὑπὸ τοῦ θαυμάσσετε ἔτυχε παθὸν κατὰ τὸ πρόληψιν σχῆμα καλούμενον, ἢ τοῦ σαφοῦς χάριν, ὅπως μὴ δὴ τὸ ἐρημίας ὁ τῆς παραβολῆς ὄρος δεύτερος τοῦ ἐμπειροτέρως εἶναι δοκοῖ, ἐλέχθη περὶ τῆς ἐρημίας. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ μὴ τις οὕτως ἔχειν ἐθέλοι πείθεσθαι, οὐδὲν ἂν δήπου ἀντειπεῖν ἔχοι ὅτι τὸ ἐμπείρως ἔχειν οὐ ταῦτ' ἀκριβῶς εἰπεῖν τῷ ἐμπειρον εἶναι δυνάμενον τῷ ἐπίστασθαι μᾶλλον πλησιάζειν ἔοικε, καὶ εἰκότως ἂν ὡσπερ ἐπίστασθαι οὕτω καὶ ἐμπείρως ἔχειν περὶ τινος ἂν λέγοιτο.

(632^δ).

Ὁ δὲ πρὸς ταῦτ' ἀπορῶν Κλεινίας τὸν Ἀθηναῖον ἐρωτᾷ «πῶς οὖν, ὧ ξένη, λέγειν χρὴ τὰ μετὰ ταῦτα;» ἀργὸν εἶναι δοκεῖ καὶ μάταιον ἀνδρὶ λογιζομένῳ ἢ καὶ σμικρὰ διαλόγοις Πλάτωνος συγγενομένῳ καὶ κοινωνήσαντι· τοῦ γὰρ πρόσθεν λόγου πέρασ τι λαβόντος καὶ οὐδὲν ἐνδεὲς ἀπολιπόντος, ὃ ἂν ὀρθῶς διαλεγόμενος ἀποπληροῖ τε Κλεινίας καὶ εἰς τὸ πρόσω ἰέναι τὸν διάλογον συμβάλλοιτο, οὐδὲν δέον οὐδὲ κατὰ λόγον τὸν προσήκοντα οἷον γίγλυμος τις μόνον ἢ ἄκαι

ρον προσίμιον τοῦ ἐχομένου τούτοις λόγου ταῦθ' οὕτως ἐρωτηθέντα φαίνεται.

(633 α).

Ἄθ. «Τὰ ξυσσίτια φάμεν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὸν πόλεμον ἐξευρῆσθαι τῷ νομοθέτῃ; Μεγ. Ναί. Ἄθ. Καὶ τρίτον καὶ τέταρτον; Ἴσως γὰρ ἂν οὕτω χρεῖν διαριθμῆσασθαι καὶ περὶ τῶν τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν εἴτε ἅττ' αὐτὰ καλεῖν χρεῶν ἐστὶ δηλοῦντα μόνον ἢ λέγει».

Μὴ ἀτιμάσωμεν εἰπεῖν, εἴ τῃ καὶ σμικρὸν δοκεῖ εἶναι καὶ φαῦλον, ὅτι καὶ διαριθμεῖσθαι περὶ τινος, οἷον περὶ τῶν τῆς ἀρετῆς μερῶν, μόνος ὁ τὸν διάλογον τοῦτον Πλάτωνι ὑποβαλὼν ἀλίσκεται εἰπὼν, τῶν δ' Ἀττικῶν οὐδενὶ τῇ ῥήσει κεχρημένῳ ἐνετύχομεν, ἢ πού γε δὴ Πλάτωνι· πάντες δὲ διαριθμεῖσθαί τι λέγειν εἰώθασι.

(633 α).

Διεξιῶν δ' ἐνταῦθα πού τὰ τῆς ἀνδρείας ἐπιτηδεύματα καὶ μελετήματα πρῶτον μὲν παράδειγμα τὸν τρόπον τῆς τούτων διεξόδου φησὶ κείσεσθαι πρὸς τὸν περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν λόγον, προνήσειός τε καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης. Εἶτα δὲ τὰ ἐν Σπάρτῃ τοιαῦτ' ἀριθμῶν ἐπιτηδεύματα, συσσίτια τε καὶ γυμνάσια καὶ ἕτερα τρίτα καὶ τέταρτα λέγων, τάδε τελευτῶν ἐπιλέγει, «Ἴσως γὰρ ἂν οὕτω χρεῖν διαριθμῆσασθαι καὶ περὶ τῶν τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν εἴτε ἅττ' αὐτὰ καλεῖν χρεῶν ἐστὶ δηλοῦντα μόνον ἢ λέγει». Πᾶς δ' ἂν νομίσειε, ταῦθ' οὕτως εἰρημένα ἀκούσας, οὐ πολὺ πόρρω προϊόντα τὸν συγγράψαντα, τὸν περὶ ἀνδρείας λόγον περᾶνχοντα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἤδη ἀρετῶν κατὰ ταῦτά καὶ ὡσαύτως τὴν πραγματείαν ποιήσεσθαι, τὰ διαρρήδην αὐτῷ ἐπηγγελμένα τελοῦντα. Ἄλλ' οὐ μόνον ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ καὶ τοῖς ἐχομένοις οὐδένα περὶ τούτου ζητῶν ἐν εὐροις λόγον, ἀλλ' οὐδαμοῦ τῶν νόμων πάντων ὁμοία ἢ παραπλήσια περὶ τῶν ἄλλων τῆς ἀρετῆς εἰδῶν ἡμῖν γε μετιούσι προσέπεσε λεγόμενα. Τὸ δὲ πού προϊόντι (635 ε) λεγόμενον, «Εἰ τὸ μετὰ ταῦτα

διεξίοιμεν ὧν προϋθέμεθα, ὧ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένη, (μετ' ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγωμεν) τί διαφέρων ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις ἢ ταῖς τῶν εἰκῆ πολιτευομένων εὐρήσομεν; » τοῦτο τῷ λόγῳ προσεθῆναι δοκεῖ, ἵνα μηδὲν περὶ σωφροσύνης ἴδιον λεχθῆ, ἀλλὰ, Μεγίλλου ἀποκρινομένου, πάντα τὰ περὶ ταύτης ἐν τοῖς πρόσθεν περὶ ἀνδρείας εἰρησθαι φανῆ· λέγει γὰρ οὗτος «σχεδὸν οὐ ῥάδιον· ἀλλ' ἔοικε γὰρ τὰ τε συσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς ἠυρῆσθαι πρὸς ἀμφοτέρων». Οἱς δὲ Βοϊκῆος τε τῆ ἀταξία τούτων συνηγορῶν φησι καὶ Ζελλήρος τε Σουσεμίλης κάλλιστά μοι δοκεῖ Βροῦγκος ἀντειπεῖν (1). Τοιοῦτου δὲ περὶ τὴν πραγματείαν συγγραφικοῦ κακοῦ οὐκ ἂν οὖν ἔγωγε Πλάτωνα αἰτιασαίμην, ἀλλ' ἕτερον.

(633^α).

Ἡ δὲ τοῦ χρεῶν εἶναι χρήσις οὕτως ἄμετρος πλήθει ἐν Νόμοις ἐστίν (καὶ 661^ε, 688^α, 698^α, 779^α, 809^α, 861^γ, 872^ε, 928^δ καὶ ἄλλοι), τρις ἢ τετράκις αὐτ' ἄλλοι: Πλάτωνος εἰπόντος, ἐν Τιμαίῳ τε (55^δ, 21^α) καὶ ἐν Σοφιστῇ (223^γ) καὶ ἐν Κριτίᾳ (107^β), ὥστε οὐκ ἂν ἀπεικότως τεκμαιροίμεθα μιμῆσεως πάθος τοῦτο τὸν τοὺς Νόμους συγγράψαντα παθεῖν· περὶ γὰρ τοὶ τοὺς μιμουμένους συμβαίνει δῆπου τοῦτο γίγνεσθαι, περὶ ταῦτ' ὀνόματα ἢ ῥήσεις ἄγαν τευτάζειν.

(633^β).

Μεγ. «Ἐτι τοίνυν καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρώμην ἂν λέγειν, τὸ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀλγυδόνων . . . ἔτι δὲ καὶ κρυπτεία τις ὀνομάζεται θαυμαστῶς πολύπονος πρὸς τὰς καρτερήσεις . . . Ἐτι δὲ κἄν ταῖς γυμνοπαιδίαις δειναὶ καρτερήσεις γίνονται παρ' ἡμῖν ».

Ἄλλὰ μὴν καὶ τὸ πολλαχῆ ἀπειρόκαλον τῆς περὶ τὸν λόγον αὐτὸν πραγματείας τοῦ τῶν Νόμων ἡμῖν συγγραφῆς ἤκιστα Πλάτωνα αὐτὸν ὄντα μνησθεῖ· πῶς γὰρ ἂν Πλάτων ἐνταυθὰ που ἀνάσχοιτο λέγων

(1) Plato's Gesetze S. 142-144.

ἐπι τοίνυν καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρώμην ἂν λέγειν καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα ἔτι δὲ κρυπτεία τις ὀνομάζεται καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἔτι δὲ κἂν ταῖς γυμνοπαιδίαις δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῶν γίνονται; Πάντες δὲ ἴσμεν ὅσα Πλάτων μηχανᾶσθαι φιλεῖ ὅπως ἂν τὸν λόγον ποικίλον καὶ χαριέντα καὶ κομψὸν ἰπεργάζηται.

(633 ε).

Τὸ δ' ὄνομα κρυπτεῖαν τῶν Ἀττικῶν μόνος ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν ὕτος φαίνεται εἰπὼν ἐνταῦθ' αὖτε καὶ που προῶν (760), τῶν ὑτέρων οἰκείον εἶναι δοκοῦν· θαμὰ γοῦν Πλούταρχος ἔοικε κεχρησθαι· ἴδοις γὰρ ἂν αὐτὸ ἐν Λυκούργου τε (28) καὶ Κλεομένους βίῳ (28). Τοῦ δ' ἔργου αὐτοῦ τούτου ἢ καὶ τοιούτου τινὸς Θουκυδίδης τέ που (4, 80) καὶ Ἰσοκράτης ἐν Παναθηναϊκῷ (181) μνησθέντες, οὐδὲν αὐτὸ ὄνομα ὠνόμασαν.

(633 ε).

Οὐδὲν δ' οἶμαι περὶ σμικρὰ σπουδάζοντος εἶναι καὶ τότε τῶν Νόμων τούτων κατεπειεῖν καὶ οὐκ ἀνέλεγκτον ἔασαι· ὁ γὰρ πολύπονος τοῦ ποιητικοῦ λόγου ὄνομα τυγχάνει ὦν, πολλάκις τραγωδοποιῶν καὶ Πινδάρῳ εἰρημένον, Αἰσχύλῳ μὲν ἐν Ἰκέτεσι καὶ Πέρσαις, Σοφοκλεῖ δὲ ἐν Φιλοκτῆτῃ καὶ Ἠλέκτρῃ, Εὐριπίδῃ δ' ἐν Φοινιστικῇ καὶ ἄλλοι, τοῦ δὲ καταλογάδην παντός Ἀττικοῦ λόγου κύριον ἀντὶ τούτου ὄν ὁ ἐπίπονος ὄνομα εὐρίσκεται ἢ ἐπιπονώτατος· χαίρει γοῦν Θουκυδίδης τε πολλὰ χρώμενος (1, 70. 2, 39. 8, 11) καὶ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων (ἐν Ἀναβάσει 1, 3, 19, ἐν Κύρου Παιδείῃ 8, 1, 29. 2, 31. Ἐν Πολιτείᾳ 329 δ, ἐν Φαιδρῷ 229 δ). Πολύπονον δὲ τῶν Ἀττικιζόντων συγγραφέων Πλούταρχος ἐν Τιμονεύτῃ που εἶπε (35). Καὶ τῇ πολυπονίᾳ δ' ἐν Ἀντερασταῖς ἂν Πλάτωνος ἐντύχοις, οἷς γε οὐδὲν προσήκειν Πλάτωνος πρὸς πάντων δὴ ἀπολογεῖται. Καὶ μὴν καὶ πρὸς τὰς καρτερήσεις τὸ πολύπονος ἐπίπονος ἔχει λεγόμενον· τίνα γὰρ ἂν τρόπον ὁ πολύπονος τὸν πολὺ

ἀσκητικὸν σημαίνει, ἵνα πρὸς τὸ καρτερήσεις ἐμμελῶς φηέγγοιτο; Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, οὐδέ γε Πλάτων μὰ Δία.

(633 γ).

« Χειμῶνων τε ἀνυποδησῖαι καὶ ἀστρωσῖαι καὶ ἄνευ θεραπόντων αὐτοῖς ἑαυτῶν διακονήσεις, νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν ».

Τὴν διακόνησιν οὐ μόνον Πλάτων, ἀλλὰ καὶ ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς πλὴν τῶν Νόμων λόγος οὐκ εἰδῶς φαίνεται· διακονία δὲ δοκίμῳ ὀνόματι πολλαχοῦ τούτου μεταθέοντες ἂν περιτύχοιμεν, οἷον ἐν Πλάτωνος Πολιτείᾳ (371 γ, 439 δ) καὶ Αἰσχίνου ἐν τῷ κατὰ Κτησιφώντος (55, 33) καὶ Δημοσθένους ἐν τῷ περὶ Στεφάνου (296) καὶ τῆς Θουκυδίδου συγγραφῆς ἐν τῷ πρώτῳ (133) καὶ Ξενοφώντος ἐν τῷ Οἰκονομικῷ (7, 41).

(635 γ).

« Ἐτι δὲ καὶ κρυπτεία τις ὀνομάζεται θαυμαστῶς πολύπρονος πρὸς τὰς καρτερήσεις χειμῶνων τε ἀνυποδησῖαι καὶ ἀστρωσῖαι ».

Τί ἂν τις τὴν ῥῆσιν χειμῶνων ἀνυποδησῖαι καὶ ἀστρωσῖαι διανοηθεῖ; Μῶν κατὰ τρόπον ἔχειν τὸν προσήκοντα, ὥσπερ Σταλλθαύμψ δοκεῖ τὸ χειμῶνων ἀντὶ τοῦ ἐν χειμῶνι λέγεσθαι νομίζοντι; Ἄλλ' ἴαν τὰς μετ' ὀνομάτων τοιαύτας γενικὰς ἐπισκεψώμεθα, οὐδεμίαν ὁμοίως ταύτῃ ἔχουσαν εὐρήσομεν, χρόνον σημαίνουσαν· τὸ μὲν γὰρ ἐν τῷ Πλάτωνος Συμποσίῳ (229 α) τὰς τῶν χειμῶνων καρτερήσεις λέγεται δῆπου, ὥσπερ ἂν καὶ καρτερεῖν χειμῶνα λέγοιτο. Ἀθῆστερον δὲ καὶ τολμηρότερον γενικὴ τοιαύτη ὀνόμασι συνημμένη μάλιστα εὐρίσκειται παρὰ δραματικοῖς τε καὶ Θουκυδίδῃ καὶ τοῖς μιμησαμένοις αὐτὸν ῥήτορσιν, ἥττων δὲ παρὰ Πλάτωνι· εὐρηται μὲν γὰρ ἐν τῇ Θουκυδίδου συγγραφῇ Ἰταλίας καὶ Σικελίας παράπλους τὸν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν παράπλουον λέγειν βουλόμενον (1, 36),

εἴρηται δὲ τῆ τῶν Πλαταιῶν ἐπιστρατεία τὸ Πλαταιαῖς ἐπιστρατεῦσαι δηλοῦν (2, 79) καὶ μετὰ τὴν τῆς Αἰτωλίας συμφορὰν ἀντὶ τοῦ μετὰ τὴν ἐν Αἰτωλία συμφορὰν εἰρημένον (3, 114) καὶ Σοφοκλέους ἐν Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῷ (45) οὐχ ἔδρας γῆς τῆσδ' ἂν ἐξέλθοιμι, ὅπερ μᾶλλον ἂν τῆς ἐν τῆδε γῆ ἔδρας λέγοιτο, καὶ ἀγγελία τῆς Χίου παρὰ Θουκυδίδῃ (8, 15) ἴσα τῷ περὶ Χίου δυνάμενον, καὶ μῦθος φίλων παρὰ Σοφοκλεῖ ('Αντ. 11), ὥσπερ ἂν εἰ μῦθος περὶ φίλων λέγοιτο, καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα παρὰ Θουκυδίδῃ (1, 149) καὶ τὰ Ἀμφισσέων δόγματα παρὰ Δημοσθένει (18, 14) καὶ τῶν μὴ γενομένων πίστιν παρ' Ἰσαίῳ (8, 19) καὶ τοὺς τοῦ πράγματος λόγους παρ' Αἰσχίνῃ (3, 206). Πλάτωνος δ' ἥκιστα οἰκεῖα τὰ τοιαῦτα εἶναι δοκεῖ, ὥστε μάλιστα εἰκότ' ἂν λέγοιμεν μιμητοῦ τινος τοῦ Ἀττικοῦ λόγου καὶ τότε φάσκοντες εἶναι πρὸς οἷς ἄλλοις τοιοῦτοις πολλοῖς ἐπεδείξαμεν. Οὐ παρὰ λόγον δὲ Ζελλῆρος μὲν ἀτοπίαν ἐπικαλεῖ τῆ ρῆσει (περὶ Πλατ. 93), ἀσθενῆ ἢ ἀδόκιμα Σταλλαβαύμου ἀντιλέγοντος, πλημμέλειαν δ' Ἄστος ἀπογραφικὴν, ἣν ἐπανορθούμενος διὰ χειμῶνων ἀντὶ χειμῶνων γραφῆται κελεύει οὐκ ἀναγκαῖα οὐδὲ πιθανὰ ἔμοιγε κελεύων.

(633 γ).

«Ἐτι δὲ κἂν ταῖς γυμνοπαιδίαις δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν γίνονται».

Τὴν γυμνοπαιδίαν τοῦνομα μόνον ὁ περὶ τοὺς Νόμους τὴν σπουδὴν ποιησάμενος ἐνταῦθα εἰπὼν ἔτυχεν, οὐδαμοῦ δὲ Πλάτων μνησθεὶς αὐτῆς δηλὸς ἐστι.

(633 γ).

«Δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν (τοῖς Λακεδαιμονίοις) γίνονται τῆ τοῦ πνίγους ῥώμῃ διαμαχομένων».

Τὸ ῥώμῃ πνίγους τολμηρότερον καὶ οὐ κατὰ Πλάτωνα δοκεῖ μετνηχῆθαι. Τοιαῦτα δ' εἰσικεν εἶναι καὶ τὰ τῶν Νόμων μόνον οἰκεῖα,

τραγκιώτερα δ' ὅμως ἀπιστίας τε ῥώμῃ (839 δ) καὶ ῥώμῃ ἰδονῶν (841 α), καθ' ἅπερ γε καὶ ῥώμῃ δορὸς καὶ πνευμάτων ῥώμῃ Εὐριπίδῃ που εἰρῆσθαι συνέβη (Ίκετ. 26. Ἡρακλ. 22). Οὐκ οὖν ἀπεικίτως ἀδόκιμον εἶναι τὴν ῥῆσιν Ζελλῆρος τοπάζει, ἄπιστα Σταλλθαύμου γνώμην ἐμὴν ἀντιλέγοντος, τὸν Λακωνικὸν Μεγίλλου λόγον περὶ τούτου αἰτιωμένου.

(633 δ).

Ἄθ. «Τὴν ἀνδρείαν δὲ φέρε τί θῶμεν; πότερον ἀπλῶς οὕτως εἶναι πρὸς φόβους καὶ λύπας διαμάχην μόνον ἢ πρὸς πόθους τε καὶ ἰδονὰς καὶ τινὰς δεινὰς θωπείας κολακικὰς;»

Καὶ διαμάχῃ δ' ὀνόματι ἄνδρες Ἀττικίζοντες μόνον χρησάμενοι φαινόνται, Πλούταρχός τε (Ἡθικ. 74) καὶ Ἰώσηπος (Β. j 6, 2, 8) καὶ ἄλλοι, οἷς ἂν καὶ τὸν συγγραφέα τῶν Νόμων προσθεῖμεν, ἐνταῦθα τε καὶ που προΐοντι (814 α) διαμάχην εἰπόντα.

(634 α).

Ἄθ. «Ὁ Διὸς οὖν δὴ καὶ ὁ Πυθικὸς νομοθέτης οὐ δύπου χωλὴν τὴν ἀνδρείαν νενομοθετήκατον, πρὸς τὰ ἀριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν».

Τῷ ἀντιβαίνειν πρὸς τινὰ μόνον ἐνταῦθα Πλάτωνος ἂν περιτύχοις, εἰ δὴ Πλάτωνός εἰσιν οἱ Νόμοι, παρ' Ἀττικίζουσι δ' ἀνδράσι πολλάκις, οἷον παρὰ Πλουτάρχῳ (Λυκ. 5) καὶ Πολυβίῳ (2, 50, 12, 28, 5, 8). Ἀντιβαίνειν δὲ τινὶ ἢ ἀπλῶς ἀντιβαίνειν Ἀττικοὶ μὲν ποιηταὶ θαμὰ λέγοντες εὐρίσκονται, Εὐριπίδης μὲν ἐν Βάκχαις (1126) καὶ ἐν τῇ ἐν Ταύροις Ἰφιγενείᾳ (1016), Ἀριστοφάνης δ' ἐν Βατράχοις (202), Αἰσχύλος δ' ἐν Προμηθεῖ (234), Σοφοκλῆς δ' ἐν Ἠλέκτρῳ (575). Πλάτων δ' ἀντὶ τούτου μυριάκις μὲν ἐναντιοῦσθαι εἶπεν, πολλάκις δ' ἀντιτάττεσθαι, ὧν οὐκ ἂν δήπου ἀπέχεται εἴπερ οὗτος ἦν ὁ περὶ τοὺς Νόμους τὴν διατριβὴν ποιησάμενος.

(634 α).

«Οὐ δῦπου χωλὴν τὴν ἀνδρείαν νενομοθετήκατον πρὸς τὰ ἀριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν, πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν, ἢ πρὸς ἀμψότερα;»

Ἐνταῦθα ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ αἱ λύπαι καὶ αἱ ἡδοναὶ λέγονται· ἤθε· δ' ἔστι καὶ καινὸν παρὰ Πλάτωνι δύο τάναντία ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ καλεῖσθαι ἀντὶ τοῦ θάτερα, οἰκαιοτάτου αὐτῷ ὄντος, οἷον ἐν τῷ Συμποσίῳ (186 δ) ἀντὶ τοῦ ἑτέρου ἔρωτος τὸν ἕτερον κτήσασθαι καὶ αὐτόθι (180 ε) ἀναγκαῖον καὶ ἔρωτα τὸν μὴ τῆ ἑτέρα (Ἀφροδίτῃ) συνεργὸν πάνδημον καλεῖσθαι, καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ (555 δ) ἀνάγκη ἢ τοῦ ἑτέρου ἀμελεῖν ἢ τοῦ ἑτέρου, καὶ ἐν τῷ Σοφιστῇ (226 α) οὐ τῆ ἑτέρα (χειρὶ) ληπτέον, καὶ ἐν τῷ Πολιτικῷ (264) τὸ μὲν ἕτερον ὑγροτροφικὸν ὀνομάζοντες, τὸ δὲ ἕτερον ξηροτροφικόν, ἔτι δὲ ἐν Πρωτ. (329 δ) καὶ ἐν Γοργ. (475 α) καὶ ἐν Φαίδ. (68 γ) καὶ ἐν Πολ. (379 δ). Μᾶλλον δ' ἂν οὗτος εἴπε πρὸς θάτερα μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν, πρὸς θάτερα τὰ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν ἢ πρὸς ἀμψότερα;

(634 γ).

«Ἄν ἄρα τις ἡμῶν περὶ τῶν ἐκάστων οἴκοι νόμων ψέξη τι βουλόμενος ἰδεῖν τό τε ἀληθές ἅμα καὶ τὸ βέλτιστον, μὴ χυλεπῶς, ἀλλὰ πρῶως ἀποδεχόμεθα ἀλλήλων».

Τὸ ἐκάστων περὶ τριῶν καθ' ἓνα λαμβανομένων λεγόμενον, τοῦ Ἀθηναίου τε καὶ τοῦ Κλεινίου καὶ τοῦ Μεγίλλου, οὐ κατὰ χρῆσιν τὴν εἰωθεῖσαν κεῖσθαι ἡμῖν γε δοκεῖ ἀντὶ τοῦ ἐκάστου τιθέμενον, παρὰ δὲ που τὴν ὁμολογουμένην τοῦ Πλατωνείου λόγου ἀκρίθειαν, οἷα ἡμῖν ἐν τοιαυτοῖς μάλιστα πάρεστιν, ἐν τῷ τοῦ Πολιτικοῦ (271 δ) «τὰ ζῶα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷον νομεῖς θεῖοι διειλήφασι δαίμονες, αὐτάρκεις εἰς πάντα ἕκαστος ἐκάστοις ὄν», ἔνθα ἕκαστος μὲν λέγεται· δαίμων, γένη δὲ ἕκαστα, καὶ ἐν τῷ αὐτόθι που

(231) « ἄν σώζωσιν οἱ θεραπεύοντες ἕκαστοι τὰ θεραπευόμενα, ταύτη θήσομεν τοῦτον ὀρθὸν ὄρον εἶναι μόνον ἰατρικῆς καὶ ἄλλης ἵστινισοῦν ἀρχῆς »· τὸ γὰρ ἕκαστοι εἰς γένη ἀρχόντων ἢ ἐπιστατῶν θεραπευόντων βλέπει δῆλον ὅτι. Οὐκ ἄλλως δ' ἔχει καὶ τὸ τῆδέ που (306^δ) « ἢ καὶ μνήμην ἴσχεις ὄντινα τρόπον δρωσιν αὐτὸ ἐν ἑκάστοις τούτων ; » ὃ ἐστὶν ἐπαινοῦσιν ὀξύτητα καὶ τάχος εἴτε κατὰ σώματα εἴτε ἐν ψυχαῖς εἴτε κατὰ φωνῆς φερόν ; καὶ τὸ ἐν τῇ Πολιτείᾳ (502^δ) « τίνα τρόπον ἡμῖν καὶ ἐκ τίνων μαθημάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων οἱ σωτῆρες ἐνέσονται τῆς πολιτείας καὶ κατὰ ποίας ἡλικίας ἕκαστοι ἐκάστων ἀπτόμενοι ; » καὶ τὸ ἐν Πρωταγόρᾳ (315^δ) « Περὶ αὐτὸν (τὸν Ἴππῖαν) ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχος τε καὶ Ἄκουμενός καὶ Φαῖδρος ὁ Μυριννούσιος καὶ Ἄνδρων ὁ Ἄνδρωτίωνος καὶ τῶν ξένων πολῖταιί τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι τινές . . . ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεως καὶ μετεώρων διερωτῶν τὸν Ἴππῖαν, ὃ δὲ ἑκάστοις αὐτῶν διέκρινε καὶ διεξήγει τὰ ἐρωτώμενα », κατὰ πλῆθος διττὸν τῶν ἀκρωμένων λογιζομένων τὸ τῶν ἀστῶν καὶ τὸ τῶν ξένων, καὶ τὸ ἐν Θεαιτήτῳ (175^β) « ἐν ἅπασι δὲ τούτοις (τοῖς περὶ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου) ὁ τοιοῦτος (ὁ φιλοσοφικός ἀνὴρ) ὑπὸ τῶν πολλῶν καταγελάται, τὰ μὲν ὑπερηφάνως ἔχων, ὡς δοκεῖ, τὰ δ' ἐν ποσὶν ἀγνοῶν τε καὶ ἐν ἑκάστοις ἀπορῶν ».

(635^α).

Ἄθ. « Οὐκοῦν ἡμῖν τὰ νῦν ἐρημία νέων, αὐτοὶ δ' ἔνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου διαλεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους μηδὲν ἂν πλημμελεῖν ; Κλ. Ἔστι ταῦτα οὕτως, εἰς ἃ μηδὲν ἀνῆς ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ».

Πᾶς ἂν ὀξύ τι ὀρῶν τὸ εἰς ἃ τοῦτο ἂν ψέξειε τὸ δι' ἃ βουλομένοιο λέγειν· ἐν παντὶ γὰρ τῷ Ἀττικῷ λόγῳ ἔν γε τοῖς τοιοῦτοις ταῦτά που τῷ πρὸς ἃ εὐρίσκεται δυνάμενον, τὸ οὗ ἔνεκα δηλοῦν, ἢ ἐγγύς που τοῦ ἃ ἰόν, ὅταν πρὸς τὸ κατὰ τι λεγόμενον τεῖνῃ.

(635 γ).

«Εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται καὶ ἀμελέτητοι γιγνώμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν καὶ μηδὲν τῶν αἰσχροῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν, ἔνεκα τῆς γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς ταύτων πείσονται τοῖς ἠττωμένοις τῶν φόβων».

Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο σκεπτόν ἡμῖν εἶναι δοκεῖ τὴν τῆδε που γλυκυθυμίαν, ὅπῃ ποτὲ χρείας παρὰ Πλάτωνι καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ παντὶ ἔχει λόγῳ· ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθα ἡ γλυκυθυμία ἢ πρὸς τὰς ἡδονὰς βούλεται φράζειν, τὸ χαίροντα αἰρεῖσθαι τι, παρὰ Πλουτάρχῳ μόνον ἐν Ἠθικοῖς ἀπαξ (476 δ) ζητῶν ἂν λάβοις εἰρημένον, ἢ πρὸς τὸ ἥδιστον ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. Ἄλλ' οὐδὲ τὴν θυμηδίαν δηλοῦντι τῷ ὀνόματι οὐδαμοῦ ἂν περιτύχοις ἄλλοθι ἢ παρ' Ἀττικίζουσι, Πλουτάρχῳ τε ἐν Ἠθικοῖς πολλάκις (970⁶, 982^α, 1104 γ) καὶ παρὰ Συνεσίῳ (Ἐπ. 57, 79). Γλυκύθυμον δὲ Ἀριστοφάνης τὸν ἔρωτα μὲν ἐν Λυσιστράτῃ εἶπε (550), ἐν Νεφελαις δὲ τὸν ὕπνον, τὸν ἡδονὴν ἢ εὐφροσύνην ἐμποιοῦντα λέγων. Ὅμηρος δ' ἐν Ἰλιάδι που ((Γ, 476) ἀνδρὶ τὸ ὄνομ' ἀπονείμας τὸν ἥπιον ἐν νῶ ἔχων φαίνεται. Πανταχῆ οὖν ἡ γλυκυθυμία, ὡς γ' ἐνταῦθα λέγεται, θεωρουμένη ἄλλοτρία τοῦ Ἀττικοῦ λόγου οὕσα ἀλίσκεται.

(635 δ).

«Δουλεύσουσι τρόπον ἕτερον καὶ ἐτ' αἰσχίῳ τοῖς γεδυναμένοις καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς, ἀνθρώποις ἐνίοτε παντάπασι κακοῖς, καὶ τὴν ψυχὴν τῆ μὲν δούλῃν, τῆ δὲ ἐλευθέραν ἔξουσι».

Τί ἂν εἴποι τις τὴν ῥῆσιν τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς; Πλάτωνειον; Οὐ μὰ Δι', οὐ δῆτα· ὁ γὰρ ὁ λόγος ἐνταῦθα βούλεται λέγειν, εἰ μέλλοι τι τῆς σαφηνείας τῆς Πλάτωνος μετέχειν, τοῖς πρὸς

τὰς ἡδονὰς παρεσκευασμένοις δῆπου ἂν λέγοιτο· τί γὰρ ἂν ἄλλο μᾶλλον τοῖς λεγομένοις ἀρμοστούμενον ὁ ταῦτα συγγράψας φθέγγοιτο; Ἐγὼ μὲν οὐχ ὀρῶ. Εἰ δὲ Σταλλθαῦμος οἶεται τι εἰδέναι σαφῶς, τοὺς σωφρόνως τῶν ἡδονῶν ἀπολαύοντας λέγων, ἀνάξια μὲν πάσχει τῶν κειμένων ἀπριξ ἀεὶ ἀντέχεσθαι σπουδάζων, ἀτιμάζων δὲ λέλθηε Πλάτων αὐτως ἄτοπα αὐτῷ ἐπιχειρῶν ἀπονέμειν.

(635^δ).

«Εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται καὶ ἀμελέητοι γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν.... ταῦτόν πείσονται τοῖς ἠττωμένοις τῶν φόβων δουλεύουσι τὸν τρόπον ἕτερον καὶ ἔτ' αἰσχίω τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν».

Δίκην ἔχει Ζελλῆρος περὶ τὴν τοῦ γέ ἐνταῦθα χρῆσιν ἀπορούμενος· τί γὰρ καὶ βουλόμενος ὁ συγγραφεὺς τῆδε τὸ γέ ἐμβαλὼν ἔχει; τίσι γὰρ ἂν ἄλλοις πλὴν τῶν καρτερεῖν δυναμένων οἱ τῶν μεγίστων ἡδονῶν ἄπειροι δουλεύουσι; Ἐπεὶ τοιοῦτόν τι καὶ οὐδὲν ἄλλο τὸ γέ ἐνταῦθα ἔοικε φράζειν, εἰ μέλλει ὀρθῶς καὶ κατὰ τρόπον κεῖσθαι τὸν πρέποντα. Ἄτοπιαν δὲ τοιαύτην οὐδεὶς ἂν Πλάτωνος κατείποι, οἷς δὲ Σταλλθαῦμος χρῆται παραδείγμασιν, ἵνα τὸν συγγράψαντα ὀρθῶς τὸ γέ εἰπόντα δείξῃ, οὐδὲν ἂν σκοποῦντες τοιοῦτον εὐροῖμεν ἄλογον περὶ αὐτά.

(635^δ).

Τὸ δὲ «καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς» πᾶς ἂν ἴδοι θαυμαστότερον ὂν ἀντὶ τοῦ εἰθισμένου πρὸς ἡδονὰς καρτερεῖν λεγόμενον, οἷον τὸ ἐν Πολιτεῖα πρὸς ἡδονὰς καὶ λύπας καρτερεῖν (558^β) καὶ τὸ ἐν Ξενοφῶντος Κύρου Παιδεία πρὸς λιμὸν καὶ ῥίγος καρτερεῖν (3, 3, 11). Οὐχ ὅμοιον δὲ δῆπου οὐδὲ ταῦτόν δύναται τὸ Εὐριπίδου μάχη καρτερεῖν (Ἡρακλ. 837), οὐδὲ τὸ ἐν Λάχητι ἐν τῷ πολέμῳ καρτερεῖν (193^α) ἢ ἐπὶ τῇ ζητήσει καρτερεῖν (194^α), οὐδὲ τὸ Ἰσοκράτους ἐπὶ τοῖς παροῦσι (125^δ). Πάντα γὰρ δὴ ταῦτα τὸ ἐν ᾧ τις καρτερεῖ βούλεται λέγειν, ἀλλ' οὐ τὸ πρὸς ἄ, ὅπερ δὴ τὸ ἐνταῦθ' ἐν ἡδοναῖς καρτερεῖν ἀνάγκη σημαίνειν.

(636⁵).

Ἄθ. «Ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια ταῦτα καὶ τὰ ξυυσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά· δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παίδες. Καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμιμον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα κατὰ φύσιν τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονάς, οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θηρίων διεφθαρκεῖναι. Καὶ τούτων τὰς ἡμετέρας πόλεις πρώτας ἂν τις αἰτιῶτο καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἄπτονται τῶν γυμνασίων».

Ὁ ἐνταῦθα σφοδρῶς τοῖς σισσιτίοις τε καὶ γυμνασίοις ὁ τῶν Νόμων συγγραφεὺς ἐπιτιμᾷ, ὡς χαλεπά μὲν πρὸς τὰς στάσεις, τῶν δ' οὐ κατὰ φύσιν ἐρώτων αἰτιώτατα πῶς οὐκ ἄτοπον καὶ παρὰ πάντα λόγον, εἴ τις Πλάτωνα δέξαιτο ταῦθ' οὕτω ψέξαι, ὅς γε δὴ οὐδὲν ἐν Πολιτείᾳ ἱκανῶν καὶ θαυμάζων αὐτὰ διαλείπει; Πῶς δ' ἂν οὕτως ἐναντιώτατος αὐτὸς αὐτῷ γένοιτο, καὶ οὐ περὶ σμικρὰ ἀλλὰ περὶ τὰ μέγιστα τοῦ καλλίστου τῶν αὐτοῦ ἔργων; Οὐδαμοῦ δὲ τὸν τῶν παιδικῶν ἔρωτα οὕτως ἅπαντα ψέγων οὐδ' ἀποδοκιμάζων φαίνεται, ἀλλὰ τὸν μανικὸν μόνον καὶ τὸν ὕβρει καὶ ἀκολασίᾳ συνόντα. Τὰ δ' ἐνταῦθα λεγόμενα πᾶσι τοῖς ἀλλαχοῦ περὶ αὐτοῦ λεγομένοις διαφωνοῦντα εὐρίσκειται, τοῖς ἐν Πολιτείᾳ δὲ μάλιστα (403^α, ⁶) καὶ Συμποσίῳ.

(636⁶).

«Νόμων δὲ περὶ διασκοπούμενων ἀνθρώπων ὀλίγου πᾶσά ἐστιν ἡ σκέψις περὶ τε τὰς ἡδονάς καὶ τὰς λύπας ἐν τε πόλεσι καὶ ἐν ἰδίοις ἡθεσι· δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ρεῖν, ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὅποτε καὶ ὅποσον εὐδαιμονεῖ, ὁ δ' ἀνεπιστημόνως τάναντία ἂν ἐκείνῳ ζῆν».

Ἐν τῷ πόλεσι τε καὶ ἰδίοις ἡθεσι τῶν ἠθέων διατριβὴν συνίθη ἢ οἶκον δηλούντων, πᾶς ἂν θαυμάσειεν ὅπως Ἴωνικὸν μάλιστα

καὶ ποιητικὸν ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τὸ ὄνομα ὃν τοῦτο ἐνταῦθα μόνον καὶ που προῶν (865^ε) Πλάτων εἰρηκῶς τυγχάνει· εὐροις μὲν γὰρ ἂν αὐτὸ θηρῶν παρ' Ὀμήρῳ τε (Ζ 511, ξ 411) καὶ Ἡσιόδῳ ('Εργ. 220), εὐροις δὲ παρ' Ἡροδότῳ πλειστάκις (1, 15. 157. 4, 80. 2, 112) καὶ παρὰ Πινδάρῳ δὲ καὶ τραγικοῖς οὐχ ἅπαξ λεγόμενον. Εἰ δέ τις δύσκολος ὦν μὴ ἐθέλοι πείθεσθαι ἄλλως ἔχειν τὸ ἐν Τιμαίῳ (42^ε) ἔμμενεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον ἦθει, ἄλλως τε καὶ τοῦ μὲν ἐνικῶ τοῦ ἦθει ἀριθμοῦ συμπείθοντος, τοῦ δὲ κατὰ τρόπον ἀναγκάζοντος, ἀλλ' οὖν οὐδὲν γ' ἂν ἔχοι ἀντειπεῖν, ἐάν τις μὴδὲν ἄτοπον τοῦτο ποιῆσαι Πλάτωνα φῆ, ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τὸ ἦθει εἰπεῖν ποιητικὸς γὰρ ἐν Τιμαίῳ καὶ ἐνθεὸς πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ τὸ πρᾶγμα ὦν, καὶ λόγου, ὡς εἰκός, ποιητικοῦ καὶ ὀνομάτων ἤψατο τοιούτων.

(636^ε).

Ἀκούων δέ τις τὰ Μεγίλλου «λέγεται μὲν ταῦτα, ὧ ξένη, καλῶς, ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει τί ποτε χρὴ λέγειν πρὸς ταῦτα» ἀκούων τις, λέγω, ταῦτα ἀποροὶ ἂν πάνυ σφόδρα, ὅπως οὗτος οἶδεν ὅτι καὶ Κλεινίαν ἄμ' αὐτῷ ἀφασία εἰληφύια τυγχάνει. Οὐδεὶς δ' ἂν, οἶμαι, πιστεύσειεν οὕτω παρὰ τὸ εἰκός ταῦτα Πλάτωνι εἰρησθαι.

(639^α).

Ἀθ. «Σκεψώμεθα δέ πη τῆδε».

Τὸ πη τῆδε οὕτω τάξεως καὶ κόσμου ἔχον οὐδαμοῦ ἰχνεύων Πλάτωνος ἂν εὐροις, ἀλλὰ τῆδέ πη τεταγμένῳ πανταχοῦ τούτῳ δῆλός ἐστι κεχρημένος.

(639^ε).

Ἀθ. «Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἄρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχη ἐπιστήμην, ἱκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὦν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ;»

Ἐν τῷ ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου θαυμ'έχει πάντα, ὅτι ἡ μέθη οὕτω πληρῶς καὶ μόνον ἐνταῦθα μετωνόμασται, ἀντὶ τῆς ταραχῆς ἢ θορύβου ἢ ἰλίγγου λεχθεῖσα· Πλάτων δὲ δοκεῖ οὐκ ἂν οὕτω τραγικῶς ἐθαλῆσαι φθέγγασθαι. Οὐδένα δὲ πρὸς τοῦτο λόγον ἔχει ὅτι περιμέθης ἄρτι ὁ λόγος ἐγεγένητο, ὥσπερ Σταλλθαύμφ δοκεῖ.

(639 γ).

Ἄθ. «Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοινωνίας ἡστινοσοῦν, ἢ πέφυκεν ἄρχων εἶναι, ὁ δὲ μὴ ἑορακῶς εἶη ποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὐτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος· οἴωμεθα δὴ ποτε τοὺς τοιοῦτους θεωροῦς τῶν τοιοῦτων κοινωνιῶν χρηστόν τι ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι;»

Ἄτοπον καὶ ἄκυρον ἔοικεν εἶναι τὸ χρηστόν τι, ἀνθ' οὗ ὑγιές τι ἢ ὀρθὸν Πλάτωνι ἂν λέγοιτο· θαυμαστότερα δὲ Σταλλθαύμπος λέγειν δοκεῖ κατὰ βραχυλογίαν ταῦτ' εἰρησθαι οἴομενος, ἧς ἄνευ ἀνευδεῶς ἂν εἶχε χρηστόν τι λέγοντας ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι λεγόμενον.

(639 δ).

Ἄθ. «Ἐγὼ δὲ ἐντετύχηκά τε πολλαῖς (συμποτικαῖς κοινωνίαις) καὶ πολλαχοῦ, καὶ προσέτι πάσας ὡς ἔπος εἰπεῖν διηρώτηκα καὶ σχεδὸν ὅλην οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἑώρακα».

Τὸ πάσας ὡς ἔπος εἰπεῖν διηρώτηκα οὐ Πλάτωνος λόγος ὦν φαίνεται· οὐ γὰρ οὖν εἰκὸς οὕτως ἀλόγιστα φθέγγασθαι, πάντα διηρωτηκέναι τὰ συμπόσια, οὐ δυνατὰ οὐδὲ πιστὰ οὐδενὶ λέγοντα.

(640 ε).

Ἄθ. «Νῦν δέ γε οὐ στρατοπέδου περὶ λέγομεν ἄρξοντος ἐν ἀνδρῶν ὀμιλίαις ἐχθρῶν ἐχθροῖς μετὰ πολέμου, φίλων δ' ἐν εἰρήνῃ πρὸς φίλους κοινωνησόντων φιλοφροσύνης».

Ἐν τῷ στρατοπέδου πέρι λέγομεν ἄρξοντος ἢ περὶ οὕτω τοῦ ἄρξοντος, τῆς οἰκείας γενικῆς, ἀφαισθηκυῖα, τοῦ λέγομεν ἐμβεβλημένου, φίλη τοῖς Νόμοις ἐστὶ ῥῆσις, συγχὰς ὁμοίας ἐξ αὐτῶν Ἄστου συνειλοχότος (676 γ, 697 γ, 834 δ), οὐδαμοῦ δ' ἄλλοθι Πλάτωνος περιτυχόντες.

(640 γ).

Ἄθ. Ἔστι δέ γε ἡ τοιαύτη συνοισία, εἴπερ ἔσται μετὰ μέθης, οὐκ ἀθόρυβος».

Ὁ ἀθόρυβος ἐν Νόμοις μόνον τοῦ παντός Ἀττικῶ εἴρηται λόγου, ἐνταῦθά τε καὶ που προΐοντι αὐτῶν (831 δ), ἀθορύβητον δὲ Ξενοφῶν ἐν Ἀγησιλάῳ που εἶπεν (6, 7), ἀθόρυβον δὲ Πλούταρχος εἶωθε λέγειν, δις ἐν τῷ Σωκράτους δαιμονίῳ εἰπὼν (208, 589 δ), δις δ' ἐν τῷ Συμποσίῳ (713 ε). Ἀττικίζόντων οὖν μᾶλλον οἰκείον ὁ ἀθόρυβος τοῦνομα ἔοικεν εἶναι ἢ Ἀττικῶν.

(641 γ).

Ἄθ. « Παιδευθέντες μὲν γίγνονται ἂν ἄνδρες ἀγαθοί, γινόμενοι δὲ τοιοῦτοι τά τε ἄλλα πράττειεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῶν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. Παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν· πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γινόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὑβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῆκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται».

Τὸ λεγόμενον ὡς ἡ παιδεία φέρει νίκην, ἡ δὲ νίκη ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν, τυχῶν τε καὶ τῶν τούτοις ἐξῆς ἀργός εἶναι δοκεῖ λόγος καὶ ἄτοπος οὐδὲ πρὸς Πλάτωνος οὐδ' ὀπωστιοῦν· τί γὰρ καὶ βουλούμενος περὶ τῶν ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθῶν ὄντων τὸν λόγον ποιούμενος τὸν περὶ τῶν ἐκ νίκης ἐνίοτε κακῶν γιγνομένων προσῆψεν; Χαλεπῶς ἂν οὕτω παρὰ λόγον Πλάτωνι εἰρηῆσθαι δοκοῦντα ἂν εὐροίμεν· οἱ γὰρ

κρατοῦντες ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτῶ τῶν ἀνδρῶν, οἷος Σωκράτης πολ-
 λου καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐνταῦθα, τοῦ ὀρθοῦ αἰεὶ καὶ ὑγιοῦς ἐν τοῖς λό-
 γοις ἀπτόμενοι φαίνονται. Εἰ δὲ τινα καὶ ἄλογα διαλεγόμενους λέγειν
 ἀνάγκη, ταῦτα τοῖς ἄλλοις πλὴν τούτων Πλάτων φιλεῖ ὑποβάλλειν.

(641 δ).

Ἄθ. «Τὸ μὲν ἀληθές, ὧ ξένε, δυσχυρίζεσθαι ταῦτα οὕτως
 ἔχειν, πολλῶν ἀμφισβητούντων, θεοῦ· εἰ δ' ὕπῃ ἐμοὶ φαί-
 νεται δεῖ λέγειν οὐδεὶς φθόνος, ἐπεὶπερ ὠρμήκαμέν γε τοὺς
 λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ποιεῖσθαι τὰ νῦν ».

Εἰπὼν ἐνταῦθα ὁ τοὺς νόμους συγγράψας ὡς περὶ νόμων τε καὶ
 πολιτείας τοὺς λόγους ποιεῖται καὶ τυφλῶ δῆλον ἐποίησεν ὅτι
 ταῦτόν τι πολιτείαν καὶ νόμους ἤγοίτο. Ἐκ δὲ δὴ τούτου οὐδεὶς
 ἕδη λόγος λείπεται τοῖς περὶ ἄλλο τι σπουδάσαι Πλάτωνα φάσκουσι
 τοὺς νόμους συγγράφοντα, οὐδὲ περὶ ταῦτόν τι τῇ πολιτείᾳ διατρί-
 ψαι, ἐξ οὐπερ ἂν ῥαδίως τεκμαίροντο Πλάτωνος καὶ τούτους πρὸς
 ταύτῃ ἔργον εἶναι.

(642 α).

«Σκοπῶ μὴ δόξαν ὑμῖν παράσχωμαι περὶ μικροῦ πολλὰ
 λέγειν, μέθης πέρι, μικροῦ πράγματος παμμήκη λόγον
 ἀνακαθαιρόμενος ».

Τὸ λόγον ἀνακαθαίρεσθαι ἀντὶ τοῦ ἀποκαθίροντα ἢ δι' ἀκρι-
 βείας λόγον ποιεῖσθαι τῶν Ἀττικῶν μόνος ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν οὕτως
 εἶπεν. Ἄλλὰ μὴν καὶ κύριον τοῦτο λεγόμενον καὶ οὐ μετωνομασμένον
 παρ' ὑστέροις ἂν εὖροις μόνον καὶ ἐν τῷ ἤκιστα Πλάτωνος Μενεξένῳ
 καὶ ἐν Νόμοις λέγεται μὲν γὰρ τῆδέ που (678 δ) μεταλλεῖα συγ-
 κεχυμένα ἀνακαθαίρεσθαι καὶ ἐν Μενεξένῳ (241 δ) τὸν βάρ-
 βαρον ἀνακαθαίρεσθαι καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ (ἐν Ἀλεξ. 17) ἀνα-
 καθαίρεσθαι τὴν παραλίαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐν Κρίσπῳ (58)
 καὶ Ἀντωνίῳ (9) καὶ παρὰ Θεοφράστῳ καὶ Λουκιανῶ (Ἀλεξ. 1) καὶ

Διονυσίῳ τῷ Ἀλικαρνασεί καὶ Λιβανίῳ καὶ Γρηγορίῳ τῷ Ναζιαν-
ζηνῷ, τῶν δ' Ἀττικῶν ὡς γ' ἔμ' εἰδέναι, οὐδὲ παρ' ἐνί.

(642 α).

Τὸ δὲ «παμμήκη λόγον περὶ σμικροῦ πράγματος ἀνα-
καθαίρεσθαι» ἀνεπιτήδειος οὕσα μίμησις ἀλίσκεται καὶ μόνον
οὐ λογοκλοπία τῆς ἐν Φκίδρω (268 γ) ῥήσεως περὶ σμικροῦ πράγ-
ματος ῥήσεις παμμήκεις ποιεῖν. Μιμηταὶ δὲ λόγου Ἀττικοῦ,
ὡς πάντες ἴσμεν, οἱ Ἀττικίζοντες μάλιστα εὐρίσκονται ὄντες, οὐ μόνον
ὀνόματα ἀλλὰ καὶ ῥήσεις ὅλας αὐτῶν παραλαβόντες, οὐδὲν ἢ
σμικρὸν ἀλλοιοῦντες· δεῖ δ' οὐδέν, οἶμαι, τὰ πᾶσιν ἐμφανῆ καὶ διά-
δηλα τεκμηρίοις δεικνύναι.

(642 α).

Τὸ δὲ ἢ κατὰ φύσιν αὐτοῦ (τῆς μέθης) διόρθωσις οὐκ
ἂν δύναίτο ἄνευ μουσικῆς ὀρθότητος ποτε σαφὲς οὐδ'
ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπολαβεῖν.

Τούνομα διόρθωσις τὴν ὀρθὴν διάθεσιν λέγον οὐ μόνον Πλάτωνος οὐ
δοκεῖ εἶναι, οὐδαμοῦ ἄλλοθι· αὐτῷ εἰρημένον, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ Ἀττικοῦ λό-
γου ἔμοι γε οἰκείον ὄν εὔρηται· Ἰπποκράτης μὲν γάρ που (Δ') διόρθωσιν
τὴν εἰς ὀρθὸν ἀγωγὴν τοῦ ἐγκλινόντων εἶπε, τὴν τῶν ὁδῶν δ' ἐπὶ
τὸ βέλτιον Ἀριστοτέλης (Πολ. 6) καὶ τῶν συμπτωμάτων Πολύβιος
(6, 38, 4), τὴν ἐπανάρθωσιν δὲ Πολύβιος (3, 118, 12) καὶ Διο-
νύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς (Ῥωμ. Ἀρχ. 6, 20), τὴν χρεῶν δὲ διάλυσιν
πολλάκις ὁ Πολύβιος (5, 50, 7. 11, 25, 9).

Ὅτι δ' ἄγαν κατατείνας περὶ μέθης καὶ πότων ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν εἶπεν,
καὶ ὁμολογοῦντα θαυμαστὸν καὶ ἄτοπον εἶναι παμμήκη λόγον περὶ μέ-
θης σμικροῦ πράγματος ποιῆσθαι οὐδὲν ἀπολύεται τοῦ τοιαῦτα κατα-
ψεύδεσθαι Πλάτωνος· οὐ γὰρ οὖν σπουδάζων ἡμιόλιον βιβλίου, ἐνθὲν δὲ
μέχρι τοῦ δευτέρου τελευτῶντος, περὶ μέθης ἂν λέγων διεξίει οὕτω
προὔργου ποιούμενος, ὡς οὗτ' ἐν Συμποσίῳ οὗτ' ἄλλοθι που τῶν δια

λόγων φαίνεται· οὐδὲ γὰρ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν οὕτω μέγα τι και
 σεμνὸν σωφρονοῦντι ἔοικεν εἶναι τὰ περι μέθην και πότους, ὥστε λα-
 τρούοντα αὐτοῖς τὰ περι παιδείας και ἀρμονικῆς τετάχθαι. Καίτοι
 ταῦτά γε πλείστου ἄξια ἐν Πολιτείᾳ και προὔργιαιτάτα εἰς ὀρθὴν πο-
 λιτείας διάθεσιν και ἔξιν Πλάτων ἡγεῖται, και οὐχ οἷα μέθαις μόνον
 και πότοις δουλεύειν (Πολιτ. 376 ε - 410 β).

(642 α).

«Ὅρατε οὖν τί ποιῶμεν, εἰ ταῦτα μὲν (τὰ περι μέθης) ἐά-
 σαιμεν ἐν τῷ παρόντι, μετεκβαῖμεν δὲ εἰς ἕτερόν τινα νό-
 μων πέρι λόγον».

Τὸ μετεκβαίνειν ἐνταῦθά τε και που προΐοντι (935 α) «μετεκβαί-
 νειν πως εἰώθασι πάντες θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τό τι
 γελοῖον περι τοῦ ἐναντίου φθέγγεσθαι» οὐκ οἶδ' ὅ,τι παθῶν
 Πλάτων ἐν Νόμοις μόνον ἂν εἶπε· τῶν δ' Ἀττικῶν παρ' Αντιφῶντι
 μόνον ἂν ἄπαξ ἀναγνοῖμεν και περι μεταβάσεως εἰς πλοῖον λεγόμενον
 (131), καθ' ἄπερ και Ἡρόδοτος ἐξ ἄρματος εἰς ἀρμάμαξαν με-
 τεκβαίνειν που ἔγραψεν (7, 41). Ὁ δὲ τῶν Νόμων ἡμῖν συγγραφεὺς
 τροπικῶς τῷ μετεκβαίνειν ἐχρήσατο περι λόγου τὸν λόγον ποιούμε-
 νος μεταβαίνειν δὲ οὐχ ἄπαξ Πλάτωνι εἰρημένον εὐρήσομεν, ἐν
 Φαίδρῳ τε (265 γ) και ἐν Παρμενίδῃ (146 α, 165 α) και ἐν Πολι-
 τείᾳ (547 γ, 550 δ, 569 γ).

(642 γ).

Μεγ. «Ἀκούων ἐκ τῶν παίδων εὐθύς, εἴ τι μέμφονται
 Ἀκακιδαιμόνιοι Ἀθηναίους, ὡς ἡ πόλις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε,
 ὑμᾶς οὐ καλῶς ἔρρεξε, και μαχόμενος ὑπὲρ ὑμῶν δεῖ πρὸς
 τοὺς τὴν πόλιν εἰς ψόγον ἄγοντας πᾶσαν εὐνοίαν ἔσχον».

Ἡ εἰς ψόγον ἄγειν τινα ῥῆσις ἔρημος ἀδελφῶν ἐν παντὶ τῷ Ἀτ-
 τικῷ τυγχάνει οὕσα λόγῳ πλήν γε δὴ τινος ἐν Νόμοις που και ταύτης
 ῥηθείσης (711 γ), «τὰ μὲν ἐπαινοῦντα και τιμῶντα, τὰ δ' αὖ

πρὸς ψόγον ἄγοντα». Περὶ πλείστου δ' ἄγειν τι καὶ ἐν οὐδε-
μιᾷ μοίρᾳ ἄγειν τι εἶπεν Ἡρόδοτος (9, 7. 2, 172), ἐν τιμῇ δὲ ἢ
ἐντίμως ἄγειν τινὰ ἔγραψε Πλάτων (Πολιτ. 538^ε, 528 γ). Ἐπι-
ρον δ' ἂν εἴη παντάπασι καὶ οὐδαμῇ τῶν τοιούτων τό τε ἐν Νόμοις
περὶ θεῶν εἰς πίστιν ἄγειν (966^δ) καὶ τὸ ἐν Πολιτείᾳ εἰς δό-
ξας κενὰς ἄγειν (362^ε) καὶ τὸ ἐν Φαίδρῳ εἰς ὁμοιότητά τι
καὶ συμφωνίαν ἄγειν (253 γ) καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλήσιον.

(642^δ).

«Ἐπιμενίδης ἐλθὼν πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσι πρό-
τερον παρ' ὑμᾶς θυσίας τε ἐθύσατό τινας καὶ δὴ καὶ φο-
βουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον εἶπεν ὅτι δέκα
μὲν ἐτῶν οὐχ ἤξουσιν, ὅταν δ' ἐλθῶσιν, ἀπαλλαγῆσονται
πράξαντες οὐδὲν ὧν ἠλιπίζον παθόντες τε ἢ δρᾶσαντες
πλείω κακά».

Ταῦτα λέγων πλείστον ἡμῖν ὁ συγγραφέας ἀμαρτάνει τὸν χρόνον λο-
γίζομενος, ἐν ᾧ Ἐπιμενίδης εἰς Ἀθήνας ὁμολογουμένως ἦκε· πάντες
μὲν γὰρ τῇ ἕκτῃ καὶ τεσσαρακοστῇ Ὀλυμπιάδι Ἀθήναζε αὐτόν φα-
σιν ἐλθεῖν, ἔξ ἔτεσι καὶ ἑκατὸν πρότερον τῶν Μηδικῶν, ἐνταῦθα δὲ
δέκα ἔτεσι προτερῆσαι τούτων ἐν Ἀθήναις γενόμενος λέγεται. Πλά-
των δ', οἶμαι, οὐκ ἂν τηλικούτον ἀμάρτοι. Κάλιστα δὲ τούτα Ζελ-
λῆρος ἐν τῷ περὶ Πλάτωνος συγγράμματι (70, 111) ἐλέγξει δοκί-

(642^δ).

Τὰ δὲ Περσικά καὶ ὁ Περσικὸς στόλος οὐ πάνυ τι οἰκεία,
ὡς γ' ἐμὲ γινῶναι, τοῦ Ἀττικοῦ λόγου δοκεῖ εἶναι ὀνόματα· Περ-
σικὸν μὲν γὰρ ὄνομα Ἰσοκράτης καὶ Πλούταρχος μόνον φαίνονται
εἰπόντες, ὁ μὲν ἐν τῷ Πανηγυρικῷ (68) καὶ τῷ Ἀρεοπαγίτικῷ (75)
καὶ τῷ περὶ Εἰρήνης, ὁ δὲ ἐν Ἀριστείδῃ (1) καὶ ἐν Βρούτῳ (31). Τὰ Μη-
δικὰ δὲ ἀντὶ τούτου μάλιστα οἱ Ἀττικοὶ φιλοῦσι λέγειν ἀπὸ Θουκυδίδου
ἀρχάμενοι· εἶπον δὲ οὗτός τε (1, 18, 97) καὶ Ἀριστοφάνης (Λυσ. 653)

καὶ Ξενοφῶν (Πορ. 5, 5) καὶ Ἀνδοκίδης (1, 78). Ἦρξε δὲ τὰ Μηδικὰ γράψας Ἡρόδοτος (9, 64).

(642^ε).

Ἀντὶ δὲ τοῦ «θυσίας ἐθύσατό τινας (Ἐπιμενίδης)» ἔθυσσε μᾶλλον Ἀττικὸς ἀνὴρ ἂν εἴποι· τὸ γὰρ θύεσθαι περὶ ὧν μέλει τῆς θυσίας μᾶλλον δοκεῖ λέγεσθαι, τῶν σφίσιν αὐτοῖς θυσίας ποιουμένων καὶ τῶν θυσίαις μαντευομένων ἢ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀπλῶς ἢ ἄλλοις θύοντων, οἷον ἐν Πλάτωνος Συμποσίῳ (201^ε) Ἀθηναίοις θυομένοις περὶ τοῦ λοιμοῦ καὶ ἐν Πολιτείᾳ (378^α) θυσαμένοις οὐ χροῖον ἀλλὰ μέγα τι καὶ ἄπορον θῦμα καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ (5, 54) τὰ διαβατήρια θυομένοις (Λακεδαιμονίοις) καὶ ἐν Ξενοφῶντος Κύρου Ἀναβάσει (2, 2, 3) ἐμοὶ θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλείᾳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ καὶ (4, 6, 23) Χειρίσοφος θυοσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ (6, 1, 22) (Ξενοφῶν) ἐθύετο διὰ τῷ βασιλεῖ καὶ (5, 6, 27) Ξενοφῶντα θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς. Καίτοι τὸ μὲν θύειν εὖροις ἂν καὶ ἀντὶ τοῦ θύεσθαι λεγόμενον, ἀλλ' οὐ καὶ τούναντίον· λέγεται μὲν γὰρ θύειν θύματα (Πλατ. Πολ. 290^ε) καὶ θύσαντες οἱ στρατιῶται (Ξ. Ἀν. 4, 6, 27) καὶ θύειν ἐπινίκεια (Πλατ. Συμ. 173^α) ἢ εὐαγγέλια (Ἀρ. Ἴππ. 656), ἐλέχθη δὲ καὶ θύειν διαβατήρια (Ξ. Ἀν. 3, 4, 3) καὶ Ξενοφῶν ἔθυε πότερά οἱ λῶρον εἶη (7, 6, 44)· θύεσθαι δὲ ἐπὶ κείνῳ ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν οὗτος εἶπε καὶ Ἡρόδοτος μόνον ἐν τῇ ἐνάτῃ τοῦ βιβλίου εἰπὼν (33) «Ἐλληνσι Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος. Καίτοι· καὶ τούτῳ Ἕλλησι ὄντι, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις, τῆς θυσίας ἔμελε.

(642^ε).

Τῆς δὲ ῥήσεως «φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον» ἢ κατὰ δύναμιν ἢ ῥυθμὸν ὑπερβατικῆ αὐτῆ τῶν ὀνομάτων τῆς ἀτοπος λίαν εἶναι δοκεῖ καὶ παρὰ τὸ λεγόμενον αὐτὸ τεταγμένη. Οὐδέν δ' ἂν δῆπου τοιοῦτον Πλάτων ἐπλημμέλησεν, οἷα καὶ ἄλλα πόλλ' ὁμοίως ἐν Νόμοις ἡμαρτημένα οὐδὲ Σταλλθαῦμον

λανθάνοντα ὁμολογεῖν ἀναγκάζει, ὡς «τὴν πάντων ἦτταν φοβουμένους ἀνθρώπων τοῦ πώματος (648^ε) καὶ «τὴν τῆς ξυμπάσης ἡγεμόνα ἀρετῆς (688^ε)» καὶ «μεθ' οὗ ἰκετεύσας μάρτυρος ὁ ἰκέτης θεοῦ ἔτυχεν ὁμολογεῖν (730^α) καὶ «ἐν τοῖς τῶν δώδεκα ὁρίοις μερῶν (873^δ)» καὶ «οἱ τὰ τῶν δημιουργῶν σφάζοντες τέχναισιν ἐτέραις ἀμυντηρίοις ἔργα (920^ε) καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα τοιαῦτα.

(642^ε).

«Τότ' οὖν (δέκα ἔτεσι πρὸ τῶν Περσικῶν) ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν καὶ εὐνοίαν ἐκ τόσου ἐγῶγε ὑμῖν καὶ οἱ ἡμέτεροι ἔχουσι γονεῖς».

Τὸ ἐκ τόσου οὐδὲν θαῦμα εἰ καὶ τοῦτο μίμημα τῆς ἐν Συμποσίῳ Πλάτωνος ῥήσεως ἐστὶ (191 γ) «Ἔστι δὴ οὖν ἐκ τόσου ὁ ἔρωσ ἀλλήλων ἐμφυτος ἀνθρώποις», Ἡροδότου ταύτης ἡγησαμένου (5, 88. 6, 84). Πολλὰ γὰρ φαίνεται ὁ τοὺς Νόμους συγγράφας τῷ Συμποσίῳ τὴν γνώμην προσχῶν καὶ μιμησάμενος, καθ' ἃ τε οὐκ ὀλίγα ὑπείπομεν καὶ τὸ ἐνταῦθα λεγόμενον αὐτὸ δηλοῖ περὶ τὴν εὐνοίαν ὄν, τοῦ ἐν Συμποσίῳ περὶ τὸν ἔρωτα ὄντος, οὐ πολὺ τι τῆς εὐνοίας ἀλλοίον. Τοῦ δ' ἐκ τόσου ἀπαξ ἐν τῷ Ἀττικῷ λεχθέντος λόγου, ἐκ τοσοῦτου μὲν καὶ μέχρι τοσοῦτου Ξενοφῶν ἔγραψε ('Ελλ. 4, 4, 11. Κ. 1, 4, 23), διὰ τοσοῦτου δὲ Θουκυδίδης (2, 29) καὶ ἐν τοσοῦτῳ Ἀριστοφάνης τε ('Ιππ. 420) καὶ ἄλλοι, εἰς τοσοῦτον δὲ Λυσίας (178, 34) καὶ κατὰ τοσοῦτον Πλάτων τε (Παρμ. 129^α) καὶ ἄλλοι καὶ παρὰ τοσοῦτον Θουκυδίδης πολλακίς (6. 37. 8, 33).

(643^α).

«Διὰ ταύτης φαιμὲν ἰτέον εἶναι τὸν προκεχειρισμένον ἐν τῷ νῦν λόγον ὑφ' ὑμῶν μέχρι περ ἂν πρὸς τὸν θεὸν ἀφικηται».

Τὸ προκεχειρισμένον λόγον δόξαν παρέχει μοι οὐ Πλάτωνος εἶναι

τὸν λόγον· οὐδαμοῦ γὰρ ἀλλαχοῦ οὗτος τὸ προχειρίζεσθαι γεγραμ-
 ρὸς τυγχάνει. Καὶ τῶν μὲν Ἀττικιζόντων πολλοὶ πολλὰ χρησάμενοι
 αὐτῷ φαίνονται, Ἀριστοτέλης τε καὶ Πλούταρχος καὶ Λουκιανὸς καὶ
 Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς καὶ Πολύβιος, τῶν δ' Ἀττικῶν ὀλίγοι
 ἄλλα· καὶ περὶ δρῶντος μὲν Ἀριστοφάνης τε (Ἐκκλ. 729) προχει-
 ρίζεσθαι τὴν οὐσίαν εἰπὼν καὶ Δημοσθένους προχειρίζεσθαι δύ-
 ναμιν (45, 10) καὶ Ἰσοκράτους προχειρίζεσθαι δημαγωγοὺς (184 α),
 περὶ πάσχοντος δὲ Δημοσθένους προκεχειρίσθαι ἀγαθὰ (85, 7).

Καὶ τὸ μὲν διὰ ταύτης διὰ τῆς παιδείας βούλεται λέγειν, τὸ δὲ
 θεὸν τὸν Διόνυσον, τὸν μέθαις δὴ καὶ πότοις ἐπιστατοῦντα· ὥστε τὸν
 γε περὶ παιδείας λόγον ὁδὸν πρὸς τὸν περὶ μέθης ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν
 πθέμενος ἀνάξια Πλάτωνος δοκεῖ καταψεύσασθαι· τὸ γὰρ οὕτω προὔρ-
 γου μὲν τὴν μέθην, ἐν παρέργῳ δὲ τὴν παιδευσιν ποιεῖσθαι ἀποπτώτα-
 τον καὶ ἥκιστα πρὸς Πλάτωνος εἶναι οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν φαίη.

(643⁶).

Ἄθ. «Τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσεσθαι γεωργὸν ἢ τινα οἰκο-
 δομὸν, τὸν μὲν οἰκοδομοῦντά τι τῶν παιδείων οἰκοδομημά-
 των παίζειν χρῆ, τὸν δ' αὖ γεωργοῦντα».

Τὸ ὄνομα παιδεῖος οὐ μόνον οὐδ' ἐν ἐνὶ τῶν Πλάτωνος ἔργων, πλὴν
 ἐν Νόμοις τρις, συμβαίνει λεχθῆναι (747⁶, 810 α), ἀλλ' οὐδὲ τοῖς
 ἄλλοις Ἀττικοῖς συγγραφεῦσι γνώριμον εὐρίσκεται ὄν, ὑπὸ ποιητῶν
 μένον λεχθέν· παιδεῖα μὲν γὰρ κρέα Αἰσχύλος ἔτυχεν εἰπὼν (Ἀγ.
 1242 καὶ 1593) καὶ τροφὴν παιδεῖαν Σοφοκλῆς (Ἀντ. 968)·
 παιδικὸν δὲ χορὸν Ἀριστοφάνης (Λυσ. 415) καὶ Λυσίας (162,
 4), παιδικὴν δὲ ἠδονὴν καὶ λύπην καὶ παιδικὸν εἶδος λό-
 γων καὶ παιδικὸν ἔρωτα καὶ παιδικὸν φθόνον Πλάτων (Τιμ.
 26⁶, Θεαιτ. 169 γ, Πολιτ. 708 α, Κρατ. 406 γ, Φιλ. 49 α), παι-
 δικούς δὲ λόγους Ξενοφῶν (Ἀγ. 8, 2).

(643^δ).

«Κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφὴν, ἢ

τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα ὅτι μάλιστα ἄξει τούτου, ὃ δεήσει γενόμενον ἄνδρ' αὐτὸν τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς».

Οὐκ οἶδ' ὅ,τι παθὼν ἡμῖν ὁ περὶ τοὺς Νόμους πραγματευσάμενος οὗτος τὸ τέλειον τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς ἐναυθὰ εἶπεν, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τοῦ παντός Ἀττικοῦ ὁμοίως λεχθὲν λόγου· Πλάτωνι μὲν γὰρ τέλειος εἷς τι ἐν Φαίδρῳ που γέγραπται (267^ε) καὶ τέλειος κατὰ τι ἐν Τιμαίῳ (30^δ), τέλειος δὲ πρὸς τι καὶ τέλειος ἐν τινι Ἰσοκράτει ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ (9) καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ που ἐπιστολῇ (3). Οὐδὲν δὲ δὴ κοινόν ἐστι τῷ τέλειος τῆς ἀρετῆς καὶ τῷ παρθένος ὥραία γάμου ἢ ἀνδρός, πολλοῖς Ἀττικοῖς ἀπὸ Ἡροδότου θρυληθέντι (Ἡροδ. 1, 107, 109. 6, 122. Ξ. Κ. 4, 6, 9. Εὐρ. Ἐλ. 12)· τοῦτο μὲν γὰρ οὕτω λεγόμενον λόγον ἔχει οὐ σμικρὸν· ταῦτά γὰρ τοι δῆλόν ἐστι δυνάμενον τῷ ὥραν γάμου ἢ ἀνδρός ἔχουσα, ὥπερ γε Ἡροδότου ἡγουμένου Ἀττικοὶ τε καὶ Ἀττικίζοντες οὐχ ἄπαξ χρησάμενοι εὐρίσκονται, μάλιστα δὲ Πλάτων τε καὶ Πλούταρχος (Ἡροδ. 1, 6, 61. Πλατ. Κριτ. 113 δ. Πλουτ. Ἠθ. 253 γ, 751^δ. Κλ. 1. Παραβ. Θησ. καὶ Ῥωμ. 6). Τοῦ δὲ τέλειος τινος οὐδένα σκοπούμενοι τοιοῦτον εὐρήσομεν λόγον.

(643 γ-ε).

Τὴν δὲ παιδείαν ὀριζόμενος, ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ἄλλοτε ἄλλα καὶ οὐκ ἀκόλουθ' ἀλλήλοις δοκεῖ λέγειν, ἐναντία δὲ τοῖς ἐν Πολιτείᾳ περὶ τούτου ῥηθείσι· πρῶτον μὲν γὰρ «κεφάλαιον παιδείας λέγει τὴν ὀρθὴν τροφὴν, ἢ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα ὅ,τι μάλιστα ἄξει τούτου, ὃ δεήσει γιγνόμενον ἄνδρ' αὐτὸν τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς», ὃ ἐπιτηδεύσει δῆλον ὅτι, οἷον οἰκοδομίαν, γεωργίαν, τευτονικήν. Εἶτα δὲ μεταγνοὺς οὐδενὸς ἀντειπόντος οὐδ' ἐλέγξαντος, ὅπερ δὴ ἐν τοῖς Πλάτωνος διαλόγοις φιλεῖ γίνεσθαι, τὴν παιδείαν ἀφορίζεται «τὴν πρὸς ἀρετὴν ἐκ παιδῶν παιδείαν ποιοῦσαν ἐπιθυμητὴν τε καὶ ἔραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλεον, ἄρχειν τε καὶ ἀρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης». Ἐν δὲ Πολιτείᾳ (376^ε)

ἐπι καὶ παντὶ διαφέροντα λέγοντος Πλάτωνος ἀκούομεν, «Παιδεία ἴσθιν ἢ ἐπὶ τῷ σώματι γυμναστικὴ καὶ ἐπὶ τῇ ψυχῇ μουσική».

(643^ε).

«Οὐ ταῦτ' ἠγοιμένων, ὡς ἔοικεν, εἶναι παιδείαν ὁ νῦν λόγος ἂν εἴη», καὶ μικρὸν προϊόντι «ταύτην τὴν τροφὴν ἀφορισάμενος ὁ λόγος οὗτος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, νῦν βούλοιτ' ἂν μόνον παιδείαν προσαγορεύειν», καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα «ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ὁμολογηθεὶς μενέτω».

Ταῦτα διεξιὼν τις καὶ μικρὰ Πλάτωνος γευσάμενος σφόδρ' ἂν θαυμάσειεν ὅ,τι τρις ἐκ τοσούτου ἀηδῶς καὶ ἡμιστά κατὰ τὴν Πλατωνίειον ἐν λόγῳ χάριν καὶ κομψότητα ὁ νῦν λόγος ἢ ὁ λόγος οὗτος συμβαίνει εἰρῆσθαι. Οὐδὲν δὲ πρὸς τὸ πάθος ἐστὶ τοῦτο τὸ λεγόμενον ὅτι δὴ τελευτήσαντι οὐκ ἐξεγένετο τέλεον τὸ ἔργον ἐξεργάσασθαι καὶ πάντη λαβεῖν· οὐ γάρ τοι περὶ τὰ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ ῥητορικὸν τοῦ λόγου ἴδιος εἰκός ἐστι τὴν δευτέραν καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀγωγὴν εἶναι, ἀλλὰ περὶ τὰ κεφάλαια μᾶλλον τῶν λεγομένων, μὴ τι ἀλλήλοις ἀσύμφωνα καὶ ἐναντία ὄντα τυγχάνη.

(644).

«Δεῖ δὴ τὴν παιδείαν μηδαμοῦ ἀτιμάζειν, ὡς πρῶτον τῶν καλλίστων τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσι παραγιγνόμενον· καὶ τί ποτ' ἐξέρχεται, δυνατόν δ' ἐστὶν ἐπανορθοῦσθαι, τοῦτ' ἀεὶ δραστέον διὰ βίου παντὶ κατὰ δύναμιν».

Τὸ ἐξιέναι ἐκβαίνειν τοῦ ὀρθοῦ καὶ μετρίου ἢ ἀμαρτάνειν σημαῖον ἐπαύθῃ μόνον τοῦ παντός Ἀττικοῦ λόγου εἰρημένον εὐρίσκεται. Ἐξιέναι δὲ τὴν χώραν ἔγραψέ που Ἡρόδοτος (7, 29), καὶ ἐξιέναι τὰ νόμιμα Νύμφις ὁ Ἡρακλεώτης κατ' Ἀθηναίων (12, 536^α). Οὐδαμῇ δ' ἴσα δύνασθαι οὐδ' οἷον τότε δοκεῖ εἶναι τὸ χρόνον ἢ ἐνιαυτὸν ἢ μῆνα ἢ σπονδὰς ἐξιέναι, τὸ λῆγειν δὴλα δὴ ἢ τε-

λευτῶν δηλοῦν, οἷον τὸ ἐν Πλάτωνός που Φαίδωνι καὶ Πολιτικῷ (108 γ, 298 ε) καὶ ἐν Ξενοφῶντος Κύρου Ἀναβάσει καὶ Ἑλληνικοῖς, (7, 5, 4. 5, 2, 3).

(644 γ).

Ἄθ. « Οὐκοῦν ἓνα μὲν ἡμῶν ἕκαστον αὐτὸν τιθῶμεν ; Κλ. Naί. Ἄθ. Δύο κεκτημένον ἐν αὐτῷ ξυμβούλω ἐναντίω τε καὶ ἄφρονε, ὃ προσαγορεύομεν ἡδονήν τε καὶ λύπην ; »

Ἐάν τις ἐνθυμηθεῖς τὸ ἐν Τιμαίῳ (69 δ) θάρρος τε καὶ φόβος ἄφρονε συμβούλω συμβάλη αὐτῷ τότε, δύο συμβούλω ἄφρονε ἡδονήν τε καὶ λύπην, εὐθύς γινώσεται μίμημα' ἐναργές ἐκείνου ὄν. Ἔτι δὲ μᾶλλον ταῦτ' οὕτως ἔχειν ἂν φαίη, πάντα τὸν ἐκεῖ λόγον περὶ τῶν αὐτῶν που ὄντα καὶ τὸν ἐνταῦθα ὀρών, περὶ ἡδονῆς τε καὶ λύπης καὶ ἐλπίδος καὶ θάρρους καὶ φόβου.

(644 γ).

« Πρὸς δὲ τούτοις ἀμφοῖν αὖ δόξας μελλόντων (κεκτημένων), οἷν κοινὸν μὲν ὄνομα ἐλπίς, ἴδιον δὲ φόβος ἢ πρὸ λύπης, θάρρος δὲ ἢ πρὸ τοῦ ἐναντίου ».

Ἐλπίδα κοινὸν ὄνομα θάρρους καὶ φόβου ὁ τῶν Νόμων συγγραφεὺς μόνον φαίνεται εἰπῶν, Πλάτωνα δὲ προσδοκία οὕτω γε ἡμεῖς χρῶμενον εὐρίσκομεν· προσδοκία μὲν γὰρ κακοῦ ὁ φόβος ἐν Λάχτη τε καὶ Πρωταγόρᾳ λέγεται (189 ε, 358 δ) παντάπασιν ἄλλως ἢ ἐνταῦθα ἢ πρὸ λύπης ἐλπίς· τούτου δ' ἐναντίον ἐν Ὅροις (416 α) ἢ ἐλπίς ὀρίζεται, ἀγαθοῦ μέλλοντος προσδοκία καλουμένη· ἥκιστ' ἄρα κοινὸν ἂν εἴη Πλάτωνα θάρρους καὶ δέους ὄνομα τι ἢ ἐλπίς, ὥσπερ γε τῷ ταῦτ' ἐν Νόμοις γεγραφότι. Συμφώνως δὲ τῇ φύσει ἡδεῖαν μὲν ἐκεῖνος τὴν ἐλπίδα ἐν Πολιτείᾳ ἐκάλεσε (331 α), ἀγαθὴν δὲ καὶ θαυμαστὴν ἐν Φαίδωνι (67 γ, 98 ε), ἀγαθὴν δ' ἐπὶ Ξενοφῶν τε καὶ Ἀριστοφάνης (Ἀπομν. 2, 1, 18. Πλουτ. 212), καλὴν δὲ Σοφοκλῆς καὶ Ξενοφῶν (Τραχ. 667. Κυρ. Ἄν. 3, 2, 8),

χρηστέην δὲ ὁ Ἀριστοφάνης (Σφηκ. 307). Παίζων δὲ δήπου Πλάτων τὸν φόβον κακὴν ἐλπίδα ἐν Πολιτεία προσεείπε (330 ε), «ζῆ μετὰ κακῆς ἐλπίδος» περὶ ἀνδρὸς ἀδικήσαντος εἰπὼν, ἵνα χαριέντως καὶ κομψῶς ἐναντίον τι τῷ αὐτίκα ῥηθησομένῳ εἴπη λόγῳ, ὡς «τῷ μηδὲν ἑαυτῷ ἄδικον ξυνειδότι ἴδεια ἐλπίς ἀεὶ πάρεσι». Ἐλπίς δὲ ἡ προσδοκία ἀηθέστερον ὑπὸ Θουκυδίδου ἔστιν ὅτε καὶ Εὐριπίδου ἐλέχθη, «τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου ἔχουσι (7, 61)» καὶ ἐπροσῆλθεν ἐλπίς ἢν φοβουμένη . . . (Ὀρ. 859)». Ἰδέτω δὲ μοι πᾶς ὧδε, ὡς πολλὰ Πλάτων τοιαύτη τῇ προσδοκίᾳ ἐχρήσατο· εἶπε γὰρ ἐν Πολιτεία (584 γ) «αἱ ἐκ προσδοκίας γενόμεναι προσσηθήσεις τε καὶ προδυσπήσεις», ἐν δὲ Τιμαίῳ (70 γ) «ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκία», ἐν δὲ Πρωταγόρᾳ (358 δ) «προσδοκία κακοῦ», ἐν δὲ Σοφιστῇ (264 ε) «προσδοκίαν ἢν ἐφοβήθησαν», ἐν δὲ Φιλήβῳ (32 γ καὶ 36 γ) «ἡδονῆς καὶ λύπης ἕτερον εἶδος, τὸ αὐτῆς τῆς ψυχῆς διὰ προσδοκίας γενόμενον» καὶ «προσδοκαίαι ἀληθεῖς ἢ μή».

(645 ε).

«Ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν, οἷον νεῦρα ἢ σμήρινθοί τινες ἐνοῦσαι σπῶσί τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν ἐναντία οὔσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεως, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται· μᾶ γὰρ φησὶν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἔλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον, ταύτην δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν, χρυσὴν καὶ ἱεράν, ἄλλας δὲ σκληρὰς καὶ σιδηρὰς».

Ταῦτά τε πάντα καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις ἐνταῦθα λεγόμενα εἰς τὰ ἐν Πολιτεία που (415) περὶ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ καὶ σιδηροῦ ἀνδρῶν γένους εἰρημένα ὁ τὴν σπουδὴν περὶ τοὺς Νόμους ἡμῖν ποιησάμενος βλέπων Ζελλήρῳ δοκεῖ συντεθειμέναι, πάνυ πιθανὰ ἔμοιγε λέγοντι (περὶ Πλάτ. 110).

(645 γ).

«Οὕτω δὴ καὶ κακία δὴ καὶ ἀρετὴ σαφέστερον ἡμῖν διηρθρωμένον ἂν εἴη», καὶ πορρωτέρω που (963⁶) «ἔχετον διαρθροῦντες φράζειν πρὸς ἐμέ;»

Τὸ διηρθρῶσθαι ταῦτά τῷ διορίσθαι δυνάμενον καὶ τὸ διαρθροῦν τὸ διορίζεσθαι φράζον μόνον ὁ περὶ τῶν Νόμων τὸν λόγον τοῦτον ποιησάμενος οὕτω μετωνομασμένον εἶπε. Πλάτων δὲ τῇ πρώτῃ τοῦ διαρθροῦν δυνάμει ἐπόμενος καὶ εἰς ταύτην δὴ βλέπων πανταχοῦ τῶν ὁμολογουμένως οικείων διαλόγων κέχρηται· τὰ στήθη μὲν γὰρ διήρθρου ἐν Συμποσίῳ εἶπεν (193^α) καὶ «ὀρθὸς διηρθρωμένος» ἐν Φαίδρῳ (251^δ), ἐν δὲ Πρωταγόρᾳ «φωνὴν καὶ ὀνόματα διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ» (322^α). Τῇ αὐτῇ δὲ που δυνάμει τῷ ῥήματι ἐχρήσατο καὶ Ἰπποκράτης, οἷον διαρθροῦσθαι ῥίνα καταγυῖαν (802^α), καὶ Ἀριστοτέλης, οἷον διηρθρωμένοι δάκτυλοι (Περὶ ζῴ. ἰστ. 2, 12) καὶ Πλούταρχος, οἷον διαρθροῦν τὴν τραυλότητα τῆς γλώσσης (Δημοσθ. 13).

(465 γ).

Ἄθ. «Ἐναργεστέρον αὐτοῦ γενομένου καὶ παιδεία καὶ τᾶλλα ἐπιτηδεύματα ἴσως ἔσται μᾶλλον καταφανῆ καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν οἴνοις διατριβῆς, ὃ δοξασθεῖν μὲν ἂν εἶναι φαύλου περὶ μῆκος πολὺ λόγων περιττὸν εἰρημένον, φανεῖν δὲ ταχ' ἂν ἴσως τοῦ μήκουσ γ' αὐτῶν οὐκ ἀπάξιον».

Τὸ ἀπάξιον πρὸς μυρίοις ἐτέροις καὶ τοῦτο ὃν ἐλέγχεται ὡνπερ οὔτε Πλάτων οὔτε ὁ ὄντως Ἀττικὸς λόγος πᾶς οἶδεν ὀνομάτων· ἐνταῦθα γὰρ τοι μόνον αὐτὸ καὶ ἐν τῇ ἐβδόμῃ Πλάτωνος ἐπιστολῇ λεγομένη, ἀλλοτριᾶ δ' ἔργῳ οὔσῃ, ζητοῦντες ἂν εὐροιμεν (324⁶). Τῶν δ' Ἀττικίζόντων Δίων ὁ Κάσιος μνήμης οὐκ ἀπάξιον ἔγραψε (44, 52).

(646^ε).

Κλειν. « Πῶς δ' οὐκ ἀκουσόμεθα ; κἂν εἰ μηδενὸς ἄλλου χάριν, ἀλλὰ τοῦ θαναματοῦ τε καὶ ἀτόπου, εἰ δεῖ ἐκόντα ἄνθρωπον εἰς ἅπασαν φαυλότητα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν (με-
 τίοντα). Ἀθ. Ψυχῆς λέγεις· ἦ γάρ; Κλ. Ναί. Ἀθ. τί δέ; σώ-
 ματος, ὃ ἑταῖρε, εἰς πονηρίαν, λεπτότητα καὶ αἰσχος καὶ
 ἀδυναμίαν, θαυμάζοιμ' ἂν εἴ ποτέ τις ἐκὼν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον
 ἀφικνεῖται ».

Τὴν πονηρίαν φαυλότητα μόνοι οἱ Νόμοι τοῦ Πλάτωνος ἐνταῦθα
 πειροῦσιν καὶ που προσωτέρω (745^δ) χωροῦντι, « τὸ νῦν δὴ
 λεγόμενον φαυλότης τε καὶ ἀρετῆς χώρας », ἐναντίαν τῇ
 ἀρετῇ τὴν φαυλότητα λέγοντες. Τὴν ἀπειρίαν δ' ἀλλαγῶ καὶ ἄγνοιαν
 οὗτος φαυλότητα ἐκάλεσεν, οἷον ἐν Ἰππία μείζονι (286^δ) « Πόθεν,
 ὦ Σώκρατες, οἴσθα ὅποια καλὰ καὶ αἰσχρὰ; ἐπεὶ, φέρε,
 ἔχεις ἂν εἰπεῖν τί ἐστὶ τὸ καλόν; καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ἐμὴν φαυ-
 λότητα ἠποροῦμην τε καὶ οὐκ εἶχον αὐτῷ κατὰ τρόπον
 ἀποκρίνασθαι », καὶ ἐν Θεάγῃ (130 γ) « οὕτως αἰσχύνομαι ἐπὶ
 τῇ ἑμαυτοῦ φαυλότητι ». Καὶ ὡς τὸ ὅλον ἐπεὶ τὸ μικροῦ ἄξιον καὶ
 μὴ σπουδαῖον φαυλότης ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχὶ ἡ πονηρία· Ξενοφῶν μὲν
 γὰρ τῆς στολῆς φαυλότητα ἐν Κύρου Παιδείᾳ εἶπε (2, 4, 5) καὶ
 ἐν Ἀγησιλάῳ τῶν βρωμάτων φαυλότητα (11, 11) καὶ ἀναγκά-
 ζει με ταῦτα ὁμολογεῖν ἢ ἐμὴ φαυλότης ἐν Ἀπομνημονεύμασι
 (4, 2, 25)· παρὰ δὲ Δημοσθένει φαυλότητά που τῶν στρατηγῶν
 ἀναγιγνώσκωμεν, τὸ ἄπειρον αὐτῶν καὶ ἀνάξιον φράζειν βουλομένῳ
 (περὶ Στεφ. 303).

(646 γ).

« Τί οὖν; τοὺς εἰς τὰ ἰατρειᾶ βαδίζοντας ἐπὶ φαρμακο-
 ποσίᾳ ἀγνοεῖν οἴομεθα ὅτι μετ' ὀλίγον ὕστερον καὶ ἐπὶ πολ-
 λὰς ἡμέρας ἔξουσι τὸ σῶμα, οἷον εἰ διὰ τέλους ἔχειν μέλ-
 λουεν ζῆν οὐκ ἂν δέξαιντο; ἢ τοὺς ἐπὶ τὰ γυμνάσια καὶ

πόνους ἴοντας οὐκ ἴσμεν, ὡς ἀσθενεῖς εἰς τὸ παραχρῆμα γίνονται;»

Τί ἂν εἶποι τις τὰς ῥήσεις μετ' ὀλίγον ὕστερον καὶ εἰς τὸ παραχρῆμα ἐνταῦθα μόνον τοῦ Ἀττικοῦ λεχθεῖσας λόγου ἀντι τῶν μυρiάκις Πλάτωνι τε καὶ ἄλλοις εἰρημένων ὀλίγον ὕστερον ἢ ὀλίγω ὕστερον ἢ τῶν ὁμοίων καὶ παραχρῆμα ἢ ἐν τῷ παραχρῆμα ἢ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἢ ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα; Τῷ μὲν γὰρ ὀλίγον ὕστερον ἢ ὀλίγω ὕστερον καὶ τοῖς ὁμοίοις ἐντύχοις ἂν ἐν Πλάτωνος μὲν Γοργία (471⁶, 518^α) καὶ Κριτία (108^α) καὶ Συμποσίῳ (212^δ) καὶ Πολιτεία (327⁶) καὶ Εὐθυδήμῳ (272^ε) καὶ σὺν τῷ ἔπειτα ἐν Συμποσίῳ καὶ Πολιτεία (187⁶, 406⁶), ἐν Ξενοφῶντος δὲ Κύρου Ἀναβάσει (7, 2, 5) καὶ Ἑλληνικοῖς (1) καὶ Κύρου Παιδείᾳ (5, 3, 52), ἐν Ἰσοκράτους δὲ λόγῳ ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ (64), ἐν Θουκυδίδου δὲ βιβλίῳ πρώτῳ (61)· τῷ δὲ παραχρῆμα καὶ οἱς ὑπέπομεν ἄλλοις Πλάτωνος μὲν ἐν Φαίδρῳ (243⁶) καὶ Τιμαίῳ (25^ε) καὶ Θεάγῃ (129^ε) καὶ Πρωταγόρᾳ (253^δ) καὶ Κρατύλῳ (339^δ) καὶ Συμποσίῳ (185 γ) καὶ Πολιτικῷ (310 γ) καὶ Φιλίθῳ (21 γ) καὶ πολλαχοῦ ἄλλαχοῦ, ἐν Θουκυδίδου δὲ ἐβδόμῳ (75), ἐν Δημοσθένους δὲ λόγῳ ἐνάτῳ (7), ἐν Ξενοφῶντος δὲ Ἑλληνικοῖς πολλακίς, (οἷον ἐν 1, 1, 30. 6, 4, 11). Πῶς ἂν οὖν τις εὐθὺς οὕτω δέξαιτο Πλάτωνος εἶναι τῷ πολλαχῆ θαυμαστὸν τοῦτο ἔργον;

(646^δ).

«Ἄν ἄρα τινὰ ἡμῖν ὠφέλειαν ἔχουσα φαίνηται (ἢ περὶ τὸν οἶνον διατριβή) μηδὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἐλάττω, τῆ γε ἀρχῆ τὴν σωμασκιάν νικᾷ, τῷ τὴν μὲν μετ' ἀλγυδόνων εἶναι, τὴν δὲ μή».

Τὸ τῆ ἀρχῆ τοῦτο τῶν Νόμων μόνον ῥῆσις οὕσα τυγχάνει. Πλάτων δὲ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀττικοὶ τὴν ἀρχὴν ἢ κατ' ἀρχὴν ἢ κατ' ἀρχᾶς καὶ ἐν ἀρχῆ ἀντι τοῦτου λέγειν εἰώθασιν, οἷον Πλάτων μὲν ἐν Συμποσίῳ (190⁶) «τὸ ἄρρεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν ἀρχὴν ἔκγονον» καὶ ἐν Πολιτεία (280^ε) «κατ' ἀρχᾶς εὐθὺς διορισά-

μεθα» και ἐν Πρωταγόρᾳ (322 α) «οὕτω παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι» και ἐν Σοφιστῇ (261 α) «τὸ κατ' ἀρχὰς λεχθὲν» και ἐν Τιμαίῳ (73 γ) «ἐν τῇ διανομῇ τῇ κατ' ἀρχὰς», Ἰπποκράτης δὲ (285 ε) «ὁ ἥλιος ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕδατος τὸ λεπτότατον», Θουκυδίδης δὲ (2, 24) «οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως ἐπὶ τίνδε τὴν γῆν ἤλθομεν» και (6, 4) «Ζάγκλη τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Κύμης ᾤκίσθη» και (2, 95) «κατ' ἀρχὰς τῷ πολέμῳ πιεζόμενον» και (1, 35), «ἐν ἀρχῇ ὑπείπομεν», Σοφοκλῆς δ' ἐν Φιλοκτῆτῃ (247) «κατ' ἀρχὴν τοῦ πρὸς Ἄλιον στόλου», Δημοσθένης δ' ἐν τῷ γ' Φιλιππικῷ (21) «μέγας ἐκ μικροῦ τὸ κατ' ἀρχὰς πύξεται».

Οὐδένα δὲ δῆπου Σταλλβαῦμος πείθει λέγων δοτικὴν τοῦ καθ' ὃ τῆν ῥῆσιν ταύτην εἶναι· οὐδὲ γὰρ τυφλὸν αὕτη λαμβάνει ἐν τῇ εὐθύς ἐχομένη οὐσα ῥήσει, τῷ τὴν μετ' ἀλγυιδόνων εἶναι, τὴν δὲ μή.

(647 α).

«Ἄρ' οὖν οὐκ ἂν νομοθέτης και πᾶς οὗ και σμικρὸν ὄφελος τοῦτον τὸν φόβον ἐν τιμῇ μεγίστη σέβοι;».

Τὸ σέβειν ἐνταῦθά τε και ἄλλοθι που τῶν Νόμων μόνον εὐρίσκειται ῥηθέν, αὐτὸ φύσει και μὴ πλαστῶς τὴν δίκην σέβων (777 δ)». Τῶν τραγωδοποιῶν δὲ ἄλλως και Ἀριστοφάνους τὸ ῥῆμά ἐστι τοῦτο και που και Θουκυδίδη και Ξενοφῶντι περὶ θεῶν μόνον εἰρημένον. (Αἰσχ. Εὐμ. 22. 525. Ἰκ. 1025. Σοφ. Ἄντ. 745. Ἡλ. 981. Αἰ. 712. Ἄρ. Νεφ. 600. Θουκ. 2. 53. Ξ. Ἀπομ. 4, 4, 19. Ἄγ. 1, 27). Ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος τὸν φόβον και τὴν δίκην σέβειν εἶπεν, ἀλλ' οὐ τοὺς θεοὺς ὡς ἐκεῖνοι, και ἐν τιμῇ γε δὴ σέβειν τραγικώτερον, ὡπερ Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόνη (780) «χρημάτων πλῆθος ἐν τιμῇ σέβειν» ἔτυχεν εἰπών, ὅπερ ἂν τοῦ καταλογαδὴν λόγου οἰκειότερον περὶ πλείστου ποιεῖσθαι ἢ ἐν πλείστη τιμῇ ἔχειν ἢ ἄγειν ἢ μάλιστα τιμᾶν ἂν λέγοιτο· σέβειν δὲ τὴν δίκην εἶπεν, ὡπερ ἐν Ἰκέτισιν ὁ Εὐριπίδης (379) «σύ τοι σέβεις δίκην». Σέβεσθαι δὲ ἱερέα Πλάτωνι που εἰρηται ἐν Πολιτείᾳ (393 ε) και θεὸν σέβεσθαι ἐν Φαίδρῳ (251 α) και σέβεται προσορῶν αὐτόθι

(253^ε) και ἔτι πρὸς τῷ σέβεσθαι (252^α) και ἐν Τιμαίῳ (69^δ) σεβόμενοι μαινίειν τὸ θεῖον, σέβεσθαι δὲ Κύρον ὡς πατέρα ἐν Κύρου Παιδείᾳ Ξενοφῶντι (8, 8, 2) και τὰ θεῖα και ἱερὰ ἐσέβοντο ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς (3, 4, 18) και ἐν Ἀγησιλάῳ (3,2.11,1).

(647^ε).

«Τὰ τε ἄλλα πολλὰ και μεγάλα ὁ φόβος ἡμᾶς οὔτος σφίζει και τὴν ἐν τῷ πολέμῳ νίκην και σωτηρίαν ἐν πρὸς ἐν οὐδὲν οὔτω σφόδρα ἡμῖν ἀπεργάζεται».

Οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ παραλιπεῖν και τὸ ῥῆμα ἐν πρὸς ἐν ταῖς μυριάσι ἐν Νόμοις μόνον εἰρημέναις ῥήσεσι προσθεῖναι (και ἐν 626 γ και ἐν 738^ε). Περιτύχοις δ' ἂν αὐτῷ ἐν τῇ Θουκυδίδου Ξυγγραφῇ τοῦ Ἀττικοῦ λόγου μόνον (2, 92 οὐδ' ἐν τῇ Ἀσία ἔθνος ἐν πρὸς ἐν οὐκ ἔστιν ὅ,τι δυνατὸν Σκύθαις ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιστῆναι) και ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ δὴ Πλάτωνος Ἐπινομίδι (976^ε μία ὡς εἰπεῖν πρὸς μίαν ἢ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα παντὶ τῷ θνητῷ γένοι τοῦτ' ἂν δράσειε). Ἠγήσασθαι δ' ἐν τῇ χρήσει Ἡρόδοτος δοκεῖ, τοῦ τετάρτου που (50) τῆς Ξυγγραφῆς βιβλίου εἰπὼν «Ἵδωρ ἐν πρὸς ἐν συμβάλλειν ὁ Νεῖλος πλήθει ἐπικρατεῖ»· Πλάτων δὲ ἐν ἀνθ' ἐνός ἀντι τούτου οὐχ ἄπαξ εὑρίσκεται γράψας, οἷον ἐν Πολιτείᾳ (381^ε) «ἐν ἀνθ' ἐνός οὐκ ἐλάχιστον ἔγωγε θεῖν ἂν εἰς τοῦτο ἀνδρὶ νοῦν ἔχοντι πλοῦτον χρησιμώτατον εἶναι» και ἐν Φιλήβῳ (632 γ) «πάντων ἡγούμεθά γε νῦν ἀριστον ἐν ἀνθ' ἐνός συνοικεῖν ἡμῖν τὸ τοῦ γινγνώσκειν τᾶλλα».

(647^ε).

«Δύο ἐστὸν τὰ τὴν νίκην ἀπεργαζόμενα, θάρρος μὲν τῶν πολεμίων, φιλων δὲ φόβος αἰσχύνης περὶ κακῆς».

Αἰσχύνην κακὴν μόνον ὁ περὶ τοὺς Νόμους τὴν διατριβὴν ποιησάμενος ἐτόλμησε γράψαι ἀντ' αἰσχύνης ἀπλῶς ἢ δόξης κακῆς και ὁ τὰς ἐπιστολάς συγγράψας, πᾶς ἄλλος ὢν ἢ Πλάτων, αἰσχύ-

νην κακὴν καὶ οὗτός που εἰπὼν (2, 329⁶): οὐδεις δ' ἄλλος τῶν Ἀττικῶν εἶπε συγγραφέων, ἤκιστα δ' ἂν Πλάτων· ἡ γὰρ τοι μετὰ τὸ αἰσχρὸν αἰσχύνη κακὴ ἀείποτε τυγχάνει οὔσα· πλήθει γοῦν αὐτῷ μόνον ὀρίσασθαι που συνέβη, οἷον ἐν Γοργία (487⁶) «εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐλελύθατον» καὶ ἐν Πολιτείᾳ (571 γ) «ἀπὸ πάσης αἰσχύνης λελυμένος». Πλειστάκις δ' οἰσχύνην ἀπλῶς ὀρίσκειται εἰπὼν, οἷον ἐν Φαίδρῳ (237^α, 241^α, 243⁶, 254 γ) καὶ ἐν Συμποσίῳ (198 γ, 184^ε) καὶ ἐν Γοργία (508⁶, 509 γ, 492^α) καὶ ἐν Σοφιστῇ (230^δ): καὶ Δημοσθένης δ' ὡσαύτως, οἷον ἐν τῷ περὶ Στεφάνου (254) «αἰσχύνην συμβᾶσαν τῇ πόλει» καὶ ἀλλαχοῦ (272) «ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖν τὴν πόλιν»· ἐν δὲ τῷ περὶ Παραπρεσβείας (358) πλήθει αὐτὴν ὀρίσατο γράψας «ἀθάνατον συνθέσθαι τὴν κατὰ τῆς πόλεως αἰσχύνην».

(647 γ).

«Ἄφροδόν γε ἕκαστον βουληθέντες ποιεῖν φόβων πολλῶν πῶν εἰς φόβον ἄγοντες αὐτὸν μετὰ νόμου τοιοῦτον ἀπεργαζόμεθα».

Ἄπορον ἡμῖν οὐχ ἦττον φαίνεται εἶναι καὶ τὸ ἄφροδον φόβων, ὅπερ Σταλλθαύμῳ τετάχθαι δεῖν δοκεῖ, ἢ τὸ φόβων πολλῶν εἰς φόβον ἄγοντες, ὡς γ' ἕτεροὶ τινες λεγόμενον ὀρθῶς ἔχειν οἴονται. Τὸ μὲν γὰρ δὴ τραγικώτερόν ἐστι ῥῆμα καὶ οὐ κατὰ Πλάτωνα, ἀλλ' οὐκ ἢ τὰ πᾶσι γνώριμα Σοφόκλεια ἄλυπος γῆρως καὶ ἄλυπος ἄτης καὶ ἄλυπος ἀνίας καὶ ἄνατος κακῶν καὶ τὸ ἄλλοθί που τῶν Νόμων τούτων ἄτιμος τῶν παιδείων τιμῶν (810), ὁμοίως τραγικόν ἐν, ἐν δὲ τῷ ἀνάγκῃ που τοὺς φόβους μηδὲν ἄλλο ἢ τὰ δεινὰ δηλοῦν ἢ φοβερά, ὅπερ οὐδαμοῦ Πλάτων φανερός ἐστίν οὕτω χρησάμενος, πλὴν γε ἐν Νόμοις ἐνταῦθα τε καὶ σμικρόν που χωροῦντι (648⁶) «εἰς τοὺς φόβους τούτους ἄγειν»· ὁμοιον δ' ἴσως ἂν εἴη ὅπερ Σοφοκλῆς τε ἐν Οἰδίποδι εἶπε Τυράννῳ (917) «ἦν φόβους λέγη» καὶ ἐν Αἰαντι (531) «φόβοισιν ἐξελυσάμην» καὶ Αἰσχύλος ἐν τοῖς Ἐπιτά. ἐπὶ Θήβας (134) «ἐπίλυσιν φόβων δίδου».

(647 γ).

«Τί δ', ὅταν ἐπιχειρῶμέν τινα φοβερόν ποιεῖν μετὰ δίκης, ἄρ' οὐκ ἀναισχυντία ξυμβάλλοντες αὐτὸν καὶ προσγυμνάζοντες νικᾶν διαμαχόμενον αὐτοῦ ταῖς ἡδοναῖς δεῖ ποιεῖν;»

Τὸ ἀναισχυντία τινα συμβάλλειν ταυτόν που ὃν τῷ κινδύνῳ ἀναισχυντον γενέσθαι ξυμβάλλειν καὶ μονῆρες τὴν χρῆσιν, πέρα τοῦ μετρίου ἂν εἴη κατὰ Πλάτωνα λόγου, ἄλλως τε καὶ εἰ πρεσβυτικὸς ἤδη τυγχάνοι ὢν καὶ ἤκιστ' ἄρα νεανειούμενος καὶ ποιητικῶς πτερυγίζων, ὥσπερ δὴ τοῖς τοὺς Νόμους δοκιμάζουσι δοκεῖ. Συμβάλλειν δὲ τινὶ τινα μόνον ἐνταῦθα Πλάτωνος οὕτως ἐλέχθη, καὶ συμβάλλειν τινι, εἰς χεῖρας ἰέναι σημαῖνον, ἐν Μενεξένῳ τῷ πᾶσι νόθῳ διαλόγῳ (242^α). Ἄλλοιον δὲ δὴ πάντῃ ἐστὶ καὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχον τὸ ἐν Πολιτικῷ (285^α) «ταῦτα διαφέροντα συμβάλλουσιν εἰς ταυτόν» καὶ ἐν Συμποσίῳ (184 γ) «συμβαλεῖν εἰς ταυτόν» καὶ ἐν Πολιτείᾳ (425 γ) ἄ (ξυμβόλαια) πρὸς ἀλλήλους συμβάλλουσι» καὶ ἐν Ἰππία μείζονι (289^β) «τὸ τῶν παρθένων γένος θεῶν γένει ἂν τις συμβάλλῃ, ἴσα τῷ παραβάλλειν δυνάμενον, καὶ ἐν Κρατύλῳ (412 γ) ῥάδιον ξυμβαλεῖν, τὸ γυνῶναι ἢ συνιέναι δηλοῦν, καὶ τᾶλλα πάντα παρὰ Πλάτωνι πολλοῦ δέοντα τοῦ οἷα τόδε εἶναι.

Τῷ δὲ προσγυμνάζειν τινὶ ἐνταῦθ' ἂν μόνον καὶ εἴ που τῶν ὑστέρων Ἀττικιστῶν ἂν περιτύχοις, Πλουτάρχου τε (Μαρκελ. 27) καὶ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου (1, 2, 86) καὶ Λιβανίου (154) καὶ Μάρκου Ἀντωνίου (6, 21). Τῶν δ' Ἀττικῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ εἰρηκῶς εὔρηται μοι ζητοῦντι.

(647 δ).

«ἢ τῇ διαίτῃ τῇ ἐν αὐτῷ προσμαχόμενον καὶ νικῶντα δεῖ τέλειον οὕτω γίγνεσθαι πρὸς ἀνδρείαν, ἀπειρος δὲ δῆπου καὶ ἀγύμναστος ὢν τῶν τοιούτων ἀγώνων ὅστισούν οὐδ' ἂν ἡμῖς ἐαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετίν».

Τί ἄρ' ἂν εἴη ἡ δίαιτα ἡ ἐν αὐτῷ; Οὕτω γὰρ τοι τοῦτ' εἰρη-
 θαι κινδυνεύει, ὥσπερ ἂν εἴ τις καὶ ἐξω δίαιτα εἴη· Πλάτων δὲ δὴ
 τὰς κατὰ τὸ σῶμα ἢ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἰδονὰς τοῦτο φη-
 σκεῖ λέγειν ἢ τι παραπλήσιον (Πολ. 328 δ, 485 δ. Φαιδ. 65 δ).

Ὅμοίως δ' ἄτοπον καὶ ἀλογώτερον ἴσως ἂν εὔροις ζητῶν καὶ τὸ
 προσμάχεσθαί τε καὶ νικᾶν τὴν δίαιταν· ἀνοίκεια γὰρ δὴ ταῦτα
 καὶ ἀναξιώτατα Πλάτωνος. Ἡκιστα δ' ἂν τὸ πάθος τοῦ λόγου ἰψτο
 ἢ δειλία τὸ διαίτη ἐπανορθούμενος· οὐδὲν γὰρ ἦττον θαυμαστόν
 ἴσκει καὶ τοῦτο καὶ ἄπορον καὶ πρὸς τὸ ἄρτι εἰρημένον ἰδοναῖς
 ἐρῶδρ' ἀντιμαχόμενον· διόπερ καὶ οὐδεὶς τῶν τοὺς Νόμους ἐκδόντων
 τὸ ἐπανόρθωμα δοκιμάσας φαίνεται.

(647 ε).

«φόβου φάρμακον ἔσθ' ὅστις θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις,
 ὥστε . . . φοβεῖσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, . . . ἐκ-
 κοιμηθέντα δὲ καὶ τοῦ σώματος ἀπαλλαγέντα πάλιν ἐκά-
 ντιστε τὸν αὐτὸν γίγνεσθαι;»

Τῷ ἐκκοιμηθῆναι τούτῳ τῶν Νόμων, ἀντὶ τοῦ ἐγερθῆναι ῥη-
 νῆναι, οὐδαμοῦ ἄλλοθι τοῦ Ἑλληνος λόγου ζητῶν ἂν ἐντύχοις· Πλά-
 των γοῦν καὶ οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς τε καὶ ποιηταὶ Ἀττικοὶ τε καὶ μὴ,
 ἐρησάντες παντάπασιν τὸ ἐκκοιμᾶσθαι, πλειστάκις ἐγείρεσθαι ἢ
 ἐξεγείρεσθαι εὐρίσκονται εἰπόντες, οἷον Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνονι
 (495), Θουκυδίδης ἐν τῷ ἐβδόμῳ (51), Ξενοφῶν ἐν Κύρου Παι-
 δειῖ (8, 7, 2) καὶ ἐν τοῖς Πόροις (4, 41), Πλάτων ἐν Τιμαίῳ (52 γ)
 καὶ ἐν Πολιτείᾳ (350 ε) καὶ ἐν Ἀπολογίᾳ (31 α) καὶ ἐν Λύσιδι (204 δ).

(648 δ).

εἴτε τις μόνος ἐν ἐρημίᾳ . . . πρὸς τοὺς φόβους γυμνά-
 σαιτο, πῶμα μόνον ἀντὶ μυρίων πραγμάτων παρασκευαζό-
 μενος, ὀρθὸν ἂν τι πράττοι, εἴτε τις . . . μηδὲν ὀκνοῖ μετὰ
 συμποτῶν πλειόνων γυμναζόμενος ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἐν
 τῇ τοῦ σώματος ἀναγκαίᾳ διαφορᾷ δύναμιν ὑπερθέων καὶ
 κρατῶν ».

Τὸ ὑπερθεῖν τι τὸ ὑπερβάλλεσθαι τι φράζειν βουλόμενον οὔτε τοῦ Πλατωνείου οὔτε τοῦ ἄλλου καταλογάδην Ἀττικοῦ λόγου εὐρίσκεται ὄν· τῶν ποιητῶν δὲ Αἰσχύλος καὶ Εὐριπίδης χρησάμενοι φαίνονται (Εὐμ. 562. Ἀνδρ. 195. Ἀρχ. Ἀποσπ. 4), Λουκιανὸς δὲ τῶν Ἀττικίζόντων (Ἐρ. 7).

(648 ε).

Κλειν. «Ναί· σωφρονοῖ γάρ, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος οὕτω πράττων».

Ὁ Κλεινίας ἐνταῦθα πρὸς τὸν τοῦ Ἀθηναίου λόγον ὑπολαβὼν εἶπεν ἄργόν ἐστι παντάπασι καὶ οὐκ ἂν ἔχει λόγον οὐδένα λεγόμενον· εἰπόντος γὰρ τοῦ Ἀθηναίου ὡς ὀρθῶς ἂν ποιῶι ὅ τε διὰ τέλους τῆ πότῃ ἀντέχων καὶ καρτερῶν καὶ εἴ τις τὴν τοῦ πώματος ἦταν φοβούμενος πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀπαλλάττοιο πόσεως, ὁ Κλεινίας καὶ πρὸς ταῦτ' ἀποκρίνεται, οὐδὲν ἐρωτηθεὶς, «σωφρονοῖ γάρ, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος» ἐπάγων, οὐδὲν δέον τῆ ἀληθεί τῶν λεγομένων μαρτυρῶν. Ταῦτα δ' ἐτεχνήσατο ἕκαστος' ἀδεξίως ἡμῖν ὁ τοὺς Νόμους συγγράψας, ἵνα διάλογος εἶναι ὁ λόγος δοκοί, καταγέλαστον τὴν Πλάτωνος διαλεκτικὴν ἀποφαίνων.

(649 α).

«Τοῦ φόβου σχεδὸν οὔτε θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις τοιοῦτον φάρμακον, οὔτε αὐτοὶ μεμηχανήμεθα· τοὺς γὰρ γόπτας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω».

Τὸ οὐκ ἐν θοίνῃ λέγειν, ἐν παροιμίαις μέρει μόνον ἐν Νόμοις εἰρημένον, οὐκ ἐν λόγῳ τίθεσθαι Πλάτων ἐν Πολιτείᾳ που (437 γ) εἶπεν, ὅτε δὴ καὶ μᾶλλον ἂν αὐτῷ νέφ ὄντι νεανιεύεσθαι προσήκει· Ἀντί δὲ τοῦ ἐν θοίνῃ οὐ μόνον ἐν λόγῳ ἀλλὰ καὶ ἐν μοῖρᾳ καὶ ἐν ἀριθμῷ μᾶλλον ἂν κατὰ λόγον χρήσεως καὶ ἔθους λέγοιτο. Θοίνῃ δὲ πολλάκις Πλάτων τὸ συμπόσιον ἢ εἰκάζων τὴν λόγων εὐωχίαν εἰπὼν, οὐδαμοῦ μὲν ὡς ἐν Νόμοις τῇ παροιμίᾳ ἐχρήσατο, οὐδαμοῦ δ' ἄλλοθι τῶν Νόμων τὴν θοίνην εἶπεν ὡσπερ ἐν Φαίδρῳ τε δις (236 ε, 247 β) καὶ ἐν Θεαιτήτῳ (178 β) καὶ ἐν Σοφιστῇ (251 β) καὶ ἐν Συμποσίῳ δις (174 γ).

(649 α).

'Αθ. «Πρὸς τὸν νομοθέτην λέγωμεν τάδε· . . . τῆς ἀφοβίας καὶ τοῦ λίαν θαρρεῖν καὶ ἀκαίρως ἢ μὴ χρῆν ἰότερον ἔστι πῶμα ἢ πῶς λέγομεν; Κλ. Ἔστι, φήσει που, τὸν οἶνον φράζων».

'Αντὶ τοῦ φράζειν τούτου μᾶλλον λέγειν Πλάτων ἂν εἴποι πενταχοῦ μὲν γὰρ που ὁ γε τὸ φράζειν ἐνταῦθα δηλοῦν βούλεται λέγειν αὐτῷ εἶρηται, οἷον ἐν Θεαιτήτῳ (198 α) «Μαθήσει σαφέστερον τί λέγω» καὶ ἐν Συμποσίῳ (178 δ) «λέγω δὲ δὴ τί τοῦτο;» καὶ (202 β) «τῶν μὴ εἰδότεν πάντων λέγεις ἢ καὶ τῶν εἰδότεν;» καὶ ἐν Φαίδρῳ (265 γ) «πῶς δὴ οὖν αὐτὸ λέγεις;» καὶ ἐν Φαίδωνι (101 α) «διαμαρτύροιο ἂν ὅτι οὐδὲν ἄλλο λέγεις ἢ ὅτι . . .» καὶ ἐν Παρμενίδι (137 γ) «ἐμὲ λέγεις τὸν νεώτατον λέγων» καὶ ἐν Κρατύλῳ (399 δ) Ἔρμ. «πειρώμεθα καὶ ταῦτα διελεῖν.» Σωκ. «ψυχὴν λέγεις ἐπισκέψασθαι;» καὶ ἐν Πολιτείᾳ (410 δ) «τίνος δὴ πέρι λέγεις;».

Φράζειν δ' ἔστι δῆπου οἷον δεικνύειν ἢ δηλοῦν ἢ σημαίνειν λέγοντα ἢ ἀγγέλλειν, οἷον ἐν Πολιτικῷ (262 γ) Ξε. «Πειρατέον σαφέστερον φράζειν» Νε. Σωκ. «Ποῖον οὖν φράζεις διαιρουμένους ἡμᾶς οὐκ ὀρθῶς δρᾶν;» καὶ ἐν Θεαιτήτῳ (189 β) «τὰ τοιαῦτα τοῖς μαθηταῖς ἐπισχολῆς φράζουσιν», ὁ ἔστι διδάσκουσιν ἢ ἐξηγοῦνται, καὶ ἐν Φαίδωνι (61 β) «ταῦτα ἐκείνῳ φράζει» καὶ (57 β) «τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν εἶχε φράζειν» καὶ ἐν Πρωταγόρᾳ (310 δ) «μέλλων σοι φράζειν ὅτι διωξιμίην αὐτόν» καὶ ἐν Μένωνι (92 δ) «τί δὴ αὐτῷ οὐ σὺ ἔφρασας;» καὶ ἐν Γοργίᾳ (463 ε) «ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὃ γε μοι φαίνεται εἶναι ἠήτορικὴ». Λέγεται δὲ διὰ μουσικῆς φράζειν καὶ ὁδὸν φράζειν Ξενοφῶντος ἐν Ἀπομνημονεύμασι (1, 4, 15. 4, 2, 21), οἶνον δὲ φράζειν ἐν Κύρου Ἀναβάσει (4, 5, 29), φράσον δ' ἄπερ ἔλεξας Σοφοκλέους ἐν Φιλοκτήτῃ (559), δεῖ δ' οὐχ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ σαφῶς φράσαι παρ' Ἴσοκράτει (15, 117), ἐν Ξενοφῶντος δὲ Κύρου Παιδείᾳ τὰ φραζόμενα καὶ δεικνύμενα (5, 31, 11), φράσαι δὲ κάλλιστα περὶ αὐτῶν, οἷον τὸ λόγῳ δηλωσαι, παρ' Ἴσοκράτει (2, 41), ἐν Ἀριστοφάνους δὲ Σφηξὶ λέξων πρὸς

εύρους γὰρ φράσεις (385), φρασάτω δὲ πρὸς ὑμᾶς παρὰ Λυσίᾳ (4, 5), παρὰ δὲ Θουκυδίδη κατὰ τάχος ἐφραζον ἰέναι εἰς Ἴσθμόν, ἐσήμαινον ἢ ἐκέλευον δηλοῦν (3, 15).

Πάντα δὲ ταῦτα εἰ τις ἐπισκέψαιτο καὶ τὰ τούτοις ὅμοια οὐκ εὐάριθμα ὄντα, οὐδὲν ἂν εὔροι, οἷον τὸ ἐνταῦθα τοῦ τῶν Νόμων συγγραφῆς φράζων, ἀνθ' οὗ Πλάτων λέγων ἂν ἔγραψεν.

(649 γ).

«Ἐπειδὴ τὴν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐν τοῖς φόβοις δεῖ καταμελετᾶσθαι, σκεπτέον ἄρα τὸ ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἶη».

Διττὸν τῶν ἀπογράφων τὸ μετὰ τὸ σκεπτέον ἄρα (ἄρα) παρεχομένων, βραχυπαράληκτόν τε καὶ μακροπαράληκτον οὐδὲν ἂν ὀκνοῖμεν τῷ πολὺ κρατοῦντι ἔθει τῆς τοιαύτης τοῦ σκοπεῖσθαι ἐν τῷ λόγῳ χρήσεως πειθόμενοι εἰ ἐρωτηματικὸν παρενθῆναι, ἀπορηματικὸν δὲ μᾶλλον τὸ ἄρα ἢ ἐρωτηματικὸν (ἄρα) αἰρεῖσθαι, σκεπτέον εἰ ἄρα τὸ ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἶη ἀναγιγνώσκοντες.

(650 α).

«Πρὸς τὰ φροδίσια ἡττημένης τινὸς ψυχῆς βάσανον λαμβάνειν ἐπιτρέποντα αὐτοῦ θυγατέρας καὶ υἱεῖς καὶ γυναῖκας (σφαλερώτερον ἢ ξυγγενόμενον μετὰ τῆς τοῦ Διονύσου θεωρίας);

Τὸ ἡττᾶσθαι πρὸς τι ἀντὶ τοῦ ἡττᾶσθαι τινος κείμενον τί ἂν τις διανοηθῆι; Ἄρ' ἐθελήσει τις Πλατῶνιον τὴν ῥῆσιν ταύτην νομίσαι; παντὶ γὰρ δῆλον ὅτι τινὸς μὲν ἢ ὑπὸ τινος ἡττᾶσθαι Ἀττικὸς ἀνὴρ ἂν εἴποι, εἴπερ τὸ κρατοῦν βούλοιο σημεῖναι, τινὶ δ' αὖ ἢ ἐν τινι ἢ τι ἢ περὶ τι, ὅποτε τὸ καθ' ὃ ἢ ἡττα εἶη μέλλοι φράζειν. Καὶ κινδυνεύων δὲ τις λύχνῳ τὸν ἥλιον φαίνειν μῦρ' ὅμως τοῦ λόγου τεκμήρι' ἂν εἴποι ἐξ Ἀττικῶν ποιητῶν ἢ συγγραφέων συλλέγων ἡττᾶσθαι μὲν γὰρ τινος γέγραπται ἐν Θεαιτήτῳ (148 γ) καὶ ἐν Φιλήβῳ (11 δ) καὶ ἐν Πολιτείᾳ (485 δ) καὶ ἐν Συμποσίῳ (216 ε) καὶ ἐν Ἀριστοφάνους Ὀρνισι (70) καὶ ἐν Εὐριπίδου Ἐκάβῃ (1252) καὶ ἐν Ξενοφάντος Ἑλληνικοῖς (5, 25) καὶ Κύρου Παιδείᾳ (1, 5,

(11), ἠττάσθαι δὲ ὑπὸ τινος ἐν Πρωταγόρῃ (353^α καὶ 355^β) καὶ ἐν Φαίδρῳ (233^γ) καὶ ἐν Τιμαίῳ (48^α), ἠττάσθαι δὲ τινι ὑπὸ Δημοσθένους (127, 21), μάχη δὲ ἢ ναυμαχία πολλάκις ὑπὸ Ξενοφώντος, ἠττάσθαι δ' ἐν τινι ἐν Ἰσοκράτους Πανηγυρικῷ (66^δ), ἠττάσθαι δὲ τι ἐν Πανηγυρικῷ (71^α καὶ ε) καὶ Φιλίππῳ (91^δ) καὶ Παναθηναϊκῷ (286^ε) καὶ ὑπὸ Δημοσθένους (1117, 5), ἠττάσθαι δὲ περὶ τι ἐν Πλάτωνος Σοφιστῇ (239^β).

Ἄλλ' οὐδ' ἂν εἴ τις ἀκείσθαι τὸ κακὸν βουλόμενος ἐπτοημένης ψυχῆς ἀνθ' ἠττημένης ἀναγιγνώσκει ἀνύτοι ἂν τι καὶ ὠφελίη· οὐ γὰρ ἐξ ἢ εἰθισμένη Πλάτωνος τοῦ ἐπτοῆσθαι χρῆσις, περὶ τι ἐπτοῆσθαι πανταχοῦ γράψαντος, ἐν Φαίδωνί τε δις (68^γ καὶ 108^α) καὶ ἐν Πολιτείᾳ ἅπαξ (439^δ)· πτοεῖσθαι δὲ πρὸς τι Πλούταρχος τε ἐγραφέ που ἐν Σύλλῃ τε (7) καὶ ἐν Ἠθικοῖς (989^α) καὶ Ἀρποκρατίων ἐν τῷ ὀνόματι ἀγρίοις.

Πᾶς δὲ ὁ μακρότατος οὗτος τῆς ἐν οἴνῳ διατριβῆς λόγος εἰς ἐλαττοῦ λόγου ἄξιον τέλος ἀφίκεται, εἰς τὸ χρησίμην δὴ εἶναι λαθεῖν ἐν ἐπιτηδελῇ καὶ ἀσινῇ πείρᾳ καὶ βάσανον τοῦ ἤθους οἷς ἂν τις εἰς ἐπιτηδελίαν ἠντινοῦν ἔλθειν βουληθεῖη· Πλάτων γοῦν οὐκ ἂν ἐπὶ σμιμῷ οὕτω καὶ φαῦλῳ τοσοῦτον ἄλογον ἐμήκυνε λόγον.

ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ Ι. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ΕΠΙΛΟΓΑΙΣ

Σελ.	Στίχ.		Σελ.	Στίχ.	
179	26	σκιαραί	197	20	κάν
180	3	ἡμῶν	199	26	οἶα
182	29	(627 β)	205	15	λεγόμενα
182	33	αὐτῆς	210	20	ταῦτα
185	28	παρ' ἀλλήλους	211	19	ἐπινίξια
188	29	(630 δ)	212	27	ὑφ' ἡμῶν
189	3	(630 δ)	214	27	τεκτονικῆν
»	26	ἀγαμαι	215	19	(644 β)
190	15	διακελευστέον	216	5	ξυμβούλω
192	13	Δίσχινου	217	17	(643 ε)
194	9	τε καὶ Σουσεμίλης	218	17	(645 γ)
»	25	κάν	222	22	(63 γ) . . . γενῶν
195	3	κάν	224	20	οἶον
196	14	(633 γ)			

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΛΑΣΣΟΝΤΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΑΤΩΝ

Εἰς ἄθροισμα ἀπειροπληθῶν ὁμοειδῶν ἀριθμῶν ἡ τάξις τῶν προσθετέων εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορος· τὸ αὐτὸ δὲ ἀληθεύει, ὡς γνωστόν, καὶ περὶ ἀθροισμάτων ἀπειροπληθῶν ἑτεροειδῶν ἀριθμῶν (λ. χ. θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν), ἐὰν οἱ ἀριθμοὶ ἑκατέρου τῶν εἰδῶν ἔχωσι πεπερασμένον ἄθροισμα· ἀλλ' ἐὰν οἱ ἀριθμοὶ ἑκατέρου τῶν ἀντιθέτων εἰδῶν δίδωσιν ἄθροισμα ὑπερβαῖνον πάντα ἀριθμὸν, προβαίνωσι δὲ φθίνοντες, δύνανται νὰ ληφθῶσιν κατὰ τάξιν τοιαύτην, ὥστε τὸ ἄθροισμα αὐτῶν, κατὰ τὴν τάξιν ταύτην λαμβανομένων, νὰ τείνη πρὸς οἰονδήποτε θέλωμεν ἀριθμὸν. Ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀθροίσματα δὲν ἔχουσι τὰς ιδιότητες τῶν συνήθων ἀθροισμάτων οὐδὲ ἐφαρμόζονται ἐπ' αὐτῶν οἱ συνήθεις κανόνες τῶν ἀλγεβρικῶν πράξεων, εἶνε πρόδηλον.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ὠρισμένα ὀλοκληρώματα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄθροίσματα ἀπειροπληθῶν ἀριθμῶν, μοὶ ἐπῆλθε νὰ ἐξετάσω, ἂν καὶ ἐν αὐτοῖς συμβαίη τι ὅμοιον· καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀπλῶν ὠρισμένων ὀλοκληρωμάτων, ἐπειδὴ ἡ τάξις καθ' ἣν λαμβάνονται τὰ στοιχεῖα αὐτῶν ἐν τῇ ἀθροίσει, εἶνε προδιαγεγραμμένη καὶ οὐδὲ ἡ ἀλλαγὴ τῆς μεταβλητῆς ἀλλάσσει αὐτήν, ἢ ἀλλοίωσις τοῦ ἀθροίσματος δὲν εἶνε δυνατὴ· ἀλλ' ἐπὶ τῶν πολλαπλῶν ὀλοκληρωμάτων, ἐπειδὴ κατὰ τὴν διάφορον τάξιν τῶν ὀλοκληρώσεων καὶ κατὰ τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς διαιρέσεως τοῦ τόπου τῆς ὀλοκληρώσεως προστίθενται τὰ στοιχεῖα κατὰ διάφορον τάξιν (ἂν καὶ οὐχὶ ὅλως ἀυθαιρέτως ὡς ἐν ταῖς σειραῖς), τὸ εἰρημένον σύμπτωμα ὑπάρχει· τὴν δὲ ὑπαρξίν τούτου δεικνύομεν ἐν τοῖς ἐξῆς. Οἰκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι τὸ σύμπτωμα τοῦτο μόνον ἐν ἐκείνοις τοῖς ὀλοκληρώμασι συμβαίνει, ὧν τὰ θετικὰ στοιχεῖα ἔχουσιν ἄθροισμα ἄπειρον καὶ τὰ ἀρνητικὰ ἐπίσης· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀλοκληρουμένη συνάρτησις ὑποτίθεται συνεχῆς, ἔπεται ὅτι ὁ τόπος τῆς ὀλοκληρώσεως κατ' ἀνάγκην θὰ εἶνε ἄπειρος.

θεωρήσωμεν τὸ διπλοῦν ὀλοκλήρωμα

$$\int_a^\infty \int_b^\infty \frac{d^2 \varphi(x, y)}{dx dy} dx dy \quad (1)$$

ἐν ᾧ $\varphi(x, y)$ δηλοῖ τυχούσαν συνάρτησιν τῶν x καὶ y · ἐὰν ὀλοκληρώσωμεν πρῶτον πρὸς y , θὰ ἔχωμεν ἐξαγόμενον τὸ ἐξῆς·

$$\left(\frac{d\varphi}{dx} \right)_{y=b}^{y=\infty}$$

καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ διαφορίσει τοῦ $\varphi(x, y)$ πρὸς x , ἢ y θεωρεῖται ὡς σταθερά, δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἐν αὐτῇ τὰς τιμὰς τοῦ y καὶ πρὸ τῆς διαφορίσεως· διὰ τοῦτο τὸ ἐξαγόμενον τῆς ὀλοκληρώσεως πρὸς y γράφεται καὶ ὡς ἐξῆς

$$\frac{d}{dx} \left\{ \varphi(x, \infty) - \varphi(x, b) \right\}$$

ὥστε τὸ ὀλοκλήρωμα (1) καταντᾷ

$$\int_a^\infty \frac{d}{dx} \left\{ \varphi(x, \infty) - \varphi(x, b) \right\} dx$$

καὶ ἐπομένως ἰσοῦται τῷ

$$\left[\varphi(x, \infty) - \varphi(x, b) \right]_{x=a}^{x=\infty}$$

ἢτοι τῷ ἐξῆς

$$\varphi(\infty, \infty) - \varphi(a, \infty) - \varphi(\infty, b) + \varphi(a, b) \quad (2)$$

Ἐσημειώσαμεν διὰ γραμμῆς — τὰς τιμὰς τῆς x , αἵτινες τίθενται δεύτεραι ἐν τῇ συναρτήσει $\varphi(x, y)$ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν τιμῶν τοῦ y

Ἄλλ' ἐὰν ἐκτελέσωμεν τὰς ὀλοκληρώσεις κατ' ἀντίστροφον τάξιν, θὰ εὕρωμεν ἐξαγόμενον τὸ ἐξῆς

$$\varphi(\infty, \infty) - \varphi(a, \infty) - \varphi(\infty, b) + \varphi(a, b) \quad (3)$$

ἐνθα αἱ τιμαὶ τοῦ y , ὡς δεύτεραι νῦν ἐρχόμεναι, ἐσημειώθησαν διὰ γραμμῆς —.

Τὰ δύο ἐξαγόμενα (2) καὶ (3) ἐν γένει μὲν εἶνε ἴσα· ἐνίστε ὁμως διαφέρουσιν· ἔστω π. χ. τὸ ὀλοκλήρωμα

$$\int_1^{\infty} \int_1^{\infty} \frac{d^2 \left(\text{τοξερφ } \frac{y}{x} \right)}{dx dy}$$

$$\text{ἤτοι} \quad \int_1^{\infty} \int_1^{\infty} \frac{x^2 - y^2}{(x^2 + y^2)^2} dx dy \quad (4)$$

Ἐν τῷ τόπῳ τῆς ὀλοκληρώσεως ἡ συνάρτησις $\frac{x^2 - y^2}{(x^2 + y^2)^2}$ εἶνε πανταχοῦ συνεχῆς καὶ πεπερασμένη, ἡ δὲ ἐπιφάνεια

$$z = \frac{x^2 - y^2}{(x^2 + y^2)^2}$$

ἣς τινος ἡ κατηγμένη παριστᾷ τὴν συνάρτησιν ταύτην, τέμνει τὸ ἐπίπεδον τῶν xy κατὰ τὰς εὐθείας $y = \pm x$, αἵτινες διχοτομοῦσι τὰς γωνίας τῶν ἀξόνων ox, oy , καὶ ἔχει ἀσύμπτωτον τὸ ἐπίπεδον αὐτῶν· διότι, ὅταν τὸ σημεῖον xy ἀπομακρύνηται εἰς ἄπειρον ἀκολουθοῦν οἰανδήποτε γραμμῆν, ἡ κατηγμένη τείνει πρὸς τὸ 0· (τοῦτο φαίνεται κάλλιον διὰ τῶν πολικῶν συντεταγμένων, διότι εἶνε $z = \frac{\text{συν}2\theta}{\rho^2}$).

Ἐὰν ὀλοκληρώσωμεν πρῶτον πρὸς y , εὐρίσκομεν ἐξαγόμενον τὸ ἐξῆς

$$dx \cdot \left[\frac{+y}{x^2 + y^2} \right]_{y=1}^{y=\infty} \quad \text{ἤτοι} \quad \frac{-1}{1 + x^2} dx.$$

Ἐὰν δὲ ὀλοκληρώσωμεν ἔπειτα πρὸς x , εὐρίσκομεν ἐξαγόμενον τὸ

$$-\frac{\pi}{4}.$$

Ἄλλ' ἐὰν ἐκτελέσωμεν τὰς ὀλοκληρώσεις κατ' ἀντίστροφον τάξιν, πρῶτον μὲν εὐρίσκομεν τὸ

$$dy \cdot \left[\frac{-x}{x^2 + y^2} \right]_{x=1}^{x=\infty} \quad \text{ἦτοι} \quad \frac{+1}{1+y^2} dy.$$

Ἐπειτα δὲ εὐρίσκομεν τελικὸν ἐξαγόμενον τὸ $+\frac{\pi}{4}$.

Ἡ ἐξήγησις τοῦ συμπτώματος τούτου εἶνε, κατὰ τὰ ἐν ἀρχῇ εἰρημένα, εὐκολωτάτη. Καὶ ὄντως ὁ τόπος τῆς ὀλοκληρώσεως εἶνε ἡ γωνία $\Psi_1 O_1 X_1$ (ἐνθα $O_1 X_1$ καὶ $O_1 \Psi_1$ εἶνε παράλληλοι κατὰ σειρὰν τοῖς OX καὶ $O\Psi$ τὸ δὲ σημεῖον O_1 ἔχει συντεταγμένας $(1, 1)$) καὶ τὸ ὀλοκληρώμα (4) ἔχει θετικὰ μὲν στοιχεῖα τὰ ἐκ τῶν μερῶν τοῦ τόπου $\Sigma O_1 X_1$ προερχόμενα ($O_1 \Sigma$ ἡ διχοτομοῦσα τὴν γωνίαν $\Psi_1 O_1 X_1$) ἀρνητικὰ δὲ τὰ ἐκ τῶν μερῶν τοῦ $\Sigma O_1 \Psi_1$ καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἕκαστον θετικὸν στοιχεῖον ἕτερον ἀρνητικὸν καὶ ἀπολύτως ἴσον· εἶνε δὲ τὸ ἄθροισμα τῶν θετικῶν στοιχείων ἄπειρον· ἐπίσης καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν ἀρνητικῶν, ὡς εὐκόλως βλέπει τις. Ἄλλ' ὅταν ὀλοκληρώσωμεν πρῶτον πρὸς x , λαμβάνομεν καὶ προσθέτομεν ὀλίγα μὲν ἀρνητικὰ (τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν μερῶν τοῦ τόπου $\Pi\Pi' NN$, ἐνθα ΠN καὶ $\Pi' N'$ εἶναι δύο τυχοῦσαι παράλληλοι τῇ OX εἰς ἀπειροστὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν (dy) καὶ τέμνουσαι τὴν $O\Sigma$ εἰς τὰ σημεῖα N καὶ N') ἀπειροπληθῆ δὲ θετικὰ (τὰ μεταξύ τῶν αὐτῶν παραλλήλων καὶ ἐν τῇ γωνίᾳ $\Sigma O_1 X_1$ περιεχόμενα)· διὰ τοῦτο τὸ ἐξαγόμενον τῆς πρῆτης ὀλοκληρώσεως εἶνε θετικόν, ἐπομένως καὶ τὸ τελικὸν ἐξαγόμενον θετικόν· ἐνῶ τούναντίον συμβαίνει, ὅταν ὀλοκληρώσωμεν πρῶτον πρὸς y .

Οὐ μόνον τὰς δύο ἀντιθέτους τιμὰς $\frac{\pi}{4}$ καὶ $-\frac{\pi}{4}$ ἀλλὰ καὶ πᾶσαν

ἄλλην τιμὴν εὐρίσκομεν ἐκ τοῦ ὀλοκληρώματος (1), ἐὰν καταλλήλως διαιρέσωμεν τὸν τόπον $\Psi_1 O_1 X_1$ τῆς ὀλοκληρώσεως. Ἵνα δεῖξωμεν τοῦτο, νοήσωμεν διηρημένον τὸν τόπον τοῦτον $\Psi_1 O_1 X_1$ διὰ τῶν δύο σειρῶν παραλλήλων εὐθειῶν

$$x \eta\mu\phi - y \sigma\upsilon\nu\phi = p$$

$$x \sigma\upsilon\nu\phi + y \eta\mu\phi = q$$

$$0 < \phi < \frac{\pi}{2}$$

ἅς παριστώσιν αἱ ἐξισώσεις αὗται, ὅταν αἱ παράμετροι p, q μετα-

βάλλονται. Αι εὐθείαι αὐται διαιροῦσι τὸν τόπον τῆς ὀλοκληρώσεως εἰς ὀρθογώνια καὶ τὸ ὀλοκλήρωμα (1) μετασχηματιζόμενον εἰς τὰς συντεταγμένας p, q , γίνεται

$$\int \int_{(X_1 O_1 \Psi_1)} \frac{(q^2 - p^2) \text{ συν} 2\varphi + 2pq \eta \mu 2\varphi}{(p^2 + q^2)^2} dp dq$$

Ὀλοκληροῦντες πρῶτον πρὸς p καὶ παρατηροῦντες, ὅτι τοῦ q ἔχοντος τυχοῦσαν τιμὴν, ἡ p μεταβάλλεται ἐν τῷ τόπῳ $X_1 O_1 \Psi_1$ ἀπὸ τῆς τιμῆς

$$\frac{l - q \text{ συν} \varphi}{\eta \mu \varphi} \quad \text{μέχρι τῆς} \quad \frac{q \eta \mu \varphi - l}{\text{συν} \varphi}$$

εὐρίσκομεν ἐξαγόμενον τὸ ἐξῆς

$$\left(\frac{q \eta \mu \varphi \text{ συν} \varphi - \eta \mu \varphi \text{ συν} 2\varphi}{l + q^2 - 2q \text{ συν} \varphi} - \frac{q \eta \mu \varphi \text{ συν} \varphi + \text{συν} \varphi \text{ συν} 2\varphi}{l + q^2 - 2q \eta \mu \varphi} \right) dq$$

Ὀλοκληροῦντες δὲ ἔπειτα πρὸς q καὶ παρατηροῦντες ὅτι ἡ μεταβλητὴ q μεταβάλλεται ἐν τῇ γωνίᾳ $\Upsilon_1 O_1 X_1$ ἀπὸ τῆς τιμῆς $\eta \mu \varphi + \text{συν} \varphi$ μέχρις ∞ , εὐρίσκομεν τελικὸν ἐξαγόμενον τὸ ἐξῆς

$$- \frac{\pi}{4} \text{ συν} 2\varphi - \eta \mu \varphi \cdot \text{συν} \varphi \cdot l(\epsilon \varphi \varphi).$$

ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γωνίας φ καὶ περιλαμβάνεται μεταξὺ

$$- \frac{\pi}{4} \quad \text{καὶ} \quad + \frac{\pi}{4}.$$

Ἐὰν τέλος ὀλοκληρώσωμεν πρῶτον πρὸς q καὶ ἔπειτα πρὸς p , τὰ μὲν ὄρια τοῦ q θὰ εἶνε

$$\frac{l - p \eta \mu \varphi}{\text{συν} \varphi} \quad \text{μέχρις } \infty, \quad \text{ἐὰν } p < \eta \mu \varphi - \text{συν} \varphi$$

$$\text{καὶ} \quad \frac{l + p \text{συν} \varphi}{\eta \mu \varphi} \quad \text{μέχρις } \infty, \quad \text{ἐὰν } p > \eta \mu \varphi - \text{συν} \varphi$$

τὸ δὲ τελικὸν ἐξαγόμενον εἶνε

$$\frac{\pi}{4} \text{ συν} 2\varphi - \eta \mu \varphi \text{συν} \varphi l(\epsilon \varphi \varphi) +$$

$$+ \delta \rho \left\{ \frac{1}{2} \eta \mu \varphi \cdot \text{συν} \varphi l \left(\frac{1 + \alpha^2 + 2\alpha \text{συν} \varphi}{1 + \beta^2 + 2\beta \eta \mu \varphi} \right) \right\} \quad \text{ὅταν } \alpha = \infty$$

καὶ $\beta = \infty$

ἰσομένως ὡς τιμὴ τοῦ ὀλοκληρώματος δύναται νὰ προκύψῃ ὁ τυχὼν ἀριθμὸς, ἀρκεῖ νὰ ὀρισθῇ καταλλήλως ὁ λόγος τῶν ἀριθμῶν α καὶ β , οἵτινες αὐξάνουσιν εἰς ἄπειρον.

Τὰ πολλαπλᾶ ὀλοκληρώματα, ὧν ἡ τιμὴ ἀλλάσσει κατὰ τὴν διάφορον τάξιν τῶν ὀλοκληρώσεων ἢ κατὰ τὴν διάφορον διαίρεσιν τοῦ τόπου τῆς ὀλοκληρώσεως, καλῶ παραλλάσσοντα· τὰ δὲ διαμένοντα ἀμετάβλητα καλῶ μόγιμα.

Τὰ ὀλοκληρώματα τῆς μορφῆς

$$\int_{\alpha}^{\infty} \int_{\beta}^{\infty} \frac{d^2 \varphi \left(\frac{y}{x} \right)}{dx dy} dx dy.$$

ἔθνα φ δηλοῖ τυχούσαν συνάρτησιν τοῦ $\frac{y}{x}$, εἶνε ἐν γένει παραλλάσσοντα.

Τοῦ ὀλοκληρώματος (4) ὁ τόπος σύγκειται ἐκ δύο μερῶν ($x > y$ καὶ $x < y$) ἐξ ὧν εἰς μὲν τὸ πρῶτον τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀλοκληρώματος εἶνε θετικά· εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἀρνητικά· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ παραδείγματα ὀλοκληρωμάτων παραλλασσόντων, ὧν ὁ τόπος σύγκειται ἐξ ἀπειροπληθῶν μερῶν τοιούτων. π. χ. τὸ ὀλοκλήρωμα

$$\int_{\alpha}^{\infty} \int_{\beta}^{\infty} \frac{d^2 \left(\text{τοξεφ} \left(\frac{y}{x} \eta \mu x \right) \right)}{dx dy} dx dy$$

ἔτσι

$$\int_{\alpha}^{\infty} \int_{\beta}^{\infty} \frac{(x \sigma \nu x - \eta \mu x) (x^2 - y^2 \eta^2 \mu x)}{(x^2 + y^2 \eta^2 \mu x^2)^2} dx dy$$

Ἐὰν πρῶτον ὀλοκληρώσωμεν πρὸς y μεταξὺ τῶν ὀρίων β καὶ ∞ καὶ ἔπειτα πρὸς x μεταξὺ τῶν ὀρίων α καὶ ∞ , εὐρίσκομεν ἐξαγόμενον τὸ ἐξῆς

$$\text{τοξεφ} \left(\frac{\beta}{\alpha} \eta \mu \alpha \right)$$

ἂν δὲ ἀντιστρόφως ἐκτελέσωμεν τὰς ὁλοκληρώσεις, εὐρίσκομεν

$$\text{τοξ εφ} \left(\frac{\theta}{\alpha} \eta \mu \alpha \right) - \frac{\pi}{2}.$$

α καὶ θ ὑποτίθενται θετικοὶ ἀριθμοὶ καὶ $\eta \mu \alpha > 0$.

Τὰ ἀπλᾶ ὁλοκληρώματα, ὧν τὰ θετικὰ στοιχεῖα ἔχουσιν ἄθροισμα ἄπειρον καὶ τὰ ἀρνητικὰ ἐπίσης, οἷον εἶνε τὸ

$$\int_0^{\infty} \frac{\eta \mu x}{x} dx$$

δὲν παραλλάσσοι μὲν ἐν ὄσφ μένουσιν ἀπλᾶ· διότι, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἡ τάξις καθ' ἣν λαμβάνονται καὶ ἀθροίζονται τὰ στοιχεῖα αὐτῶν εἶνε ἐντελῶς ὠρισμένη· ὁ συνδυασμὸς ὁμῶς αὐτῶν μετ' ἄλλων δύναται νὰ δώσῃ πολλαπλᾶ ὁλοκληρώματα παραλλάσσοντα καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ γίνηται ἀνεξετάστως.

Θεωρήσωμεν π. χ. τὸ ὁλοκλήρωμα $\int_0^{\infty} \frac{\eta \mu x}{x} dx$.

Ἐὰν πολλαπλασιάσωμεν ἕκαστον τῶν στοιχείων αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὁλοκλήρωμα

$$\int_0^{\infty} \frac{\eta^2 \mu(xy)}{y^2} dy = \frac{\pi}{2} x \quad \left(\text{οὔτινος πάντα τὰ στοιχεῖα εἶνε θετικὰ} \right)$$

καὶ ὅπερ ἰσοῦται τῷ $\frac{\pi}{2} x$) καὶ ὁλοκληρώσωμεν ἔπειτα, εὐρίσκομεν,

$$\int_0^{\infty} \frac{\eta \mu x}{x} dx \int_0^{\infty} \frac{\eta^2 \mu(xy)}{y^2} dy = \frac{\pi}{2} \int_0^{\infty} \eta \mu x dx, \quad \text{ἥτοι ἀόριστον.}$$

Ἄλλ' ἐὰν ἐκτελέσωμεν τὰς ὁλοκληρώσεις κατ' ἀντίστροφον τάξιν

(ἂν δηλαδή ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ τῶν ἄθροισμάτων τούτων τοὺς νόμους τῶν κοινῶν ἄθροισμάτων), ἐπειδὴ εἶνε

$$\int_0^{\infty} \frac{\eta \mu x \cdot \eta^2 \mu(xy)}{x} dx = \frac{\pi}{2} \text{ ἂν } y > \frac{1}{2} \text{ καὶ } 0 \text{ ἂν } y < \frac{1}{2},$$

εὐρίσκομεν

$$\int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{\eta \mu x}{x} \frac{\eta^2 \mu(xy)}{y^2} dx dy = \frac{\pi}{2} \int_{\frac{1}{2}}^{\infty} \frac{dy}{y^2} = \pi.$$

Ὅμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸ ὀλοκλήρωμα

$$\int_0^{\infty} \eta \mu(x^2) dx.$$

ἂν πολλαπλασιασθῇ ἕκαστον τῶν στοιχείων αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὀλοκλήρωμα

$$\int_0^{\infty} \frac{\eta^2 \mu(x^2 y)}{y^2} dy,$$

διότι τὸ προκύπτον διπλοῦν ὀλοκλήρωμα

$$\int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \eta \mu(x^2) \frac{\eta^2 \mu(x^2 y)}{y^2} dx dy$$

εἶνε παραλλάσσον.

I. N. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Handbuch der neugriechischen Volkssprache. Grammatik. Texte. Glossar. von Dr. Albert Thumb (Ἐγχειρίδιον τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Γραμματικὴ. Κείμενα. Γλωσσάριον ὑπὸ Δρ. Ἀλβέρτου Thumb. σελ. κε', 240).

Τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Willh. Meyer-Lübke ἐκδοθείσῃ καὶ διὰ πολλῶν σχολίων κοσμηθείσῃ Γραμματικῇ Σίμωνος Πορτίου (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Α' σελ. 512) ἠκολούθησε ταχέως τὸ ἀνωτέρω ἀναγραφὲν ἐγχειρίδιον τοῦ κ. Thumb, χαρμόσυνον πάντως σημεῖον τοῦ ὅτι ἡ νεώτερα ἡμῶν δημοτικὴ γλῶσσα ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἀφανείας καὶ ἀχρηστίας, εἰς ἣν παλαιαὶ καὶ πολλαὶ ἀμαρτίαι εἶχον αὐτὴν καταδικάσει, καὶ ἤρξατο κατὰ μικρὸν νὰ γίνηται ὑποκείμενον ἀξιολόγων μελετῶν.

Ἄλλὰ πρὸς τούτοις τὸ βιβλίον τοῦ κ. Thumb διαφέρει πολὺ τοῦ κ. Meyer-Lübke, ὅτι τοῦτο κυρίως δὲν εἶχε πρακτικὸν σκοπὸν, ἤτοι νὰ καταστήσῃ προσιτὴν καὶ εὐκόλον τὴν γνῶσιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς παντὶ πεπαιδευμένῳ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐρμηνεύσῃ πολλὰ αὐτῆς φαινόμενα, ἅτινα ἀνέγραψε μὲν ὁ Πόρτιος, κατέλιπε δέ, ὡς εἰκός, ἀνερμήνευτα· ἐπὶ τοῦτο δὲ παρέλαθεν εἰς ἐξέτασιν τὰρχαιότερα μάλιστα γλωσσικὰ μνημεῖα (τὰ ἀπὸ τοῦ 11^{ου} αἰῶνος κέξ.), εἰς ἃ καὶ συχνότατα παραπέμπει. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἦτο μὲν χρήσιμον τοῖς βουλομένοις νὰ μάθωσι τὸν ἱστορικὸν λόγον τινῶν φαινομένων τῆς δημώδους γλώσσης ἡμῶν, ἀλλὰ δὲν παρείχεν πλήρη εἰκόνα τῆς ὅλης νεωτέρας Ἑλληνικῆς, οὐδ' ἠδύνατό τις ἐκ τούτου νὰ μάθῃ τὰ ἰδιόζοντα τῇ κοινῇ λαλουμένη ἢ τὰ τῶν διαλέκτων. Πρόσθετος ὅτι σχολιάζων τὸ βιβλίον τοῦ Πορτίου δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀκολουθήσῃ καὶ διαφυλάξῃ τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐγκατασπείρῃ τὰς ἐρμηνείας οὐχὶ κατὰ τι σύστημα, ἀλλ' ὅπως ἡ τάξις τῶν τοῦ Πορτίου κανόνων ἀπῆται. Πάντα τὰναπόφευκτα μειονεκτήματα ταῦτα ἐλλείπουσιν, ὡς εἰκός, ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Thumb· διότι οὗτος οὐχὶ ἐρμηνείαν φαινομένων τινῶν ἀλλ' ἀναγραφὴν τοῦ καθόλου γραμματικοῦ διακόσμου τῆς

ἡμῶδους γλώσσης ἐπεβάλετο νὰ διαγράψῃ, οὐδ' ἠναγκάσθη νὰ κατα-
κλυθῆ σχεδὶφ ἄλλου τινός, ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς ὑπέλαβε κατάλληλον,
αὐτὸ καὶ ἐφήρμοσεν.

Ἐπειδὴ δέ, καθ' ἃ ἐλέχθη, ὁ κ. Thumb κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ
ἔργου αὐτοῦ σκοπὸν εἶχε νὰ συγγράψῃ βιβλίον χρήσιμον τοῖς ἐπιθυ-
μοῦσι νὰ μάθωσι τὴν δημοτικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, προσέσχε φύσει μάλ-
λον τῇ νῦν λαλουμένη ἢ τῇ τῶν παλαιότερων αἰώνων. Καὶ χάριν
ἐπιεικέστερας ἀναγνώσεως ἀπέκλεισεν ἐκ τοῦ ἐγχειριδίου αὐτοῦ πᾶσαν
παραπομπήν. Ἄλλ' οὐχ ἥττον ἐπιμελῶς καὶ εὐσυνειδήτως παρηκο-
λύθησε καὶ ἐμελέτησε πάντα ὅσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη περι-
πῆς γλώσσης ταύτης ἐδιδάχθησαν, ὅπως εἰδήμων παρατηρητῆς εὐκό-
λως ἀνὰ πᾶσαν σελίδα δύναται νὰ ἴδῃ.

Ἄλλ' οὐχ ἀπλῶς καὶ μόνον πρακτικὸν σκοπὸν ἐπεδίωξεν ὁ κ. συγ-
γραφεὺς, ἀλλ' ἐζήτησεν ἅμα καὶ νὰ γνωρίσῃ τοῖς ἐπιστήμοσι φιλολό-
γοις ὑποτυπῶδως τοῦλάχιστον τὴν ἱστορικὴν ἀνέλιξιν τῆς γλώσσης
περὶ ἧς διαλαμβάνει. Ἐντεῦθεν εἰ καὶ συντάσσει καθόλου εἰπεῖν περι-
γραφικὴν γραμματικὴν, οὐχ ἥττον συχνὰ ὑποδεικνύει καὶ τὴν ὀρθὴν
ἐμπειρίαν, οὐδ' ἠδύνατο βεβαίως νὰ πράξῃ ἄλλως ἀνὴρ κάτοχος τοιαύ-
της ἐπιστημονικῆς μορφώσεως οἷας ὁ κ. Thumb. Ἐπ' ἴσης δὲν δη-
μοσιεύει διαλόγους ἢ τοιαύτας καθόλου συνομιλίας, δι' ὧν οἱ κανό-
νες τῆς γραμματικῆς θὰ διεφωτίζοντο καὶ θὰ ἐστερεοῦντο ἐν τῇ μνήμῃ
τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ αἵτινες θὰ ἦσαν χρήσιμοι αὐτοῖς, ἀλλὰ παροι-
μίας, ᾄσματα, παραμύθια κττ. φέροντα τοπικὸν χαρακτῆρα, ἢτοι
γγραμμένα ἐν διαλέκτοις, δι' ὧν πλουτίζεται τοῦ ἐπιστήμονος ἐρευ-
ητοῦ ἢ γνώσις καὶ παρακινεῖται οὗτος εἰς ἰδίαν ἔρευναν. Ταῦτα δὲ
πάντα κατέστησαν τὸ ἐγχειρίδιον αὐτοῦ τὸ κράτιστον μὲν τῶν μέχρι
τουδε ἐκδοθέντων ὁμοίων περὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ἱκανὸν δὲ ἵνα
ληφθῆ ὡς βᾶσις κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἢ σύνταξιν τελειότερου.

Ἐπειδὴ δ' ὁ κ. συγγραφεὺς ἐπεβάλετο νὰ παράσῃ εἰκόνα ὅσον οἷον
τὴν ἀκριβῆ τῆς ἀπὸ τῆς συστάσεως μάλιστα τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου
ἐπιματισθείσης καὶ σήμερον ἰδίως ἐν ταῖς πόλεσιν εὐχρηστούσης κοινῆς
λαλουμένης (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Β' σελ. 212 κέξ. καὶ ἀνωτ. 148),
πρῶτικώτατον ἦτο νὰ προσκρούσῃ πρὸς πολλὰς καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἀν-
επιβλήτους δυσκολίας, ἅτε οὐδ' ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν πάντοτε
ἐκρίβως διαγιγνωσκόμενων τῶν ὀρίων τῆς λαλουμένης κοινῆς ταύτης

τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν διαλέκτων τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς καθαρευούσης ἢ γραφομένης. Ἐντεῦθεν πολλάκις ἀναγράφει λέξεις ἢ τύπους διαλεκτικούς παρὰ τοὺς τῆς κοινῆς καὶ κανόνας ὅλους περὶ διαλεκτικῶν παρὰ τοὺς τῆς κοινῆς. Ἐπὶ τοῦτο δ' ὁμως ἤγαγε τὸν κ. συγγραφέα καὶ ἡ τάσις αὐτοῦ τοῦ μνημονεῦσαι καὶ διαλευκᾶναι ὅσον οἶόν τε πλείστα. Τοῦτο βεβαίως καθ' ἑαυτὸ εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἄξιον, οὐχ ἦττον ὁμολογητέον ὅτι παρακωλύει πῶς τὴν ταχεῖαν τῆς κοινῆς λαλουμένης ἐκμάθησιν καὶ παραβλάπτει τὸν πρακτικὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου.

Ὅτι δὲ καὶ τινὰ ἀνθρώπινα τὰ μὲν ἐξ ἀβλεψίας τῶν στοιχειοθετῶν, τὰ δὲ καὶ ἐκ μετεωρίας αὐτοῦ τοῦ κ. συγγραφέως παρερσέφρησαν εἰς τὸ καλὸν τοῦτο βιβλίον, οὐδὲν θαῦμα· οὕτω λ. χ. σελ. 29 γράφεται Μοριώτης πάντως ἀντὶ Ποριώτης, σελ. 38 κέρα ἀντὶ κερά, σελ. 48 ζητιάνος ζητιανειά, κακόμοιρος κακομοιρεῖδ ἀντὶ ζητιάνος ζητιάνα, κακόμοιρος κακομοίρα, 49 ψευδὸς=ψευδῆς ἀντὶ ψελλός, 87 ἐπλυσσα παρὰ τὸ ἐπλυνα ὅπερ ἀνύπαρκτον, πανταχοῦ γράφεται σβύνω σβυσμένος κττ. ἀντὶ σβήνω σβησμένος κττ. κτλ. Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα τὸ βιβλίον τοῦτο, καθ' ἃ εἶπον, κατὰ τε τὴν ἐπιστημονικὴν κατάταξιν τῆς ὕλης καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ὑπερέχει πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γραμματικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς χαίρετιζω τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ εὐχόμενος, ἵνα τάχιστα ἴδῃ καὶ ἄλλας ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις καὶ βελτιώσεις.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΑΔΑΚΙΣ

Διαγραπτέον τὰ ἐν σελ. 119 στ. 4 κάτωθεν «Καλλίνος, Παστός κττ.», περὶ ὧν τὸ ἀληθές εἰδίδαξε Kretschmer ἐν Περιοδικῷ Kuhn Τομ. ΛΑ' σελ. 384 σημ. 1. πρὸς καὶ W. Schulze ἐν Quaestiones Epicae σελ. 304 καὶ 508.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπικνώρθωσιν γενομένου τυχόν πρὸς οἰονδήποτε ἀδικήματος ἢτε ἐν βιβλιοκρίσει ἢτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ κατακεχωρισμένη ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἢ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χώρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχεται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπισημονικῆς ἐταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἢς ἡ ἐπισημονικὴ ἐταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλογικὴν ἰκιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χώρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἐταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἐκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὧν τὸ ἐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιεύμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ιστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαί καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ιστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ιστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζονται ἀκριβῆστα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῶς ζητήματι.

4) Πᾶσα πραγματεία καὶ βιβλιοκρισία εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ πρὸς τὸν *ταμίαν τῆς ἐταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπὸν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἐν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἢ διευθυνοῖς καὶ διαχειρίσις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἐταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφήν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὧν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένη ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχονται δωρεάν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πενήτηκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμον ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἐταιρείας κ. Γ. Α. Παππαθασασιλείου ἐν ὁδῷ Γερανοῦ 14, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σκουφᾶ 12.